

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

DISERTAČNÍ PRÁCE

2012

JUDr. Martin Litvan, LL.M.

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

JUDr. Martin Litvan, LL.M.

Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností
Liability of board members of corporations

Disertační práce

Praha 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem disertační práci na téma „Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností“ zpracoval samostatně a všechny citace i prameny řádně vyznačil v textu. Veškerou použitou literaturu, zdrojové dokumenty a podkladové materiály uvádím v seznamu literatury. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 04.05.2012

.....
JUDr. Martin Litvan, LL.M.

Obsah

Odovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností

I. Obecné vymezení obchodních společností a základních pojmů	13
1. Úvod	13
2. Teorie firmy, povaha, původ a základní vlastnosti korporace a kapitálové trhy	14
2.1. Logika ekonomické organizace	14
2.2. Teorie firmy	15
2.3. Koncepce smlouvy jako základu obchodní společnosti	20
2.4. Teorie transakčních nákladů	22
3. Postavení a funkce obchodní společnosti	24
3.1. Organizační systém fungování obchodní společnosti	24
3.2. Právní subjektivita společnosti	25
3.3. Omezené ručení společníků	26
3.4. Převoditelnost obchodních podílů	27
3.5. Řízení společnosti prostřednictvím statutárního orgánu	27
4. Teorie agentury - Agency Theory	29
4.1. Střet mezi společníky a managementem	31
4.2. Střet mezi společníky většinovými a menšinovými	32
4.3. Střet mezi společníky, managementem a věřiteli	32
II. Systémy řízení a správy obchodních společností	34
1. Systémy řízení a správy obchodních společností - Corporate Governance	34
1.1. Teorie a filosofie řízení a správy obchodních společností	34
1.2. Definice řízení a správy obchodních společností	37
1.3. Obecná charakteristika forem řízení a správy obchodních společností	39
1.4. Mechanismy řízení a správy obchodních společností	42
2. Základní organizační formy řízení a správy obchodních společností	45
2.1. Monistický typ řízení a správy obchodních společností	46
2.2. Dualistický typ řízení a správy obchodních společností	50
2.3. Dozorčí rada	55
3. Globální konvergence v řízení a správě obchodních společností	57
3.1. Hodnocení systémů řízení a správy obchodních společností	57

3.2. Kodexy řízení a správy obchodních společností	60
3.3. Strukturální modely obchodních společností	62
4. Směry vývoje v řízení a správě obchodních společností	64
4.1. Krize v řízení a správě obchodních společností a významné korporátní skandály	64
4.2. Cesta k ozdravení Corporate governance	68
4.3. Reformy řízení a správy obchodních společností	70
III. Základní práva a povinnosti členů statutárních orgánů obchodních společností	73
1. Výkon funkce v souladu se smlouvou	73
1.1. Obecně k pojmu smlouvy o výkonu funkce	73
1.2. Manažerská smlouva	74
1.3. Souběh obchodněprávního a pracovněprávního vztahu	75
2. Výkon funkce v souladu s obchodním zákoníkem	80
2.1. Práva a povinnosti členů statutárních orgánů bez smlouvy o výkonu funkce	80
2.2. Modifikace mandátní smlouvy	82
3. Povinnost péče řádného hospodáře a loajality a pravidlo podnikatelského úsudku	83
3.1. Obecně k pojmu péče řádného hospodáře	83
3.2. Pojem péče řádného hospodáře, náležitá péče a odborná péče	90
3.3. Povinnost loajality	92
3.4. Pravidlo podnikatelského úsudku - Business Judgment Rule	96
3.5. Obecně k povinnostem výkonných ředitelů v zahraničních právních úpravách – fiduciární povinnost	111
4. Povinnost mlčenlivosti	117
4.1. Obecně k pojmu povinnost mlčenlivosti	117
4.2. Porušení povinnosti mlčenlivosti - pojem obchodní tajemství	118
4.3. Obecně k porušení povinnosti mlčenlivosti v zahraničních právních úpravách	119
5. Zákaz konkurence	119
5.1. Obecně k pojmu zákaz konkurence	119
5.2. Povinnost nahradit škodu a povinnost vydat prospěch z obchodu a převést práva na společnost získané porušením zákazu konkurence; druhy odpovědností	122
5.3. Zákaz konkurence v zahraničních právních úpravách	123
6. Zákaz nekalé soutěže	124
7. Zákaz vnitřního obchodování	126
8. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti a ukládání pokynů statutárnímu orgánu - povinnost řídit se pokyny valné hromady	128

IV. Odpovědnostní princip v právu a jeho vztah k obchodním korporacím	130
1. Pojem, teorie a základní aspekty odpovědnosti	130
1.1. Princip odpovědnosti a jeho pojmové vymezení	130
1.2. Filozofie a etika odpovědnosti	132
1.3. Odpovědnost a vztah práva a ekonomie	135
1.4. Práva a povinnosti vlastníků a jejich odpovědnost	137
2. Institucionální principy a prvky odpovědnosti	139
2.1. Pojetí institucí a odpovědnost	139
2.2. Vztah odpovědnosti a morálky	141
2.3. Formální a neformální instituce a jejich vzájemný vztah	143
2.4. Možnosti transformace institucí a otázka odpovědnosti	144
3. Teoretické, historické a vývojové aspekty institutu právní odpovědnosti	146
3.1. Pojem, teorie a základní principy právní odpovědnosti	146
3.2. Historický vývoj fenoménu právní odpovědnosti v římském právu	148
3.3. Odpovědnostní princip v české a slovenské právní vědě	149
3.4. Evropské a světové trendy ve vývoji institutu právní odpovědnosti	155
4. Modely pojetí právní odpovědnosti	160
4.1. Subjektivní model právní odpovědnosti	160
4.2. Objektivní model právní odpovědnosti	162
4.3. Soukromé a veřejné právo	164
4.4. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu	165
V. Soukromoprávní odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností	168
1. Odpovědnost členů statutárních orgánů vůči společnosti	168
1.1. Funkční odpovědnost - odvolání člena statutárního orgánu z funkce	168
1.2. Neposkytnutí odměny, odstupného, tantiémy	169
1.3. Zaplacení smluvní pokuty	170
1.4. Odpovědnost za škodu	171
1.5. Odpovědnost za porušení zákazu konkurence	181
1.6. Odpovědnost za porušení zákazu nekalé soutěže	183
2. Odpovědnost vůči společníkům (akcionářům) obchodních společností	184
2.1. Odpovědnost za škodu v případě fúze	184
2.2. Odpovědnost za škodu při rozdělení	186
3. Odpovědnost členů statutárních orgánů vůči třetím stranám	187
3.1. Odpovědnost v kontextu s úpadkovým právem	187

3.2. Koncepce ochrany věřitelů - Ochrana věřitelů prostřednictvím základního kapitálu, Wrongful Trading, Fraudulent Trading	189
3.3. Piercing the corporate veil, podnikatelská seskupení, ručení a doktrína související	198
3.4. Zóna insolvence a teorie prohlubující se insolvence - The zone of insolvency and The Theory of deepening insolvency	219
3.5. Derivativní žaloby - Derivative suits	225
VI. Nová právní úprava korporátního práva a odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností v České republice, její pozitiva, nedostatky, návrhy de lege ferenda a možnosti vývoje korporátního práva	232
1. Nová právní úprava korporátního práva v České republice	232
1.1. Teoretické a ideové zdroje nové právní úpravy korporátního práva	232
1.2. Logika, východiska a principy nové právní úpravy	235
1.3. Směrování nové právní úpravy korporátního práva v ČR	237
2. Nové pojetí chápání právní odpovědnosti - aktivní právní odpovědnost	238
2.1. Aktivní pojetí právní odpovědnosti	238
2.2. Fenomén rizika v podnikání a obchodní korporace	243
2.3. Vymezení odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností	246
2.4. Kodifikace pravidla podnikatelského úsudku	255
3. Pozitiva a nedostatky nové právní úpravy	259
3.1. Ambice nebo vyvážená právní úprava	259
3.2. Hrozba právního nihilismu	263
3.3. Narušení jednoty právního řádu	273
4. Návrhy de lege ferenda a možnosti vývoje korporátního práva	276
4.1. Motivace či sankce členů statutárních orgánů obchodních společností	276
4.2. Otázka povinného pojištění	281
4.3. Nutnost prohloubení ručení - rozšíření povinnosti ručení	283
4.4. Fungování kapitálového trhu a informační povinnost	285
4.5. Sblížení či setrvačnost v řízení a správě obchodních společností	286
4.6. Renesance corporate governance nebo soumrak práva obchodních společností	290
Závěr	293
Seznam knižních publikací	297
Seznam časopiseckých publikací	316
Seznam internetových zdrojů	323
Seznam judikatury	325

Seznam zákonných předpisů	329
Seznam použitých zkratk	330
Abstrakt - Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností	332
Abstract - Liability of board members of corporations	335

Úvod

Disertační práce *Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností* se zabývá problematikou, která v minulosti stála povětšinou nikoliv v centru pozornosti odborné právnické obce, anebo byla obvykle zasazována převážně do formálně statických vztahů zejména s přihlédnutím k schémátům či strukturám, které jsou obvykle korporátním právem vytvořeny či zasaženy.

Teprve v několika posledních letech nabyla nutnost hledání teoretické propracovanosti řešení vztahů odpovědnosti členů statutárních orgánů na významu a v současné době tato diskuse nabírá na intenzitě v míře dosud neviděné a nebývalé.

Jednoznačnou odpověď na otázku proč tomu tak je nelze omezit toliko na korporátní skandály 90. let, které byly charakteristické nejenom pro tržně začínající ekonomiky, ale i pro státy s vyspělou právní kulturou a historicky dlouhou obchodně-právní tradicí.

Toto konstatování samo o sobě demonstruje dynamiku vývoje práva obchodních společností, které v několika posledních letech nabývá na intenzitě v míře dosud nebývalé, a to jak množstvím kladených otázek, tak i možnostmi či způsoby nabízených řešení. Z těchto důvodů, kdy vzniká řada nových a dosud právem neregulovaných situací v průběhu realizace soukromoprávních vztahů, nám nestačí se zabývat pouze tradičními strukturálními vztahy a vytvořenými schématy stavebnice tvorby a fungování fenoménu obchodních společností, ale s použitím dnes již nezbytné metody přeshraniční analýzy je dle mého soudu třeba se zabývat též komparativními studii s možnostmi zlepšení fungování uvedených právních institutů a vztahů, a to zejména *de lege ferenda*.

V dosavadním průběhu zkoumání otázky odpovědnosti členů statutárních orgánů od doby znovuoobnovení fungování reality soukromého práva u nás nelze přehlédnout, že dosavadní právní úprava ani judikatura, a to i dokonce na úrovni nejvyšších soudních orgánů, nepřináší v civilní oblasti dostatek výkladů a návodů k řešení v praxi často složitých právních vztahů, a je paradoxem, že takové otázky jako „péče řádného hospodáře“ jsou vysvětlovány převážně trestněprávní judikaturou. Toto konstatování nemá vyznít nějak kriticky, je spíše a právě důkazem složitosti soukromoprávních vztahů a nutnosti při jejich posuzování řešit váhu různých zájmů, které jsou legitimní samy o sobě, ale při vzájemném střetu je velmi obtížné posoudit, kdo je v dané situaci v právu.

Disertační práce vychází z dlouholetých zkušeností autora jako soudce, advokáta a insolvenčního správce, směřujících k praktickému použití ve snaze poukázat na složitost a

obtížnost dané problematiky, a má za cíl důslednou analýzu otázek spojených s odpovědností členů statutárních orgánů obchodních společností, společně s výstupy návrhů a podnětů s přispěním svým pohledem a názorem na řešení dané problematiky ke snaze o vyvážení práv a povinností účastníků participujících v dané oblasti, a to v kontextu pozornosti věnované nejenom vývoji a fungování této právní problematiky u nás, ale též v souvislosti s významnými právními úpravami zahraničními.

Disertační práce se zabývá odpovědností členů statutárních orgánů obchodních společností, a to v obecné a soukromoprávní rovině, a to ještě opět v návaznosti na specifikum dané věci na odpovědnost v rámci především společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti.

Vzhledem k množství a různosti právních úprav týkajících se dané problematiky, zejména s ohledem na zahraničí, kdy se používají různé druhy a typy názvů pro příslušné, odpovědné osoby, práce užívá ve snaze překonat rozdíly mezi právními úpravami pojmy manažer, ředitel, výkonný ředitel, člen statutárního orgánu, reprezentant či funkcionář, ve snaze překonat rozdíly mezi common law a kontinentálním právem a také ve snaze text zpřehlednit. Uvedenými osobami tak, nevyplývá-li z kontextu něco jiného, je třeba rozumět tzv. statutární osoby v oblasti kontinentálního práva a *directors and officers* v oblasti common law.

Práce je vzhledem ke svému zaměření rozdělena do šesti částí, které jsou věcně a logicky strukturovány tak, aby práce měla celostní charakter a vyváženě sledovala veškeré podstatné otázky související s danou problematikou tak, aby byla daná problematika zcela úplná v příslušných souvislostech. Systémově je pak řešena tak, že část první je věnována obecným vymezením pojmů týkajících se ekonomicko-právních principů a smyslu existence a fungování obchodních společností, které je nutné považovat za nezbytné ke komplexnímu pochopení dané problematiky, jež je totiž o to obtížnější a současně zajímavější, že je průřezovou, tzn. že nezasahuje čistě technicky do jednoho oboru, a proto vyžaduje komplexní přístup, schopnost nejenom analýzy, ale i pochopení a zobecnění jednotlivých poznatků, které přináší jak teorie, tak i praxe.

Ze shodného důvodu je pak třeba věnovat ve nezmenšené míře pozornost i další nezbytné oblasti v otázce řešení práva obchodních společností, a to systému řízení a správy obchodních společností - *corporate governance*. Tato mimořádně zajímavá součást dané problematiky, která pravděpodobně nebude nikdy přesně a konečně, a to s ohledem na již zmíněný dynamický vývoj práva obchodních společností, s bezezbytkovou platností vydefinována, obsahuje nejenom tradiční charakteristiky základních struktur řízení a správy obchodních společností a teorie a filozofie řízení a správy, kde se autor se snažil nejenom o klasickou

analýzu daných jevů, stran vývoje a forem, ale též o možnost načrtnout případný předpokládaný vývoj, a to jak formálně-právně, tak i obsahově, stran systému řízení a správy společností.

V další, třetí části, je pak rozebrána problematika povinností členů statutárních orgánů obchodních společností, tj. problematika, které bylo v minulosti odbornou obcí věnováno snad nejvíce pozornosti. Smyslem práce je v tomto směru definice a fungování jednotlivě vymezených povinností členů statutárních orgánů, a to jak na úrovni naší platné právní úpravy a vědy, tak i ve srovnání se zahraničními právními úpravami, a to na obecné teoretické a filozoficko-právní úrovni, tak aby bylo ukázáno to, co je jak společné, tak i rozdílné, zejména však inspirující pro zlepšení fungování dané problematiky práva obchodních společností.

Je třeba mít na paměti, že obchodní společnosti nefungují samy o sobě ve vzduchoprázdnu, ale jsou součástí širšího kontextu společenských vztahů, když hrají v ekonomickém životě takřka zcela jistě dominantní roli, a u takovýchto subjektů, které zasahují do širokého spektra práv a povinností ostatních, je nezbytná především vyváženost jejich fungování.

V části čtvrté, která logicky navazuje na části předchozí, je pak vymezen odpovědnostní princip v právu obchodních společností, který je v daném případě základem k dalšímu rozvíjení účelu uvedené práce, jež má téma odpovědnosti členů za vlastní. Kromě pojmů a modelů pojetí odpovědnosti se pak zamýšlí zejména nad otázkami subjektivních či objektivních modelů odpovědnosti a fungování a definice odpovědnosti v právní teorii a praxi.

V páté části se pak práce zabývá soukromoprávní odpovědností členů statutárních orgánů obchodních společností, a to zejména analýzou odpovědnosti za škodu, porušení zákazu konkurence a zákazu nekalé soutěže, a to včetně odpovědnosti vůči společníkům a zejména třetím stranám, která je jednou z nosných částí uvedené práce, a kde je řešena, dle mého soudu, jedna z nejzávažnějších otázek, která dosud byla poměrně pomíjena, a to odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností vůči třetím osobám, tedy zejména společníkům, ale především pak věřitelům společnosti, která je velmi diskutovanou a dosud ne zcela probádanou oblastí dané problematiky. V dané souvislosti byla v minulosti, dle mého soudu, opomíjena skutečnost vzájemné souvislosti a propojení obchodního práva s právem insolvenčním, které je zcela jistě druhou stranou mince práva obchodního v případě úpadku a naopak. Tato souvislost byla opomíjena a teprve s praktickou aplikací insolvenčních řízení začalo postupně docházet k tomu, že se pozornost odborné veřejnosti obrátila směrem k tématu řešenému touto prací, a to k odpovědnosti členů statutárních orgánů za jejich počínání v průběhu řízení a organizace činnosti ve společnosti a jejich důsledky jak pro

společnost, tak i pro třetí osoby v situaci, kdy obchodní společnost je ve stavu úpadku či ve stavu blízkému úpadku. Rozbor v tomto směru autor opírá o dlouholetou zkušenost při problematice fungování úpadkových řízení, které v praxi opakovaně narážejí na uvedenou problematiku.

V kontextu zkoumání dané problematiky se práce inspiruje zkušenostmi významných zahraničních právních úprav odpovědnosti příslušných funkcionářů obchodních společností, a to úpravami Rakouska, Francie, Německa, Velké Británie, Japonska, Číny, Argentiny, Kanady, Ruska, Singapuru, Belgie, Finska, Švýcarska, Bermud, Kajmanských ostrovů, Chile, Turecka, Lucemburska, Austrálie, Slovinska a Spojených států amerických, které mají dlouholeté zkušenosti v oblasti práva obchodních společností, tyto však nejsou bezprostřední součástí dané práce, jelikož by uvedené jak svým popisem, tak i rozbohem rozšiřovalo nad únosnou míru rozsah příslušné práce.

Konečně pak v závěrečné části je práce zaměřena na dosavadní a zejména navrhovanou právní úpravu v České republice včetně jejího vývoje, stavu, koncepcí a východisek dané judikatury, včetně analýzy jejich nedostatků a pozitiv společně s návrhy *de lege ferenda* na zlepšení fungování dané problematiky odpovědnosti směrem k lepší vyváženosti práv a povinností jednotlivých účastníků daných vztahů a možnosti vývoje korporátního práva.

Aktuálnost dané problematiky pak naléhavě zvyšuje i existence zcela nové právní úpravy regulace soukromoprávních vztahů, jejímž smyslem a proklamovaným cílem má být vytvoření moderního pojetí soukromého práva nezatíženého relikty minulosti, směřující k větší dynamice a odpovědnosti příslušných právních vztahů.

I. Obecné vymezení obchodních společností a základních pojmů

1. Úvod

Korporátní právo je mimořádně atraktivní součástí soukromého práva. Proč tomu tak je? Je to pro dynamiku rozvoje obchodních společností a jejich význam v současném globálním světě průmyslu, obchodu a služeb v minulém století a na začátku tohoto století a zejména v uplynulých 20 letech, nebo pro nebývalý rozmach různosti názorů, možnosti řešení, které jsou v aplikaci práva společností nabízeny, či jeho flexibilitou a neukončeností vývoje? Zdá se, že od každého trochu.

Doba se změnila. A s ní se mění i obchodní společnosti. Na problematiku obchodních společností se lze dívat různě, jako na ekonomický, právní či sociální fenomén. Proč nás obchodní společnosti tak zajímají, co je na nich tak zvláštního, netradičního a svým způsobem fascinujícího? Odpověď na uvedenou otázku není zcela jednoduchá, ale ani neřešitelná, vyplývá z pozice lidské kolaborace a součinnosti, jejímž principem a výstupem je výsledek, v daném případě ekonomický výsledek, zjednodušeně řečeno zisk neboli profit. Lidé jako společenství tvorové vždycky byli nuceni spolu kolaborovat, principiálně tak, aby přežili. Osob jako Robinson Crusoe v praxi mnoho není a samotný lidský činitel v osamělosti bezpečně degeneruje. Je to zřejmé - na okrajových a izolovaných osobách, které lze vidět na koncích všech existujících kontinentů - a to bez ohledu na vyspělost sídelních center. Samozřejmě je třeba vzít v úvahu historickou, sociální a vzdělanostní úroveň toho kterého společenství. Na podstatě tohoto závěru to však nic v podstatě nemění, lidstvo je určeno ke kolaboraci a vzájemné spolupráci.¹

V dané souvislosti je především potřeba uvažovat nad podstatou a důvody vzniku fungování obchodních společností. Analýzou dané problematiky vzniku existence a působení obchodních společností je v daném případě nezbytné se zabývat tak, abychom pochopili, jaký je jejich smysl v obchodním a hospodářském životě vůbec. Teprve jako následek daných zjištění se můžeme zabývat otázkou právní regulace obchodních společností ve vší komplexnosti a se všemi aspekty, které s danou problematikou souvisí.²

---

¹ BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 150 a násl.

² BOLTON, P., DEWATRIPONT, M. *Contract Theory*. USA: Massachusetts Institute of Technology, 2005, s. 1 a násl.

2. Teorie firmy, povaha, původ a základní vlastnosti korporace a kapitálové trhy

2.1. Logika ekonomické organizace

Logikou ekonomického fungování obchodních společností se zabývá především ekonomická věda, a proto v daném případě nezbyvá než připomenout určité zásady ekonomických struktur a fungování obchodních společností tak, aby především byly postaveny základy předmětu daného zkoumání a postupováno systematicky od jedné součástí dané problematiky ke druhé a vytvoření celkového obrazu dané věci.³

Otázka fungování vzájemné kooperace a kolaborace lidí a hledání optimálního institucionálního zajištění těchto procesů není v ekonomické a právní historii ničím novým. Všechny v minulosti fungující ekonomické systémy založené na tržních principech, tedy více či méně rovných příležitostech, volném pohybu zboží a kapitálu, soukromém vlastnictví, ekonomické svobodě a dalších nezbytných aspektech fungování principů ekonomické gramotnosti, řešily otázku zachování a zvýšení hodnot a efektivity činnosti či součinnosti subjektů působících na trhu. Kromě úvah o nutnosti lidské spolupráce je třeba se zabývat také logikou a smyslem této činnosti. Ještě v 19. století byla většina hospodářských subjektů funkční na bázi typicky živnostenské, která kromě snížené efektivity a rozdrobenosti majetku a tím i možnosti dalšího rozvoje zásadně limitovala hospodářský rozvoj.⁴ Proto bylo nezbytné hledat nové formy organizací a způsobů fungování hospodářských jednotek tak, aby byly ekonomicky efektivnější. Ekonomickým impulsem byl rozvoj trhů, zejména v zámoří, a k němu nezbytná přeprava, zejména železnice, která se stala nezbytnou k realizaci ekonomické činnosti. Dále je potřeba vidět hospodářský a technologický rozvoj a zvyšování počtu zájmů a nároků obyvatel. Proto bylo potřeba hledat nové organizační formy a podnikání, které by lépe odpovídaly potřebám stupně daného rozvoje.⁵ Vedle uvedených aspektů dané problematiky je třeba připomenout, že důvody vzniku obchodních společností, kromě uvedených a popsanych, je nezbytná akumulace kapitálu, která je také jedním z elementárních cílů směřujících k naplnění smyslu obchodních společností.⁶

---

³ ROBERTS, J. *The Modern Firm: Organizational Design for Performance and Growth*. New York, USA: Oxford University Press, 2007, s. 74 a násl.

⁴ CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 1.

⁵ BAIRD, D.G. *The Elements of Bankruptcy*. 4th Edition. New York: FOUNDATION PRESS, 2006, s. 1-3.

⁶ SACCONI, L. *The Social Contract of the Firm. Economics, Ethics and Organisation*. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 2000, s. 33 a násl.

Teorie obchodních společností⁷ se pak zabývá otázkami, jak řešit situace kombinací různých druhů ekonomicko-organizačních opatření k tomu, aby fungování obchodních společností bylo efektivní.

Z popsaného vyplývá, že v případě tržního hospodářství formují vzájemné chování subjektů ve svobodné společnosti trhy. Tyto trhy fungují obecně a principiálně jako systém směny, a to směny jednoho produktu za produkt druhý způsobem takovým, aby všechny strany, které se na tomto systému podílejí, získaly z tohoto vzájemného kontaktu pro ně konkrétně co největší profit. Trhy představují ekonomické vztahy s cílem usilovat o osobní výhodu, rozsáhlý střet mezi lidmi sledujícími zisk vytváří ceny k využití toho kterého výsledku či zdroje. Cílem je alokace bohatství, tak jak o tom píše Adam Smith.⁸ Vzájemný dotyk a výsledek souběhu těchto činitelů na trhu je pak logicky, v případě směny, určován metodou a cestou cenových stimulů a systému ekonomické nabídky a poptávky. Zjednodušeně řečeno - na trhu se střetávají různé druhy subjektů, které spolu jednak spolupracují, jednak soupeří, všichni však s cílem získat z této vzájemné interakce a kolaborace nějakou ekonomickou výhodu. Tyto postupy a snahy však dle ekonomických teorií vždy narážejí na problémy tzv. *neúplnosti smluv* - Incomplete Contracts.⁹

2.2. Teorie firmy

Klíčovou postavou daných vědeckých přístupů je autor Ronald Harry Coase¹⁰, který zkoumal mikroekonomii neboli cenovou teorii. Jeho hlavním zájmem je pak teorie firmy ve vazbě na trhy.

SHAVELL, S. *Economic Analysis of Law*. New York: USA, Foundation Press, 2004, s. 15 a násl.

⁷ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 5-31.

CROSSAN, K. *The Theory of the Firm and Corporate Governance*. Saarbrücken, Germany: Lambert Academic Publishing AG & Co. KG, 2010, s. 57-67.

SAUTET, F.E. *An Entrepreneurial Theory of the Firm*. 1st edition. New York, USA: Routledge, 2000, s. 4-16.

⁸ SMITH, A. *The Wealth of Nations*. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2008, s. 53 a násl.

SMITH, A. *The Wealth of Nations: Books 1-5*. Radford, USA: Wilder Publications, 2008, s. 42 a násl.

⁹ CARROLL, G.R., TEECE, D.J. *Firms, Markets, and Hierarchie. The Transaction Costs Economics Perspective*. New York, USA: Oxford University Press, 1999, s. 60.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 31 a násl.

HART, O. *Firms, Contracts and Financial Structure*, Clarendon Press, Oxford, 1995, s. 15 a násl.

ROBERTS, J. *The Modern Firm: Organizational Design for Performance and Growth*. New York, USA: Oxford University Press, 2007, s. 74.

SACCONI, L. *The Social Contract of the Firm. Economics, Ethics and Organisation*. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 2000, s. 18.

¹⁰ Ronald Harry Coase - narozen 29. 12. 1910, absolvent London School of Economics, profesor na právnické fakultě chicagské univerzity, laureát Nobelovy ceny za ekonomii.

V této souvislosti je nezbytné připomenout skutečnost fungování ekonomického systému organizovaného na tržním principu, který se soustřeďuje zejména kolem produkce a rozdělení kapitálu. Základem zdrojů k alokaci kapitálu jsou především finanční rezervy a úspory obyvatelstva. Nicméně způsoby, kterým ekonomiky akumulují a rozdělují kapitál do firem, jsou odlišné.

V zásadě existuje pět typů rozdělení kapitálu do firem, a to:

1) akcionářský, který funguje převážně v USA a částečně i ve Velké Británii, který vznikl zejména v průběhu 19. století a který je připisován fungování a působení železnic.¹¹

V průběhu 19. století v souvislosti s kolonizací země započala na území USA systematická výstavba železničních tratí, kdy nebylo možné zajistit financování prostřednictvím místních zdrojů, ale bylo potřeba zajistit finanční prostředky ze zdrojů jiných, celostátních, v daném případě federálních, a i ze zdrojů mezistátních. Závislost na cizím kapitálu si vynutila inovace, spočívající jednak v systému korporativního řízení, v němž významné postavení získali investiční bankéři, jejichž úkolem byla ochrana investorů a dohled nad managementem korporací, a jednak uplatnění principu regulace prostřednictvím pravidel obchodování na burze.¹²

Důležitou roli pro vytváření struktury rozptýleného vlastnictví hrály též na území USA finanční skandály, které během 19. století výstavbu kapitalismu provázely. Jednalo se třeba o skandál úpadku Northern Pacific Railroad a krach imperia elektrárenských společností v roce 1932. Výsledkem takovýchto případů byly vždy významné legislativní změny tak, aby v důsledku veřejného pohoršení byly aspoň nejkřiklavější případy minimalizovány a viníci postiženi.¹³ K tomu je třeba ještě říci, že v USA je právo obchodních společností utvářeno na úrovni státu, výjimkou pak je zákon „Sarbanes-Oxley“, o němž bude pojednáno dále, který je významnou výjimkou a který je reakcí na skandál společnosti Enron.¹⁴;

2) rodinný, který je považován za nejobvyklejší systém ovládnutí společností ve světě¹⁵, ve kterém je svěřeno a koncentrováno vlastnictví a ovládnutí společností v rukou několika bohatých rodin. Rodinné firmy dávají sice akcionářům méně zákonných práv, doplňují však systém ovládnutí a řízení zejména rodinnou reputací. Tento typ respektované podnikatelské

---

¹¹ SKEEL, D.A., JR. *Debt's Dominion. A History of Bankruptcy Law in America*. New Jersey: Princeton University Press, 2001, s. 239 a násl.

¹² KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 30 a násl.

¹³ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 8 a násl.

¹⁴ Tamtéž, s. 13 a násl.

¹⁵ MORCK, R.K. *A History of Corporate Governance around the World. Family Business Groups to Professional Managers*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2007, s. 6 a násl.

rodiny se projevuje v situacích, kdy investoři nevěří většině společností, a význam hraje otázka zmíněné pověsti. Tento rodinný kapitalismus však není bez problémů, často se zcela logicky projevuje tendence po zachování status quo bez možnosti inovací a potřebných změn. Velmi často se také objevuje tzv. pyramidová struktura, ve které vrcholný akcionář ovládá společnost, která drží kontrolní balík ve více uvedených společnostech, a každá z nich ovládá ještě více uvedených společností. Takto může dojít k situaci, kdy jsou vybudovány struktury, které prostřednictvím uvedených firem jsou ve vlastnictví jedné rodiny, jež ovládá velkou část sektoru společností mnoha zemí.

3) Dalším způsobem financování, který lze vyzorovat, je existence bankovního kapitalismu. Tento systém, o němž bude obdobně jako o již zmíněných ještě pojednáno dále, je charakteristický zejména pro země, které prošly válečnými konflikty, zejm. 2. světové války na straně poražených, a to Japonsko a Německo. Politické důvody, které k tomu vedly, jsou dostatečně známé a jejich prvopočátkem byla snaha a představa rozbít dosavadní struktury ekonomických vztahů, které financovaly ozbrojené konflikty. Za tohoto stavu, kdy byly oslabeny tradiční vlastnické struktury, na jejich místo nastoupily banky. V tomto systému banky půjčují peníze společnostem, aby tyto společnosti mohly nakupovat příslušné výrobní prostředky, které potřebují pro svůj rozvoj, někdy se také stáváme svědky toho, že banky investují přímo do akcií, což znamená další způsob akumulace a alokace kapitálu.¹⁶ Tento systém může krátkodobě po určitou dobu poměrně kvalitně fungovat, čehož je důkazem poválečný rozvoj Německa a Japonska, avšak pouze za situace, kdy bankéři jsou odborníci a jsou schopni rozpoznat, kdy je třeba od kapitálu odříznout firmu řízenou špatně v důsledku pochybení manažerů. Současně však na straně druhé vykazuje tato forma určité nebezpečí, kterého byl svědkem každý, kdo se zabýval ekonomicko-politicko-právními vazbami, jež se vytvořily v ČR za posledních 20 let. Problém nastává ve chvíli, kdy ekonomika je jednoznačně s tímto bankovním systémem provázána tak, že je jejich prostřednictvím de facto ovládána a dojde v případě klíčových bank k nesprávnému půjčování finančních prostředků do špatně řízených firem. V tomto okamžiku samozřejmě dojde ke krizi, která má rozsáhlé důsledky v podobě krachů a ztrát pro dodavatele, zaměstnance a investory, což samozřejmě bude mimo jiné příčinou ztráty ekonomického růstu v celkovém měřítku.

---

¹⁶ DRUCKER, P.F. *Concept of the Corporation*. USA, New Jersey: Transaction Publisher, 2011, s. 45 a násl. HART, O. *Firms, Contracts, and Financial Structure*. New York, USA: Oxford University Press, 1995, s. 95 a násl.

4) Dalším způsobem je investice prostřednictvím firem do zlata, jelikož obyvatelstvo nevěří žádnému z dosud prezentovaných systémů a nakonec mu alespoň pro zachování hodnot zbývá tato možnost. To však na druhé straně znamená, že jsou z ekonomiky stahovány finanční prostředky, které se dají využít v jejím oběhu a nejsou k dispozici pro podnikání. To automaticky znamená, že tento systém je v rámci ekonomiky značně neefektivní. Koneckonců uvedených projevů jsme svědky v současné době, kdy v důsledku dluhové pasti v situaci nerovnováhy akciových trhů vzniká situace, kdy propady a ztráty jsou tak zřejmé a vysoké, že v důsledku těchto situací se investoři uchylují k těmto postupům.

5) Konečně pak je posledním postupem, který lze použít, alokace prostřednictvím státních firem, kdy státní úředníci dohlížejí na manažery společností a zasahují, aby napravili problémy spojené s tímto řízením. Vedle toho se tato forma objevovala rovněž v systémech investic do veřejných prací v dobách masivních hospodářských problémů. V této souvislosti je však nezbytné se zmínit o tom, že ve většině případů příslušní státní úředníci nemají schopnost ekonomického řízení a jestliže při řízení nastanou problémy, většinou jejich rozhodování sklouzne ve prospěch určitých politických skupin a zvýhodňování různých druhů spřízněných osob. Tím se samozřejmě uzavírá kruh k možnosti růstu, protože prostředky jsou alokovány neefektivně a v zásadě korupčním způsobem. Na druhé straně nelze nevidět, že krátkodobě, při správném nasměrování, poskytne tento druh, který by se dal nazvat státním kapitalismem, určitá krátká období masivního růstu, ale nelze uvažovat o jeho praktikování po dlouhou dobu.¹⁷

Již zmíněný R. H. Coase ve své práci „*Podstata firmy*“¹⁸ vyšel z toho, že efektivnost ekonomického systému závisí jednak přímo na tom, jak jsou společnosti schopny shromažďovat své zdroje a jakým způsobem je management schopen řešit otázky koordinace.

Při svých úvahách vyšel z toho, že trhy sice koordinují lidské chování prostřednictvím cenových mechanismů, avšak ani tyto trhy nefungují bez nákladů. Tyto náklady na použití cenového mechanismu při střetu jednotlivých účastníků ekonomických procesů, kteří se vzájemně na trhu potýkají s cílem vyzískání vzájemných výhod, tak jak bylo popsáno výše, nazval Coase transakčními náklady. Byl tak prvním, kdo uvedl tento pojem do ekonomické

---

¹⁷ MORCK, R.K. *A History of Corporate Governance around the World. Family Business Groups to Professional Managers*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2007, s. 6 a násl.

¹⁸ BLACK, J., HASHIMZADE, N., MYLES, G. *A Dictionary of Economics*. 3rd edition. USA, New York: Oxford University Press, 2009, s. 48 a násl.

COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 33.

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 34.

teorie.¹⁹ Transakční náklady nejsou při řízení ekonomických procesů ničím jiným než náklady stran tržní kolaborace, tedy vynakládání času, práce, zdrojů a finančních prostředků, které jsou vynaloženy za účelem realizace na trhu. Transakční náklady jsou jednoduše řečeno náklady spojené s používáním cenového mechanismu, kdy lidé musí zjišťovat vhodné protistrany, vyjednávat smlouvy, vynucovat je, kontrolovat je a vytvořit mechanismus řešení případných sporů. Jedná se jak o náklady interní, které jsou prokazatelně hrazeny v rámci instituce, tak i o náklady externí mezi dvěma cizími institucemi. S ohledem na již uvedenou neúplnost dlouhodobých neúplných smluv je možností řešení koordinace stran do institutu firmy. Pojem firma je však třeba chápat nikoliv v právním slova smyslu obvykle užívaném v obchodněprávních předpisech, ale jako ekonomickou kategorii, která ji chápe na smluvním principu. Coase vyvodil, že nedokonalost smluv na dlouhodobé bázi a nutnost potýkati se s nákladným vyjednáváním při cenové konfrontaci na trhu lze řešit z hlediska právě uspořádání a snižování transakčních nákladů tak, že se podnikání koncentruje ve firmách, kde jsou uvedené náklady nižší, než aby byla činnost prováděna jednotlivými účastníky na trhu přímo.

Coase dovedl, že podstatou moderní korporace je to, že je nástrojem snižování uvedených transakčních nákladů. Toto zjištění má značný význam pro teorii a organizaci obchodních společností, jelikož je to právě smysl snižování nákladů a tím zvyšování produktivity a konkurenceschopnosti firmy, které lze označit za podstatu smyslu a existence fungování společnosti. Důležité je též vědět, že v dané věci je rozdíl mezi korporacemi a jednáním fyzických osob v podnikatelské sféře, jelikož korporace jsou tvořeny za účelem snižování nákladů a jde na rozdíl od jednotlivce spíše o soubor zájmových konfliktů zúčastněných osob, jež jsou řešeny smlouvami uvnitř organizace. Chování firmy se v tomto směru podobá chování trhů, a to všech jeho segmentů, a to trhů kapitálu, práce a produktů, kterým nelze připisovat lidské vlastnosti.

Další významný přínos v dané teorii přinesl Oliver E. Williamson²⁰, který do modelu firmy zařadil i strukturu řízení a skutečnost, že nezbytnými vlastnostmi ekonomických transakcí je

---

¹⁹ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 95 a násl.

²⁰ MISES, von L. *The Anti-Capitalistic Mentality*. Connecticut, USA: Martino Publishing, 2010, s. 68 a násl.
WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 385 a násl.
WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 101 a násl.
WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 18 a násl.

stupeň specifčnosti trvalých investic. Podle Williamsona sama o sobě spolehlivým mechanismem koordinace jenom firma není. Musí splňovat řadu dalších podmínek týkajících se redukce rizik, omezování oportunistického chování manažerů a uplatňování postupů přímého i nepřímého řízení. Pokud se jedná o otázku transakčních nákladů, tak s ohledem na ostrou tržní konkurenci je nutné vytvořit složitější struktury, které reagují na vývoj na trhu tak, aby jednotky, které se dostanou dočasně do potíží, byly v důsledku diversifikace z vnitřních zdrojů organizace podpořeny (mínil tím nepochybně struktury obdobné koncernovému typu). To umožňuje určitá forma tzv. vnitřního kapitálového trhu, kde nemusí hotovostní toky vždy směřovat do místa svého vzniku, ale mohou být přesouvány v rámci potřeby přes centrum do ostatních součástí konglomerátu. S ohledem na problematiku skandálů, které se v posledních třiceti letech objevily, nelze však s uvedenou systematikou zcela bez výhrad souhlasit (o tom více dále).

Tyto názory nicméně na podstatě toho, co bylo výše uvedeno, zásadně ničeho neubírají a lze uzavřít, že firmy jsou instituce, které jsou zdrojem a prostředkem koordinace chování v rámci jednoho celku systému tržního mechanismu, které slouží již opakovaně zmíněným cílům, a to k maximalizaci ze zisku jejich společníků a s určitou rezervou i k obecnému blahu, které jsou užívány ke snižování nákladů lidské produkční činnosti.

Transakční náklady, a v tomto lze s uvedenými autory souhlasit bez výhrad, jsou z hlediska této logiky hlavním hybatelem přechodu od fyzické formy směny ke směně peněžní. Je to logické a zřejmé, jelikož do doby, dokud neexistoval všeobecně ekvivalentní prostředek, by vzájemní zájemci o své zboží vyhledávali sebe tak dlouho, až by se buď nenašli nebo našli anebo utratili všechny prostředky a síly, které na realizaci tohoto úkolu měli. V okamžiku, kdy došlo k zavedení peněz do obchodu, tyto překážky padly, bylo možno drasticky snížit náklady na směnu zboží, a to nejenom na vyhledávání vhodných účastníků, ale i na skladování a uchovávání zboží, a došlo k rapidnímu nárůstu obchodní výměny.²¹

2.3. Koncepce smlouvy jako základu obchodní společnosti

V tomto kontextu je třeba nahlížet na existenci a fungování a podstatu firmy, která je institucí nahrazující již zmíněnou koordinaci chování účastníků na trhu. Důvody uvedené jsou

---

WILLIAMSON, O.E. *The mechanisms of Governance*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 219 a násl.

²¹ ALCHIAN, A. A. Volume 2. *Property Rights and Economic Behaviour*. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., s. 151 a násl.

JENSEN, M.C. *A THEORY OF THE FIRM. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 49 a násl.

dostatečně zřejmé a byly podrobně výše rozebrány. Otázka firmy nás bude dále zajímat, nejen z hlediska důvodů, proč firmy vznikají a jejich smyslu, ale též z hlediska jednotlivých typů obchodních společností a jejich smyslu fungování, jejich struktury, organizace a způsobů řízení a projevů výstupů jejich činnosti, a to jak dovnitř, tak i navenek. V této souvislosti je třeba připomenout, že pokud se jedná o soukromé právo, tak nezbude, než se na teorii firmy transakčních nákladů a ostatních jevů dívat jako na symptom soukromého práva, jehož centrem je právě, a toliko, smlouva. Smlouva, která je výsledkem vyjednávání, tedy svobodného a dobrovolného vyjednávání o směně něčeho za něco, je primárním základem obchodní společnosti.²² Koncepce je v daném případě taková, že kapitálová společnost je zásadně, a co do své podstaty, souborem smluv různých osob s různými zájmy, tzv. *nexus smluv*.²³

Smlouva znamená dobrovolnou dohodu mezi dotčenými stranami. Firemní smlouva jako společenská smlouva koneckonců není ničím jiným než výrazovým prostředkem, kde lze souhlasit s tím, že je neúplný.

Princip smlouvy je základním kamenem vlastnictví a přináší i bezprostřední politické implikace ve vztahu k zákazu diskriminace.²⁴

Dlouhou dobu vycházela vědecká debata o firmách z předpokladu, že manažeři mají nad firmami kontrolu, kterou používají k vykořisťování a okrádání klientů, investorů, věřitelů, resp. všech zúčastněných. Investor je sice institucionálně silný, avšak fakticky bezmocný, naproti tomu manažeři vědí, jak organizace funguje, a mohou před třetími osobami skrýt informace o firmě a vlastní činnosti. Jsou-li navíc vyzbrojeni kromě důvěrných informací i určitou mírou drzosti, mohou bez problémů manipulovat se společností ke škodě třetích osob.

Proč je umožněno v rámci obchodních společností manažerům, aby sami stanovili podmínky, na jejichž základě bude spravován majetek firmy, proč soudní instituce poskytují manažerům s jejich vlastními zájmy na jejich prospěchu více volnosti než nezainteresovaným orgánům a proč investoři svěřují ohromující finanční částky osobám manažerům, kteří v zásadě nejsou svázáni přísnými a pevnými normami?

---

²² JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 83 a násl.

²³ EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 4 a násl.

JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 136 a násl.

²⁴ EPSTEIN, R.A. *Past and Future: The Temporal Dimension in the Law of Property*. Chicago, USA: University of Chicago, 1986, s. 64 a násl.

Obchodní společnosti nevznikají na základě nějakých spontánních iluzí, ale za určitým účelem. Tento účel je maximalizace výnosu z investice všech účastníků daného podniku. Firmy začínají jako malé a postupně rostou, jejich cílem je přilákání zákazníků a realizace jejich produkce, jinak na trhu nemohou obstát a zaniknou. Firmy musí najít produkt, který uplatní na trhu a kterým se realizací zviditelní tak, aby přitáhly další zájemce, a to ze všech stran celého podnikatelského spektra, kteří by na tomto ekonomickém principu na úspěšnosti firmy participovali.

Všichni účastníci daného procesu, tedy jak investoři, tak manažeři, tak i věřitelé, jsou nuceni nalézt prostředky a způsoby, které povedou k maximalizaci jejich zisku. Jestliže je však nenaleznou, dojde ke ztrátám na všech stranách. Tyto zájmové skupiny jsou tak nuceny spolu kolaborovat, aby maximalizovaly svoje očekávání.²⁵

2.4. Teorie transakčních nákladů

S pojetím společnosti jako komplexu smluv a jejího působení na trhu souvisí tzv. problematika zastoupení, resp. zmocnění, resp. problém nákladů zastoupení. Tato teorie je odrazem transakčních nákladů uvnitř jednotlivé firmy. Tento problém jako jeden ze zásadních byl předmětem výzkumu A. A. Berleho a Gardiner C. Meanse.²⁶ Uvedení autoři již v roce 1932 provedli rozsáhlou analýzu obchodních společností na území Spojených států a dospěli k závěru, že v důsledku rozptýlení vlastnických práv nutně dochází k poklesu vlivu jednotlivých vlastníků, resp. akcionářů na řízení obchodní společnosti a naopak dochází k přechodu vlivu a moci na řídicí pracovníky, tedy manažery. Zjistili, že v procesu, kde převládají velké korporace, dochází k oddělení vlastnictví od řízení a že ekonomická moc přešla do rukou malých skupin profesionálů, tedy manažerů, kteří často sledují protikladné cíle.²⁷

---

²⁵ EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 6 a násl.

²⁶ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 119 a násl.

²⁷ ALCHIAN, A. A. Volume 1. *Choice and Cost under Uncertainty*. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2006, s. 3 a násl.

COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, s. 1 a násl.

DOUMA, S., SCHREUDER, H. *Economic Approaches to Organization*. 4th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2008, s. 161 a násl.

MILGROM, P., ROBERTS, J. *Economics, Organization & Management*. New Jersey, USA: Prentice-Hall, Inc., 1992, s. 28 a násl.

PITELIS, C. *Transaction costs, Markets and Hierarchies*. 1st edition. Oxford, UK: Blackwell Publisher, 1993, s. 7.

Fenomén oddělení vlastnictví a kontroly společnosti, kdy vlastníci nemají prakticky žádnou moc smysluplně ovlivňovat rozhodovací pravomoci managementu, považovali za jeden z podstatných atributů společnosti, který je však také jedním z nejkontroverznějších. V jejich době se také vyvinul teoretický pojem manažerismus, kdy v praxi vedly obchodní společnosti úzké skupiny špičkových manažerů s již uvedenými minimálními zásahy vlastníků. Na straně druhé však existují společnosti s rozptýlenou strukturou vlastnictví, kdy akcie jsou rozptýleny mezi mnoha akcionáři tak, že žádný z nich nevlastní dostatečné množství těchto cenných papírů, aby mohl ovlivnit vedení společnosti. Berle a Means klasifikovali tři druhy společností, a to dle charakteru vlastnictví uvnitř společnosti:

- 1) Většinová kontrola existuje, když má společnost dominantního akcionáře nebo skupinu akcionářů jednajících ve shodě, kteří vlastní více než 50 procent akcií. I v tomto případě však vykazuje částečné oddělení vlastnictví od kontroly, protože podíl minoritních vlastníků je sice vlastnictvím, nikoliv však kontrolou společnosti.
- 2) Menšinová kontrola existuje, když má společnost dominantního akcionáře nebo skupinu akcionářů jednajících ve shodě, kteří vlastní méně než 50 procent akcií. Společnosti s menšinovou kontrolou rovněž vykazují také částečné oddělení vlastnictví od kontroly.
- 3) Manažerská kontrola existuje v situaci, kdy společnost nemá akcionáře nebo skupinu akcionářů jednajících ve shodě, kteří by vlastnili dostatečné množství akcií, které by dávaly funkční kontrolu nad společností. Společnosti s manažerskou kontrolou tak vykazují úplné oddělení vlastnictví od kontroly.

I když oddělení vlastnictví a kontroly umožnilo v jejich době nárůst kapitálu ve velkých průmyslových společnostech, vytvořilo také existenci problému zastoupení, resp. zmocnění, jelikož podpořilo možný rozchod zájmů akcionářů a manažerů. Jsou to totiž manažeři a nikoliv akcionáři, kteří rozhodují jak o každodenním běhu společnosti, tak i o příjmech a výdajích, a proto existuje dále zmíněné riziko zastoupení, tj. skutečnost, že manažeři vynaloží majetek společnosti na projekty, z nichž mají prospěch sami a ne společnost. Je však poctivě třeba přiznat, že Berle a Means nebyli první, kteří v minulosti popsali uvedený fenomén oddělení vlastnictví a kontroly. Obdobně o problému pojednává Herbert Hovenkamp a Alfred Marshall již v roce 1890 a William V. Cook v roce 1891.²⁸

K úplnému vysvětlení tohoto fenoménu stojí za zmínku se v krátkosti zabývat i důvodem, co zapříčinilo existenci tohoto jevu, zda se jedná o jev společnosti vlastní z jeho principu

---

²⁸ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 5.

anebo zda je důsledkem jakéhokoliv druhu a typu vývoje. Berle a Means měli za to, že v systému rozptýleného vlastnictví je uvedené společností vlastní. Vedle toho měli za to, že potenciaální oportunistické jednání manažerů je z tohoto úhlu pohledu zcela lákavé a svým způsobem legitimní. Vedle toho se ještě objevilo několik jiných vysvětlení tohoto způsobu definice, který nesledoval jako Berle a Means ideu oddělení vlastnictví a kontroly, jež podle jejich názoru spočívala v technologických změnách během 19. století, ale spíše tento jev urychlila schopnost brzkého rozvoje sekundárních obchodních trhů. Takovéto trhy existovaly počátkem 19. století zejména v New Yorku a Philadelphii a zejména likvidita akcií společnosti z ní činila velmi atraktivní investici, což způsobilo, že akcie byly nakupovány různorodou a rozptýlenou klientelou, a to jak institucemi, tak jednotlivci. Vedle toho v raném rozvoji trhů hrála roli i chuť obyvatelstva spekulovat, která rovněž způsobila existenci rozptylu akcií.

Dalším pohledem na věc je skutečnost, že oddělení vlastnictví a kontroly je spíše než vlastností dáno složitostí a velikostí společnosti. Vlastnictví a kontrola se oddělily, když se kvůli vysokému stupni vertikální integrace společnosti staly tak komplikovanými, že potřebovaly odborné vedení.²⁹

Logika jejich zjištění dále pokračuje tím, že v případě, že závisí status jedné osoby na jednání osoby jiné, vzniká z ekonomického hlediska právě problém zastoupení, resp. zmocnění. Tato teorie nákladů zastoupení popisuje skutečnost, že zájmy zmocnitele a zástupce nemusí být nutně v souladu, a zabývá se odklonem od dohodnutých či jinak sjednaných zájmů a jeho důsledky.

3. Postavení a funkce obchodní společnosti

3.1. Organizační systém fungování obchodní společnosti

Ke správnému nastavení řešení dané problematiky obchodních společností je třeba se kromě popsaného zabývat otázkou „co je společné struktuře korporace v zemích s rozdílnými právními systémy“. Tuto otázku považují za mnohem podstatnější než vyhledávání rozdílností, jelikož je podstatné to, že ve všech systémech musí uvedené organizace čelit v zásadě stejným problémům, a to nutnosti přežití na trhu a maximalizaci zisku, což logicky a nutně znamená, že ve všech systémech, a to jak v evropském, tak v systému angloamerickém

---

²⁹ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 8.

a pro určité odlišení i v japonském, znamená, že nutně musí mít v zásadě některé shodné parametry. Je logické, že pokud existuje něco, co se nazývá globalizace a na tomto globálním trhu fungují globalizace z různých částí světa, které reprezentují rozličné právní systémy, že když jsou schopny vedle sebe či spolu koexistovat a generovat zisk, že v jejich organizaci řízení a systému musí být něco společného.

V kontextu zkoumání obchodních společností se odborníci v zásadě shodují s tím, že existuje několik rysů, které obchodní společnost odlišují od ostatních právních forem firmy.³⁰

Existují elementární prvky, které lze v této souvislosti jednoznačně identifikovat:

(1) právní subjektivita (myšleno samostatná právní subjektivita), (2) omezené ručení investorů, (3) převoditelnost podílů společníků, (4) řízení společnosti prostřednictvím statutárního orgánu.

Tyto charakteristické rysy prověřené mnoha generacemi a systémy odpovídají ekonomickým potřebám a požadavkům moderního způsobu provádění ekonomické činnosti, takže je nezbytné se zkoumáním těchto jevů v rámci dané problematiky zabývat. Všechny tyto prvky jsou pak určeny k tomu, aby fungovaly ke splnění hlavního cíle, a to je přežití na trhu a maximalizaci výnosu, a to prostřednictvím shromáždění zdrojů, tedy kapitálu za účelem provozu příslušné organizace tak, aby byly ku prospěchu všech účastníků daného procesu, vše za situace, kdy by pro jednotlivé účastníky v důsledku přílišné nákladovosti nebyla participace na uvedeném podniku možná. To je podstata smyslu fungování a logiky realizace činností účastníků tržních vztahů prostřednictvím obchodních společností.

3.2. Právní subjektivita společnosti

Samostatná právní subjektivita je v kontextu zkoumání dané problematiky jedním ze zásadních, komplikovaných, ale i velice zajímavých prvků. Ve spojení s dalším prvkem, a to volnou převoditelností podílu, je logické, že účastníkům dané akce, tedy investorům, nezbyvá,

---

³⁰ ANDENAS, M., WOOLDRIDGE, F. *European Comparative Company Law*. 1. vydání. New York, USA: Cambridge University Press., 2009, s. 52 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 115 a násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 4 a násl.

DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, s. 131.

HANNIGAN, B. *Company Law*. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2009, s. 53.

KERSHAW, D. *Company Law in Context: Text and Materials*. 1st edition. New York: USA, 2009, s. 11 a násl.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 5 a násl.

MAYSON, S.W., FRENCH, D., RYAN, CH.L. *Company Law*. 27th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 50 a násl.

než aby vystupovali dohromady pod jednou identitou. Došlo tedy k tvorbě koncepce samostatné právní subjektivity, která chrání hodnotu firmy a nároky věřitelů, na straně další neumožňuje jednoduchý odchod z uvedené integrity.

Základním elementem, který funguje jako spojnice pro smlouvy (v tomto směru je třeba konstatovat již zmíněnou spojnici smluv – *nexus of contracts*³¹), je skutečnost vztahů s ostatními na trhu, kdy je třeba, aby společnost vykonávala svoji činnost jako smluvní strana. Tím je stanoveno, že se může zapojit do různých projektů odděleně od jejich vlastníků a její šance na prosazení se tak zvyšuje. S tím souvisí i skutečnost oddělení majetku investorů, tedy společníků, od majetku, za jehož vlastníka je podle práva považována společnost sama o sobě, jednající prostřednictvím svých statutárních orgánů. Toto právo na druhé straně koresponduje s omezeným ručením, tak jak je popsáno níže. Právo společnosti znamená právo vlastnit majetek a umožňuje s ním nakládat i ve vztahu k třetím osobám, např. věřitelům. Na druhé straně není možné, aby si na majetek společnosti činil nárok jednotlivý věřitel jednotlivého vlastníka společnosti. Lze tedy konstatovat, že právní subjektivita je jevem trvalým, která přesto, že se mění složení podílníků, zůstává institutem beze změny. K věci ještě třeba dodat, že základní funkcí již zmíněného oddělení vlastnictví je chránit majetek před nároky věřitelů této právnické osoby.³²

3.3. Omezené ručení společníků

Omezené ručení, resp. omezená odpovědnost společníků, je významným prvkem v organizaci obchodních společností, jelikož motivuje jednak ke společné investici, tudíž podporuje schopnost koncentrovat kapitál více lidí, dále na druhou stranu snižuje náklady na monitoring a umožňuje rozložení rizika. Omezené ručení nebylo historicky spjato vždy pouze s korporátní formou, dokonce některé významné právní systémy stanovily v minulosti neomezené ručení.³³ V současné době je, jak již bylo uvedeno, omezené ručení investorů univerzálním rysem korporátní firmy, což jednoznačně ukazuje na hodnotu omezeného ručení, a to jednak jako smluvního nástroje a jednak jako finančního prostředku. Toto

---

³¹ Charakteristika společnosti jako „spojnice smluv“ vychází z práce Michaela Jensena a Williama Mecklinga „Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure“, 3 Journal of Financial Economics 305, (1976), jež byla inspirována článkem Armena Alchiana a Harolda Demsetze „Production, Information Costs, and Economic Organization“, 62 American Economic Review 777, (1972).

³² Jedná se o tzv. *entity shielding* = ochranný štít právnické osoby. Tento termín pochází z článku Henryho Hansmanna, Reiniera Kraakmana a Richarda Squira „Law and the Rise of the Firm“, 119, Harvard Law Review 1333, (2006).

³³ DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, s. 40 a násl.

omezené ručení je poměrně často středem pozornosti i z druhé strany, a to ze strany zejména třetích subjektů daných korporací zejména v okamžiku úpadkového stavu, a je zpochybňováno doktrínou *piercing of the corporate veil*, tj. propíchnutí firemního závoje - o tom více dále v ostatních částech práce.

3.4. Převoditelnost obchodních podílů

Volná převoditelnost podílu je dalším znakem obchodní společnosti, který odlišuje obchodní společnosti od podnikatelských sdružení a jiných právnických osob. Převoditelnost totiž dovoluje společnosti, aby nedocházelo k přerušování jejího podnikání, i když se její vlastníci mění, a má možnost se tak vyhnout komplikacím v důsledku odchodu společníka. Vedle toho to posiluje likviditu a umožňuje vytvářet různá investiční portfolia. Na straně druhé umožňuje bezproblémová převoditelnost společníkům kdykoliv ze společnosti odejít za současného zajištění likvidity; vedle toho, že volná převoditelnost maximalizuje možnost likvidity akciového majetku a schopnosti vlastníků diverzifikovat své investice, což vše poskytuje společnosti maximální možnost v pružnosti získávání kapitálu.

Převoditelnost cenných papírů je také úzce spojena s ochranou obchodní společnosti, kdy se může bonita společnosti měnit, jakmile dojde ke změně vlastnické struktury. Lze tedy uzavřít, že převoditelnost cenných papírů je vždy jedním ze zásadních prvků standardních forem moderních obchodních společností, a to v jakémkoliv právním systému.

3.5. Řízení společnosti prostřednictvím statutárního orgánu

Základním principem a smyslem tohoto prvku je vytvoření centralizovaného řízení tak, aby byla dána specializací jednotlivých úloh k tomu, aby byl splněn základní smysl a úkol obchodních společností, tedy jak již bylo uvedeno, maximalizace výnosu pro jednotlivé participanty a přežití a realizace na trhu. V případě jiných subjektů, než jsou obchodní společnosti, se řízení obvykle svěřuje většinové vůli účastníků a zásadní otázky se řeší jednomyslně. Tento systém však není možné efektivně použít v situaci s měnícím se počtem vlastníků a dále u společností se značným rozsahem činností. To je logické a zcela zřejmé, jelikož nelze u takovýchto subjektů prakticky zajistit takřka nejenom jejich shodu, ale i v každém okamžiku přesnou vědomost, dokonce i o vlastnických strukturách. Takováto činnost by zabrala velké množství času a nákladů a neměla by prakticky valného výsledku,

jelikož by se mohlo při uvedeném zjišťování zase začít tam, kde se minule skončilo a výsledek a efektivita řízení by byly nulové. Teorie řízení a právo organizace obchodních společností svěřuje základní pravomoci tzv. statutárnímu orgánu – jednatelem, ředitelem či představenstvu nebo jinak nazvanému, ale v podstatě totožnému, orgánu, který je nějakým způsobem určován vlastníky, a to ještě na určitou dobu. Z toho je zřejmé, že obchodní společnosti jsou systémy, organizace a řízení s delegovanou pravomocí. Tato otázka je významná ve vztahu k dále rozebírané problematice, a to vztahu zmocnitel - zmocněnec (principal agent).³⁴ Tato koncepce, o níž budeme dále ještě pojednávat a která je, jak lze krátce předeslat, v důsledku své podstaty symbolem vzájemné rozpornosti, je klíčová nejenom v otázce organizace a řízení, ale též v otázce podstaty dané práce, a to odpovědnostního vztahu členů statutárních orgánů. Tato koncepce v podstatě stanoví tzv. problém zastoupení nebo zmocnění, který lze popsat jako situaci, že kdykoliv je postavení jedné osoby závislé na chování osoby druhé, vzniká z ekonomického hlediska riziko zastoupení, s nímž jsou spojeny náklady a riziko ztráty.

Berle a Means analýzou kapitalismu v USA zjistili, že v důsledku rozptýlené vlastnické struktury dochází k preferování vlastních zájmů u řídicích struktur před zájmy těch, kteří mají spravovat cizí majetek.³⁵

Statutární orgány jsou ve smyslu delegace charakterizovány v zásadě třemi základními rysy: (1) statutární orgán je do funkce ustanovován vlastníky společnosti - takovýto postup zajišťuje, aby statutární orgán reagoval na zájmy vlastníků, kteří nesou břemeno nákladu stran uvedené společnosti, (2) statutární orgán, jakkoliv je volen vlastníky, je od nich oddělen. Toto oddělení je hospodárnější co do vynaložených prostředků ohledně rozhodovací činnosti, jelikož není třeba informovat vlastníky o každém rozhodnutí zvláště a žádat implicitně stále jejich souhlas, samozřejmě s výjimkou nejzásadnějších rozhodnutí. Striktní oddělení vlastnictví a správy společnosti je pro obchodní společnosti z tohoto hlediska charakteristické. Toto oddělení má nesporné výhody i pro vlastníky, kteří se nemusejí v důsledku různých

---

³⁴ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 119 a násl.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 66.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 35 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 206 a násl.

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 256 a násl.

³⁵ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 196 a násl.

důvodů, nedostatku znalosti, času, schopností či ochoty zabývat řízením, na straně druhé s sebou přináší již zmíněné nevýhody a rizika ve vztahu, týkající se problému zmocnění, a to vztahu zmocnitel - zmocněnec, které jsou samozřejmě vysoce rizikové z hlediska upřednostňování vlastních zájmů managementu a poškozování zájmu vlastníků. (3) Statutární orgán má zpravidla více členů, což umožňuje vzájemnou kontrolu individuálních rozhodnutí jednotlivých členů. Tento postup má samozřejmě výjimky, kdy lze v řadě případů vidět, že je statutárním orgánem jednatel. V tomto směru je třeba se na problém dívat tak, že je zde srovnání zejména se strukturou funkce správce cizího majetku, který je zpravidla jeden.³⁶

4. Teorie agentury - Agency Theory

V otázce obchodních společností se jedná ve svém základu o splnění dvou základních priorit: (1) vytvořit strukturu těchto forem korporací a jejich vnitřních pravidel nezbytných pro zachování a udržování těchto forem, (2) efektivním způsobem kontrolovat a řešit střety zájmů mezi jednotlivými složkami včetně těch, které vznikají uvnitř společnosti - a to konflikt mezi managementem a společníky, konflikt mezi minoritními a většinovými společníky a konflikt mezi společníky a věřiteli.

Všechny tyto střety spadají do oblasti problémů zmocnění neboli zastoupení nazvané *agency costs theory*, který nastává vždy, když blaho jedné strany, a to zmocnitele, závisí na jednání druhé strany-zmocněnce, resp. zástupce (v textu budeme užívat oba pojmy jako synonyma).

Teorie agentury plyne z již zmíněných diskusí a zjištění popsaných především v dílech Berleho, Coase a Williamsona a dále Jensena a Mecklinga a souvisí s problémem oddělení vlastnictví a řízení. Podle těchto úvah, pokud ze vzájemného vztahu oddělení vlastnictví a řízení, tzn. ve vztahu mezi zmocnitelem a zmocněncem, resp. zástupcem, resp. vztahu mezi principálem a agentem, každý z účastníků tohoto vztahu maximalizuje svůj užitek, je důvod se domnívat, že zástupce nebude vždy jednat v nejlepším zájmu zastoupeného, jelikož má zásadní motivaci, a to jednat hlavně ve svém zájmu. Existují však tři hlavní způsoby, jak ovlivnit jednání zmocněnce, a to za (1) systém stimulů, jež snižují výhodnost bočního přemýšlení a aktivity zmocněnce. Náklady, které tím vznikají, jdou k tíži zmocnitele. Za (2) samotnému zmocněnci se někdy vyplatí vynaložit určité náklady na to, aby se sám nedopustil pochybení, které by nakonec v konečné fázi poškodilo zmocnitele. Za (3) žádným shora

---

³⁶ BOHÁČEK, M. *Základy amerického obchodního práva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 123 a násl.

uvedeným stimulem však nelze jednání odchýlné od zájmu zmocnitele v případě zmocněnce vyloučit, takže maximálního uspokojení zmocnitele není nikdy dosaženo. Vznikají tzv. reziduální náklady, což jsou náklady uvedených vztahů, které jsou pak součtem všech výše uvedených nákladů.

K věci ještě třeba říci, že tato teorie pokrývá řešení problematiky velmi vhodně ve vztahu právě vlastníků a managementu, kdy takové náklady mohou vznikat právě v korporacích, kde existuje široká dělba pravomocí a odpovědnosti různých druhů a stupňů, a vždy zde bude dáno pokušení k tomu, aby byl poškozen zájem zmocnitele.

Konečně je pak třeba říci, což již bylo naznačeno, že tyto náklady zmocnění jsou odrazem lepší informovanosti zmocněnců než zmocnitelů.³⁷

Obecně vzato problém zmocnění nastává z ekonomického hlediska v nejrůznějších kontextech vycházejících daleko nad rámec toho, jak je chápáno zmocnění v právním slova smyslu.³⁸

K tomu je třeba vysvětlit, že každý smluvní vztah, a to jakýkoliv, v němž se jedna strana zavazuje plnit ve prospěch druhé, je vždy potenciálně vystaven uvedeným problémům. Podstata celé koncepce této teorie je v zásadě zcela prozaická - zmocněncem je totiž o

---

³⁷ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 80.
CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 114.
CLARKE, T. *International Corporate Governance*. 1st edition. Abingdon, Great Britain: Routledge, 2007, s. 23.
CLARKE, T. *Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance*. 1. vydání. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, s. 64.
COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 33.
JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 83.
KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 51 a násl.
MLČOCH, L. *Institucionální ekonomie*. Praha: Karolinum, 2005, s. 29. MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 415.
PLÍVA, S. (autor kapitoly). Novelizace obchodního zákoníku. [Amendment to the Commercial Code]. In PLÍVA, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. 1. vyd. Praha : Orac, 2001, s. 7 - 12
PLÍVA, S. (autor kapitoly). *Ostatní obecná ustanovení obchodního zákoníku*. [The Remaining General Provisions of the Commercial Code]. In PLÍVA, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. 1. vyd. Praha : Orac, 2001, s. 34 - 40
POKORNÁ, J. KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. Díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
ROMANO, R. *Foundations of Corporate Law*. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, s. 4.
WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 23.
³⁸ CYERT, R.M., MARCH, J.G. *A Behavioral Theory of the Firm*. 2nd edition. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publisher Ltd., 2001, s. 221-223.
KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 36.
PENROSE, E. *The Theory of the Growth of the Firm*. 4th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2009, s. 13 a násl.
POSNER, R.A. *Economic Analysis of Law*. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 420.
WILD, C., WEINSTEIN, S. *Smith and Keenan's Company Law*. 15th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, s. 130 a násl.

záležitosti věci, kterou má pro zmocnitele vyřizovat, zcela zřejmě informován lépe než zmocnitel, a proto může o pravém stavu věci zmocnitele mystifikovat, a ten je zase z druhé strany obtížně schopen kontrolovat to, zda zmocněnec skutečně funguje tak, jak bylo dohodnuto. To v podstatě znamená, že zmocněnec může jednak majetkové hodnoty využívat ve svůj prospěch a jednak je může zneužívat přímo na úkor majetku zmocnitele. Tím se dostáváme do problematické situace, kdy zmocnitel, aby zcela nezkrachoval a jeho majetek nebyl zdevastován, je povinen vynaložit velké prostředky na to, aby činnost zmocněnce hlídal. K věci je třeba ještě říci, že zmocněnec je ve výhodě, pokud se jedná o složitost úkolu, protože čím větší je úkol, tím více volnosti musí zmocněnec mít k tomu, aby ho byl schopen plnit.³⁹

Jak je popsáno výše, vznikají v obchodních korporacích již zmíněné tři druhy problému zmocnění, resp. zastoupení.

4.1. Střet mezi společníky a managementem

První problém, který se zásadně dotýká naší práce, je problém mezi vlastníky a managementem. V tomto vztahu jsou z hlediska uvedené teorie zmocnitelem vlastníci, příkladmo akcionáři, a manažeři, příkladmo členové statutárního orgánu, například představenstva akciové společnosti, jsou zmocněnci. V tomto případě je zmíněná teorie nákladů zmocnění nejviditelnější. Členové statutárních orgánů centralizují ve svých rukách každodenní řídicí působnost, ale nejsou investory. Z toho jasně vyplývá již popsáný konflikt, který je zcela evidentní a na jedné straně připouští možnost jak přímého znehodnocování investice, tak i možnost oportunistického způsobu chování, kdy jednoduše nebudeme dělat nic a čekat a utrácet příslušné prostředky až do situace, kdy nám jednoduše dojdou. V tomto směru je třeba najít jak tržní, tak právní nástroje k tomu, aby tyto problémy zmocnění byly minimalizovány.

---

³⁹ KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 34.

POSNER, R.A. *Economic Analysis of Law*. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 445.

SPULBER, D.F. *The Theory of the Firm: Microeconomics with Endogenous Entrepreneurs, Firms, Markets, and Organizations*. 1st edition. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, s. 2 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 47.

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 23 a násl.

V závěru je třeba připomenout, že pokud je smyslem této teorie, že každý z obou účastníků bude vždy mít na paměti svůj vlastní prospěch, tak z toho logicky plyne, že zmocněnec nebude vždy jednat, jak již bylo několikrát uvedeno, v zájmu zastoupeného, takže plného uspokojení zmocnitele není nikdy dosaženo a vznikají tzv. reziduální náklady, kterými jsou náklady stimulů, jež snižují pro zmocněnce výhodnost jeho deviantního chování, dále se dokonce i samotnému zmocněnci vyplatí vynaložit náklady na to, aby se nedopustil vadných rozhodnutí, nikoliv však z lásky ke zmocniteli, ale proto, že by mohlo dojít i k poškození jeho zájmu.

4.2. Střet mezi společníky většinovými a menšinovými

Dalším problémem týkajícím se zmocnění je střet mezi většinovými vlastníky na straně jedné a minoritními na straně druhé. Situace je rovněž zřejmá, jelikož z většinového podílu vyplývá právě větší právo kontroly nad činností firmy, než mají již zmínění menšinoví vlastníci. V tomto vztahu lze z ekonomického hlediska považovat minoritní osoby za zmocnitele a majoritní za zmocněnce, přičemž hlavní problém osob minoritních je ten, aby nebyly vyvlastněny nebo jejich majetek znehodnocen většinou. Tento problém není ničím neobvyklým, nastává vždy, kdy určitá skupina může přijmout rozhodnutí, které ovlivňuje všechny vlastníky.

4.3. Střet mezi společníky, managementem a věřiteli

Konečně pak třetí problém zmocnění se týká střetu mezi společností samotnou a třetími osobami, které jsou vně samotné společnosti, tedy třetími stranami, s nimiž je společnost v jakémkoliv smluvním vztahu. V této situaci se jedná především o věřitele firmy, ale i o jejich dodavatele, zákazníky a zaměstnance, jelikož všichni na základě smluvního vztahu vložili do společného kontraktu nějaký majetek a mají zájem rovněž na jeho zachování, udržení a zmnožení. Zde je problémem zmocnění to, aby byla zachována rovnost a vzájemná vyrovnanost vztahů mezi jednotlivými subjekty a nedocházelo ke zvýhodňování jedněch subjektů před druhými, vykořisťování zaměstnanců a matení zákazníků a dodavatelů.

Ve všech těchto situacích je zajištění řešení nákladů zmocnění komplikovanější pokud, jak na straně zmocněnce stojí více subjektů, tak i více subjektů na straně zmocnitelů. Z toho titulu vznikají nejenom problémy zvyšujících se nákladů, ale i problémy koordinace, což vše náklady zmocnění logicky zvyšuje.

Z hlediska příslušných teorií vyplývá, že obchodní společnosti jsou tady proto, aby maximalizovaly výnos pro jednotlivé účastníky tohoto procesu a současně svým způsobem přispívaly k rozvoji obecného blaha všech ostatních subjektů. Z toho dále logicky plyne, že náklady společnosti jsou jedním z důvodů, které rozhodují o úspěchu obchodních společností ve srovnání s jinými organizacemi, které se zabývají rovněž koordinací ekonomických aktivit. Společnost přežije pouze tehdy, pokud je rozdíl mezi jejím výnosem a náklady přebytkový. Z dlouhodobého historického vývoje je zřejmé, že obchodní společnosti jako právní forma, ve které se uskutečňuje většina výsledků nejvyspělejších ekonomik (o tom více dále) jsou, s ohledem na to, co již bylo popsáno stran teorie firmy, transakčních nákladů, nákladů zmocnění, nutnosti koordinace a rozdělení rolí, zcela evidentně pro účel, který je jím předznamenám, efektivnější než jiné právní formy. Dokladem toho je zejména systém, o němž bude pojednáno dále - corporate governance - a to systém institutů, které jsou určeny k tomu, aby uvedené náklady na činnost obchodních společností byly schopny potlačit na přijatelnou míru, a to tak, aby byla společnost v pozitivním výsledku. Na tom nic nemění ani to, že normativní cíl, a to zvyšování osobního blaha společníků, který je v souladu s cílem celospolečenského blaha, je v tomto smyslu shodný i při řešení problému zmocněnců a zmocnitelů, a to v tom směru, že jsou hledána řešení, která jsou prospěšná všem.⁴⁰

---

⁴⁰ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 8.
BLOWFIELD, M., MURRAY, A. *Corporate responsibility a critical introduction*. New York: OXFORD University Press Inc., 2008, s. 52.
CARNEGIE, A. *The Autobiography of Andrew Carnegie and the Gospel of Wealth*. 1st edition. New York, USA: Signet Classics, 2009, s. 321.
FRANKLIN, B. *Way to Wealth*. Bedford, USA: Applewood Books, 1986, s. 3.
Harvard Business Review on Corporate Responsibility. USA: Harvard Business Scholl Publishing Corporation, 2003, s. 157.
CHERNOW, R. *Titan: The Life of John D. Rockefeller, Sr* New York, USA: 2nd edition. Vintage Books, a Division of Random House, Inc., 2004, s. 313.
JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm*. Governance, Residua Claims, and Organizational Forms. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 83 a násl.
KOTLER, P., LEE, N. *Corporate Social Responsibility. Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc., 2005, s. 262.
KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 37.
POSNER, R.A. *The Crisis of Capitalist Democracy*. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2010, s. 249.
POSNER, R.A. *Economic Analysis of Law*. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 23.
POSNER, R.A. *A Failure of Capitalism. The Crisis of 08 and the descent into depression*. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2009, s. 234.
SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2010.
SOJKA, M. *Kdo byl kdo – světoví a čeští ekonomové*. Praha: Libri, 2002.
SMITH, A. *The Wealth of Nations*. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2008, s. 31 a násl.
SULLIVAN, T.A., WARREN, E., WESTBROOK, J.L. *The Fragile Middle Class. Americans in Debt*. New Haven: Yale University Press, 2000, s. 27.

II. Systémy řízení a správy obchodních společností

1. Systémy řízení a správy obchodních společností - Corporate Governance

1.1. Teorie a filozofie řízení a správy obchodních společností

Z podstaty a povahy firmy vyplývá, že problematika corporate governance je spojena elementárně s otázkou rozdělení a fungování vlastnických práv ve společnosti, otázkou oddělení vlastnických práv od vlastního řízení a z toho plynoucích motivací jednotlivých účastníků daného procesu. S tím úzce souvisí již několikrát připomínaná teorie agentury, neboli jinak řečeno teorie zastoupení či zmocnění, která principiálně vychází z toho, že vzniká známý problém konfliktu zástupce a zastoupeného a řešením tohoto konfliktu vznikají tzv. náklady zastoupení, což jsou transakční náklady, které jsou spojeny s vyjednáváním, uzavíráním a kontrolou zmocněnce.⁴¹

Vzhledem ke zřejmému oddělení vlastnictví a kontroly z hlediska problematiky řízení a správy obchodních společností je třeba zjistit a vysvětlit, jakým způsobem jsou vlastnictví a kontrola odděleny, jak a proč je tato situace řešena institucionálně a konečně pak jakým způsobem právní řády reagují v rámci společnosti na toto oddělení. Je třeba zjistit a identifikovat standardy, které byly k řešení těchto problémů realizovány. Právo má za úkol najít a identifikovat mechanismy, které by minimalizovaly náklady zmocnění a ztráty tak, aby společnost byla dostatečně konkurenceschopná a úspěšná.

Pokud se jedná o metodologii, podle které můžeme rozdělit teorie zabývající se corporate governance, tak lze použít jako dělicí kritérium zájmy toho, které jsou daným systémem preferovány.

Podle těchto hledisek se dělí tyto teorie na teorii manažerskou, která vznikla v návaznosti na zkoumání, nám již zmíněných Berle a Meanse⁴², která spatřuje korporaci jako systém oddělených vlastníků, kteří nejsou schopni efektivním způsobem kontrolovat svůj majetek, a

---

⁴¹ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 34.
FRIEDMAN, M. *Capitalism and Freedom*. 40th edition. Chicago, USA: The University of Chicago Press, 2002, s. 25 a násl.

JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm*. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 9.

MUNDAY, R. *Agency. Law and Principles*. New York, USA: Oxford University Press, 2011, s. 67 a násl.

ROMANO, R. *Foundations of Corporate Law*. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, s. 5 a násl.

⁴² BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 18 a násl.

došlo k takové formě oslabení vztahů vlastníků k fyzickému majetku, že rozhodující vliv na řízení a organizaci mají v této poslední fázi vývoje manažeři. Pomocí akcí totiž nemůže nikdo z akcionářů společnosti ovládat a zbývají jen manažeři. Jsme totiž již na konci vývoje od stádií úplného vlastnictví přes majoritní kontrolu, minoritní kontrolu ke kontrole manažerské, z nichž vyplývá právě otázka manažerismu jako systém fungování s hlavní a nejvýznamnější rolí právě manažerů.⁴³ Dalším hlediskem, týkajícím se rozdělení do této skupiny, se jedná o teorie akcionářské, které předně zdůrazňují vlastnickou strukturu.⁴⁴

Filozofie vlastnictví, kterou je charakterizována zejména akcionářská teorie, se opírá o úvahu, že akcionáři jsou jedinci, kteří zajišťují nezbytné finanční zdroje a na druhé straně logicky očekávají, že společnost maximalizuje své zisky pro ně. Akcionáři jsou totiž osoby, které riskují nejvíc, jelikož se vstupem do společnosti vzdávají dispozice s majetkem, se kterým do společnosti vstoupily v očekávání nějaké míry a formy odměny, kterou právě zajišťují v důsledku delegovaných pravomocí manažeři. Akcionáři jsou tak v pozici, kdy nejvíc riskují, jelikož jsou jedinou skupinou investorů (připomeňme zaměstnance či věřitele), kteří jsou uspokojováni v případě úpadku až v okamžiku, kdy jsou uspokojováni ostatní pohledávky, což bývá v situaci, kdy často ve společnostech již žádný majetek nezbude. Tento závěr však, jak uvidíme dále, nelze přijmout bezvýjimečně, jelikož existují způsoby a systémy, kdy se dají bez jakýchkoliv složitostí nastavit způsoby řízení tak, že naopak budou poškozeni věřitelé a nikoliv vlastníci. O tom více dále. Na straně druhé jsou manažeři, kteří sice zajišťují bezprostřední řízení a dokonce i zisk, nicméně mají, podle již zmíněné teorie agentury, která prochází tímto systémem jako červená nit, smysl hlavně pro osobní výhody, a proto je nezbytné se zabývat teorií zmocnění a transakčních nákladů a jejich co největšího snížení a hlavně dokázat zformulovat systém, kde by došlo k vzájemnému propojení zájmů akcionářů a manažerů.

Způsob sladění zájmů manažerů a vlastníků je pak jednoznačně koncipován tak, aby došlo ke sladění zájmů, nebo aspoň tak, aby se od sebe tyto zájmy neodchylovaly. Tato metoda se zabývá řešením agenturního problému tím způsobem, že umožňuje získat majetek společnosti prostřednictvím akciových opcí, což by mělo manažery motivovat k tomu, aby cílem jejich činnosti bylo trvalé zvyšování hodnoty akcií. Otázkou je jak vyvážit míru rizika v tom směru,

---

⁴³ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 25 a násl.

COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, s. 44 a násl.

LAWRY, J. DIGMAN, A. *A Company Law*. 3. vydání. New York: Oxford University Press, 2006.

⁴⁴ KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 55.

zda bude manažer dostatečně motivován, a na stranu druhou zajistit to, aby to společnost nestálo nadměrné náklady.

Z popsaného je zřejmé, že již nelze vystačit toliko s teorií akcionářskou či manažerskou, jelikož v tak složitém mechanismu, jakým je z principu obchodní společnost, existují ještě další struktury, které je třeba vzít v úvahu. Akcionářská teorie totiž ve své podstatě pomíjí ostatní účastníky daného procesu, z tohoto důvodu se teorie zájmových skupin zabývá ostatními subjekty, které uplatňují vůči společnosti nějaký zájem, který lze v podstatě rozdělit na zájem primární, což jsou především zaměstnanci, věřitelé, dodavatelé, zákazníci a banky, a sekundární, což jsou například státní orgány, veřejný zájem či ostatní účastníci na trhu. Jedná se o hodnocení dané problematiky z teorie zájmových skupin.

Vedle toho se lze na problém organizace a správy společností dívat z jiného hlediska, a to tak, komu právo obchodních společností a k jakému cíli slouží. Na straně jedné zastánci soukromých společností, kteří vidí ve společnostech toliko součást soukromého práva, mají za to, že společnosti mají být řízeny tak, aby maximalizovaly zisk akcionářů a že existence oddělení správy a vlastnictví sama o sobě neopravňuje státní zásahy do organizace a správy společností.⁴⁵

Naproti tomu zástupci ideologie principu - že obchodní společnosti mají sloužit společenským cílům a principu obecného blaha - obvykle sledují premisu, že oddělení vlastnictví a kontroly se zásadně stává odůvodněním pro regulaci správy tak, aby bylo dosaženo společenských cílů.

Teorie, které se na straně akcionářské tradičně uvádějí, tvrdí, že společnost vlastní akcionáři a manažeři jsou v podstatě pouhými sluhý zájmů akcionářů. Později rozvinutými modely této akcionářské přednosti se dospívá k závěru, že akcionáři jsou pouze jednou ze součástí sítě smluv na základě teorie *nexus of contracts*. Pod vlivem teorie transakčních nákladů zastánci těchto variant nadále zacházejí s manažery jako se zmocněnci akcionářů, kteří mají svěreneckou povinnost maximalizovat bohatství akcionářů. Akcionáři proto stále zachovávají privilegovanou pozici vycházející z jejich vlastnického charakteru.

---

⁴⁵ COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s.1 a násl.

HAMILTON, W. R. *The Law of Corporations in a Nutshell*. 5th edition. St. PAUL, MINN.: WEST GROUP, 2000, s. 33 a násl.

HYNES, J.D., LOEWENSTEIN, M.J. *Agency Partnership and the LLC in E Nutshell*. 4th edition. St. Paul, Minn.: Thomson/West, 2008, s. 14 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 1 a násl.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 3 a násl.

Na druhé straně spektra, jak již bylo uvedeno, se nachází manažerismus, který vnímá společnost jako byrokratickou hierarchii, kde dominují profesionální manažeři. Manažeři jsou autonomními hráči, kteří mohou v tomto směru prosazovat jakékoliv zájmy.

Teorie správy společnosti se tedy v zásadě zabývají dvěma základními problémy:

- (1) Kdo s ohledem na význam správy rozhoduje, čili v případě, že dojde ke sporu, kdo má nakonec pravdu a kontrolu.
- (2) S ohledem na konec správy společnosti, koho zájmy přetrvávají.

Modely akcionářské přednosti předpokládají, že jsou to akcionáři; model manažerský naopak předpokládá, že je to management.

Z výše uvedeného plyne, že právo obchodních společností je a zůstane hluboce rozpolceným - a to jak doktrinálně, tak věcně, a to ve vztahu ke třem podstatným problémům:

- (1) Centru konečné pravomoci správy
- (2) Konečnému příjemci produktu společnosti
- (3) Vztahu mezi smyslem obchodních společností a dosažením společenského dobra.⁴⁶

1.2. Definice řízení a správy obchodních společností

Pokud se jedná o obchodní společnost jako strukturu vlastnického ovládnutí, je na ní nutno pohlížet v návaznosti na uvedené teorie jako na konglomerát smluvních vztahů, které vzájemně zavazují jednotlivé účastníky celého procesu. Z podstaty věci, a zejména ze zřejmých konfliktů, které se objevují v korporacích, je evidentní, že přes snahu o řádné institucionální uspořádání je toto spojení velice křehké.

Vzhledem k problematice řízení a správy obchodních společností je potřeba se v této fázi našeho zkoumání podívat na problematiku obchodních korporací jako na strukturu vzájemných vztahů, jak již bylo naznačeno - kontraktů neboli smluv, které vzájemně propojují, svazují a omezují mezi sebou všechny účastníky celého systému, tedy vlastníky, manažery, zaměstnance, ale též i osoby vně korporaci, tedy dodavatele, odběratele, banky, věřitele a dokonce i území a oblast vztahů ve kterých korporace funguje.⁴⁷

---

⁴⁶ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 14.

FARRAR, J.H., HANNIGAN, B.M. *Farrar's Company Law*. 4. vydání. London: Butterworths, 1998, s. 58 a násl.

⁴⁷ DEMSETZ, H. *The Economics of the Business Firm. Seven Critical Commentaries*. USA: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1997, s. 48 a násl.

KEANE, R. *Company Law*. 4. vydání. Dublin: Fortel Publishing, 2007, s. 46 a násl.

KLEIN, W.A., COFFEE, J.C., PARTNOY, F. *Business Organization and Finance. Legal and Economic Principles*. 11th edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2010, s. 57 a násl.

Definovat corporate governance nelze jediným způsobem. Jsou zde podstatné rozdíly v definicích různých států a jejich úprav. Corporate governance je relativně mladá disciplína. Také vzhledem k rychlosti jejího vývoje a dynamické povaze je velice obtížné stanovit přesnou definici corporate governance. Jeden z přístupů k řízení společnosti zaujímá úzký pohled, podle kterého je corporate governance omezeno na vztah mezi korporací a její akcionáře. Toto je tradiční finanční paradigma, vyjádřeno v agency cost teorii - teorii agentury - a ztělesněné v definici obsažené v Cadbury Report (1992), který definuje corporate governance jako: „...systém, kterým je společnost řízena a kontrolována...“.⁴⁸ Z dalšího pohledu lze na corporate governance pohlížet, jak již bylo zmíněno, jako na „sít“ vztahů nejen mezi korporací a jejími akcionáři, ale také mezi korporací a širokým spektrem ostatních zainteresovaných stran: zaměstnanci, zákazníci, dodavatelé, vlastníci dluhopisů atd. Tento pohled je uplatněn v teorii zainteresovaných stran. Tato teorie je otevřenější a má širší úpravu předmětu správy a řízení společnosti. Postupně přitahuje větší pozornost a v posledních letech jsou otázky odpovědnosti a společenské odpovědnosti firem v popředí politiky a praxe ve Velké Británii a dalších státech.⁴⁹

Relativně brzy se snažila definice corporate governance vytvořit širší pravomoce pro řízení společnosti, než ty, které jsou zakotveny v teorii agentury:

„... role řízení a správy společnosti není spojována jen s provozem jako takovým, ale udává celkový směr podniku dohlížející a kontrolující výkonné činnosti i k uspokojování legitimního očekávání, odpovědnosti a regulace zájmů i mimo firemní hranice...“ (Tricker, 1984).⁵⁰

Nicméně je velmi zajímavé, že v současnosti Walker Review (2009) definovalo corporate governance jako:

LUCY, W. *Philosophy of Private Law*. 1st edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2007, s. 22 a násl.

SHAVELL, S. *Economic Analysis of Law*. New York: USA, Foundation Press, 2004, s. 24 a násl.

⁴⁸ SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 5 .

⁴⁹ HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 44 a násl.

HLAVÁČEK, J., HLAVÁČEK, M. *Zobecněná mikroekonomie*. Praha: Karolinum, 2010, s. 29 a násl.

⁵⁰ KONEČNÝ, B., SOJKA, M. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Praha: Libri, 2006, s. 55 a násl.

KRUGMAN, P. *A Country is not a Company*. USA: Harvard Business School Publishing Corporation, 2009, s. 78 a násl.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 5.

„...role corporate governance je ochraňovat a propagovat zájmy akcionářů díky nastavení určitého směru, kterým by se měla korporace ubírat, a jmenování a monitorování schopného managementu k tomu, aby těchto cílů dosáhli...“ (Walker Review, 2009, s. 19).⁵¹

Pojmově lze tedy vymezit podstatu corporate governance jako systém správy a řízení obchodních společností, když řízením se má chápat proces, v jehož systému a rámci management působí na ostatní složky korporace proto, aby zabezpečil smysl její existence a rozvoje, a správou pak systém vlastního řízení a kontroly. S tím souvisí zejména problematika vlastnických práv a jejich uplatňování při organizaci a řízení příslušné společnosti.

Corporate governance je tedy systém organizace řízení a správy obchodních společností za účelem dosažení jejich efektivity, tedy aby obchodní společnosti byly skutečně těmi organizacemi, pro které byly zřízeny a vytvořeny, tedy aby snižovaly náklady střetů na trhu.⁵²

1.3. Obecná charakteristika forem řízení a správy obchodních společností

Pokud se jedná o vymezení obecné charakteristiky forem corporate governance, je třeba si připomenout, že existují dva hlavní proudy, a to anglosaský, resp. angloamerický (systém „outsider“ či „exit“) a kontinentální, resp. kontinentálně evropský (systém „insider“ či „voting“).

Toto elementární připomenutí je třeba mít na zřeteli v otázce zkoumání jednotlivých fungujících systémů správy a řízení obchodních společností, jelikož každý z uvedených přístupů řešení dané problematiky preferuje ve svých výzkumech a závěrech něco odlišného.

Zatímco angloamerický systém se zabývá především otázkou výnosu a zájmu akcionářů a minimalizací již zmíněných agenturních nákladů, naproti tomu na druhé straně systém evropský má v hlavním předmětu svého zkoumání na vývodech důraz na systém vazeb mezi jednotlivými orgány a na zachování a optimalizaci realizace vlastnických práv.

Nicméně tyto funkční systémy nestojí proti sobě, jelikož nelze oddělit jedno od druhého, ale je naopak vhodné se vzájemně poučit, jelikož globální ekonomika funguje v podstatě na shodných principech a nelze ani jeden ze systémů označit za konečný a zcela úplný či definitivní.

---

⁵¹ SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 6.

⁵² GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 1 a násl.

MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 5 a násl.

Obě základní formy, které se vyvinuly, je třeba zkoumat co do jejich odlišností a současně toho, co je věcně charakterizuje z hlediska postulátů toho kterého systému corporate governance:

Základním hlediskem, kterým je třeba se zabývat při posuzování toho kterého systému, je otázka způsobu financování. V anglosaském systému, který se, jak již bylo uvedeno, zabývá zejména otázkou maximalizace hodnoty akcií z titulu akcionářského přístupu, kdy se od společnosti očekává, že bude sledovat zájmy akcionářů a zvyšovat hodnotu společnosti zhodnocením ceny akcií, se jedná o získání úspor od obyvatelstva především prostřednictvím trhu s cennými papíry. Naproti tomu bankovní úvěry nehrají takovou významnou roli z hlediska dlouhodobé perspektivy podniku, jako je tomu u kontinentálního způsobu. Společnostem jsou poskytovány spíše krátkodobé úvěry, je odděleno obchodní a investiční bankovníctví a významnou roli na trhu hrají institucionální investoři, jako jsou penzijní fondy a pojišťovací společnosti.

Naproti tomu kontinentální systém je postaven na filozofii tzv. bankovního kapitalismu, kde nejvýznamnější roli hraje bankovní sektor. Tyto banky z tohoto sektoru jsou velice úzce propojeny, a to jednak formou dlouhodobých úvěrů, jednak přímo kapitálovou účastí na vlastnických vztazích v ekonomice, a existuje významná, vzájemná vlastnická provázanost.

Další způsob, jak rozlišit ten který systém, je pak konstrukce informací a způsobu jejich získávání, které je možno o jednotlivých korporacích zjistit. Anglosaský způsob, kde je vytvořen silný kapitálový trh, a z toho titulu existují důležité dohledové instituce, poskytuje těm, kteří mají zájem, velice širokou a komplexní informovanost. Společnosti a investiční příležitosti jsou veřejně oceňovány, finanční trhy jsou vysoce likvidní a informace o záměrech společností se rychle promítají do hodnoty firem.

Naproti tomu kontinentální model se vyznačuje nedostatkem obecné informovanosti, jedná se spíše o privilegovaný model informovanosti, který je z logiky věci k dispozici zejména bankovním domům. Na burze je uváděno minimum akcií a tudíž i minimum informací.

Konečně pak posledním kritériem, které bude předmětem našeho zkoumání v dané věci, je otázka řízení a kontroly tak, jak je postavena v tom kterém systému.

V situaci systému anglosaského, kde je zřejmé, že vlastnictví společností je rozptýleno, je logické, že reálná moc těchto malých akcionářů je zanedbatelná. To však neznamená, že by zde známý problém vztahu zmocněnec-zmocnitel nebyl řešen a tyto společnosti nemohly fungovat a prosperovat. Tento systém je totiž postaven nikoliv převážně na přímých mechanismech řízení a správy, resp. spíše kontroly, ale vlastní corporate governance totiž vykonává právě, jak bylo již naznačeno, zmíněný kapitálový trh, jelikož odpovědní pracovníci

pracují pod stálým tlakem spočívajícím v možnosti různých typů převzetí, po nichž bude následovat výměna managementu, který tak přijde o své pozice. Tento systém se z uvedených důvodů nazývá právě pro důsledky, které jsou dány systémem, outsider neboli jinak exit, což se jednoduše projevuje v tom, že účastník tohoto vztahu v situaci nespokojenosti realizuje ze společnosti odchod. Vlastník tedy dává najevo nespokojenost s tím, jak je společnost vedena, tak, že svůj podíl ve společnosti prodá a fakticky tak svou činnost ukončí.

V evropském systému, kdy je vlastnictví koncentrováno, je přístup osoby zvnějšku takřka nemožný, navíc ještě pokud existuje ve společnostech vzájemné křížové vlastnictví anebo dokonce struktura zvaná pyramida, ze které vyplývá, že vrcholek pyramidy prostřednictvím systému vzájemně propojených společností v dalších patrech kontroluje níže položené společnosti bez toho, že by v nich opticky vlastnil hlavní podíl. Za této situace akciové trhy nehrají podstatnou roli v systému corporate governance, ale vlastnické ovládnutí je v tomto případě vykonáváno přímo, a to zejména systémem hlasování, kdy je rozhodováno o přímém odvolávání řídicích pracovníků

Tato obecná charakteristika obou hlavních systémů corporate governance, kterou považují v kontextu zkoumané problematiky za dostačující, je podrobně co do konkrétních mechanismů rozebrána dále.

Vedle toho nutno připomenout, že daná problematika je předmětem mnohaletého, rozsáhlého zkoumání takřka celosvětově.⁵³

---

⁵³ CLARKE, T. *Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance*. 1. vydání. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, s. 1 a násl.
COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 1 a násl.
FARRAR, J.H., HANNIGAN, B.M. *Farrar's Company Law*. 4. vydání. London: Butterworths, 1998, s. 35 a násl.
GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 1.
CHEFFINS, B. R. *Company Law: Theory, Structure, and Operation*. New York, USA: Oxford University Press, 2008, s. 216 a násl.
KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 1 a násl.
KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 97 a násl.
MALLIN, C. A. *Corporate Governance*. 3. vydání. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2010, s. 13 a násl.
MARX, K., ENGELS, F. *The Communist Manifesto*. London, England: Penguin Books, 2002.
MARX, K., ENGELS, F. *The Communist Manifesto: Complete with Seven Rarely Published Preface*. London, Great Britain: Filiquarian Publishing, LLC.
MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 4 - 6.
RŮČKOVÁ, P. a kol. *Corporate Governance v České republice*. 1. vydání. Praha: Professional Publusing, 2008, s. 9 - 41.
SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 3 a násl.

1.4. Mechanismy řízení a správy obchodních společností

Problematika odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností je zcela legitimní součástí problematiky řízení a správy korporací a je nedílnou součástí realizace práv spojených s účastí ve společnosti.

V této souvislosti považuji za podstatné opět připomenout klíčový význam pojmů, které se zabývají danou problematikou, zejména agenturní teorie, teorie firmy a teorie transakčních nákladů. Je třeba vědět, že ekonomie teorie transakčních nákladů úzce navazuje na teorii agentury, která řeší situaci z pohledu zmocněnec-agent, zmocněnec a zmocnitel z titulu spojení smluv, resp. kontraktů. Jelikož jsme zjistili, že jsou tyto smlouvy neúplné, vznikají při sjednávání, monitorování a kontrole jednotlivých účastníků procesu již zmíněné transakční náklady. Současně je prokázáno, že jakmile společnost vzrůstá, dochází k procesu oddělování vlastnictví od kontroly a k nutnosti překonání různých druhů a typů agenturního vztahu, který se zde objevuje. Jen pro připomenutí, existuje několik druhů střetů - již zmíněný střet mezi manažery a vlastníky, mezi vlastníky minoritními a majoritními, mezi třetími osobami a vlastníky a mezi třetími osobami a manažery.⁵⁴

Z podstaty cíle a smyslu fungování obchodních společností, tedy jejich efektivní přežití na trhu a přínos pro všechny zúčastněné strany (je v tuto chvíli nerozhodné, zda máme na mysli teorii - vše pro akcionáře, tedy teorii akcionářskou neboli shareholders, nebo bereme v úvahu i teorii stakeholders - tedy zainteresovaných stran všeho druhu tak, jak již o nich byla řeč), vyplývá, že jsou velice křehkým konglomerátem vzájemně poměrně rozporných pozic a protichůdných zájmů, viz. teorie agentury a náklady zmocnění atd., a proto je třeba k tomu, aby společnosti mohly vůbec fungovat, najít nástroje, resp. mechanismy, které tyto problémy, tedy problémy zastoupení, resp. zastoupení všeho již zmíněného druhu, mohou či pomohou překonat směrem k dosažení efektivity společnosti.

TRICKER, B. *Corporate Governance. Principles, Policies, and Practices*. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 7 a násl.

⁵⁴ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 33 a násl.

HART, O. *Firms, Contracts, and Financial Structure*. New York, USA: Oxford University Press, 1995, s. 15 a násl.

JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 9 a násl.

MLČOCH, L. *Institucionální ekonomie*. Praha: Karolinum, 2005, s. 99 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Mechanisms of Governance*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 93 a násl.

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 18 a násl.

Tyto mechanismy lze velmi obecně, ale zcela výstižně rozdělit jednak na tržní mechanismy řízení a správy obchodních společností, jednak na mechanismy právní regulace řízení a správy obchodních společností.

Pokud se jedná o prvně uvedené mechanismy řízení a správy obchodních společností, tak se předně jedná o trhy, a to soutěžní trhy zboží a služeb, kapitálové trhy a trhy práce. S ohledem na nezastupitelný význam tržní regulace považuji v této fázi za účelné krátce tento systém působení na obchodní společnosti objasnit.

Základem překonání uvedených problémů zmocnění nebo zastoupení je, jak plyne z uvedených rozborů, prioritně v tržním mechanismu soutěžní neboli konkurenční trh zboží a služeb. Je zřejmé, že smyslem fungování obchodních společností je přežití na soutěžním trhu, a proto všechny struktury, množiny smluvních vztahů na korporaci zainteresovaných, musí logicky působit tak, aby na tomto trhu obstály. V okamžiku, kdy se tak nestane, nemůže dojít k ničemu jinému než ke snížení hodnoty firmy, z toho vyplývající hodnoty výsledku pro akcionáře, z toho plynoucí snížení příjmů i pro management a z toho plynoucí nutnost změny tohoto systému tak, aby firma mohla přežít, jinak totiž dojde k další fázi, nejenom ke změně managementu, ale i ke změně vlastníka, a to další fázi tohoto procesu, který se mění v insolvenční.

Další formou překonání uvedených problémů jsou kapitálové trhy, a to jak veřejné, tak i soukromé. Zejména veřejné trhy, pokud se korporace zúčastňují soutěže na veřejném trhu, jsou významným limitem existence a fungování obchodních korporací a mají proto smysl při jejich řízení a správě, i když paradoxně nepřímo. Situace je v praxi taková, že prostřednictvím snížení hodnoty akcií pro akcionáře dochází opět k poklesu výnosnosti, což každý zjistí, jelikož jde hodnota firmy dolů a následkem toho dojde k situaci exitu, což bude znamenat reálně výprodej akcií a tím i snižování celkové hodnoty podniku, což bude mít za následek společnost náchylnou k převzetí, což bude zpětně znamenat hrozbu vyhození managementu. Soukromé kapitálové trhy pak chrání svoje vlastníky detailními ujednáními, především omezujícími manažery v jejich volné úvaze, což dále vyústí i v možnost zbavit je odvoláním kontroly nad společností.

Konečně pak třetí formou je trh práce, který funguje tím způsobem, že manažeři jsou monitorováni, a v případě, že vykonávají nebo chtějí vykonávat svoji práci seriózně, působí na jejich disciplinovanost reputace a kromě toho také systém motivačních odměn, které jsou relativně vhodným mechanismem překonání oddělení vlastnictví a faktické moci. Na straně druhé však nelze nevidět, že tento systém do určité míry modifikuje teorii agentury, jelikož se manažeři stávají faktickými vlastníky a jejich pozice v teorii agentury se mění.

Vedle popsaných tržních mechanismů působí další, které lze nazvat mechanismy právní regulace, jež budou pro další část zkoumání odpovědností členů statutárních orgánů rozhodující.

Předně je třeba uvést, že k ucelenému systému řádného fungování řízení a správy obchodních společností nelze striktně oddělovat obě tyto složky. Systémy tržní a právní regulace spolu nezbytně souvisí a vzájemně se doplňují. Lze konstatovat, že nelze čistě spoléhat na systém tržní (tak pokrytecky naivní či zcela nerealističtí nemůžeme být - i když je to vlastnost některých politiků), ale ani nelze nekriticky glorifikovat systém právní regulace. I když i v tomto případě nelze vyloučit destruktivní působení těchto pravidel. Otázkou však je, zda v tomto případě spíše není věc následkem účelovosti než promyšleného užívání těchto prostředků regulace. K této úvaze a dané problematice se ještě dále vrátíme v následujících částech, zejména v postupech a návrzích *de lege ferenda* a posouzení v naší právní úpravě.

Prioritním mechanismem týkajícím se daného systému regulace je především informační a dohledová povinnost, dále hlasovací práva, která umožňují společníkům jako hlavním figurám v řádně fungujících společnostech rozhodovat o managementu a o tom, zda zůstane ve svých funkcích.

Vedle toho se pak jedná v rámci naší zkoumané odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností o tzv. *standardsy jednání*. Zjednodušeně řečeno se jedná o systémy a standardy zavazující jako realizátory agenturního chování na straně zmocněnce, tedy manažery, k tomu, aby realizovali svůj závazek pro zmocnitele, který bývá obvykle konstruován v podobě nějakého systému péče doplněného o soudržnost nebo ještě jinak lépe nazváno disciplinovaností ve vztahu k zmocniteli, což se obecně přijímáno dá nazvat loajalitou. Tomuto jevu a jeho rozboru pak bude věnováno více v následujících částech.

Konečně je pak třeba připomenout, že standardy jednání se nevztahují pouze na otázku managementu kontra vlastníci, ale lze se setkat i s povinnostmi v tomto směru uloženými i vlastníkům, kteří z pozice tzv. stínových ředitelů vykonávají faktické řízení a správu obchodních společností.⁵⁵

---

⁵⁵ CLARKE, T. *Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance*. 1. vydání. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, s. 115 a násl.

FARRAR, J.H., HANNIGAN, B.M. *Farrar's Company Law*. 4. vydání. London: Butterworths, 1998, s. 60 a násl.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 141 - 158.

HAVEL, B. *Systémové otázky korporáčního práva a na pozadí výuky a praxe. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prác*. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 40 - 46.

JOO, T. W. *Corporate Governance. Law, Theory and Policy*. 2nd edition. Durham, North Carolina, USA: Carolina Academic Press, 2010, s. 421 a násl.

2. Základní organizační formy řízení a správy obchodních společností

Existují dvě varianty řízení obchodních korporací. „Dualistický model je založen na rozdělení funkcí mezi orgány tak, že představenstvu náleží řízení společnosti a obchodní vedení a dozorčí radě kontrolní působnost i některé významné rozhodovací funkce. Takovýto organizační model je typický pro Českou republiku, Německo, Rakousko, Nizozemsko, Polsko atd. V historicky starším a rozšířenějším monistickém modelu, typickém zejména pro angloamerické právní prostředí, není ustavena dozorčí rada.“⁵⁶

Monistický model je založen na koncentraci výkonných i kontrolních funkcí do jednoho orgánu: správní rady, v jejímž čele stojí předseda správní rady, který vykonává takové funkce, které v dualistickém modelu náleží představenstvu.⁵⁷ Předsedovi podléhá, pokud je správní radou zvolen, generální ředitel. Na návrh předsedy a generálního ředitele mohou být správní radou také jmenováni delegovaní generální ředitelé (*DGD - directeur général délégué*), kteří zpravidla fungují jako asistenti předsedy správní rady nebo generálního ředitele. Tento model je typický pro úpravu ve Francii, Itálii, Švýcarsku, Španělsku, Maroku a dalších zemích.

V době sjednocené Evropy nelze již *de facto* mluvit o výlučnosti jednoho modelu organizační struktury. Tak Francie umožňuje postavit do čela společnosti buď správní radu volenou valnou hromadou nebo představenstvo volené dozorčí radou. Je zde tedy možnost založit jak monistický organizační typ společnosti, tak i dualistický. Výběr není nezvratný, protože je možné změnit organizační strukturu společnosti i během jejího fungování. Je však třeba podotknout, že i tak přijalo dualistický model ve Francii jen minimum společností.

„K posílení tohoto trendu, tj. možnosti vývěru, přispěje i povinnost členských států Evropské unie reagovat na nařízení o statutu Evropské společnosti č. 2157/2001 ze dne 8. 10. 2004. Jestliže by totiž určité národní úpravy setrvaly výlučně na jednom typu organizační struktury, znevýhodnila by je proti jejich evropskému „protějšku“.“⁵⁸

KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 215 a násl.

LOOSE, P., GRIFFITHS, M., IMPEY, D. *The Company Director. Powers, Duties and Liabilities*. 10th edition. Bristol, United Kingdom, 2008, s. 61 a násl.

MALLIN, C. A. *Corporate Governance*. 3. vydání. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2010, s. 63 a násl.

MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 101 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Mechanisms of Governance*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 219 a násl.

⁵⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 218.

⁵⁷ Tamtéž, s. 219.

⁵⁸ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 220.

„Obecně český právní řád koncepci monistické a.s. nezná. Teprve pod vlivem zahraničních právních úprav se v rámci rekodifikace českého soukromého práva začala koncipovat i možnost monisticky organizované a.s. Podle čl. 43 odst. 4 Nařízení (Nařízení Rady ES/EU č. 2135/2001 ze dne 8. 10. 2001 o evropské společnosti) je však členský stát, který ve svém národním akciovém právu neupravuje monistickou a.s., povinen takové předpisy přijmout alespoň pro monisticky organizovanou SE se zapsaným sídlem na svém území. Výsledek je tedy takový, že pro SE je dovoleno obojí, přičemž národní akciové právo každého státu zůstává nedotčeno“.⁵⁹

Jak již bylo zmíněno, za trvání SE lze změnit organizační systém společnosti z dualistického na monistický či naopak. Nařízení, ani český zákon o SE nemají žádná omezení a tudíž lze dovést, že v případě změny z jednoho systému na druhý postačí změna stanov a následně provedená volba členů orgánu, resp. orgánů.

Jak uvádí Suchoža, na Slovensku existuje jakási rámcová představa o tom, jak by měla obsahově vypadat rekodifikace soukromého práva. Podle něj podstata představeného slovenského projektu rekodifikace soukromého práva spočívá téměř v bezvýhradné akceptaci tzv. monistického systému, tedy v odmítnutí dualistické koncepce. Monistický model rekodifikace, po určitých akademických konfrontacích, metamorfózách a peripetiích, v podstatě prosazuje i česká legislativa, ačkoliv některé otázky zůstávají sporné a otevřené.⁶⁰

2.1. Monistický typ řízení a správy obchodních společností

2.1.1. Základní vymezení správní rady, její pravomoc a působnost

Správní rada (*conseil d'administration*, board of directors, Verwaltungsrat) a její úprava dle čl. 26-42 zákona o SE není však bohužel vůbec bezproblémová a jednoznačná. Nejednoznačnost spočívá v tom, že zákon o SE byl inspirován francouzskou úpravou a. s. vycházející z *Code de commerce* z r. 2001 novelizovaného zákonem o nové ekonomické regulaci (*Nouvelles regulations économiques*). Existují tři subsystemy, které ovlivňují rozsah jednatelských oprávnění a postavení správní rady. První systém upravuje správní radu tak, že její předseda se stává automaticky generálním ředitelem společnosti (*PDG - président* -

---

⁵⁹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 785.

⁶⁰ SUCHOŽA, J. *Niekoľko úvah k problematike obchodnoprávnej zodpovednosti. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prác*. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 160.

directeur général) a vykonává jak jednatelskou působnost, tak i obchodní vedení. Je tedy *de facto* výkonným členem správní rady (*executive director*, v USA *inside director*) a z ostatních členů správní rady se tak stávají nevýkonní členové (*non-executive director*, v USA *outside director*) přibližující se obsahem svého postavení dozorčí radě v dualistickém systému. Druhý systém je založen na principu, že generální ředitel (*DG - directeur général*, v USA *CEO - chief executive officer*) disponuje jednatelskou působností, obchodním vedením a stojí mimo rady členů správní rady. Předseda správní rady má koordinační a řídicí úlohu, nicméně jinak se v zásadě jeho postavení neodlišuje od postavení ostatních členů správní rady. Třetí systém kombinuje oba dva výše uvedené systémy. Samotná SE se tak může rozhodnout, jaký řídicí systém si zvolí podle svých vlastních potřeb.

Správní rada SE je vždy volena valnou hromadou, musí mít nejméně 3 členy a maximálně 18 členů - maximální počet členů musí být upraven ve stanovách, ale nemusí být určitý - přesný počet členů správní rady lze určit ve stanovách fakultativně.

Správní rada je správním a do jisté míry také řídicím a kontrolním orgánem monistické SE (čl. 43 odst. 1 Nařízení), tudíž není definována jako statutární orgán dle ustanovení čl. 8 První směrnice (Směrnice Rady ES č. 68/151 ze dne 9. 3. 1968 o koordinaci ochranných opatření za účelem dosažení jejich rovnocennosti ve Společenství, která jsou vyžadována v členských státech ve smyslu č. 58 druhého pododstavce Smlouvy, na ochranu zájmů společníků a třetích osob v konsolidovaném znění). Působnost správní rady je tedy v určování směru činnosti SE a dohlížení na její realizaci odst. 1 zákona o SE. Obchodní vedení vykonává generální ředitel, ať již je předsedou správní rady nebo ne.⁶¹

Správní rada rozhoduje formou kolektivních usnesení. „Její jednotliví členové tuto pravomoc vykonávat nemohou. Každý člen správní rady má však ničím neomezené a nepodmíněné právo přezkoumávat kdykoliv věcnou správnost a úplnost informací mu poskytnutých jako podklad pro rozhodování ve správní radě (čl. 44 odst. 2 Nařízení). Je přitom nanejvýš účelné, aby tohoto práva také skutečně využíval a nespokojil se toliko s trpným spoléháním se na pravdivost a úplnost předkládaných mu podkladů, ježto tyto nemusí být ani správné ani úplné, a krom toho, bez ohledu na kvality těchto podkladů, by mohl velmi snadno porušit svoji povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře.“⁶²

Je třeba též připomenout, že koncepce českého zákona o SE vychází z francouzského systému, který má jednatelskou působnost určenou nejen pro generálního ředitele a DGD, ale i pro správní radu jako takovou.

---

⁶¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 785 - 789.

⁶² Tamtéž, s. 790.

Odchylkou od francouzské právní úpravy je rozsah jednatelského oprávnění, kdy ve Francii správní rada zastupuje společnost a v české právní úpravě jedná správní rada ve všech záležitostech SE a jedná se tak o osobní jednání společnosti.

2.1.2. Způsobilost k výkonu funkce, vznik funkce, funkční období, zánik funkce

Budeme-li mluvit konkrétně opět o SE, nemůže se stát členem každý, ale pouze ta osoba, která bude splňovat podmínky, které jsou dány českým obchodním zákoníkem, upravujícím podmínky způsobilosti pro výkon funkce člena představenstva a.s., a nesmí být zároveň členem ve více než 5 správních radách nebo představenstvech SE nebo a.s. Tato úprava je poněkud problematická, jelikož není zcela zřejmé, jaké důsledky bude mít případné porušení zákonného zákazu, protože ze zákona o SE nevyplývá, že v případě porušení těchto podmínek nastane neplatnost volby nebo jmenování do správní rady.

Stejně jako v české právní úpravě se ani například ve francouzské a.s. nepožaduje na výkon funkce člena správní rady nějaké konkrétní vzdělání či zkušenosti. Stanovy si však tento požadavek mohou vymínit.

Členem správní rady může být ve francouzské a.s. jak fyzická osoba, tak i (oproti české úpravě) právnická osoba. Ta má povinnost jmenovat za sebe svého trvalého zástupce (*le représentant*), který je podřízen stejným podmínkám a povinnostem jako člen - fyzická osoba. Nicméně česká právní úprava SE toto vylučuje a dovoluje tak pouze fyzické osobě být členem správní rady (§ 26 odst. 1 zákona o SE).

Co se týče *podmínky věku* pro výkon funkce člena správní rady, francouzské právo mlčí ohledně minimální věkové hranice (v tuzemsku nutnost dosažení 18-ti let - § 26 odst. 1 zákona o SE v návaznosti na § 194 odst. 7 ObchZ). Ba naopak co je zajímavostí, že francouzské právo stanoví věk, resp. počet členů, který nesmí přesáhnout 70 let. Počet členů nad 70 let nesmí překročit 1/3 celkového počtu. Stanovy společnosti si mohou hranici věku dispozitivně upravit. Člen správní rady, který překročí věkovou hranici určenou zákonem nebo stanovami, je považován za odstupujícího úředníka z úřední moci. Stanovy mohou upravit jiný postup. Jak říká velmi hezky francouzská odborná literatura, je to požadavek pro vyhnutí se gerontokracii.⁶³ Tento institut je hodnocen jako velice praktický požadavek, protože se tak umožní snazší a rychlejší sledování nových trendů, využívání moderní technologie, poznatků v oboru podnikání společnosti a předejde se tak účasti těch členů, kteří

---

⁶³ MERLE, P. *Droit commercial. Sociétés commerciales*. 12.vydání. Paris: Dalloz, 2008, s. 425.

jsou členy jenom z důvodů určitého finančního příjmu a nejsou již oni sami tvůrčím přínosem pro společnost.⁶⁴

Dále se jako jedna z podmínek způsobilosti výkonu funkce člena správní rady vyžaduje i *způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost* - osoby pravomocně odsouzené z určitých trestných činů nebo osoby, obchodníci, kteří byli v konkursu, se nemohou stát členy správní rady.

Stejně jako u jiných institutů, i pro vznik členství ve správní radě platí obdobně, až na pár výjimek, to, co je stanoveno pro představenstvo a.s. Kromě členů volených nebo jmenovaných zaměstnanci SE jsou členové SE vždy voleni valnou hromadou. Ustanovení § 27 odst. 2 a násl. zákona o SE dále stanoví, že v případě úmrtí, odstoupení nebo jiných okolností, které mají za následek absenci jednoho nebo několika členů, může správní rada v období mezi dvěma valnými hromadami přistoupit ke kooptaci prozatímního člena. V případě, že se počet členů správní rady snížil pod zákonné minimum (3 členové), je kooptace nových členů bezodkladně obligatorní. Pokud počet členů klesne pod minimum určené stanovami, ale neklesne pod minimum určené zákonem, je správní rada povinna do 3 měsíců kooptovat nové členy. Maximální délka funkčního období je 6 let (čl. 46 Nařízení).⁶⁵

2.1.3. Práva a povinnosti členů správní rady a jejich odměňování

Mezi základní práva členů správní rady patří právo na odměnu za výkon funkce a právo na informace. Na právo na odměnu za výkon funkce platí obecná úprava odměňování členů představenstva a.s. Smlouvy o výkonu funkce uzavírá jménem SE její generální ředitel. Odměna generálního ředitele a DGD je určena správní radou, jak stanoví § 36 odst. 3 zákona o SE. Smlouvu o výkonu funkce s generálním ředitelem a DGD uzavírá zřejmě (ze zákona o SE to přímo nevyplývá) člen správní rady, který je oprávněn jednat jménem SE (dle stavu zápisu v obchodním rejstříku).

„Členové správní rady, generální ředitel a DGD:

- a) jsou povinni vykonávat své funkce s péčí řádného hospodáře;
- b) jsou povinni dodržovat vůči akcionářům právními předpisy a stanovami předepsanou informační povinnost;
- c) mají zákonnou odpovědnost za výkon funkce, a

⁶⁴ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 791 - 811.

⁶⁵ Nařízení Rady ES/EU č. 2135/2001 ze dne 8. 10. 2001 o evropské společnosti.

d) ručí za škodu způsobenou věřitelům SE v souvislosti s výkonem funkce.⁶⁶

2.1.4. Svolání a rozhodování správní rady

Správní rada se schází pouze v určitých intervalech na jednotlivá zasedání, nejedná se tak o trvale zasedající orgán. Svolána musí být však nejméně jednou za tři měsíce v intervalech určených ve stanovách. Jak stanoví úprava § 30 odst. 2 zákona o SE, není-li správní rada svolána po dobu delší než 2 měsíce, může požádat nejméně jedna třetina členů správní rady jejího předsedu, aby svolal správní radu s programem, který navrhovatelé určí. Generální ředitel má kdykoliv právo žádat, aby předseda svolal schůzi správní rady s programem, který generální ředitel určí.

Správní rada je usnášeníschopná, pokud je přítomna alespoň polovina jejích členů. Pro přijetí usnesení se vyžaduje nadpoloviční většina hlasů přítomných členů. Jestliže nastane situace rovnosti hlasů, rozhodující hlas náleží předsedovi správní rady. Stanovy společnosti se však od tohoto pravidla mohou odchýlit.⁶⁷

2.2. Dualistický typ řízení a správy obchodních společností

2.2.1. Představenstvo

2.2.1.1. Základní vymezení představenstva, jeho pravomoc a působnost

Představenstvo je statutárním orgánem. Představenstvo *řídí* činnost společnosti a *jedná* jejím jménem. Hlavním úkolem představenstva je tedy výkon exekutivní a správní povahy (z toho důvodu se v praxi představenstvo velmi často nazývá správní radou). Představenstvo má tudíž působnost dvojího druhu: *obchodní vedení a jednatelská působnost*. Obchodní vedení znamená spravování společnosti po stránce hospodářské, výrobní, technické, personální a organizační - jedná se o pravomoc působící směrem dovnitř společnosti. Jednatelská působnost znamená, že je představenstvo oprávněno jednat ve všech záležitostech obchodní společnosti, jde tak o působnost představenstva navenek společnosti; jednání představenstva

---

⁶⁶ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 812.

⁶⁷ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 795 - 796. zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů.

je osobním jednáním společnosti.⁶⁸ Z výše uvedeného vyplývá, že tudíž ani překročení předmětu podnikání nebo činnosti společnosti nepovede k neplatnosti daného právního úkonu (výjimkou je pouze ustanovení § 13 odst. 4: „...ledaže jde o takové jednání, které překračuje působnost, kterou tomuto orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.“⁶⁹). Jestliže to stanovы neupravují jinak, platí dispozitivní ustanovení, že za společnost může jednat každý člen představenstva samostatně.

Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob, jakým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku. Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, platí, že za společnost může jednat každý člen představenstva samostatně.

Výhoda představenstva je možnost rychlého rozhodování a akceschopnosti - jde o průběžně fungující orgán. Valnou hromadou jsou členové představenstva voleni (pokud není ve stanovách určeno, že mají být voleni dozorčí radou) a jde zpravidla o kolektivní orgán o počtu nejméně 3 členů - výjimku tvoří pouze akciová společnost s jedním akcionářem, který může vykonávat funkci představenstva samostatně.

Představenstvo má vůči valné hromadě výkonnou činnost, a to tím, že realizuje její pokyny, řídí se jí schválenými usneseními apod. Vůči valné hromadě je ale též aktivní, a to formou návrhů a argumentů k rozhodnutím valné hromady.

Představenstvo též vydává svá vlastní rozhodnutí o záležitostech, které ze zákona nespádají do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady.

Členové představenstva volí ze svých řad předsedu představenstva a často také místopředsedu či místopředsedy.

Představenstvo rozhoduje většinou hlasů všech svých členů. Stanovы tento požadavek mohou upravit na vyšší, kvalifikovanou většinu, přičemž dle dikce zákona platí (§ 194 odst. 3 ObchZ), že každý člen představenstva má jeden hlas.

„Hlavním úkolem představenstva je zajistit prosperitu společnosti a tomu odpovídající přiměřený zisk. Aby tohoto úkolu bylo dosaženo, musí učinit následující opatření:

- a) na základě rozhodnutí valné hromady stanovit koncepci fungování společnosti,
- b) vypracovat dlouhodobý strategický záměr společnosti,
- c) stanovit podnikatelský záměr,
- d) důsledně respektovat usnesení valné hromady (pokud nejsou v rozporu s právními předpisy a stanovami) a schválený podnikatelský plán, a

---

⁶⁸ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha: Linde Praha, a.s., 2000, s. 241.

⁶⁹ § 13 odst. 4 zákona č. 513/1991, Sb., ve znění pozdějších předpisů (obchodní zákoník).

e) realizovat kvalifikovanou a otevřenou informační politiku ve vztahu ke společníkům i k široké obchodní a laické veřejnosti, při nezbytném respektu k potřebě ochrany obchodního tajemství.“⁷⁰

„Kromě shora uvedené vnitřní a vnější působnosti náleží do působnosti představenstva například i:

- svolávat řádnou, mimořádnou a případně i náhradní valnou hromadu za podmínek určených zákonem a stanovami,
- předkládat valné hromadě ke schválení účetní závěrky a návrhy na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty,
- předkládat valné hromadě zprávu o podnikatelské činnosti společnosti a o stavu jejího majetku,
- stanoveným způsobem a ve stanovené lhůtě poskytovat akcionářům informace o účetní závěrce či vybraných údajích z ní,
- zabezpečovat obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti,
- provést kaduční řízení,
- provést řízení podle § 214 ObchZ s akcionářem, který je v prodlení s předložením listinných akcií nebo zatímních listů stahovaných z oběhu,
- zabezpečit vyhotovení zápisu o valné hromadě a na požádání vydat kopii zápisu akcionáři (§ 189 ObchZ),
- plnit povinnost vyplývající ze zákona o účetnictví atd.“⁷¹

2.2.1.2. Způsobilost k výkonu funkce, vznik funkce, funkční období, zánik funkce člena představenstva

Členem představenstva se podle ustanovení § 194 odst. 7 ObchZ může stát pouze fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let, je plně způsobilá k právním úkonům, bezúhonná a u níž nenastala skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti podle zákona o živnostenském podnikání (§ 8 ŽivZ). Jestliže by zvolená osoba nespĺňovala jednu či více podmínek, je její volba od počátku neplatná. Přestane-li člen splňovat podmínky během svého funkčního období, jeho funkce tím ze zákona končí. Ustanovení § 200 odst. 4 ObchZ vyžaduje, aby tato osoba nebyla zároveň členem dozorčí rady nebo prokuristou téže společnosti.

---

⁷⁰ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 468 - 469.

⁷¹ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3.díl. Praha: ASPI, 2006, s. 235 - 236.

Členové představenstva jsou voleni a odvolávání valnou hromadou. Tohoto úkolu se může ujmout také dozorčí rada, určí-li tak stanovy společnosti.

„Členství může vzniknout tedy volbou nebo také tzv. *koopací*. Jde o postup, kdy představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, jmenuje náhradní členy do příštího zasedání valné hromady. Takto jmenovaní členové přestávají být členy, jakmile bude zahájeno první zasedání valné hromady svolané po jejich kooptaci. Takový postup však musí připouštět stanovy.“⁷²

Poslední způsob jmenování členů představenstva stanoví § 194 odst. 2 ObchZ. Jedná se o jmenování členů soudem. K takovému postupu se soud uchýlí ve chvíli, kdy skončí funkční období členům a dosud nebyli jmenování noví. Jestliže tedy nějaká osoba osvědčí osobní zájem (akcionář, věřitel, dlužník...), může být jmenována členem představenstva, ale pouze do té doby, než budou chybějící členové řádně zvoleni.

Funkční období je maximálně pětileté, přičemž konkrétní délku funkčního období si v rámci těchto pěti let určí společnost ve stanovách sama. Ustanovení týkající se zániku funkce jsou obsažena v § 66 ObchZ ustanovení o orgánech a členech orgánů společnosti. Pokud jde o akciové společnosti, navazuje na uvedenou úpravu ustanovení § 194 odst. 2 ObchZ.

2.2.1.3. Práva a povinnosti členů představenstva a jejich odměňování

Členové představenstva mají, stejně jako členové správní rady, dvě základní práva: právo na informace (§ 66 odst. 2, § 568 odst. 2 ObchZ) a právo na odměnu (§ 66 odst. 2, § 571 ObchZ). K tomu, aby člen představenstva vykonával řádně svou funkci, potřebuje nutně informace. Členové mají právo, ale zároveň i nárok na odměnu za výkon své funkce. Valná hromada má výlučnou pravomoc rozhodovat o výši odměňování členů: § 187 odst. 1 písm. g) ObchZ. Ovšem od těchto odměn je nutno odlišovat jiná plnění zvláštní povahy: *tantiémy* a tzv. *zlatý padák*. Tantiéma je část zisku, kterou valná hromada určí k rozdělení mezi členy představenstva a dozorčí rady (§ 178 odst. 3 ObchZ). Tyto orgány pak samostatně rozhodnou, jak bude příslušný obnos mezi jejich jednotlivé členy rozdělen. Předpokladem pro přiznání tantiémy je ovšem dosažení takového majetkového stavu, který rozdělení zisku připouští (§ 178 ObchZ).⁷³ Zlatý padák: „Jde o modifikované odstupné, kdy se společnost zavazuje vůči

⁷² ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3.díl. Praha: ASPI, 2006, s. 238.

⁷³ srov. ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha, Linde Praha: a.s., 2000, s. 255 - 256.

členovi představenstva k zaplacení určité částky pro případ, že s ním zruší smlouvu, tj. bude-li odvolán z funkce. Funkce pravého odstupného je ve smluvním zajištění jednostranného oprávnění jednoho účastníka obligačního poměru zrušit závazek proti zaplacení určité částky (§ 355 ObchZ). V daném právním vztahu tomu tak není, protože společnost je ze zákona oprávněna odvolat člena představenstva usnesením valné hromady kdykoli a bez jakýchkoli platebních podmínek. Společnost se tedy dobrovolně a nad rámec zákonné úpravy zavazuje k plnění, k nimž podle zákona není povinna⁷⁴. Jestliže tedy právo není obsaženo ve smlouvě o výkonu funkce nebo stanovách, pak se jej nelze domáhat. Tím se nevylučuje, aby se valná hromada usnesla na odstupném ad hoc.

Novela obchodního zákoníku doplnila § 66 o odstavec 3, který říká, že jakékoliv plnění společnosti ve prospěch osoby, jež je orgánem společnosti nebo jeho členem, na které neplyne právo z právního předpisu nebo z vnitřního předpisu, lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce. Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce.

Nicméně představenstvo má jedno z nejvýznamnějších oprávnění a zároveň povinností: svolat valnou hromadu.

Mezi *povinnosti* člena představenstva patří:

1) kvalita plnění povinností člena představenstva:

- a) vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5 ObchZ),
- b) zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo přivodit společnosti škodu (§ 194 odst. 5 ObchZ),
- c) respektovat zákaz konkurence vyplývající ze zákona a stanov, popř. i ze smlouvy o výkonu funkce (§ 196 ObchZ),
- d) dodržovat usnesení valné hromady (§ 194 odst. 4 ObchZ),
- e) respektovat meze svých kompetencí a kompetenční vztahy uvnitř společnosti (§ 196a ObchZ),

2) informační povinnosti,

3) odpovědnost a ručení členů představenstva,

4) povinnost podat insolventní návrh.⁷⁵

---

⁷⁴ srov. ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha, Linde Praha: a.s., 2000, s. 256 - 257.

⁷⁵ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 517.

Blíže k jednotlivým pojmům viz kapitola: III. Základní povinnosti členů statutárních orgánů obchodních společností.

2.3. Dozorčí rada

2.3.1. Základní vymezení, pravomoc a působnost dozorčí rady

„Od představenstva se liší tím, že jí (až na výjimky) nenáleží rozhodování ve společnosti, a od valné hromady tím, že má sice také kontrolní působnost, ale oproti valné hromadě je průběžně činným orgánem“.⁷⁶

Je to orgán s všeobecnou kontrolní působností, je nepřípustné, aby působnost dozorčí rady byla omezena nebo odebrána stanovami nebo usnesením valné hromady, ba naopak je přípustné její rozšíření, ovšem ne na úkor ostatních orgánů společnosti.

„Základní povinností dozorčí rady je dohled nad výkonem působnosti představenstva a nad uskutečňováním podnikatelské činnosti společnosti. Zatímco představenstvo je povinno k řízení a dohledu nad činností svých podřízených - zaměstnanců společnosti, dozorčí rada provádí kontrolu nad představenstvem. Dozorčí rada dohlíží u představenstva jak na působnost vnější - výkon jednatelské působnosti navenek, tak i na působnost vnitřní - obchodní vedení společnosti. Dohlíží též na stránku formální (soulad s právními předpisy apod.), tak na stránku věcnou (tj. na výkon funkce s péčí řádného hospodáře).“⁷⁷ Avšak dozorčí rada nemůže představenstvu nic přikázat nebo podmínit svým souhlasem. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla tvoří ustanovení § 193 odst. 2 ObchZ, které bylo přidáno novelou č. 370/2000 Sb. a podmiňuje uzavření určitých smluv se souhlasem dozorčí rady. Jedná se o smlouvy, na jejichž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, jehož hodnota přesahuje v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu společnosti, pokud je taková smlouva uzavírána mimo běžný obchodní styk.

Dozorčí rada je také mj. oprávněna nahlížet do všech dokladů a záznamů týkajících se činnosti společnosti a kontrolovat, jestli jsou účetní zápisy vedeny v souladu se skutečností, právními předpisy, stanovami a pokyny valné hromady; může si vyžádat ústně další informace od členů představenstva nebo zaměstnanců; kontroluje všechny druhy účetních závěrek (řádnou, mimořádnou, konsolidovanou, mezitímní); přezkoumává návrh na rozdělení

⁷⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 260.

⁷⁷ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 532.

zisku nebo úhrady ztráty; předkládá svá vyjádření valné hromadě; podává pravidelné informace a výsledky o své kontrolní činnosti na zasedání valné hromady; může svolat mimořádné zasedání valné hromady; může jí navrhnout přijetí potřebných oprávnění k nápravě; má povinnost účastnit se zasedání valné hromady, kde se může přihlásit o slovo a to jí musí být vždy přiděleno atd.

2.3.2. Složení, rozhodování a způsobilost pro výkon funkce člena dozorčí rady

Jak stanoví § 200 odst. 1 ObchZ, dozorčí rada je kolektivní orgán, který musí mít nejméně tři členy; maximální počet členů není zákonem stanoven, nicméně zákon obligatorně stanoví, že počet členů musí být vždy dělitelný třemi. Je to z toho důvodu, že pokud má společnost v době volby více než 50 zaměstnanců, volí část členů dozorčí rady oni, tak, aby poměr členů v dozorčí radě byl 2:1 - počet členů volených valnou hromadou : počtu členů volených zaměstnanci. Stanovy mohou určit vyšší počet členů volených zaměstnanci, ale tento počet nesmí být vyšší, než počet členů volených valnou hromadou. Taktéž stanovy mohou upravit možnost volby zaměstnanci s nižším počtem zaměstnanců, než je 50. Je tím zabezpečeno, aby zaměstnanci neměli větší vliv na složení dozorčí rady než akcionáři. Dozorčí rada je tak jediným orgánem, ve kterém se prosazuje vliv zaměstnanců.

Dozorčí rada přijímá rozhodnutí většinou hlasů všech svých členů, přičemž každý člen má jeden hlas. Stanovy mohou zvýšit tuto většinu na kvalifikovanou.⁷⁸

Člen musí splňovat stejné podmínky způsobilosti pro výkon funkce jako člen představenstva (§ 200 odst. 3, § 194 odst. 7 ObchZ).

2.3.3. Vznik funkce, funkční období, zánik funkce a odměňování členů v dozorčí radě

Ohledně vzniku funkce člena představenstva platí obdobně totéž, co pro členy představenstva (kromě případu volby členů dozorčí rady zaměstnanci).

Funkční období jsou určena stanovami, avšak nesmí překročit zákonný limit, tj. 5 let.

O zániku funkce člena dozorčí rady platí, až na výjimky, to samé, jako o zániku člena představenstva. Jedná-li se o člena voleného zaměstnanci, funkce skončí zánikem pracovního poměru nebo zánikem oprávnění být odborovým nebo jiným zástupcem zaměstnanců.

---

⁷⁸ DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I. *Akciová společnost. 5.*, přepracované vydání. Praha: C.H. BECK, 2003, s. 385.

Zaměstnanci mohou svého zástupce v dozorčí radě z funkce odvolat stejným způsobem, jako jej zvolili (§ 200 odst. 6 ObchZ).

Člen dozorčí rady má (stejně jako člen představenstva) právo na úplatu za výkon funkce a tantiému - v případě, že společnost realizuje zisk a valná hromada schválí rozdělení jeho části mezi členy představenstva a dozorčí rady.

Na člena dozorčí rady platí obdobné povinnosti jako na člena představenstva (§ 200 odst. 4 spolu s § 194 odst. 2, 4 až 7 a § 196 ObchZ) : vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, zachovávat mlčenlivost, zákaz konkurence apod.⁷⁹

3. Globální konvergence v řízení a správě obchodních společností

3.1. Hodnocení systémů řízení a správy obchodních společností

Z výše popsaných vlastností obou hlavních systémů lze pak považovat za vhodné provést jejich hodnocení tak, abychom si při našem zkoumání uvědomili klady či zápory toho kterého systému, a co lze od uvedeného očekávat, včetně možností a výstupů, které tyto systémy při corporate governance postupují.

Pokud se jedná o anglosaský systém, tak jak již bylo konstatováno, je postaven na systému rozptýleného vlastnictví, kdy dochází ke zcela zřetelnému oddělení vlastnictví a správy jako důsledek jednak roztržičnosti, který vyplývá právě z rozptylu vlastnictví, a dále v důsledku zvětšující se korporace. Tyto dva faktory, které způsobují jednak téměř nemožnost či velkou obtížnost dosažení konsensu a převahy a jednak situaci v řízení a správě korporace zřetelně znepréhledňují, způsobuje to, že manažeři si opticky mohou dělat co chtějí a jsou zjednodušeně řečeno ve velkém pokušení dopouštět se amorálního chování tak, aby přesně v souladu s teorií agentury svého postavení zneužili k získání co největších benefitů, ovšem na úkor vlastníků, jelikož žádná výše jejich regulérní odměny nemůže přesáhnout lákadlo černých zisků.

Co tedy s tímto systémem, je nějaké řešení, jak je možné, že se tento systém sám od sebe nerozpadne? Řešení je paradoxně velmi jednoduché a spočívá v tlaku na manažery, který vyvíjejí kapitálové trhy, produktové trhy a koneckonců i trhy práce, které mají na manažery disciplinující vliv z hlediska zprostředkované hodnoty firmy spočívající v hodnotě akcií. Podle známého vzorce v případě poklesu hodnoty akcií v důsledku pochybení či špatného

---

⁷⁹ srov. ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha, Linde Praha: a.s., 2000, s. 281.

řízení se zjevuje známá možnost převzetí jinými, která bude mít logicky za následek to, že neúspěšný management opustí své pozice, protože zcela jednoduše bude vyměněn.⁸⁰

Trhy však samy o sobě situaci disciplinování manažerů vyřešit nemohou. K tomu je totiž ještě třeba, aby existovala informovanost a orgány, které tuto informovanost budou jednak vyžadovat, jednak monitorovat a jednak její neplnění případně postihovat. V tomto systému tedy existují instituce různých komisí pro cenné papíry a federálních či jiných institucí, které dohlížejí nad kapitálovým trhem, jinak lze s pravděpodobností hranicí s jistotou uvést, že by mohlo dojít ke stavu anarchie.⁸¹ Na straně druhé mají korporace v tomto systému poměrně širokou volbu financování ze strany širokých vrstev obyvatelstva, systém je velice jednoduše ocenitelný a rychle z trhu vyklikvidovává společnosti, které jsou na trhy neschopny přestát a svým počínáním způsobují nákazu pro společnosti ostatní.⁸² Na straně druhé, při prudkých změnách na kapitálovém trhu je zřejmé, že systém má tendenci klesat k nestabilitě, což vyvolává dominový efekt v podobě velmi významných ztrát a krizí. Je totiž třeba konstatovat, že tento systém je do velmi značné míry velice závislý na důvěře všech účastníků procesu jednak v systém a jednak v orgány, které ho řídí a kontrolují, a v instituce vůbec. To je zajímavý poznatek svědčící o tom, že je třeba se skutečně dívat na kapitalismus, který v tomto případě obchodní společnosti reprezentují nejen z hlediska trhu, ale je třeba zkoumat tento systém i institucionálně čili z hlediska organizací a institucí, které v rámci tohoto systému fungují. Na tom by nebylo nic nelogického, kdyby tomu v minulosti bylo právě naopak, instituce byly ponechány svému osudu a základem byl toliko cenový mechanismus fungování trhu.⁸³

Pokud se jedná o evropský systém, tak je třeba předně uvést, že není náchylný k výkyvům na trzích, jelikož v zemích, kde působí, jsou tyto trhy buď minimální nebo zcela bez významu. Nezastupitelná role v tomto systému patří bankám, které, jak již bylo uvedeno,

---

⁸⁰ GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 141 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 45 a násl.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 5 a násl.

⁸¹ COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 1 a násl.

⁸² WILLIAMSON, O.E. *THE MECHANISMS OF GOVERNANCE*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 93 a násl.

⁸³ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 57 a násl.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 109 a násl.

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 138 a násl.

poskytují dlouhodobé financování, vlastníci jsou do řízení zapojeni zcela aktivně a tento systém v důsledku většinového uspořádání je rigidnější. Na straně druhé je zřejmá nepružnost tohoto systému, obtížné vlastnické změny, v důsledku minimálního vlivu kapitálového trhu je třeba zabezpečit disciplinující vliv na manažery a ostatní účastníky tohoto procesu, především smluvně a mnohem detailněji, což může na druhé straně vést k poměrně stabilnímu prostředí. Vedle toho je třeba připomenout, že tento systém, do určité míry, jelikož v sobě skrývá určitou trvalost vlastnictví, logicky navádí k dlouhodobým perspektivám a nikoliv k přemýšlení na téma spekulací účelových nájezdů a krátkodobého zisku. Z dlouhodobější perspektivy však z druhé strany plyne právě zmíněná nepružnost a neochota vlastníků cokoliv měnit a tendence prosazování monolitických struktur. Vedle toho nelze nevidět i propojení bankovního systému přímo s ekonomikou, což s sebou nese i možnost vzájemných konfliktů a protikladných zájmů osob ve věci zúčastněných. Je to logické, jelikož ve věci působí i křížové vlastnictví, kde z jedné strany i druhé jsou vlastně osoby buď ty samé nebo se shodnými zájmy, a z toho je plynoucí a možný konflikt evidentní.

Pokud bychom se měli pokusit o zhodnocení vlivu obou systémů, tak nelze jednoznačně říci, který systém je efektivnější. Dlouhá léta se zdálo, že na celé čáře vítězí systém angloamerický, který je na první pohled pružnější a zcela zřejmě dynamičtější. Ještě v době kolem roku 2000, v dobách největší slávy, těsně před pádem velkých korporací jako byl Enron a spol., o čemž bude ještě řeč, se zdálo, že je tato diskuse bezpředmětná. Otázka Enronu a dalších velkých korporací však postavila tuto diskusi zjevně zcela na začátek. Chvíli na to se pak zdálo, že alespoň bezpečnější bude evropský systém, do toho však přišel Parmalat a vše zase bylo jinak. Opět se prostě zjistilo, že ani jeden z těchto dvou systémů jednoduše neobsahuje úplná řešení všech problémů zmocnění a nezabraňuje sám od sebe právě zmíněnému pokušení zodpovědných osob amorálně jednat.⁸⁴

K některým případům se v krátkosti ještě vrátíme dále, jelikož jsou důležitým zdrojem poučení a možnosti vyvodit z analýzy těchto zjištění poznatky, které poslouží ke zlepšení fungování toho kterého systému. K těmto systémům obecně ještě třeba říci, že vycházejí jasně z tradic těch kterých systémů a jsou důsledkem ekonomického a politického vývoje v těch kterých zemích. Snad jenom lze připomenout, že angloamerický systém funguje více na čestných prohlášeních a prevenci pravdivosti těchto prohlášení s přísnou sankcí za to, když se prokáže opak. Je ještě zajímavé připomenout, že je obtížná otázka implantace systémů nebo spíše jejich prvků do druhého systému tak, že jsou pominuty tradice a kontexty a vzájemné

---

⁸⁴ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 159 a násl.

vazby, které tento systém podmiňují. Takovéto konstatování není samoúčelné a dá se celkem jednoduše prokázat.⁸⁵

Není prozrazením žádného tajemství, že v nedávné minulosti země anglosaského systému zaznamenaly rychlejší ekonomický růst než země, které patří do evropského systému. Nicméně události jako Enron ukázaly, že tento systém není nenáchylný k tomu, aby nevznikly skandály, které do značné míry ničí rozsah důvěry v ten který systém. Na straně druhé ale ani příběhy jako Parmalat či ukázka masivních krizí a vyloženě kriminálních činů v důsledku privatizace v Rusku nejsou ukázkou geniality kontinentálního právního systému při řešení problému corporate governance. Je třeba totiž vidět, že právo není jediným mechanismem ovládajícím mechanické aktivity, a je třeba porozumět hlouběji vztahu mezi právem a kapitalistickým způsobem fungování, kdy je třeba vzít v úvahu nejenom kvalitu pozitivního práva a jeho působení, ale je třeba vědět, že se společenská poptávka po právu může lišit. Vedle toho je třeba vědět, že existují i politické zájmy jednotlivých států, které jsou přirozeně odlišné, a proto i jednotlivé právní systémy a institucionální rozborů obdobných norem a právního prostředí mohou být a jsou odlišné. Dokonce se dá říci, že neplatí ani zdánlivě jednoduchá úvaha, že dobrý právní systém znamená lepší ekonomické výsledky. Někdy se zdá, že může dojít k situaci, kdy se objevuje destruktivní působení právní regulace, i když obvykle je dobrý právní řád nezbytný k tomu, aby vůbec nějaký ekonomický rozvoj mohl začít.⁸⁶

3.2. Kodexy řízení a správy obchodních společností

Vedle uvedených dvou hlavních systémů, které jsou více či méně charakterizovány tak, jak již bylo popsáno, a to jak tržními, tak i právními mechanismy regulace řízení a správy obchodních společností, existují v důsledku představ, názorů a tlaků, často protichůdných sil i normy, které shrnují mezinárodně i národně konstruovaná pravidla řízení a správy obchodních společností.

V tomto směru nepřekvapí, že z výše uvedeného důvodu dle filozofie „co účastník, to názor“ existuje více takovýchto kodexů, které jsou vydávány postupně různými institucemi. To mj. dokazuje, že otázka corporate governance je jedním z ústředních problémů

---

⁸⁵ MALLIN, C. A. *Corporate Governance*. 3. vydání. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2010, s. 25 a násl.

TRICKER, B. *Corporate Governance. Principles, Policies, and Practices*. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 25 a násl.

⁸⁶ MILHAUPT, C. J., PISTOR, K. *Law and Capitalism. What Corporate Crises Reveal about Legal Systems and Economic Development around the World*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2008, s. 173.

korporátního práva celosvětově. Má se za to, že zdokonalení řídicích struktur povede zákonitě ke zlepšení důvěry a nálady investorů, ke schopnosti tvorby kapitálu, zvýšení konkurenční schopnosti a následně k ekonomickému růstu.⁸⁷

Z těchto důvodů je třeba připomenout, že již v roce 1999 vydala Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) „Principy korporátního řízení“⁸⁸ obsahující zásady spolehlivého řízení příslušných struktur v jednotlivých zemích. Tyto principy byly pak aktualizovány v roce 2004 a zachovaly si právně nezávazný charakter v souladu s preambulí, která konstatuje, že účelem těchto principů je poskytnout vodítko pro jednotlivé státy v jejich úsilí o zdokonalení právní úpravy corporate governance. Vedle toho je třeba uvést, že tyto principy až příliš jednostranně zdůrazňují akcionářskou teorii a podporují ji na úkor jejich zodpovědnosti, když se omezují toliko na vazbu týkající se odpovědnosti manažerů.

Další principy, které stojí za pozornost, jsou závěry Světové banky z roku 2000 (Corporate Governance - A Framework for Implementation)⁸⁹ a konečně pak principy UNCTAD, které vydaly v roce 2003 v New Yorku principy corporate governance (Enron and Internationally Agreed Principles for Corporate Governance and the Financial Sector).⁹⁰

Vedle toho nelze zapomenout na Cadburyho kodex nejlepší praxe⁹¹ z roku 1992, který je souborem doporučení corporate governance vycházející z monistické organizační struktury a obsahuje též doporučení zveřejňovat zejména příjmy členů statutárních orgánů.

Další předpis tohoto typu je tzv. Greenburyho kodex⁹² z roku 1995, který doporučoval úplně zveřejňovat příjmy členů příslušných řídicích orgánů a zřídit nezávislé výbory pro odměňování.

V neposlední řadě je třeba připomenout i náš kodex Komise pro cenné papíry, který byl vypracován v roce 2001 (Kodex správy a řízení společností)⁹³.

Z povahy a podstaty těchto kodexů je zřejmé, že jejich smysl je zkvalitnění řízení a správy obchodních společností a v zásadě se shoduje s tou kterou právní úpravou, nicméně má toliko doporučující charakter. Tyto kodexy mají podpůrný význam, jelikož jejich nerespektování je

---

⁸⁷ MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 108 a násl.

⁸⁸ http://mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/mezinarodni_organizace_12146.html

⁸⁹ <http://www->

[wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&siteName=WDS&entityID=000094946_00082605593465](http://www.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&siteName=WDS&entityID=000094946_00082605593465)

⁹⁰ http://www.unctad.org/en/docs/gdsmdpbg2420046_en.pdf

⁹¹ http://www.ecgi.org/codes/code.php?code_id=132

⁹² http://www.ecgi.org/codes/code.php?code_id=131

⁹³ http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fnm_sprava_kodex.html

otázkou ztráty důvěry a z toho plynoucími reputačními ztrátami a následnými ztrátami ekonomickými.⁹⁴

3.3. Strukturální modely obchodních společností

Z předchozího zkoumání vyplynulo, že jedním z elementárních problémů obchodních společností je otázka rozporu v rámci agenturního vztahu, tj. zmocněnec a zmocnitel, plynoucí z rozporu, z vlastnického vztahu a vztahu, který bychom mohli nazvat zmocněneckého, správcovského či jinak řečeno vlastnická práva realizujícího. Z toho plyne koncepce, že jednou z nejproblematictějších částí korporací je právě otázka vlastnictví, jeho realizace a ochrany v rámci uvedených vztahů.

Tato otázka v souvislosti se zkoumanou problematikou členů statutárních orgánů a jejich odpovědnosti má význam zejména při řešení překonání těchto problémů agentury a zajištění řádného fungování vlastnictví v korporacích a zajištění nejvhodnějších cest ke zvýšení vlastnické kontroly a dohledu, což v konečné fázi lze považovat i za možnost zefektivnění jedněch z principů řízení a správy obchodních společností.

Z předchozího výkladu víme, že existují v zásadě dva systémy corporate governance, tedy systém angloamerický, který se vyznačuje systémem rozptýleného vlastnictví mezi velkou částí účastníků daných vztahů s fungováním kapitálového trhu, a na straně druhé systém kontinentální, neboli evropský, který se naopak vyznačuje vysokou koncentrací vlastnictví.

V této souvislosti je třeba nastínit, jak fungují v těchto systémech modely struktur obchodních společností proto, abychom viděli, jak lze provést zlepšení fungování těchto systémů.

Společnosti v systému, kde dochází k rozptýlení mezi příslušné účastníky, funguje logicky tak, že z velké části jsou majetkové podíly těchto korporací nakupovány bez ambice provádět řízení a správu, jelikož je takřka nemožné při tomto rozptylu soustředit ve svých rukou rozhodující podíl k tomu, aby příslušný účastník mohl společnost řídit, a není to ani jeho úmyslem. Cílem je jednoduše hledání hodnotné společnosti tak, aby z hlediska investice odpovídala představám investora, který si po nějakou dobu svůj podíl na této společnosti podrží (tato doba je nejčastěji limitována okamžikem uplynutí lhůty ke zdanění zisků z příslušného prodeje) a následně jej prodá. Jedná se o realizaci známého práva „hlasování nohama“ nebo jinak řečeno realizaci práva „Wall Street rule“, což znamená v případě

---

⁹⁴ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 268 - 275.

nevyhovování vedení společnosti, necht' jsou prodány příslušné akcie.⁹⁵ K rozhodnutí odejít ze společnosti stávajícím způsobem dochází jednak v situaci určitého zvýšení či snížení hodnoty akcií, ale též v situaci, kdy je třeba realizovat likvidnější podoby, tzn. že jsou aktiva převáděna prakticky v peněžní formu. O tom, že tento systém je náchylný k nestabilitě v případě problémů kapitálových trhů a zejména různých druhů a typů machinací, jak uvidíme dále v části týkající se korporátních skandálů, není pochyb, na straně druhé je tento systém však evidentně pružnější a schopný přelévat kapitál z místa na místo a za pomoci příslušných orgánů dohledu vykazuje pak poměrně zřejmou a zřetelnou schopnost dynamického růstu.

Z hlediska institutu odpovědnosti je tento typ společnosti poměrně problematický, protože tyto společnosti, resp. společnosti v tomto systému, ručí za porušení svých závazků celým svým majetkem, avšak pouze společnosti, takže akcionáři, tedy její vlastníci, za závazky společnosti neruší a mají vůči společnosti jen tzv. uhrazovací povinnost, tj. povinnost splatit vklad, a jinak vůči věřitelům povinnost ručení nemají, těm ručí jako samostatná osoba společnost.⁹⁶

V této struktuře společnosti je zřejmé, jak jsme již prokázali, že zejména drobní majitelé jsou toliko pasivními vlastníky. Z části výkladu o monistickém systému plyne, že zejména v amerických korporacích bývají členy ředitelských výborů osoby, které nejsou zaměstnanci a dokonce ani nejsou v žádném jiném vztahu k dané společnosti, např. i z titulu vlastnictví. Není třeba se příliš zamýšlet nad tím, že takovýto systém s sebou může přinášet možnost pomíchání vnitřních struktur, které ve svém důsledku mohou vést k rozsáhlým problémům, zejména velkým majetkovým ztrátám a korporátním skandálům. K tomu se ještě přiblížíme dále.

Ve druhém systému, tedy systému korporátním, tedy systému s vysokou koncentrací kapitálu, je struktura společnosti v zásadě odlišná. Vlastnictví majetku je v rukou jednotlivců nebo určitých skupin, zejména rodin (typické především pro Francii a Itálii), kde všichni členové obsazují významná místa ve společnosti a prakticky všechny řídicí a dohlédací funkce. Tato forma struktury obchodní společnosti je zcela jednoznačně rigidnější, účastníci těchto vztahů logicky fungují tak, že nemají zájem na širším zapojení financování zvenku, protože to jednoduše nepotřebují, buď disponují dostatkem prostředků anebo jim půjčí příslušné banky. I tento systém, dal by se nazvat uzavřený právě pro neochotu pustit do majetkových vztahů jiné osoby, však má svá úskalí, a to zejména k vnějším osobám,

---

⁹⁵ MCGREGOR, R. *Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní*. Právní rozhledy 2004, č. 23, s. 868. Viz též <http://www.amex.com/servlet/AmexFnDictionary?pageid=display&titleid=6373>

⁹⁶ O tom více viz KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 1-35.

především pak k věřitelům všeho druhu, jelikož lze poměrně snadno skrýt pravý stav majetku a závazků společnosti a latentně v úpadkovém stavu manipulovat se společností tak, aby došlo k účelovému vyvedení majetku na spřízněné osoby a z této osoby vznikla prázdná schránka, na které se pak věřitelé sice hojit mohou, ale prakticky není z čeho.

Z toho, co bylo popsáno, mj. vyplývá, že tento typ společnosti v kombinaci s tím, že vlastníci neručí svým majetkem, je mimořádně problematický právě v otázce odpovědnosti, jak ještě uvidíme dále. Vlastníkům je totiž dobře známo, že za důsledky svého jednání k třetím osobám prakticky neodpovídají a svůj soukromý majetek nijak neriskují. O tom, k jakým důsledkům tato situace vede, se přesvědčíme dále.

4. Směry vývoje v řízení a správě obchodních společností

4.1. Krize v řízení a správě obchodních společností a významné korporátní skandály

Z části našeho zkoumání týkajícího se hodnocení jednotlivých systémů řízení a správy obchodních společností vyplývají základní premisy a paradigmaty jak pozitivních, tak i negativních stránek toho kterého systému. Je na nich jasně a zřejmě vidět slabé a silné stránky toho kterého systému. Historický vývoj pak rovněž prokázal, že i když se koncem 80. let zdálo, že angloamerický systém má právo na „první cenu“⁹⁷ v tomto souboji, právě následná léta, zejména konec 90. let a s tím související korporátní skandály, opakovaně prokázaly jeho zranitelnost a srazily přílišné optimisty na pevnou zem. Tato zranitelnost pak na jednu stranu logicky, na druhou paradoxně, vedla, tak jak bylo naznačeno výše, k sblížení obou hlavních systémů. Nicméně vzápětí se zase pro jistotu, a pro změnu, ukázalo, že ani evropský systém není geniální a situace se tentokráte opakovalo u eurooptimistů, ale v opačném gardu, takže vznikl nádherný souběh a protisouběh vzájemně rozporných názorů, které se vlastně týkají shodného tématu.

V tomto směru je přízračný postřeh J. Dědiče, který konstatoval, že debata ohledně kapitálových společností má tendenci neustále se vracet ke svému začátku a opakovaně zdůrazňovat tu jeden, tu druhý aspekt, aniž by došlo k zásadnímu posunu tak, abychom mohli tvrdit, že určitý pohled byl vyvrácen nebo opuštěn.⁹⁸

---

⁹⁷ GORDON, J.N., ROE, M.J. *Convergence and Persistence in Corporate*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 5 a násl.

⁹⁸ Jan Dědič, Vlastimil Pihera in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporačního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 6.

Z právních a ostatních vztahů týkajících se řízení a správy obchodních společností víme, že základním problémem je problematika rozpornosti zájmů mezi zmocnitelem a zmocněncem, kterou se zabývá již opakovaně zmíněná teorie agentury, kdy je zřejmé, že zájmy zmocnitelů proti zmocněncům jsou ve vzájemném rozporu, resp. nejsou v přímém souladu, a jedním z cílů práva obchodních společností je nalezení prostředků, systémů a způsobů k překonávání těchto zájmů a jejich sladování tak, aby společnost mohla fungovat, jinak z trhu systému kapitalismu zmizí.

Tento zájmový konflikt se v praxi projevuje v obohacení manažerů, kteří, s ohledem na logicky větší znalosti a vědomosti o samotném fungování korporace, si snadno osvojí promyšlené metody manipulace, jak v rámci zákona, tak i nezákonné, jejichž smyslem je obohacení se na vlastní úkor oproti vlastníkům. V této části naší práce se pak ještě sluší připomenout, že vedle tohoto konfliktu mezi zmocněnci a zmocniteli, tedy mezi vlastníky a manažery, existuje další typ konfliktu, o němž jsme se zmínili v části 1., kapitole 4., a to konflikt mezi společníky většinovými a menšinovými a mezi společníky, managementem a věřiteli. Všechny tyto typy konfliktů, ať je nazveme jakkoliv, mají jedno společné, a to je vždy nezákonné nebo minimálně neetické hrozící obohacení na úkor skupiny jiné. Nechci v této souvislosti však vytvářet nesmiřitelné rozpory na všechny strany, které by vedly k neřešitelným situacím, proto je vhodné rovněž uvést, že tyto strany vzájemně tvoří jeden logicko-ekonomicko-právně vztahový celek a vzájemně se potřebují. Není totiž smyslem a cílem práva obchodních společností společnosti vykrádat a likvidovat hodnoty, ale naopak je třeba tyto hodnoty zachovávat a rozšiřovat, čili jinými slovy řečeno, není cílem destrukce, ale naopak chování konstruktivní. To, že v našich pohledech, když se na situaci díváme z různých pozic, a to vlastníků, managementu, věřitelů a zaměstnanců, vždy přetrvává určitý stupeň sebestřednosti a naivity, na věci nic nemění, právě naopak - do určité míry se totiž jedná o nezávislé a vzájemně protichůdné procesy.

Za pravdu tomuto názoru dávají právě korporátní skandály z konce minulého a začátku tohoto století, které naivním představám všeho druhu udělily velmi tvrdou a velmi poučnou lekci.

V této souvislosti je třeba konstatovat, že zkoumání různých skandálních situací v obou hlavních systémech není toliko samoučelné, ale je právě prostředkem a určitým východiskem ke zlepšení řízení a správy obchodních společností. Ještě je třeba připomenout, že příčiny, způsoby a metody jsou sice odlišné v jednotlivých systémech, ale výsledek je stejný, hlavní příčinou rozdílů ve finančních skandálech je to, že v systémech rozptýleného vlastnictví jsou hlavními aktéry manažeři a v evropském systému jde pak o akcionáře, kteří jsou

v dominantním postavení. Manažeři zpravidla manipulují s tržbami s cílem zvednout hodnotu akcií tam, kde ve skutečnosti není, tak aby si zajistili různé výhody, které jsou neoprávněné, když do této činnosti zatahují tzv. pomocný personál, jako jsou zejména auditoři, právníci a odborníci na finanční analýzy, zatímco v případě dominantních akcionářů jde o přímé osobní obohacení systémem nejčastěji vyvlastňování či účelového znehodnocování podílu minoritních účastníků ve společnosti.⁹⁹

Pokud se pak jedná o konkrétní kauzy, které jsou pro oba systémy charakteristické, tak považují za vhodné připomenout Enron a Parmalat, které, dle mého soudu, jako ukázky zcela postačují. Pouze okrajově je pak třeba připomenout, že uvedené nebyly samy, a pouze jednoslovně uvést, že dalšími „odborníky“ v tomto směru byli WorldCom, Ahold a Arthur Andersen.¹⁰⁰

Otázka kauzy Enron, která vzbudila celosvětovou pozornost, je mimořádně zajímavá, jelikož ukazuje otázku možnosti obejití kapitálového trhu, což je mimořádně nebezpečné, jelikož by to mohlo položit celý systém.

Společnost Enron se zabývala nákupem a prodejem zemního plynu a vznikla fúzí dvou společností v roce 1985. Nevynikala z počátku ničím neobvyklým ani zajímavým, dokud se zabývala svým předmětem činnosti. Do pozornosti se dostala až poté, co začala svoje aktivity diverzifikovat a začala postupně působit fakticky v mnoha různých odvětvích, jako je elektrická energie, uhlí, voda, celulóza, a dokonce fungovala i na finančních trzích. Potud bylo vše v pořádku, až do 2.12. 2001, kdy Enron požádal o prohlášení konkurzu. Jak to bylo možné bylo předmětem práce vyšetřovatelů a konkursního řízení po dobu více než pěti let a výsledkem byly mnoha miliardové ztráty.

Příčiny však při bližším pohledu na danou problematiku nejsou zas tak složité a lze je jednoznačně stavět do několika otázek, z nichž hlavní (což je pro firmy s rozptýleným typem vlastnictví obzvláště nebezpečné) je v oblasti účetní dokumentace. Pokud máte systém postaven na výkazech a na presumpci jejich pravosti, úplnosti a platnosti (i když máte poměrně silné a centralizované orgány, které toto kontrolují či mají kontrolovat), tak vždycky zde bude určité procento nebezpečí (a to i dokonce při přísných předpisech regulace), že někdo tento systém poměrně jednoduše dokáže obejít. Smyslem tohoto počínání je pak vytvoření větších příjmů, než je skutečnost, a tím zvýšení hodnoty firmy a benefitu pro management. Takovýto systém by neměl dlouhého trvání, kdyby nebyl jednak vytvořen

---

⁹⁹ COFFEE Jr., J.C. *Gatekeepers: The Professions and Corporate Governance*. New York: OXFORD University Press Inc., 2006, s. 15 - 78.

¹⁰⁰ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 27 a násl.

systém mnoha firem, které byly pod kontrolou Enronu, ale vypadaly z venku jako nezávislé (tzv. spící firmy - shell firms¹⁰¹), a jednak s tímto systémem musí být srozuměn auditor jako kontrolující orgán, což byla v tomto případě společnost Arthur Andersen. Jinak by fungování tohoto systému mělo velmi krátkou životnost. Tyto spící firmy byly samostatnou účetní jednotkou, oddělenou od účetnictví Enronu, a Enron využíval tyto firmy nejen pro skryté financování obchodních transakcí, ale především jako prostředku, pomocí kterého skrýval zvyšující se zadlužování. Tyto účetní machinace a protahování latentního stavu faktické insolvence, o němž bude ještě dále řeč, ve stavu zneužití důvěry v kapitálový trh poskytovalo financování tomuto molochu fakticky až do poslední chvíle a zhroucení se cen podílů a následné znehodnocení pohledávek věřitelů bylo o to větší. Je jasné, že na takovémto podvodu se musela podílet celá řada různých funkcionářů, a i když není na uvedeném technicky principiálně nic geniálního, vyžadovala tato letadlová struktura bezpochyby dobrou organizaci a vzájemné krytí a její udržování nebylo jednoduché, a přesto po nějakou dobu fungovalo, což lze vysvětlit celkem jednoduše setrvačností fungování struktur a mocnou vlastností peněz, které způsobují někdy to, že účastníci těchto vztahů nevidí, nebo nechtějí vidět to, co je zcela zřejmé s filozofií „po nás potopa“, resp. on to nakonec stejně někdo zaplatí. V kontextu námi zkoumaného tématu, a to odpovědnosti, je tato filozofie mimořádně nebezpečná, není třeba vůbec diskutovat.¹⁰² Systém kapitalismu je totiž postaven na něčem, co se dá nazvat též základní důvěra v instituce, kterou je třeba posilovat a nikoliv ji takto bourat, protože odklon od vytvořených struktur by mohl vést k pádu samotného systému. Zajímavý je ještě jeden aspekt této kauzy, který prokazuje fungování davového efektu, kdy se investoři neřídí logikou, ale tím, co dělají druzí, a ještě tím, že jedním z nejnebezpečnějších jevů je konflikt zájmů, a to v podstatě v jakékoliv podobě.

Dalším příběhem, tentokrát z kontinentálního systému, je příběh skandálu společnosti Parmalat, který je typickým příkladem rodinné firmy, na kterou bylo uvaleno konkurzní řízení v prosinci roku 2003. Události měly poměrně rychlý spád, jelikož výroční zpráva z roku 2002 uváděla jako finanční zdroje hotovost v hodnotě 4,3 miliardy dolarů a 9,3 miliard dolarů úvěrů. Firma, která vyhlásila svoji neschopnost splnit svoje závazky, byla o to zajímavější, že měla takovou obrovskou hotovost. Celý problém se začal rozplétat následujícího roku, když bylo zjištěno, že doklad od Bank of America, v němž tato tvrdila, že jistá společnost nazvaná Bonlat se sídlem na Kajmanských ostrovech disponuje právě uvedenými více než 4

---

¹⁰¹ <http://www.businessdictionary.com/definition/shell-company.html>

¹⁰² MACLEOD, S. *Global Governance and Quest for Justice*. Volume II.: Corporate Governance. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, s. 47 a násl.

miliardami dolarů, které slouží jako záruka pro Parmalat, je ve skutečnosti falzifikát a žádný účet u uvedené banky neexistuje. Dále pak již není podstatné, co se dělo s jednotlivými účastníky, jak byli odsouzeni a jak byli postiženi a co se s nimi stalo. Tento případ ukazuje, že zdaleka není v systému soukromého a koncentrovaného vlastnictví zaručeno odpovědné jednání. Nezaujatý pozorovatel by se totiž mohl domnívat, že na rozdíl od rozptýleného vlastnictví, kde není prakticky možná shoda všech, protože jich je minimálně hodně a tudíž na scénu nastupují právě zmínění manažeři, kteří nedělají nic jiného než vymýšlí, jak by se obohatili, je systém vlastnictví koncentrovaného, kde funguje často jeden vlastník nebo rodina vhodnější. Jak je však vidět, opak je pravdou. Tyto osoby nejen že svým chováním poškozují samy sebe, ale i široký okruh ostatních zúčastněných osob, což jsou dodavatelé, věřitelé, zaměstnanci a ostatní účastníci daného procesu. Není totiž ani rozhodující důvod, pro který to dělají, zda je to snaha poškodit ostatní či pouhý sklon k hazardu, podstatné je, že k těmto situacím dochází a že nastupuje opakovaně zmiňovaný problém agentury, tentokrát z pozice dominantního vlastníka proti ostatním vlastníkům a zejména věřitelům. Tento problém ukazuje skutečnost, že realita otázky zmocněnec a zmocnitel existuje i v systému kontinentálně evropském, pouze má jinou podobu.¹⁰³

4.2. Cesta k ozdravení Corporate governance

Finanční skandály, které jsou předmětem zkoumání v této části naší práce, jsou zároveň zdrojem poučení, které je třeba využít k zlepšení systému řízení a správy obchodních společností.

Základním problémem, který před námi stojí v otázce ozdravení corporate governance, je otázka, jakého okruhu vztahů se uvedená problematika dotýká.

Ze zjištěných souvislostí plyne, že tato otázka musí mít na paměti dva základní směry řízení a správy obchodních společností. První z nich jsou trhy a konečně pak druhou jsou netržní systémy řízení a správy obchodních společností.

Obchodní společnosti vznikají a fungují v již zmíněných tržních ekonomikách v souvislostech fungování na trhu, a to produktů, trhu práce a trhu kapitálu. Existence a řádné fungování těchto trhů je tedy nezbytnou součástí systému fungování obchodních společností.

---

¹⁰³ CSACH, K. *Zodpovednosť audítorov v práve obchodných spoločností – súčasný stav a európske inšpirácie* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 212 - 232.

Je však nezbytné, aby tento trh byl trhem skutečně soutěžním, jelikož právě soutěž mezi jednotlivými účastníky má smysl a ukazuje, kdo z nich je lepší, a ostatní účastníky žene do jednoho proudu k tomu, aby došlo k vyniknutí toho či onoho. Tato soutěž má kromě toho ukáznějící vliv na účastníky daného procesu, vše za předpokladu, že jsou stanovena alespoň elementární pravidla shodná pro všechny účastníky, a že tudíž mají účastníci, alespoň v elementárních principech, rovná postavení. Je tedy potřeba konstatovat, že tržní prostředí trestá neúspěch a naopak, člověka odměňuje za úspěch. Kromě toho je však třeba připomenout, že vzájemné tržní soupeření není při soutěživosti a konkurenci záležitostí nijak jednoduchou a je do určité míry značně vysilující a může být i frustrující, protože se hodnotí vždy výsledek a nikoliv vynaložená snaha. To vyžaduje od účastníků, a zejména od manažerů, mimořádné úsilí k tomu, aby v soutěži na trhu obstáli. Kromě toho soutěžní trhy vytvářejí mimořádný tlak na zvýšení produktivity práce a zabraňují plýtvání a umožňují tak co nejefektivnější alokaci zdrojů. K tomu je třeba konstatovat, že tento systém funguje za předpokladu elementární, tzv. bazální důvěry a současně kontroly.

Vedle toho je třeba si dále povšimnout netržních způsobů regulace a uvést do souladu možnosti, které jim poskytuje tento způsob realizace formou podnikání s druhou stranou dané věci, a tou je odpovědnost. O této problematice bude podrobně řeč v dalších částech naší práce, nicméně zásadně je třeba říct, že vlastnictví musí být při jeho realizaci formou obchodních společností vyváжено, na straně druhé i odpovědností za realizaci tohoto vlastnictví v takovýchto formách. Proto musí právo jako regulátor hledat principy k tomu, aby jestliže lze realizovat vlastnictví formou korporace, byly nastaveny mantinely pro to, aby došlo k skutečně reálnému nastolení odpovědnosti za závazky, které ten či onen subjekt v průběhu realizace svého vlastnictví prostřednictvím korporací ve vztahu k třetím osobám vytvoří. Tento úvodní nástin nás pak dovede do dalších částí, kde se otázkou, zde nastolenou, budeme zabývat detailně a podrobně s výstupy *de lege ferenda*.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 417 a násl.

DINE, J., KOUTSIAS, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Palgrave Macmillian, 2009, s. 289 a násl.

MILHAUPT, C. J., PISTOR, K. *Law and Capitalism. What Corporate Crises Reveal about Legal Systems and Economic Development around the World*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2008, s. 121 a násl.

4.3. Reformy řízení a správy obchodních společností

V důsledku popsanych skandálů v USA i v Evropě na přelomu minulého a začátku dalšího století vyplynula akutní potřeba reforem řízení a správy obchodních společností. Události kolem Enronu a Parmalatu měly zejména v USA ohromující dopad na průběh práva obchodních společností. Ve Spojených státech se situace projevila v tom, že došlo k poměrně rychlé reakci, a co je ještě zajímavější, došlo k tomu na federální úrovni, která vůbec není typická pro obchodněprávní legislativu. Někteří odborníci dokonce uvádějí, že je třeba rozdělit éru fungování obchodního práva v USA na dobu před Enronem a dobu po něm, proto tuto skutečnost nazývají milníkem.¹⁰⁵

Výsledkem snah o zlepšení je přijetí zákona Sarbanes-Oxley, který byl přijat v červenci roku 2002 s cílem „chránit investory zlepšením přesnosti a spolehlivost informací zveřejněných společnostmi podle zákona o cenných papírech“.¹⁰⁶

Tento zákon, jenž je pojmenován po demokratu Paulu Sarbanesovi a republikánu Michaelu Oxleyovi, který se ve skutečnosti úplně nazývá „zákon o odpovědnosti v korporacích“, byl dále doplněn směrnicemi New yorské burzy a komise pro cenné papíry. Zejména komise pro cenné papíry je organizací, jejímž cílem je prosazování zákonů týkajících se regulace příslušných trhů, zejména kapitálových, jednak s cílem ochrany investorů a jednak s cílem zefektivnění těchto trhů. Institucionální rámec byl na nejvyšší úrovni ještě doplněn o další organizaci, a to o Výbor pro dohled nad účetnictvím korporací.

Z jednotlivých ustanovení uvedeného zákona lze snadno zjistit, že Spojené státy americké mají v současné době jednu z nejpřísnějších právních úprav na světě. Tato právní úprava spolu s tendencí Američanů řešit vše prostřednictvím žalob u soudu může odstartovat při systému precedenčního práva další kolo týkající se obnovy a nových poznatků řízení a správy obchodních společností. Ne nadarmo bylo konstatováno, že se jedná o jednu z nejvýznamnějších reforem korporátního práva od dob Velké hospodářské krize. Na straně druhé nelze však nevidět určitou přísnost tohoto zákona, která by mohla ve svých důsledcích podvazovat hospodářskou iniciativu, a tento přísný regulační zákon je ve zřejmém rozporu zejména s naší novou právní úpravou, která se naopak vydala cestou větší liberalizace. Hodnocení naší nové právní úpravy je pak dále věnována takřka celá část č. 7.

---

¹⁰⁵ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 446 a násl.

¹⁰⁶ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 446 a násl.

Pokud se jedná o již zmíněný americký zákon, tak je třeba uvést, že jedním z hlavních cílů bylo v systému rozptýleného vlastnictví zvýšení dohledů nad auditory společností tak, aby plnili lépe, než tomu bylo dosud, své kontrolní funkce. Již zmíněný Výbor pro dohled nad účetnictvím korporací, jehož hlavní úkol je registrace auditorů, stanovení standardu auditorů a posilování nezávislosti auditorů, je pro zajímavost nikoliv státní, ale neziskovou organizací. Tento Výbor kontroluje činnost auditorů a jimi uplatňovaných postupů a v případě vážných pochybení může uložit poměrně vysoké pokuty a případně zrušit spolupráci. Po určité době má výsledky tohoto výboru hodnotit Kongres, který je připraven provádět potřebné změny.

Konkrétní povinnosti, které z nového zákona vyplývají, lze ve zkratce charakterizovat tak, že v příslušných výborech musí být pouze skuteční odborníci, kteří jsou nezávislí na vedení společností, auditori mají zakázáno poskytovat neauditorské služby, zejména konzultační a poradenské, a ukládá se rotační lhůta tak, aby se předešlo nadstandardním vztahům mezi auditory a vedením, která je stanovena na dobu pěti let.

Vedle toho statutární orgány a osoby odpovědné za finance jsou povinny podepsat výroční a čtvrtletní zprávy stran hospodářských výkazů a odpovídají za správnost těchto zveřejňovaných dat a stvrzují tím, že je podepíší, že jsou správné. Je zajímavé, že v případě, kdy jsou tyto dokumenty neschválné pro zjištěné závady, jsou oba představitelé povinni vrátit odměny, které za to dostali. Vedle toho je dále vyžadováno potvrzení od prezidenta a více-prezidenta společnosti, že tyto výkazy jsou v pořádku a nejsou v rozporu s právními předpisy. V případě, že se ukáže, že tyto osoby své závazky porušily, vystavují se nebezpečí trestního stíhání. Konečně se pak zakazuje poskytování půjček ředitelům a ostatním odpovědným pracovníkům. V ředitelských výborech mají mít většinu nezávislých členů a zavádějí se pravidelné schůzky nezávislých členů. Současně se vyžaduje zveřejnění směrnic pro korporátní řízení a komise pro cenné papíry ukládá nejméně jednou za 3 roky prověřit listinné materiály společností.

K tomu ještě třeba konstatovat, že americký systém, který tvoří zejména uvedené komise pro cenné papíry, Ministerstvo spravedlnosti a dále dvě hlavní burzy (NYSE a NASDAQ), by mohl vytvořit poměrně efektivní výkonný systém, který by mohl přispět k zlepšení corporate governance, ale pouze pokud budou všechny tyto instituce pracovat za jednotným cílem, což rozhodně neplatilo v minulosti.

Vedle toho je samozřejmě problém, že poměrně přísné trestní postihy budou odrazovat nejenom od nekalých praktik, ale i o zájem být vůbec členem statutárního orgánu. Což je zcela logické, protože riziko je poměrně značné, aspoň formálně právně.

Vedle toho nelze přesně určit, zda překážkou v praktickém výkonu tohoto zákona nebude nutnost oznamovací, která může být chápána některými subjekty jako udavačství. Vedle toho nelze nevidět, že takovýto způsob přemýšlení a zbytečné formalizování a papírování vnese i do činnosti auditorů určitý alibismus a bude docházet k tomu, že úkoly stanovené tímto zákonem budou plněny formálně s filozofií „hlavně, abychom to přežili“. Vedle toho lze rovněž brát v úvahu i skutečnost, že někdo může chápat uvedený zákon jako pokus o rozšíření amerického zákonodárství na ostatní země, když je zřejmé, že na obou hlavních burzách jsou kótovány firmy s akciemi z různých zemí, které mají jiný systém (např. evropský), jenž takové přísné podmínky nestanoví. Na straně druhé zase nikdo nenutí nikoho v globálním tržním mechanismu, aby v tom kterém území investoval, a příslušný rozpor mezi normami je dán mezi subjekty, které působí v různých systémech, samozřejmě vždy, proto je potřeba s touto alternativou počítat. Počítají s ní samozřejmě tvůrci zákona, protože defektní uplatňování tohoto principu by vedlo zcela zřejmě spíše k destabilizaci burz a celého systému. Proto je tento princip třeba chápat především jako princip odstrašující než trestající, tak, jak je ostatně obchodní právo obecně konstruováno.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 73 a násl.
KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 200 a násl.

III. Základní práva a povinnosti členů statutárních orgánů obchodních společností

1. Výkon funkce v souladu se smlouvou

1.1. Obecně k pojmu smlouvy o výkonu funkce

Obecně lze konstatovat, že v případě, že nebude sjednána mezi společností a členem statutárního orgánu smlouva o výkonu funkce, bude se jejich vzájemný vztah řídit, dle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, přiměřeně úpravou pro mandátní smlouvu (viz následující).

Novela ObchZ č. 370/2000 Sb. zavedla pojem smlouva o výkonu funkce. Nicméně již před touto novelou bylo možné uzavřít innominátní smlouvu (dle § 269 odst. 2 ObchZ) mezi členem statutárního orgánu a společností a odchýlit se tak od smlouvy mandátní. V praxi se často taková smlouva nazývala manažerská smlouva. V dnešní době se tento pojem spíše používá pro odlišení pracovněprávního vztahu mezi členem a společností (manažerská smlouva) a obchodněprávním vztahem (smlouva o výkonu funkce).

Dle ustanovení § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ se smlouva o výkonu funkce řadí mezi absolutní obchodněprávní vztahy, což znamená, že se bude vždy řídit ustanoveními ObchZ, bez ohledu na povahu účastníků.¹⁰⁸

Ostatně výše řečené dokazuje také judikatura Vrchního soudu v Praze: „...Činnost člena statutárního orgánu obchodní společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovně-právních vztahů, pokud náplň pracovního poměru (nebo jiného pracovně-právního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu...“.¹⁰⁹

Ve smlouvě o výkonu funkce se nelze odklonit pouze od kogentních ustanovení upravujících postavení členů statutárního orgánu vůči společnosti dle mandátní smlouvy v ObchZ. V úpravě vzájemných práv a povinností se odchýlit lze. Pro náležitosti smlouvy o

---

¹⁰⁸ blíže viz LITVAN, M. *K některým aspektům odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností a smlouvy o výkonu funkce* in Právní rozhledy, roč. 2010, č. 7. s. 23 – 30.

¹⁰⁹ sp. zn. 6 Cdo 108/92 publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/1995.

výkonu funkce platí zejména obecná část ObchZ, jelikož § 66 odst. 2 ObchZ neupravuje takovéto podstatné náležitosti.

Smlouva o výkonu funkce musí být uzavřena písemně a následně schválena valnou hromadou nebo písemně všemi společníky, kteří ručí za závazky neomezeně (§ 66 odst. 2, poslední věta ObchZ). Tuto smlouvu bude podepisovat s jednatelem jménem společnosti samozřejmě statutární orgán společnosti.

Co je třeba zdůraznit, je to, že vznik obchodněprávního vztahu mezi členem statutárního orgánu a jednatelem vznikne až zvolením, resp. jmenováním. Uzavření smlouvy nemá na toto žádný vliv, jelikož vznik a zánik funkce jsou instituty upravené kogentně obchodním zákoníkem, čili smlouva o výkonu funkce se od nich nemůže odchýlit. Více obvyklé je uzavření smlouvy po jmenování. Smlouva o výkonu funkce obsahuje většinou ustanovení o odměně, zákazu konkurence, způsobech ukončení funkce, funkčním období apod. Výše odměny není nijak omezena, nicméně neměla by být v rozporu s dobrými mravy a poctivým obchodním stykem. Další institut, který bývá obvykle upraven ve smlouvě o výkonu funkce, je odchodné. Odchodné se poskytuje zejména v případě odvolání před uplynutím funkčního období. Při sjednávání výše odchodného je též velmi vhodné brát v potaz dobré mravy a pravidla poctivého obchodního styku, stejně tak jako u sjednávání výše odměny. V případě, že by bylo sjednáno odchodné, které by nesplňovalo tyto požadavky, bylo by neplatné.

1.2. Manažerská smlouva

Jak již vyplývá stran judikátu Vrchního soudu v Praze, v době počátku práce na daném tématu činnost statutárního orgánu nesměla být vykonávána v pracovním poměru. Nicméně tato skutečnost nevylučuje situaci, aby mezi společností a členem statutárního orgánu byl pracovní poměr, ovšem na výkon jiné funkce, než je výkon funkce statutárního orgánu.

Ač se jedná o zákoník práce, považuji za nutné tuto problematiku zde zmínit, jelikož kombinace obchodněprávního a pracovněprávního vztahu je v praxi velmi častou záležitostí.¹¹⁰

Ve většině případů, kdy dojde k souběhu výkonu funkcí dle obchodněprávní úpravy a pracovněprávní, se bude jednat nejčastěji o případy, kdy bude člen statutárního orgánu vykonávat funkci vedoucího zaměstnance. Pojem vedoucí zaměstnanec je zmíněn na několika místech zákoníku práce. Například ustanovení § 11 tak určuje, které osoby jsou oprávněny

---

¹¹⁰ BÝMA, P. PAŘÍKOVÁ, P. HÜLLE, T. *Souběh funkčních manažerů*. Hospodářské noviny, 01.03.2011, s. 5 - 8.

jednat jménem zaměstnavatele. Ustanovení § 11 odst. 1 zákoníku práce stanoví, že právní úkony právnické osoby, která je zaměstnavatelem v pracovněprávních vztazích, se řídí § 20 občanského zákoníku, čili že právní úkony v pracovněprávních vztazích činí u zaměstnavatele, který je právnickou osobou, zejména jeho statutární orgán. Dále ustanovení §11 odst. 2 zákoníku práce upravuje, že vedoucí zaměstnanci jsou ti zaměstnanci, kteří jsou na jednotlivých stupních řízení zaměstnavatele oprávněni stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit a kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomu účelu závazné pokyny. Vedoucím zaměstnancem je rovněž vedoucí organizační složky.

Ustanovení § 302 zákoníku práce určuje povinnosti vedoucích zaměstnanců: řídit a kontrolovat práci podřízených zaměstnanců a hodnotit jejich pracovní výkonnost a pracovní výsledky; co nejlépe organizovat práci; vytvářet příznivé pracovní podmínky a zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci; zabezpečovat odměňování zaměstnanců podle tohoto zákona; vytvářet podmínky pro zvyšování odborné úrovně zaměstnanců; zabezpečovat dodržování právních a vnitřních předpisů a zabezpečovat přijetí opatření k ochraně majetku zaměstnavatele.

V praxi dochází nejčastěji k jmenování do funkce vedoucího zaměstnance, resp. ředitele, manažera apod. Ustanovením § 36 odst. 1 zákoníku práce vzniká pracovní poměr dnem, který byl uveden jako den jmenování na pracovní místo vedoucího zaměstnance. Osoby, které mohou vedoucího zaměstnance jmenovat, jsou taxativně stanoveny v § 33 odst. 4 zákoníku práce.

Smluvní strany si mohou sjednat vzájemná práva a povinnosti právě v zmiňované manažerské smlouvě. Tuto smlouvu je třeba odlišovat od pracovní smlouvy ve smyslu § 33 a násl., jelikož z manažerské smlouvy nevznikne pracovní vztah, pouze se jí ukládají práva a povinnosti v rámci pracovního vztahu založeného jmenováním. Manažerská smlouva tak nezakládá pracovní vztah mezi vedoucím zaměstnancem a společností, nýbrž jmenování tak činí.¹¹¹

1.3. Souběh obchodněprávního a pracovněprávního vztahu

V případě, kdy jedna osoba vystupuje v dvoj-jediném postavení člena statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance (např. generální ředitel) a její právní vztah ke společnosti se štěpí do

---

¹¹¹ blíže viz LITVAN, M. *Otvěstvennost' členov ustavných organov tovgovych obščestv v Čechii. Aktualnyje problemy gosudarstva i prava: istoria i perspektivy*. Moskovskij, Gumanitarno – ekonomičeskij institut, 2010, Stavropol, s. 85 – 88.

dvou režimů, přičemž první (výkon funkce statutárního orgánu) se jak uvedeno výše řídí obchodním zákoníkem a druhý (výkon funkce vedoucího zaměstnance) zákoníkem práce, bude v praxi velmi často obtížné rozlišit, kdy tato osoba jedná jako člen statutárního orgánu a kdy jako vedoucí zaměstnanec.¹¹²

Velmi často zde také dochází ke střetu povinností plynoucích z těchto funkcí. Jedním z příkladů je obchodní vedení společnosti, kdy ustanovení § 134 ObchZ upravuje jednatele a §192 odst. 1 ObchZ statutární orgán. Dochází zde totiž k situaci, kdy pod obchodní vedení náleží i takové povinnosti, které dle zákoníku práce spadají k výkonu funkce vedoucího zaměstnance.¹¹³

Další oblast střetů se nachází v jednání jménem společnosti, resp. za společnost. Jednat jménem společnosti je totiž oprávněn statutární orgán, dle § 20 odst. 1 ObčZ, § 13 odst. 2 ObchZ, a jednat za společnost je dle ustanovení § 20 odst. 2 ObčZ a § 15 ObchZ oprávněn také vedoucí zaměstnanec. Tato otázka je zásadní, jelikož z důvodu odpovědnosti bude záležet, z jakého titulu jednala ona osoba. V praxi totiž nezdědka dochází k situaci, že člen statutárního orgánu tvrdí, že jednal z titulu zaměstnance.

„K takovému postupu ho povede právě rozdílná úprava odpovědnosti za škodu podle obchodního zákoníku a zákoníku práce, neboť

- v případě škody způsobené jednáním z titulu členství v statutárním orgánu se jedná o objektivní odpovědnost podle ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, zatímco dle zákoníku práce je na straně zaměstnance dána odpovědnost subjektivní, tj. je třeba dokazovat zavinění, přičemž zavinění prokazuje zaměstnavatel (§ 250 a násl. zákoník práce),
- odpovědnost členů statutárních orgánů je dále neomezená, zatímco v případě zaměstnanců je tomu tak jen v případě, že škoda byla způsobena úmyslně, v případě nedbalosti je náhrada škody omezena čtyř a půl násobkem jeho průměrné mzdy.“¹¹⁴

T. Dvořák se k této otázce vyjádřil tak, že „de lege ferenda by bylo vhodné pro případ, že člen statutárního orgánu bude zároveň i osobou v pracovním vztahu k téže korporaci, zakotvit,

---

¹¹² RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 44.

¹¹³ RADA, I. *Souběh funkce (člena) statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance*, Právní rozhledy, roč. 2006, č. 1, s. 20.

ODROBINOVÁ, V. *Může být statutární orgán nebo jeho člen zároveň zaměstnancem téže společnosti?* Epravo, 4.1.2005, <http://www.epravo.cz>

¹¹⁴ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 45 - 46.

že se jeho odpovědnost vždy řídí ustanoveními obchodního zákoníku bez ohledu na to, zda jednal jako člen statutárního orgánu nebo jako zaměstnanec“.¹¹⁵

Dále je, dle mého soudu, potřeba zdůraznit názor J. Bejčka, který tvrdí, že díky ustanovení § 66 odst. 7 ObchZ, které nevyžaduje uvedení funkce osoby jednající za společnost, je právní úkon platný i bez uvedení této funkce. J. Bejček uvádí, že „v úvahu by v takových a podobných případech měla být brána (v zájmu ochrany dobré víry) ta funkce, s níž je spojena vyšší odpovědnost či ručení jednajícího, i když v dodatku podpisu není uvedena nebo je tam uvedena funkce s nižší odpovědností, pokud je druhá strana v dobré víře o tom, že onen jednající zastává u téhož podnikatele i funkci s vyšší odpovědností (ručením).“¹¹⁶

Závěrem je třeba připomenout názor I. Rady, který zmiňuje, že pokud je jedna a ta samá osoba oprávněna jednat jménem společnosti a na účet společnosti jako člen statutárního orgánu a jako vedoucí zaměstnanec, je třeba dát při posuzování toho, z jakého titulu jednala, přednost jednání přímému.¹¹⁷

Tento souběh není ani obchodním zákoníkem ani zákoníkem práce zakázán, nicméně stávající judikatura se v mnoha rozhodnutích klonila spíše k negativnímu stanovisku. Za jeden z významnějších judikátů lze považovat rozsudek Vrchního soudu v Praze z roku 1993 (6 Cdo 108/1992), který konstatoval, že „...činnost statutárního orgánu obchodní společnosti s ručením omezeným nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Právní předpisy ani povaha společnosti s ručením omezeným ale nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly fyzické osoby na základě pracovněprávních vztahů, pokud náplní pracovního poměru (nebo jiného pracovněprávního vztahu) není výkon činnosti statutárního orgánu“. Za přelomový judikát lze považovat judikát Nejvyššího soudu z roku 2008 (31 Odo 11/2006), který víceméně znemožnil jednat v zákonném zastoupení osobám, které jsou zároveň ve funkci statutárního orgánu nebo jeho člena. To způsobilo samozřejmě značný rozruch, jelikož byl tak souběh víceméně judikaturou znemožněn. Nicméně dle P. Lišky se týkala tato soudní rozhodnutí zejména případů vadných

---

¹¹⁵ DVORÁK, T. *Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům*. Právní rozhledy, 2000, č. 2, str. 60.

¹¹⁶ BEJČEK, J. *O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů*. Právní rozhledy, 2004, č. 13.

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 46.

¹¹⁷ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 240.

DOUDĚRA, L., PELÁNKOVÁ, I. *Ještě jednou k souběhu výkonu funkcí*. Bulletin advokacie. roč. 2011, č. 10.

DVORÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 497 a násl., 503 a násl.

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 47.

VLČEK, M. *Souběh funkcí*. Právní rádce, roč. 2011, č. 3, s. 4 – 8.

souběhů, kde nebyl řádně vymezen rozsah a náplň práce vedoucího zaměstnance a člena statutárního orgánu. Nicméně jako následek výše zmíněného judikoval Nejvyšší správní soud (3 Ads 119/2010-58), že pro neplatnost pracovního poměru nemůže být osoba vykonávající souběh funkcí nemocensky pojištěna. Následná vlna diskusí vyústila v prohlášení ministra spravedlnosti ČR (březen 2011), že budou připraveny legislativní návrhy komplexně řešící problematiku souběhu výkonu funkcí s cílem tento souběh jednoznačně umožnit.¹¹⁸ A opravdu od 1.1.2012 se situace mění. Byly tak vyslyšeny názory na nutnost novelizace současné právní úpravy týkající se souběhu funkcí.

Rozsáhlou debatu vyvolal zejména zájem médií ohledně otázky souběhu funkcí ve statutárních orgánech a ve funkcích vedoucích zaměstnanců s potenciální možností přijít tak o roky odpracované na důchod či o proplacení nemocenské. Odborníci doporučovali dosud uzavírat rozšířené smlouvy o výkonu funkce, v nichž lze vyřešit vše a vyhnout se tak pracovněprávnímu režimu. Měly by se tak již stanovit přesné pravomoci jednatelů a členů představenstva a vymezit tak, co v jejich firmě spadá pod obchodní vedení a co už ne. Právníci doporučovali zrušit pracovní smlouvy a mít s jednatelem či členy uzavřenou pouze smlouvu o výkonu funkce, popř. mandátní smlouvu. Nicméně pokud chtěla mít firma i nadále dvě smlouvy-pracovní a o výkonu funkce, měla by v nich být vymezena náplň práce. Ovšem, jak jsem již předeštel, od 1.1. 2012 se situace změnila. Jedná se o novelu obchodního zákoníku, kterou vláda schválila dne 2.3. 2011, předložila ji Poslanecké sněmovně dne 4.4. 2011 (sněmovní tisk 310), která ji dne 23.9. 2011 schválila a následně 27.10. 2011 také Senát. Prezident podepsal tuto novelu 11.11. 2011. Původní návrh novely obchodního zákoníku původně otázku souběhu funkcí neřešil a byl do novely zařazen až dodatečně (sněmovní tisk 310-2). Původně byla také účinnost novely navržena na 1.7. 2011, což se ale posunulo na 1.1. 2012. Nejprve se zamýšlela změna ustanovení § 134 a § 192 ObchZ, podle kterých jednatelé, resp. členové představenstva zabezpečují obchodní vedení společnosti. Nakonec se ale změna konala vložением nového ustanovení § 66d, které umožňuje pověřit obchodním vedením i členy představenstva v samostatném (např. pracovněprávním) vztahu s tím, že tímto pověřením se jednatel (člen představenstva) nezbavuje své odpovědnosti z povinnosti řádného hospodáře a mzdy bude schvalovat valná hromada.¹¹⁹ Novela zákona obsahuje i mj. úpravu

---

¹¹⁸ LIŠKA, P. *Souběh výkonu funkcí*. Odborný kongres „Právní prostor 2011“, Seč, 27.4.2011 (viz Bulletin advokacie, roč. 2011, č. 6, s. 73).

¹¹⁹ <http://www.behounek.eu/news/soubeh-funkci-statutarnich-organu-aktualni-legislativni-zmeny/>

zápisu sídla, likvidaci prázdných společností, podpisové vzory zveřejňované v obchodním rejstříku atd.¹²⁰

Ustanovení § 66d tedy zní:

§ 66d Pověření obchodním vedením

1) Statutární orgán společnosti může pověřit obchodním vedením společnosti zcela nebo zčásti jiného. Tyto činnosti mohou být též vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zvláštního právního předpisu²¹⁾ zaměstnancem společnosti, přičemž tento zaměstnanec může být současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem.

2) Při pověření obchodním vedením podle odstavce 1 zůstává nedotčena odpovědnost osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, stanovená tímto zákonem za porušení povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.

3) Jestliže jsou činnosti spadající pod obchodní vedení vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zvláštního předpisu²¹⁾ zaměstnancem společnosti, který je současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem, mzdu či odměnu z dohody sjednává nebo určuje ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování statutárního orgánu nebo jeho členů.

4) Pověření obchodním vedením podle odstavce 1 nezahrnuje účast na zasedání statutárního orgánu, rozhodování o pověření obchodním vedením, rozhodování o základním zaměření obchodního vedení společnosti ani jiné činnosti v rámci obchodního vedení společnosti, které tento zákon nebo jiný právní předpis svěřuje do výlučné působnosti statutárního orgánu.¹²¹

---

¹²⁰ BARTOŠÍKOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností*. Obchodní právo, roč. 1998, č. 11, s. 2

¹²¹ <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=310&ct1=0&v=PZ&pn=2&pt=1>
KLESLA, J. *Konec fiktivních kancelářů i proslulého paragrafu 196a*. Hospodářské noviny, 28. 11. 2011, s. 19.
POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E. *K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech*, Právní rozhledy, roč. 1997, č. 12, s. 601
RICHTER, T. *Useknutá hlava hydry*. Lidové noviny. 28.11. 2011, s. 19 - 20.

Dále je změna u ust. § 263 ObchZ, kde se vypustí z výčtu kogentních ustanovení § 355 upravující odstupné; také § 386 odst. 1 se změní, a to sice tak, že bude možnost smluvně se vzdát práva na náhradu škody i před porušením povinnosti, z níž může vzniknout škoda (nebo je možné aspoň omezení tohoto práva). Tato možnost se však nebude týkat škody způsobené úmyslně a také bude v § 194 rozšířena pravomoc dozorčí rady akciové společnosti - pokud ta bude volit členy představenstva (namísto valné hromady), bude také schvalovat odměny členů představenstva (namísto valné hromady).

Legislativní změny tak směřují k tomu, aby např. odměna jednatele byla zatížena stejnými odvody jako mzda z pracovní smlouvy, dále také, aby jednatel mohl uzavřít např. pracovní smlouvu na ředitele, ale i v tomto případě se bude jeho odpovědnost vůči společnosti řídit obchodním zákoníkem a nikoliv zákoníkem práce.¹²²

2. Výkon funkce v souladu s obchodním zákoníkem

2.1. Práva a povinnosti členů statutárních orgánů bez smlouvy o výkonu funkce

Jestliže nebude sjednána mezi společností a členem statutárního orgánu smlouva o výkonu funkce, bude se jejich vzájemný vztah řídit, dle ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, přiměřeně úpravou pro mandátní smlouvu. Z výše uvedeného lze vyvodit následující práva a povinnosti vůči společnosti:

- „člen statutárního orgánu má nárok na úplatu (§ 566 a § 571 ObchZ);
- člen statutárního orgánu má nárok na náhradu nákladů, které nutně nebo účelně vynaložil při plnění svých závazků (§ 572 ObchZ);
- je povinen řídit se pokyny společnosti a jednat v souladu se zájmy společnosti, které zná nebo musí znát (§ 567 odst. 2 ObchZ); od pokynů se může odchýlit jen tehdy, je-li to naléhavě nezbytné v zájmu společnosti a nemůže-li včas obdržet souhlas (§ 567 odst. 3 ObchZ);

---

¹²² K dané problematice srov. rozhodnutí 29 Odo 560/2004 z 10. 05. 2005 (osoba oprávněná jednat jménem právnické osoby nemůže vystupovat v občanském soudním řízení jako advokát této právnické osoby); 21 Cdo 2642/2003 z 28. 04. 2004 (na výkon činností, jež jsou předmětem činnosti statutárního orgánu, nelze platně uzavřít pracovní smlouvu – shodně např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 04. 1993 sp. zn. 6 Cdo 108/92 (R 13/1995); rozsudky Nejvyššího soudu ČR: ze dne 14. 08. 2004, sp. zn. 21 Cdo 737/2004; ze dne 29. 09. 2004, sp. zn. 21 Cdo 894/2004; ze dne 04. 11. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004; ze dne 30. 08. 2006, sp. zn. 29 Odo 801/2005; ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006 (SJ 83/2009).

- odpovídá za škodu na věcech převzatých od třetích osob, ledaže tuto škodu nemohl odvrátit ani při vynaložení odborné péče (§ 570 ObchZ)¹²³.

Když se podíváme podrobněji na jednotlivé práva a povinnosti, můžeme vytvořit jejich následující výčet:

Mezi *základní (obecné) povinnosti* člena statutárního orgánu patří:

- povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti;
- povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře;
- povinnost k osobnímu výkonu funkce;
- povinnost mlčenlivosti.

Mezi *jednotlivé povinnosti* člena statutárního orgánu patří:

- povinnosti spjaté s činností statutárního orgánu, s rezervním fondem a povinnosti vůči společníkům;
- povinnosti spjaté s valnou hromadou;
- povinnosti spjaté s akciemi a opčními listy;
- povinnosti spjaté se stanovami - společenskou smlouvou;
- povinnosti spjaté s obchodním rejstříkem;
- povinnosti spjaté s konkursem¹²⁴;

Na *pomezí obou těchto skupin* stojí následující povinnosti:

- povinnost dodržovat zákaz konkurence;
- povinnost dodržovat zákaz nekalé soutěže;
- povinnost dodržovat zákaz vnitřního obchodování.

Obecné povinnosti jsou měřítkem proto, zda byly splněny jednotlivé povinnosti člena statutárního orgánu. Povinnosti, které stojí na pomezí těchto dvou skupin, je třeba považovat za jednotlivé, avšak zároveň se tomuto významu do jisté míry vymykají.

Všechny tyto povinnosti tvoří jakýsi kruh, kdy porušením jedné z nich jsou samozřejmě porušeny i některé ostatní.¹²⁵

V následujících kapitolách se budu věnovat povinnostem, které považuji za nejzásadnější.

---

¹²³ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 33.

¹²⁴ Srov. : 29 Odo 1220/2005 z 27. 09. 2007 (R 33/2008); 29 Odo 1310/2005 ze dne 23. 10. 2007 (SJ 52/2008); 29 Cdo 1657/2009 ze dne 15. 09. 2010 in *Povinnost jednatele jednat s péčí řádného hospodáře po dobu konkursu*. Soudní rozhledy, roč. 2011, č. 4.

¹²⁵ DOLEČEK, M. *Odpovědnost statutárního orgánu*. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/odpovednost-statutarniho-organu-opu/1000818/47311/>

Mezi *základní práva* člena statutárního orgánu patří:

- právo na odměnu,
- právo na uhrazení nákladů vynaložených mandatářem v souvislosti s výkonem funkce,
- právo na tantiému,
- právo na odstupné,
- odmítnutí plnění ze strany společnosti.

2.2. Modifikace mandátní smlouvy

Jak je již zmíněno v ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, použije se na vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu či jiného orgánu společnosti anebo společníkem při zařizování záležitostí společnosti, přiměřeně ustanovení o mandátní smlouvě. Tato přiměřenost znamená určité odchylky, modifikace mandátní smlouvy v jejím původním, ryzím slova smyslu. Jedná se tak například o odchylku u ustanovení § 568 odst. 3 ObchZ, kdy obchodní zákoník stanoví, že vyžaduje-li zařazení záležitosti uskutečnění právních úkonů jménem mandanta, je mandant povinen vystavit včas mandatáři písemně potřebnou plnou moc, přičemž modifikace je zde v tom ohledu, že jednání statutárního orgánu je samo o sobě již požadováno za jednání společnosti samotné, tj. i bez vystavení plné moci.

Další odlišnosti jsou například u vzniku a zániku obchodněprávního vztahu mezi společností a členem statutárního orgánu. „Oproti smlouvě mandátní, jež vzniká střetem shodných projevů vůle, které obsahují alespoň podstatné náležitosti mandátní smlouvy, vzniká funkce prvních jednatelů na základě ujednání ve společenské smlouvě nebo zakladatelské listině (u prvních jednatelů), resp. jejich volbou ustavující valnou hromadu akciové společnosti u členů představenstva, až vznikem společnosti, tj. jejím zápisem do obchodního rejstříku. V případě dalších členů statutárních orgánů je již situace obdobná, tj. právní vztah mezi společností a těmito osobami je založen střetem shodných projevů vůle obou stran, kterými jsou volba nebo jmenování ze strany společnosti a souhlas dotčené osoby s ustanovením do funkce.“¹²⁶

Co se týče zániku funkce člena statutárního orgánu, jsou zde také určité odlišnosti. Zrušení mandátní smlouvy je obsaženo nejen v obecných ustanoveních obchodního zákoníku, ale také přímo v ustanoveních k mandátní smlouvě, tj. § 574 a § 575 ObchZ. „Zánik funkce člena statutárního orgánu může nastat:

---

¹²⁶ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 34.

- a) dohodou (je třeba dovodit z ustanovení § 572 odst. 2 obchodního zákoníku);
- b) uplynutím doby, na kterou je výkon funkce omezen (obecné ustanovení § 578 občanského zákoníku a § 194 odst. 2 obchodního zákoníku);
- c) smrtí (obecné ustanovení § 579 odst. 1 občanského zákoníku a ustanovení § 194 odst. 2 obchodního zákoníku);
- d) rozhodnutím soudu nebo jiného statutárního orgánu, pokud tak stanoví zákon (např. ustanovení § 27 odst. 7 obchodního zákoníku);
- e) odstoupením (ustanovení § 66 odst. 1 obchodního zákoníku), nebo
- f) odvoláním (ustanovení § 125 odst. 1 písm. f), ustanovení § 187 odst. 1 písm. d) a ustanovení § 194 odst. 1 obchodního zákoníku).¹²⁷

3. Povinnost péče řádného hospodáře a loajality a pravidlo podnikatelského úsudku

3.1. Obecně k pojmu péče řádného hospodáře

Na téma povinnosti péče řádného hospodáře toho bylo již v minulosti napsáno nemálo, nicméně i přesto je, v kontextu dané věci, nezbytné se této problematice věnovat a poukázat na různé pohledy jednotlivých odborníků a judikatury i v kontextu vyspělých právních úprav obchodního práva a vymezit pojmově a obsahově tuto jednu z elementárních povinností členů statutárních orgánů ke zkoumání otázek příslušné odpovědnosti.

Základní povinností členů statutárních orgánů obchodních společností je povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Obchodní zákoník sice určuje ve svých ustanoveních (§ 79 a, § 135 odst. 2, § 194 odst. 5) povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, nicméně blíže již tento pojem nedefinuje. Výklad tohoto pojmu tak zůstává na odborné literatuře a judikatuře - je tak třeba dát jim prostor k výkladu, a to zejména Nejvyššímu soudu, který svými rozhodnutími ve významné míře tento zákonný požadavek na členy statutárních orgánů konkretizuje a vymezuje.¹²⁸

Péče řádného hospodáře znamená plnit své povinnosti v rámci výkonu funkce člena statutárního orgánu na určité odborné úrovni, avšak tato odbornost nemusí být všeobjímající.

---

¹²⁷ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 34.

¹²⁸ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 99 - 109.

Nicméně součástí péče řádného hospodáře je důkladná znalost věci, zkušenosti v řízení korporací, seznamování se s novými poznatky v oblasti řízení a správy korporací a jejich uplatňování při výkonu funkce, schopnost rozpoznat nutnost odborné pomoci a zajistit takovou pomoc (to neplatí, pokud člen statutárního orgánu určité odborné zkušenosti má, je povinen je v rámci výkonu funkce používat).¹²⁹

Tak především zákonodárce ponechal prostor k výkladům Nejvyššího soudu v otázce péče řádného hospodáře v situaci, kdy statutární orgán najal k plnění činnosti nebo úkolu, ke kterému je potřeba odborných znalostí, jiné osoby, které mají speciální odborné znalosti, jež tento orgán nemá, resp. jimi nedisponuje. V této souvislosti Nejvyšší soud dospěl k závěru, jaké jednání naplňuje zákonný požadavek jednat s péčí řádného hospodáře, a vyvodil to, že se zproští odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinností, pokud prokáže, že pro výkon určité odborné činnosti byla zajištěna kvalifikovaná osoba a jsou jí vytvořeny stanovené podmínky a poskytnuta součinnost.¹³⁰

Další pozornost věnoval otázce porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 2531/2008. V tomto případě šlo zjednodušeně skutkově o to, že statutární orgán, který byl současně předsedou představenstva, v tentokrát jiné, akciové společnosti, podepsal za obě společnosti smlouvu o prodeji nemovitosti za mimořádně nízkou cenu, a to navíc v rozporu s §196a odst. 3 ObchZ (nebyl vyhotoven znalecký posudek). Kromě toho pak uzavřel smlouvu s advokátem ohledně poskytnutí právní pomoci, mimo jiné ve věci převodu uvedené nemovitosti, a uzavření kupní smlouvy. Nejvyšší soud v tomto případě uzavřel, že statutární orgán jednal s péčí řádného

---

¹²⁹ PRUDILOVÁ KONÍČKOVÁ, Z. *Povinnosti členů statutárních orgánů v konkurzním řízení*, Právní rádce, roč. 2004, č. 1, s. 22

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Prospektrum, 1997.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem*. 2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010.

DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I. *Akciová společnost*. 5. přepracované vydání. Praha: C.H. BECK, 2003.

ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha: Linde Praha, a.s., 2000.

ELIÁŠ, K. *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*. Právník, roč. 1999, č. 4, s. 298 – 333

blíže srov. rozhodnutí 29 Odo 1262/2006 ze dne 30. 07. 2008 (SJ 83/2009) – má-li člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku péče řádného hospodáře dovést, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat. Nepřichází proto v úvahu, aby představenstvo „zajistilo“ výkon činnosti padajících do jeho působnosti tak, že uzavře s (některými) členy představenstva, jakožto „třetími osobami“, smlouvu (odlišnou od smlouvy o výkonu funkce), již se tito členové představenstva zavážou pro společnost uvedeně činnosti vykonávat.

¹³⁰ K tomu blíže usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1162/99, ze dne 10. listopadu 1999.

Konkrétně šlo o povinnost uloženou obchodním zákoníkem v ustanovení § 135, tedy vedení předepsané evidence a účetnictví v potřebném rozsahu.

HAJNÁ, K. *Několik postřehů k odpovědnosti jednatele ve světle aktuálních rozhodnutí Nejvyššího soudu*.

Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

hospodáře, pokud uzavřel smlouvu o poskytování právní pomoci, možné porušení jednat s péčí řádného hospodáře pak spatřoval právě v převodu za nižší cenu a uzavřel, že pokud toto porušení bylo samostatným důvodem neplatnosti kupní smlouvy, pak je statutární orgán odpovědný za škodu způsobenou touto neplatností.¹³¹

Na toto rozhodnutí se objevila určitá polemika.¹³² Tato polemika však vystupuje poněkud rozporuplně, když na jedné straně uznává nutnost vyhledání osoby mající odborné znalosti a na druhé straně vytýká, že se tímto postupem může statutární orgán zcela zbavit odpovědnosti za případnou škodu způsobenou porušením povinností jím vybranou osobou s odbornými znalostmi.

S tímto názorem se však nelze bez výhrad ztotožnit. Je zřejmé, jak autorka píše, že výkon funkce statutárního orgánu (v tomto případě jednatele) má povahu osobní, a ten je povinen jednat zásadně sám a není mu povoleno přenést své funkce na další osoby a za škodu vzniklou porušením své povinnosti odpovídá sám, nicméně statutární orgán jednak není a nemůže být všeobjímající osobou supermana, která by byla schopna se zabývat a odborně vyřídit všechny činnosti spojené s funkcí statutárního orgánu (to by se totiž změnilo obchodní právo v něco jako vyhlášku o dopravních předpisech a nemohlo by nikdy dojít bez příslušné sankce k porušení předpisů), a nebylo by ani koneckonců třeba žádné zkoumání soudem. Navíc by vlastně ani nebylo třeba žádných odborníků, protože všechny odborné otázky by statutární orgán byl povinen řešit sám a koneckonců by ani nebylo logicky ad absurdum žádné odpovědnosti, protože by statutární orgán prostě všechno sám zvládal. V tomto směru tedy nelze jednoznačně souhlasit s tím, že takový výklad pojmu péče řádného hospodáře motivuje majitele ve velké míře najímat odborníky pro činnost, které spadají do jeho působnosti, a že je tak přenášena odpovědnost při výkonu těchto činností na třetí osoby.¹³³

Takto to skutečně v principu odpovědnosti statutárních orgánů určitě není a Nejvyšší soud tuto tvrzenou benevolenci vyvrátil, když svým rozhodnutím sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 ze dne 30.10. 2008 vyslovil názor, že se nelze zprostit odpovědnosti, jestliže může být příčinou vzniku škody kromě pochybení odborné osoby jednatelevo porušení povinnosti jednat s péčí

---

¹³¹ K tomu blíže odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu publikovaného sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 30. října 2008.

¹³² Závěry z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1162/99, ze dne 10. listopadu 1999, a dále např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 359/2007, ze dne 20. ledna 2009, usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1773/2006, ze dne 6. května 2008 a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 30. listopadu 2008.

¹³³ Závěry z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1162/99, ze dne 10. listopadu 1999, a dále např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 359/2007, ze dne 20. ledna 2009, usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1773/2006, ze dne 6. května 2008 a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 30. listopadu 2008.

řádného hospodáře. Z toho pak jednoznačně vyplývá, že jestliže při výběru této osoby k porušení péče řádného hospodáře nedojde, není možné statutární orgán k této odpovědnosti zavazovat. Takovéto výklady by naopak vedly k tomu, že žádných odborných osob není potřeba, a polemika na toto téma by se dostala do začarovaného kruhu a ztratila by vlastní věcný obsah. Výborně je však na této krátké ukázce vidět dosavadní nejednoznačnost výkladu obsahu uvedených neurčitých pojmů a zřejmá nutnost jejich stálého upřesňování judikaturou soudů. Dále ještě pregnantněji je uvedená otázka zřejmá v konfliktních řízeních typu insolvenčního řízení, které je svou povahou vícestranným a násobeným konfliktem mnoha stran, a to dlužníka, věřitelů a i věřitelů mezi sebou včetně insolvenčního správce, kterému je pro jistotu uložena ještě zvýšená povinnost tzv. odborné péče, když na straně druhé se nelze najmutím odborníka jednoduše odpovědnosti zprostit a pro jistotu (k úplnému zneprůhlednění daného) podléhá najmutí a hrazení nákladů odborné osoby ještě souhlasu dalších osob, které mohou mít, a zpravidla mají, v řízení, jako je např. insolvenční, zcela protichůdné zájmy.

Dále je třeba se zmínit o případech, kdy statutární orgán jedná nad rámec své působnosti. V této souvislosti, jestliže jednatel překročil vnitřní omezení svého oprávnění, rozhodl Nejvyšší soud svým usnesením sp. zn. 29 Odo 1118/2006, kdy společnost žalovala statutární orgán o náhradu škodu z porušení povinnosti jednání s péčí řádného hospodáře proto, že došlo k uzavření leasingové smlouvy bez předešlého písemného souhlasu valné hromady. Nejvyšší soud zde uzavřel, že zákonem není upravena zvláštní sankce za překročení omezení jednatelského oprávnění stanoveného společenskou smlouvou, ale že lze použít obecnou úpravu důsledku porušení právní povinnosti, a to zejm. odpovědnosti za škodu dle § 373 ObchZ. V této souvislosti se objevil zajímavý názor, že je třeba zkoumat zejm. reálný ekonomický přínos pro společnost, a to vzhledem k jejím majetkovým poměrům a předmětu podnikání. Nelze podle tohoto názoru vyvodit ze skutečnosti, že platila společnost za užívání vozidla smluvené splátky, že tím došlo ke škodě představující zmenšení majetku. Konečně pak bylo vysloveno, že za škodu nelze rovněž považovat úvahy o vhodnosti použití finančních prostředků, které byly užity na splátky nájmu na jiné účely, které by přinesly zisk.¹³⁴

Je určitě zajímavé zmínit, že za porušení péče řádného hospodáře je třeba považovat také situaci, kdy členové statutárního orgánu nedosáhli takového zisku pro společnost, který byl reálný a jakého dosáhli vybraní členové orgánů a zaměstnanci společnosti právě na její úkor.

---

¹³⁴ K tomu blíže odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1118/2006, ze dne 21. května 2008. K tomu také srov. blíže viz LITVAN, M. *K některým aspektům odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností a smlouvy o výkonu funkce* in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 7. s. 23 – 30.

Další z příkladů porušení péče řádného hospodáře je situace, kdy si jednatel v rozporu se zájmy společnosti a mimo pravidla o vedení účetnictví odčerpá část prostředků pro své soukromé účely a uhradí pojistné na pojištění právní ochrany a havarijní pojištění na motorové vozidlo, které je výhradně jeho majetkem, nikoliv majetkem společnosti.¹³⁵

V této souvislosti se chvíli zastavíme u pojmu zmenšení majetku, který považují za mimořádně důležitý a zajímavý v otázce námi zkoumaného problému a na který jsou zcela zajímavě prezentovány různé a zcela protichůdné názory. Velice zajímavé je též to, že dochází k různému pohledu na tento pojem jako pojem skutkových podstat v civilním a trestním právu, a dochází tak v současné době k velmi nejasným výkladům, které mají vztah k otázkám poškozování či zvýhodňování věřitelů a otázkám neúčinnosti, neplatnosti a odporovatelnosti právních úkonů. O této problematice bude pojednáno podrobně v části V. zabývající se konkrétními otázkami soukromoprávní odpovědnosti členů orgánů obchodních společností.

Judikatura vymezuje, že péče řádného hospodáře znamená nejen činit úkony obchodní společnosti a pečovat o její majetek odpovědně a svědomitě, ale také o ni pečovat, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče znamená nejen zamezovat úbytku či znehodnocení majetku, ale také péči o zhodnocování a rozmnožování majetku v maximální míře.¹³⁶

„Požadavek péče řádného hospodáře vyžaduje aktivní přístup k plnění povinností a nedostatek znalostí potřebných k výkonu funkce nebo nedostatek času pro jejich uplatnění není omluvitelným důvodem pro nevynaložení péče řádného hospodáře. Liknavý přístup k výkonu funkce nemůže člena představenstva odpovědnosti zprostit, právě naopak může zvyšovat nebezpečnost jeho jednání pro společnost.“¹³⁷

Jestliže je sporné to, zda člen statutárního orgánu (jednatel) vykonával funkci s péčí řádného hospodáře či nikoliv, je věcné břemeno na členovi statutárního orgánu, aby prokázal,

---

¹³⁵ BEJČEK, J. *O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů*. Právní rozhledy, 2004, č. 13.

Srov. blíže: 29 Cdo 1162/99 z 10. 11. 1999 (SJ 103/2000): Jednatel se zproští odpovědnosti za škodu způsobenou porušením povinností uvedených v ustanovení § 135 obch. zák., jestliže prokáže, že zajistil vedení předepsané evidence a účetnictví v potřebném rozsahu kvalifikovanou osobou, které vytvoří pro výkon činnosti potřebné podmínky (poskytne potřebnou součinnost).

BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 613 - 624.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006.

¹³⁶ DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem*.

2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, s. 1351 a násl.

Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.

¹³⁷ DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem*.

2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, s. 1352 a násl.

Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.

že jednal s péčí řádného hospodáře. Společnost není povinna prokazovat porušení této povinnosti členem, nicméně by měla poukázat na to, v jakých úkonech spatřuje porušení člena povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.¹³⁸

Jak již bylo výše zmíněno, povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je v zákoně definována tedy velice neurčitě, což s sebou samozřejmě přináší velké množství výkladových problémů zejména v situaci, kdy je výklad ponechán odborné veřejnosti a justiční praxi.

Kromě nejednotnosti, kterou lze jednoznačně při fungování takovýchto odborníků očekávat, lze očekávat i nestálost, která má za následek to, že se v praxi a v běhu času tyto názory nutně mění a vyvíjejí tak, jako rozhodování soudů a právní věda vůbec. To, že je na jedné straně dána dynamika rozhodování a zkoumání dané problematiky, je z hlediska vědeckého a poznávacího zcela jistě správně, na straně druhé však může vznikat a vzniká značná nejistota o pojmových vymezeních a v praxi soudů při konkrétních rozhodováních nutně musí docházet ke komplikovaným situacím při rozhodování jednotlivých případů.

Jak již bylo naznačeno a konstatováno, tak odborná literatura a soudní rozhodnutí nabízí několik pojetí tohoto pojmu, která svým způsobem do určité míry obsahují stanoviska, jež se co do podstaty zásadně neliší.

Považuji také za nezbytné zmínit jeden ze základních pohledů, a to sice definici I. Štenglové a kol., kteří konstatují: „Pod pojmem péče řádného hospodáře si lze, podle našeho názoru, představovat takovou péči, s jakou by hospodář, který je vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi a chová se odpovědně a svědomitě, pečoval o svůj vlastní majetek. Přitom nelze vyžadovat, aby člen představenstva byl odborníkem ve všech oblastech, které je třeba při obchodním vedení společnosti a jednání jejím jménem uplatňovat. Určitou odbornou kvalifikaci opravňující jej k přijetí funkce člena představenstva, která však se nemusí bezprostředně týkat předmětu podnikání společnosti, však nepochybně mít musí. Součástí péče řádného hospodáře však je i schopnost rozpoznat, které činnosti již člen či jiní členové představenstva nejsou schopni vykonávat, či které potřebné znalosti a dovednosti nemají, a zajistit pro jejich výkon či poskytnout potřebné kvalifikované osoby. Kromě toho je, podle našeho názoru, součástí péče řádného hospodáře i to, že člen představenstva dává při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej

---

¹³⁸ Srov. blíže: 29 Cdo 359/2007 z 20. 01. 2009 – přenos důkazního břemene na statutární orgán společnosti ohledně toho, zda tento orgán jednal s náležitou péčí, začlenil do § 194 odst. 5 obch. zák. teprve zákon č. 370/2000 Sb., s účinností od 1. ledna 2001, a nelze jej tudíž vztahovat na jednání, ke kterým došlo před tímto datem (29 Cdo 4462/2008).

Dále k problematice článek: „K péči řádného hospodáře a odpovědnosti za ni“. Dostupné na: <http://www.czechreadymade.cz/clanky/36-k-peci-radneho-hospodare-a-odpovednosti-za-ni.html>

do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechává se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat.¹³⁹

Závěrem je třeba dodat, že péče řádného hospodáře tak v sobě zahrnuje i povinnost přistupovat k řešení problémů, které před společností stojí, a operativně je řešit. Není třeba vůbec diskutovat o tom, že činnost členů statutárních orgánů je plná rizik a nebezpečných situací a existujících problémů.¹⁴⁰ Z povahy zákonného předpisu vyplývá, že zákon považuje odpovědnost statutárního orgánu za objektivní a zavinění nezkoumá. Vedle toho je odpovědnost statutárních orgánů za porušení péče řádného hospodáře formulována v zákoně značně obecně, což na druhou stranu s sebou přináší v případě zkoumání naší problematiky značnou nejistotu.

Ve věci jsem se již zmínil o problematice souběhu funkce člena statutárního orgánu s funkcí v pracovním poměru, které má samozřejmě rovněž význam z hlediska odpovědnosti (blíže viz 1.3. této kapitoly).

Konečně pak dalším způsobem řešení otázky odpovědnosti je tendence statutárních orgánů o přenesení odpovědnosti na valnou hromadu, která stojí na principu závaznosti rozhodnutí valné hromady pro statutární orgán, s ohledem na to, že je třeba rozlišovat situace, jakým způsobem valná hromada rozhoduje - může jít o souhlas rozhodnutí ve věci nebo o pokyn. Z povahy dané problematiky je zřejmé, že souhlas nemůže zbavit odpovědnosti, přímé rozhodnutí ve věci v otázce spadající do kompetence statutárního orgánu je pak v případě akciové společnosti vyloučeno tím, že v případě předložení věci, která je v kompetenci statutárního orgánu v meritorním rozhodnutí, není dána věcná působnost a v dané věci tedy nemůže být valnou hromadou platně rozhodnuto. I když dosavadní právní úprava u

---

¹³⁹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 745.

¹⁴⁰ Blíže srov. 8 Tdo 124/2005 z 24. 03. 2005 (R 18/2006): Jestliže povinnost obviněného vykonávat jako předseda představenstva akciové společnosti svou působnost s péčí řádného hospodáře (§ 194 odst. 5, věta první ObchZ) spočívá též v provádění kontroly, zda osoba, kterou představenstvo této akciové společnosti pověřilo provedením stavebních prací, postupuje na základě stavebního povolení, projektové dokumentace a s náležitým zajištěním realizace stavby oprávněnou osobou, a dojde-li i v důsledku vědomého neplnění této povinnosti ke zřícení stavby a ke škodě velkého rozsahu, naplní tím znaky trestného činu obecného ohrožení podle § 180 odst. 1,2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zák. (dnes § 273 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník), neboť z nedbalosti způsobí obecné nebezpečí porušením důležité povinnosti vyplývající z jeho funkce předsedy představenstva akciové společnosti. Akcionáře, a to i když je stoprocentním akcionářem, nelze ztotožňovat s akciovou společností jako právnickou osobou coby poškozeným v trestním řízení, neboť jde o dva odlišné subjekty. Jestliže obviněný, který je předsedou představenstva a stoprocentním akcionářem, způsobil trestným činem škodu akciové společnosti (srov. § 154 a násl ObchZ), nevznikla tím škoda současně obviněnému jakožto jejímu akcionáři, protože majetek akciové společnosti jako právnické osoby je pro něj majetkem cizím, ale vznikla škoda pouze akciové společnosti. Za způsobení takové škody lze dovozovat trestní odpovědnost obviněného a stejně tak mu lze uložit povinnost ji nahradit (srov. též § 194 odst. 5, věta třetí ObchZ). Také blíže viz. 15 Tdo 294/2009 z 26. 08. 2009.

PÚRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek*. Právní rozhledy, roč. 2010, č. 15, s. 541 – 549.

společnosti s ručením omezeným umožňuje se na věc dívat tak, že si je možné vyhradit právo valné hromady rozhodovat i v otázkách pravomocí jiných orgánů.¹⁴¹ Lze mít v dané věci o praktickém smyslu takového pokusu, při znalosti uvažování justiční praxe, velmi silné pochybnosti, jelikož se přímo nabízí úvaha, že se jedná o pokus obejítí zákona stran zákonné povinnosti odpovědnosti, a to zcela jasně na úkor společnosti a ostatních zúčastněných osob, a zcela jistě by tento postup bylo možno prohlásit za neplatný pro rozpor se zákonem dle § 39 ObčZ.¹⁴²

3.2. Pojem péče řádného hospodáře, náležitá péče a odborná péče

Dříve požadovaný standard péče se nazýval „náležitá péče“. Tento název byl platný do novely ObchZ zákonem č. 370/2000 Sb. Ohledně tohoto termínu lze říci toliko, že J. Dědič ji chápe zejména jako povinnost člena statutárního orgánu jednat v souladu se zájmy společnosti. Člen je tak povinen zamezit jakémukoliv jednání vůči společnosti, které by mohlo způsobit škodu na jejím majetku. Dle dovolacího soudu není třeba, aby člen v rámci výkonu funkce s náležitou péčí měl všechny odborné znalosti potřebné pro výkon dané

---

¹⁴¹ KOŽIAK, J. *Zhodnocení případů liberace statutárního orgánu přenesením rozhodování na valnou hromadu obchodní společnosti*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010

¹⁴² BERAN, K. *Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře*. Bulletin advokací, roč. 2004, č. 9, s. 17 – 28.

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 13 a násl.

ČERNÁ, S. (autor kapitoly). *Akciová společnost. [Public Limited Company]*. In PLIVA, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. 1. vyd. Orac - studijní texty. Praha: Orac, 2001

ČERNÁ, S. *Fúze akciových společností. [The Merger of Public Limited Companies]*. Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 2, s. 20-26. ISSN 1211-1120

ČERNÁ, S. *Fúze akciových společností. [The Merger of Public Limited Companies]*. Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 3, s. 15-21. ISSN 1211-1120

ČERNÁ, S. *K rozdílu mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností*. Právní rozhledy, 2004, č. 8, s. 288 a násl.

ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 44.

LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporáčního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 67 a násl.

JOSKOVÁ, L. *Advokátní pomoc jako důvod pro vyloučení odpovědnosti člena představenstva*. Právní rozhledy, roč. 2010, č. 21, s. 778 – 780.

PELIKÁNOVÁ, I. (autor kapitoly). *Obecná ustanovení o obchodních společnostech. [Trading Companies' General Provisions]*. In PLIVA, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. 1. vyd. Orac - studijní texty. Praha: Orac, 2001, s. 41 - 51.

ŠIRICOVÁ, L'. *Cezhraničné aspekty zodpovednostných vzťahov v práve obchodných spoločností* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 250 - 256.

ŠPIRKO, J. *Otvorené (v praxi pretraktované) problémy zodpovednosti členov štatutárnych orgánov* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 202.

TREŠČÁKOVÁ, D. *Omeškanie dlžníka a veritel' a ako príčina vzniku zodpovednosti v obchodnom práve* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 258 – 270.

funkce, k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti, kterými je schopen rozeznat hrozící škodu a zabránit jí. Je však povinen rozeznat potřebu (a popřípadě i zajistit) odborné pomoci speciálně kvalifikovanou osobou v případě nutnosti.¹⁴³ V případě, že tak neučiní, bude odpovědný. Pojem „odborná péče“ je přímo uveden v § 567 odst. 1 ObchZ, který stanoví, že mandatář je povinen jednat při zařizování záležitostí s odbornou péčí, tzn. jednat profesionálně a využívat svých odborných znalostí. Mezi pojmy „náležitá péče“ a „odborná péče“ je dle J. Dědiče tak určitý rozdíl, jelikož náležitá péče je méně náročná než odborná péče.¹⁴⁴ Také I. Pelikánová nebo M. Bartošíková se přikláněly k názoru nižšího, méně přísného požadovaného standardu u náležité péče, nežli u odborné péče. Naopak K. Eliáš byl toho názoru, že pojem náležité péče byl přísnější než odborná péče, protože náležitá péče zahrnuje kromě profesionality i zvýšenou loajalitu. I. Štenglová tvrdila, že nespatřuje rozdíl mezi pojmy náležitá péče a odborná péče, jelikož považovala odbornou péči součástí náležité péče jako širšího pojmu, neboť podle ní je člen statutárního orgánu povinen zajistit kvalifikované odborníky, aby postupoval s náležitou péčí, není-li člen statutárního orgánu odborníkem sám. J. Pokorná brala oba výrazy jako odlišné, nicméně co do intenzity a nároků totožné, tedy že součástí náležité péče je i odborná složka. J. Bejček se vyjádřil po novele v tom smyslu, že změnou pojmosloví na „pojem ‚péče řádného hospodáře‘ problematika terminologie nezmizí, jelikož na řadě míst zůstal zachován pojem odborná péče. Dále je toho názoru, že k plnění povinností v souladu s péčí řádného hospodáře by měla patřit jak loajalita k zájmům společnosti, tak i odbornost - ať již vlastní nebo jinak zajištěná. Domnívá se, že „z povahy obchodních společností vyplývá spíše objektivní standard požadavků na výkon funkce, které nelze přizpůsobovat a měnit podle toho, kdo se právě ve funkci nachází. Ad absurdum by subjektivizace takových požadavků mohla vést i ke snižování nebo vylučování odpovědnosti člena představenstva za škodu, kterou způsobil - s argumentem, že vzhledem ke svým osobním kvalitám vlastně neporušil právní povinnost, neboť ze svého pohledu vynaložil dostatečně ‚náležitou‘ péči.“¹⁴⁵

---

¹⁴³ stejně tak: JOSKOVÁ, L. *Advokátní pomoc jako důvod pro vyloučení odpovědnosti člena představenstva*. Právní rozhledy, roč. 2010, č. 21, s. 779.

¹⁴⁴ DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem*. 2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, s. 1351 a násl.

¹⁴⁵ BARTOŠÍKOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností*. Obchodní právo, 1998, č. 11, s. 2.

BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/ 2007, s. 614.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 244 a násl.

ČERNÁ, S. *Ochrana akcionářů se rozšiřuje. [The Shareholders' Protection Is Becoming Larger]*. Hospodářské noviny, 2001, č. 12, s. 12 - 12
2007, s. 614.

K. Eliáš dále upozorňuje na to, že „péče řádného hospodáře, předpokládající maximální uvážlivost a starostlivost srovnatelnou s péčí o záležitosti vlastní, nesubsumuje nutně také odbornost.“¹⁴⁶ K. Eliáš také v jednom ze svých článků zmiňuje, že „při posuzování kvality správy korporací vystupuje jako klíčové měřítko kritérium oddělující řádnou správu od neřádné. České i slovenské právo vyšlo v tomto směru ze společného základu (zák. č. 513/1991 Sb.), ale důsledkem následného vývoje se v současné době obě národní mutace kdysi unitárního obchodního zákoníku liší. Slovenský obch. z. si uchoval původní pojem náležitá péče, jehož obsah se následnými novelami upřesnil přímo v zákonném textu (§ 194 odst. 5 a 7), zatímco český přijal pojem péče řádného hospodáře.¹⁴⁷ Věcně tak nepozorujeme mezi oběma vymezeními podstatného rozdílu, obdobně jako je tomu při srovnání přístupu tuzemských kodifikací obchodního práva a konceptů angloamerických nebo německých¹⁴⁸“.¹⁴⁹

3.3. Povinnost loajality

Autor O. Řeháček: „Pro postavení členů představenstva jsou určujícími povinnostmi povinnost loajality a povinnost péče. Další povinnosti členů statutárního orgánu akciové společnosti z nich vyplývají, a lze je tak pokládat (pouze) za jejich konkretizaci“.¹⁵⁰

Jak bylo již výše zmíněno, na vztah mezi členem statutárního orgánu a společností se v případě nepoužití smlouvy o výkonu funkce použije přiměřeně ustanovení o mandátní

ELIÁŠ, K. *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*. Právník, 1999, č. 4, s. 298 a násl.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 2. díl, 2. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 145.

POKORNÁ, J. Ještě k pojmu náležité péče podle ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. Právní praxe v podnikání, 2000, č. 4, s. 16 a násl.

¹⁴⁶ ELIÁŠ, K. a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání*. Praha: Linde, 2004, s. 429.

¹⁴⁷ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3. Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2006, s. 241 an.; ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I. – PLÍVA, S. – TOMSA, M. et al. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 669 an. in ELIÁŠ, K. *Motivační funkce odpovědnosti členů představenstva a.s.* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 194.

¹⁴⁸ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2010, s. 155 an. in ELIÁŠ, K. *Motivační funkce odpovědnosti členů představenstva a.s.* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 194.

UNIFORM COMMERCIAL CODE. 2009 – 2010 Edition. Issued in September 2009. The American Law Institute National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. OFFICIAL TEXT AND COMMENTS. Chicago, Illinois: A Thomson Reuters business, 2009.

¹⁴⁹ ELIÁŠ, K. *Motivační funkce odpovědnosti členů představenstva a.s.* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 194.

¹⁵⁰ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 99.

smlouvě, a ta v sobě slučuje požadavky odborné péče (§ 567 odst. 1, § 570 ObchZ) a loajality (§ 567 odst. 2, 3, § 574 odst. 3 ObchZ). J. Bejček uvádí, že „pokud zákon klade na členy orgánů břímě vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, lze to

a) buď chápat jako využití (ustanovením § 66 odst. 2 předvídané „jiné určení práv a povinností“) možnosti úplně odchylné úpravy zákonem; to však zatím nedává rozumný smysl; nebo

b) lze přiměřenost použití ustanovení o mandátní smlouvě na obsah vztahu zachovat i přes zvláštní úpravu standardu péče člena orgánu a tvrdit, že se tím nevylučuje.“¹⁵¹

Jak dále uvádí, péče řádného hospodáře také zahrnuje loajální jednání, tj. jednat v zájmu společnosti.¹⁵²

Loajalitu považuje J. Bejček nikoliv za součást, ale za „korelát či doplněk odborné péče, za součást péče řádného hospodáře, kterou však může i přesahovat. Nejde zřejmě o samostatnou a samostatně sankcionovatelnou povinnost, ale spíše o interpretační princip, resp. zásadu odvoditelnou např. ze zákazu konkurence, či z povinnosti vynaložit péči řádného hospodáře. O obecné povinnosti loajality se dá též hovořit jako o „reziduálním pojmu“, zahrnujícím takové faktické situace, které nikdo nepředvídal a nekategorizoval.“¹⁵³

Jak dodává J. Bejček, měl by být prospěch nadřazen prospěchu vlastnímu, tj. reprezentant by se měl chovat při správě společnosti „jako ve vlastních věcech, ale s rezignací na svoje osobní zájmy, pokud by se mohly křížit se zájmy společnosti, neboť musí být loajální se zájmy mandátní smlouvy... Účelové určení povinnosti loajality je odlišné od povinnosti jednat s předepsanou péčí. Loajalita brání reprezentantům jednat proti nejlepším zájmům společnosti v zájmu dosažení osobního prospěchu nedosažitelného jiným akcionářům; nedostatek předepsané péče znamená spíše přijímání vadných rozhodnutí nebo nedostatek pozornosti, ale žádný osobní prospěch.“¹⁵⁴

Povinnost loajality ředitelů tak vyžaduje nejen svědomité dodržování povinnosti chránit zájmy společnosti, ale také se zdržet jednání, které by mohlo společnost poškodit. Ředitel

---

¹⁵¹ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 615.

¹⁵² BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 615.

Srov. dále:

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 13.

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 78.

¹⁵³ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 615.

¹⁵⁴ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 615.

nemá právo společnosti odepřít zisky a výhody, které mohou společnosti plynout z jeho vlastních vědomostí nebo schopností při řádném výkonu jeho pravomocí. Dodržování tohoto pravidla tak vyžaduje úplnou a nezištnou loajalitu společnosti, je tak třeba, aby neexistoval žádný spor, konflikt mezi povinnostmi a osobními zájmy.

Nicméně jak velice trefně poukazuje O. Řeháček - je třeba si uvědomit, že právnická osoba, na rozdíl od fyzické osoby, je umělou entitou a tudíž lze z toho vyvodit následující: „přesvědčení, že společnost může mít svůj vlastní oddělený zájem...nezávislý na zájmech své lidské složky, je ve skutečnosti prakticky mýtus“.¹⁵⁵

„Jak uvádí S. Černá, princip loajality platí obecně v každém soukromoprávním vztahu, tedy i v rámci obchodní společnosti.¹⁵⁶ Povinnost loajality se zde uplatňuje nejen vůči členům jejích orgánů, ale i vůči jejím společníkům (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005, nebo ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006).“¹⁵⁷

„Povinnost loajality byla odvozena ze zákazu sebezvýhodňování, který je pojmově součástí fiduciárního vztahu. V případě, že se prokáže, že určitý ředitel měl na obchodu vlastní zájmy, důkazní břemeno se tak přesouvá na něj a on sám musí dokazovat, že takovýto obchod byl výhodný a v nejlepším zájmu společnosti a jejích akcionářů. Jestliže se prokáže sebezvýhodňování nebo zlá víra, povinnost loajality má přednost před povinností péče řádného hospodáře.

Pouze dobrá víra však nestačí k popření odpovědnosti za porušení povinnosti loajality, pokud při obchodní transakci nedošlo k sebezvýhodnění. Taková transakce bude ponechána v platnosti jen, prokáže-li se, že byla zcela jasně a objektivně poctivá.“¹⁵⁸

Jak také potvrzuje názorem J. Petrov: „Povinnost loajality je součástí fiduciárních povinností tížících členy správní rady a ředitele, jak je vyvinula americká judikatura. Myšlenka loajality je vyjádřena již v definici, že fiducient (svěřenec) je osoba, která „se zavázala jednat v zájmu jiného“.¹⁵⁹ Ačkoli historicky se fiduciární povinnost vyvinula z práva

---

¹⁵⁵ GRIFFIN, S. *Company Law: Fundamentals principles*. Harlow: Pearson, 2006, s. 240 in ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 101.

¹⁵⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 185 in ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 100.

¹⁵⁷ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 100.

¹⁵⁸ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 3.

¹⁵⁹ SCOTT, A. *Fiduciary Principle*. *California Law Review*, 1949; Vol. 37; No. 4, s. 539, 540. Typické fiduciární vztahy zahrnují „vztah svěřence a beneficianta, opatrovníka a opatrovaného, zmocnitele a zmocněnce, advokáta a klienta...“ Ibis, s. 540 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 49.

trustu,¹⁶⁰ případně též zastoupení,¹⁶¹ postupem doby se - vzhledem ke svým specifickým - osamostatnila. Člen představenstva není ani trustee, ani mandant společnosti.¹⁶² Na rozdíl od ostatních druhů správy cizího majetku, akcentujících bezpečnost, obchodnímu světu je inherentní riziko.¹⁶³

Rozsudek Nejvyššího soudu státu Delaware nedávno judikoval v případě Stone v. Ritter, že povinnost jednat v dobré víře je podmínkou dodržení stěžejní povinnosti loajality. „Nejprve soud vysvětlil, že samo jednání ve zlé víře nemůže být samostatným podkladem pro uložení právní odpovědnosti podle delawarského práva. Soudce Holland k tomu uvedl, že: „Fiduciární povinnost loajality se neomezuje jen na případy...střetu zájmů. Zahrnuje i případy, kdy fiduciář nejedná v dobré víře.“¹⁶⁴ V podstatě případ Stone ruší rozhodnutí ve věci Caremark, kde se soud zabýval dohledovými povinnostmi ředitelů v rámci povinnosti řádné péče. V důsledku rozhodnutí ve věci Stone dochází k rozdělení žalob ve věcech podobných případu Canemark, kde je tvrzena existence „trpěného nebo systematického zanedbávání dohledových povinností ze strany rady“¹⁶⁵, na případy porušení péče řádného hospodáře a případy porušení povinnosti loajality. Tato změna vedla k přesunu důkazního břemene u žalobců dovolávajících se zlé víry¹⁶⁶ a znamená, že žaloby postavené na případě Caremark již nemohou být neúspěšné díky paragrafu 102(b)(7) Obchodního zákoníku státu

---

¹⁶⁰ Trust vzniká, když donátor vyčlení část svého majetku, již poté spravuje trustee ve prospěch beneficianta v souladu se smlouvou, přičemž tento majetek je oddělen od ostatního majetku donátora i trusteeho, a tedy je chráněn (až na pravidla o odporovatelnosti apod.) před jejich věřiteli. Viz Knapp, V. *Velké právní systémy*, Praha: Beck, 1996, s. 182 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 50.

¹⁶¹ Viz Knapp, Ch., op. cit. sub 48, s. 27 a tam citovaný anglický případ Charitable Corp. v. Sutton (1742) in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 50.

¹⁶² Hamilton, op. cit. sub. 22, s. 378. Viz též Guth v. Loft, Inc., A.2d 503 (Del. Ch. 1939). Ze současných případů Steigmeier v. Magness, 728 A.2d 557 (Del.Sup. 1999) in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 49 - 50.

¹⁶³ PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 49 - 50.

¹⁶⁴ Stone v. Ritter, 911 A.2d 362 (Del. 2006) in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 3.

¹⁶⁵ ¹⁶⁵ Stone v. Ritter, 911 A.2d 362 (Del. 2006) in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 3.

¹⁶⁶ ATR-Kim Eng Fin. Corp. v. Araneta, 2006 Del. Ch. LEXIS 215 (Del, Dec. 21, 2006), potvrzeno, Araneta v. ATR-Kim Eng Fin. Corp. & ATR-Kim Eng Capital Ptnrs., 2007 Del. LEXIS 270 (Del., June 14, 2007), znovu posouzení zamítnuto v 2007 Bankr. LEXIS 4360 (Bankr. N.D. Cal. Dec. 17, 2007) in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 3.

Delaware, který upravuje odškodňování ředitelů.¹⁶⁷ Jaké další druhy chování ve „zlé víře“, kromě klasického jednání ve vlastním zájmu, mohou být porušením povinnosti loajality, Nejvyšší soud státu Delaware řešil v případě *In re the Walt Disney Company Derivative Litigation*, kde vysvětlil:

„To, že fiduciář nejednal v dobré víře, je zjevné, když vědomě jedná za jiným účelem než k podpoře zájmů společnosti, když úmyslně porušuje zákon, nebo úmyslně nejedná, přestože je mu známo, že je zde povinnost jednat, čímž ukazuje zanedbání svých povinností.“¹⁶⁸

Navíc v kontextu antidatování opcí jeden ze soudů vyslovil, že úmyslné rozhodnutí správní rady porušit ustanovení akcionáři schváleného plánu akciových opcí, čímž vlastně rada akcionářům „lže“, povede s vysokou pravděpodobností k odpovědnosti ředitelů, protože je v podstatě nemyslitelné, že by takové chování fiduciární povinnost loajality neporušovalo.¹⁶⁹

3.4. Pravidlo podnikatelského úsudku - Business Judgment Rule

Z povahy obchodních společností vyplývá kromě funkce shromažďování zdrojů za účelem snižování transakčních nákladů a překonání problematiky agentury tak, jak bylo pojednáno v předcházejících částech, i funkce eliminace nejistoty a hospodářského rizika při jednotlivých transakcích. Hospodářský život, stejně jako výsledky činnosti jednotlivých korporací, nelze totiž jak detailně, tak i výsledkově, předvídat a vždy zde působí značné množství proměnných a rizikových faktorů, které nelze dopředu ovlivnit úplně. Kdyby tomu tak bylo, tak by nebylo potřeba mnoha institutů, kterou celou problematiku podnikání upravují, a to jak tržních, tak jiných regulátorů, a celá situace by byla v korporátním právu zřejmá od začátku do konce fungování jednotlivých společností, nebylo by tak potřeba ani povinnosti a zejména ani odpovědnosti. Tak tomu však samozřejmě není, neboť na rozdíl od různých utopických představ známých především z minulosti je hospodářský život detailně

---

¹⁶⁷ *Stone v. Ritter*, 911 A.2d 362 (Del. 2006) in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 4.

¹⁶⁸ *In re Walt Disney Derivative Litigation* 906 A.2d 27, at 67 – 68 (Del. 2008). Viz též *Mukamal v. Bakes*, 2007 U.S. Dist. LEXIS 96347 (S.D. Fla. Nov. 2, 2007); *McPadden v. Sidhu*, 2008 Del. Ch. LEXIS123 (August 29, 2008) („za hrubou nedbalost je v současné době ve státě Delaware považováno chování, které vypovídá o bezohledné lhostejnosti nebo které je naprosto nepochopitelné“); *Ryan v. Lyondell Chemical*, 2009 LEXIS 152 (Del., March 25, 2009) (potvrzující, že v kontextu fúzí, může být porušení povinnosti loajality prokázáno, pouze pokud se žalovaní „absolutně nepokusili“ domluvit na výhodné kupní ceně) in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 4.

¹⁶⁹ *In re Tyson Foods, Inc. Konsol. S'holder Litig.*, 919 A.2d 563, 571 (Del. Ch. 2007); *Ryan v. Gifford*, 918 A.2d 341 (Del.Ch.2007) in in KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 4.

nenaplánovatelný a výsledky jsou nejisté. Je třeba však v této souvislosti provádět minimalizaci rizika na základě informací, které jsou k dispozici. V tom je pak další jádro problému, protože je třeba vyhodnotit nejenom správnost, ale i úplnost zjištěných informací, a tyto nedostatky, resp. případné pochybnosti či nedostatečné asymetrie, nás pak nutí k tomu, abychom byli schopni zvážit, jakou cestou se máme vydat tak, aby naše rozhodování mělo ve věci kýžený efekt. Nicméně, i když je zde snaha o minimalizaci rizika za relativně dokonalé informační situace, může dojít k existenci ztráty.¹⁷⁰

Z těchto důvodů se tak v praxi korporátního práva vyvinula teorie podnikatelského úsudku, která je v podstatě právní konstrukcí, která předpokládá možnosti liberace z odpovědnosti v případě toho, kdo jednal v zájmu korporace v dobré víře a dostatečně informovaně, nezávisle na výsledku svého jednání. Pravidlo podnikatelského úsudku tedy přináší liberaci pro ty členy orgánů, kteří způsobili škodu svou nerozvážeností nebo chybou v úsudku, ač jednali v zájmu společnosti.¹⁷¹ Podstatné je na uvedeném pravidlu, že je hodnocen proces rozhodování, a nikoliv jeho výsledek. V případě následného hodnocení se pak vždy zohledňují rozhodná očekávání, která by u určitého jednajícího měla činit průměrná společnost v obdobné situaci. Každé jednání je tak třeba objektivizovat tak, aby byl nalezen určitý standard, a tyto body musí být nastaveny tak, aby předem byly schopny optimalizovat určité jednání.¹⁷²

Kromě toho ještě existuje několik způsobů hodnocení toho, co je a není pravidlo podnikatelského úsudku.

---

¹⁷⁰ blíže viz LITVAN, M. *K některým aspektům odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností a smlouvy o výkonu funkce* in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 7. s. 23 - 30.

¹⁷¹ ANDERSON, H. *Directors' Personal Liability for Corporate Fault. A Comparative Analysis*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2008, s. 1 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 1 a násl.

BLAIR, M.M. *Ownership and Control. Rethinking Corporate Governance for the Twenty-First Century*. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1995, s. 25 a násl.

BROWN, M.M. *Fiduciary Duties of Directors of Financially Troubled Companies: When and How Do the Rules Change?*, USA, 1991, s. 55 a násl.

COX, J., D., HAZEN, T., L., *Corporations*. New York: Aspen, 2003, s. 184.

HAVEL, B. *Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

CHODOS, R. *The Law of Fiduciary Duties*, Los Angeles: First Printing Fall, 2000, s. 153 a násl. in HAVEL, B. *Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

LAWRY, J. DIGMAN, A. *A Company Law*. 3. vydání. New York: Oxford University Press, 2006.

LIN, L. *Shift of Fiduciary Duty Upon Corporate Insolvency: Proper Scope of Director's Duty to Creditors*. *Vanderbil Law Review* n. 46, 1513, 1993.

¹⁷² HAVEL, B. *Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

Obecně je třeba zmínit, že termín „pravidlo podnikatelského úsudku“ se k nám dostal z anglosaské právní úpravy, zejména z USA, jedná se o tzv. *business judgement rule*. Je tudíž celkem logické, že mezi pravidly podnikatelského úsudku a péčí řádného hospodáře je více či méně napětí, jelikož pravidlo péče řádného hospodáře vyžaduje, aby členové statutárních orgánů uplatňovali takový stupeň dovedností, péče, pílě, spravovali majetek společnosti, jako by byl jejich vlastní, a naproti tomu pravidlo podnikatelského úsudku upravuje, že rozhodnutí člena statutárního orgánu není napadnutelné nebo zrušitelné soudy či společníky a akcionáři a tudíž nebude hnán k odpovědnosti za svá rozhodnutí. U pravidla podnikatelského úsudku se totiž uplatní presumpce, že člen jednal na základě dostatečných informací (*informed judgement*) a rozhodl tak v dobré víře, že ono rozhodnutí bude mít pouze kladné výsledky pro obchodní společnost (*rational belief and good faith*). Avšak pokud je prokázáno, že člen statutárního orgánu jednal ve svůj prospěch (je nutný *disinterested judgement*) nebo ovlivňoval podmínky obchodu, naplní tím podstatu podvodu nebo konfliktu zájmů a bude činěn odpovědným.

R. C. Clark je ve své knize „*Firemní právo*“ ohledně střetu povinnosti péče řádného hospodáře s pravidlem podnikatelského úsudku toho názoru, že podnikatelská rozhodnutí členů statutárních orgánů jsou nenapadnutelná, pokud k nim nedospěli nedbale, nebo pokud v nich není obsažen podvod, konflikt zájmů nebo nezákonnost. Jinými slovy (jak to někdy dělají soudy), pravidlo podnikatelského úsudku předpokládá, že za daným rozhodnutím je přiměřená píle. Na druhou stranu je téměř nadelší stanovit hranici mezi poctivou chybou a chybou z nedbalosti.¹⁷³

V USA mají členové statutárních orgánů povinnost jednat v rámci zmocnění (*duty of obedience*), povinnost loajality (*duty of loyalty*) a povinnost jednat s potřebnou péčí a opatrností (*duty of diligence/duty of care*).¹⁷⁴

Povinnost loajality je upravena ve smlouvě mezi společností a ředitelem, společností a společnostmi, jejímž jménem jedná stejný ředitel, nebo smlouvy s osobami ve významném vztahu k řediteli (blízké či ekonomicky spojené osoby), smlouvy o půjčce, které nejsou řádně

---

¹⁷³ CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha: Victoria Publishing, a.s., 1992, s. 175.

¹⁷⁴ DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, s. 55 a násl.

DELLINGER, M. *Vorstands und Geschäftsführerhaftung im Insolvenzfall*. Wien, Österreich: 1991, s. 224 a násl. HART, O. *Firms, Contracts, and Financial Structure*. New York, USA: Oxford University Press, 1995, s. 82 a násl.

Harvard Business Review on Corporate Responsibility. USA: Harvard Business Scholl Publishing Corporation, 2003.

uzavřené, v dobré víře nebo nejsou schváleny valnou hromadou či správní radou, jsou neplatné.¹⁷⁵

Z významné judikatury soudů USA lze uvést příklad v případě *Klinicky v. Lundgren* (Oregon 1985), kdy Nejvyšší soud v Oregonu shledal Lundgrena odpovědným za to, že coby výkonný ředitel korporace Berlinair, Inc. nenabídl určitou smlouvu s BFR, o které se dozvěděl, korporaci, ve které pracoval, ale pro tento účel si založil svojí vlastní novou firmu ABC Company, která s firmou BFR smlouvu uzavřela.

Povinnost jednat s potřebnou péčí a opatrností znamená jednat, jako kdyby se jednalo o vlastní záležitost, v dobré víře, v míře, ve které by běžně opatrná a pečlivá osoba v podobné situaci jednala stejným způsobem. Mělo by se jednat o takový způsob, o kterém by se dalo rozumně předpokládat, že je v nejlepším zájmu korporace.

V roce 2002 byl přijat v USA zákon Sarbanes-Oxley Act, který významně zpřísnil povinnosti ředitelů. Zákon SOX je reakcí na pád společností Enron a WorldCom, a přestože se jedná o americký zákon, jeho vliv přesahuje hranice USA. Kromě amerických akciových společností se jím řídí všechny firmy, které obchodují na amerických kapitálových trzích a také všechny firmy, jejichž akcie drží více než 300 amerických rezidentů. Hlavním důvodem byly účetní podvody výkonných ředitelů a jejich nedostatečná kontrola správní radou, ve které byli výkonní ředitelé. Základními zásadami zákona je to, že auditoři byli vyloučeni z řádného auditu, osoba auditora se musí měnit po 5-ti letech, zpráva auditora se předkládá správní radě, správní rada vybírá auditora a účetní, schvaluje odměňování a musí kontrolovat účetnictví, výkonní ředitelé musí potvrzovat správnost účetních výkazů, jsou zakázány půjčky a operace se střetem zájmů, existuje povinnost přijmout etický kodex pro finanční výkonné ředitele (popř. uvést důvody jeho nepřijetí).¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ BOHÁČEK, M. *Základy amerického obchodního práva*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, s. 30 a násl.

BORKOVEC, A. *Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD*. BULLETIN ADVOKACIE, roč. 2005, č. 2, s. 52.

CASPER, M. *Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis*, German Law Journal, 2008, č. 9, s. 1135.

¹⁷⁶ BAINBRIDGE, S.M. *The Complete Guide to Sarbanes-Oxley: Understanding How To Sarbanes-Oxley Affects Your Business*. Avon, Massachusetts, USA: Adams Media, 2007, s. 73 a násl.

CLARKE, T. *Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance*. 1. vydání. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, s. 15 a násl.

COFFEE Jr., J.C. *Gatekeepers: The Professions and Corporate Governance*. New York: OXFORD University Press Inc., 2006, s. 74 a násl.

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 27 a násl.

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 13 a násl.

FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability*. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009.

CHEFFINS, B. R. *Company Law: Theory, Structure, and Operation*. New York, USA: Oxford University Press, 2008, s. 98 a násl.

Koncepce pravidla podnikatelského úsudku je naší právní teorií dosud zcela nezpracována, přestože náznaky jejího užití, co do obsahového smyslu, byly v souvislosti s vývojem našeho obchodního práva ve vztahu k otázkám odpovědnosti členů statutárních orgánů více než viditelné.

I české podnikatelské právní prostředí se bylo povinno vypořádat se vzájemným vztahem povinnosti, výsledku té které hospodářské aktivity v negativním slova smyslu a existujícího rizika, které plyne z nejistoty hospodářských vztahů, jež je obecně v podnikatelském světě dána.

V předchozích částech mé práce bylo dostatečně objasněno, jaký význam a smysl mají obchodní korporace v hospodářském systému, který se nazývá tržním, který je postaven na soukromém vlastnictví výrobních prostředků, soukromé iniciativě a svobodné možnosti podnikání. Přesvědčivě bylo zjištěno a prokázáno, že obchodní společnosti jsou tak významným fenoménem, že vytváří ve vyspělých zemích hlavní část ekonomické produkce a ukázaly na systému vnitřní organizace a jejich vzájemnému vztahu k jiným subjektům, proč tomu tak je.

V souvislosti s postavením a fungováním obchodních společností pak nezbyvá než opakovaně v souvislosti se zkoumanou problematikou pravidla podnikatelského úsudku připomenout existenci agenturního vztahu, který je položen na známé konstrukci principal - agent, neboli zmocněnec a zmocnitel, a oddělení vlastnictví od řízení.

Otázka řízení cizích zdrojů je pak v dané problematice rozhodující. Obchodní společnosti totiž vznikají jako instituce, které v sobě alokují zdroje osob, které se sdružují za účelem zvýšení svých šancí dostat se k projektu, na který by samostatně neměly prostředky, avšak na

---

CHERNOW, R. *Titan: The Life of John D. Rockefeller*, Sr New York, USA: 2nd edition. Vintage Books, a Division of Random House, Inc., 2004.

KALSS, S. *Vorstandshaftung in 15 europäischen Ländern*. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2005.

KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 120 a násl.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 69 a násl.

McGREGOR, R. *Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní*. Právní rozhledy, 2004, č. 23, s. 868 a násl.

OMAR, P.J. *Directors' Duties and Liabilities*. Burlington, USA: Ashgate Publishing Company, 2000, ISBN 0 7546 2009 3

OGUS, A. *Regulation: Legal Form and Economic Theory*. Oxford, Great Britain: Clarendon Press, 1994, s. 94 a násl.

OTTLEY, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Routledge, 2011, s. 45 a násl.

PETTET, B. *Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law*. 3th edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 15 a násl.

RIPSTEIN, A. *Equality, Responsibility, and the Law*. Cambridge, United Kingdom: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1999, s. 11 a násl.

TRIEM, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 23 – 44.

druhé straně je třeba tuto instituci k danému cíli, vést tedy uplatňovat principy a postupy, které nelze nazvat jinak, než principy řízení.

Řídit nějakou instituci lze mnoha způsoby, od principu diktátorského přes princip liberální až po princip chaotický, nicméně se stačí, z hlediska teorie řízení, spokojit se dvěma základními prototypy. V prvním případě se jedná o prototyp souhlasu všech, který lze uplatnit v situaci, kdy všichni členové daného společenství mají jednak shodné zájmy a jednak shodné množství a kvalitu informací. Takováto situace je stav ideální a lze se mu přiblížit pouze ve vztazích postavených na osobních vazbách a nikoliv na vazbách jiných. V těch společenstvích, kde z různého důvodu vládou jiné než osobní vazby, a to jak z důvodu velikosti, tak z důvodu různosti zájmů, není možné užití modelu konsensu, a proto se vyvinul jiný princip řízení vycházející z prosazení vůle autority, tedy jde o princip řízení centralistického. Tento princip odpovídá kapitálovým obchodním společnostem a je veden hierarchickým uspořádáním, kde informace jdou směrem nahoru od spodu a závazné pokyny pak směrem od shora dolů.¹⁷⁷

Z uvedeného mimo jiné plyne i to, že nelze dosáhnout efektivního řízení bez toho, že by bylo toto svěřeno úzké skupině. To na druhé straně samozřejmě vyžaduje, s ohledem na popsanou teorii agentury a střety zájmů, o nichž bylo pojednáno dříve, též stanovení patřičných brzd a vzájemných záruk tak, aby uvedené bylo v praxi udržitelné k účelu, ke kterému jsou obchodní korporace určeny, to jest k tomu, aby přinášely zisk a profit jak svým vlastníkům, tak i osobám v tomto vztahu spojeným, jako jsou věřitelé, zaměstnanci a další.

Osoby určené ke správě cizího majetku v konkrétním případě, ať už jsou zákonem nazvány jakkoliv, jako členové statutárních orgánů, ředitelé, reprezentanti atd., musejí tedy být nějakým způsobem jednak instruovány, jednak omezovány a konečně pak i za své jednání posuzovány či podrobeny odpovědnosti.

Tyto osoby musejí mít stanoveny předně nějaké povinnosti, musí vykonávat svoji funkci s přiměřenou péčí a dovednostmi a všechny tyto činnosti musejí být nějakým způsobem zjistitelné a měřitelné tak, aby se dalo, v případě negativního výstup toho, jak společnost funguje, zjistit jak k tomu došlo, proč k tomu došlo a zejména, jak toto napravit.

---

¹⁷⁷ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 10 násl.

BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 25 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 55 násl.

Všechny již zmíněné povinnosti jsou úzce svázány právě s koncepcemi pravidla podnikatelského úsudku, které je importem obchodního práva z USA, a jak uvidíme dále, je nyní novým legislativním objevem nové právní úpravy, která je přímo zakotvuje. O způsobech, důvodech a o tom, jak bude nová právní úprava v představách tvůrců nových právních norem vypadat, budeme pojednávat podrobně v části sedmé, nyní se zaměříme na základ dané problematiky a na různé koncepce, které se kolem doktríny podnikatelského úsudku v minulosti objevily.

Koncepce pravidla podnikatelského úsudku je produktem představy minimalizace zásahů soudního přezkoumávání podnikatelských rozhodnutí. Není bez zajímavosti, že uvedená koncepce vychází převážně ze soudních rozhodnutí státu, který je nejvíce nakloněn podnikatelskému světu, což je stát Delaware.

To, že je stát Delaware se svoji sofistikovanou obchodní judikaturou nakloněn podnikatelským subjektům, je třeba vidět i z druhé strany i tak, že je nakloněn nejenom podnikatelským aktivitám, ale i věřitelům a tudíž i odpovědnosti, které tyto aktivity s sebou přinášejí. Z tohoto pohledu je zřejmé, že tak může být jedině proto, že existuje vzájemná vyváženost mezi právy a povinnostmi, která je vždy, podle mého soudu, klíčová a zcela nezbytná. O tom, že tomu tak v jiných právních řádech včetně našeho vždy nebylo a není, se přesvědčíme dále, nyní se budeme zabývat otázkou pravidla podnikatelského úsudku podrobněji.

Zásadní pro existenci a způsob fungování této koncepce je skutečnost, že právo společností na území USA je vázáno na vnitřní princip, podle kterého jsou vztahy ve společnosti řízeny právem státu založení společnosti. To umožňuje pevnou vazbu na právo státu korporace, který potom může ovlivňovat prostřednictvím soudních rozhodnutí a judikatury velké množství hospodářských subjektů působících mimo stát založení (za předpokladu dostatečného množství založení společností v tom kterém státě), jelikož společnost může vykonávat veškerou činnost jinde, aniž by podléhala jurisdikci těchto států.

S ohledem na to, že státem s největším počtem obchodních společností je právě uvedený stát Delaware, je tato koncentrace důsledkem toho, že se zde vytváří velké množství rozhodnutí obchodněprávního charakteru, což mimo jiné má za následek zvýšení právní jistoty a předvídatelnosti rozhodnutí, což mj. znamená, že se tamní soudci těší vysoké autoritě.

Skutečnost, že je ve státě Delaware největší koncentrace obchodních společností, je dostatečně známá, méně však je již známo to, jak a proč bylo uvedeného dosaženo. Není přece samo sebou, aby na tak rozlehlém teritoriu jako jsou USA, malý a poměrně ztracený

stát, jehož většinu rozlohy tvoří zemědělská půda a bažiny, vznikl základ práva obchodních společností, když si navíc uvědomíme, že hospodářsky je zcela ve stínu takových aglomerací, jako je stát New York nebo stát New Jersey. To, že k tomu došlo, je výsledkem zajímavého historického vývoje, který ukazuje nejenom nápad, ale i schopnost realizace a obchodního ducha zakladatelů této nepochybně zajímavé a prosperující činnosti státu Delaware.

V roce 1884 J.B. Dill navrhl, aby stát New Jersey vstoupil do značně konkurenčního podnikání s prodejem zakládacích listin obchodních společností. V USA platí známý systém založení a záleží tedy na tom státu, který zakladatelskou listinu vydal. Tato společnost pak může působit kdekoliv v USA s tím, že podléhá právě státu vydání. Stát New Jersey nebyl v uvedeném směru průkopníkem, i jiné státy přišly na myšlenku liberalizovat své zákony o obchodních společnostech tak, aby bylo možno prodávat zakládací listiny společností¹⁷⁸, ale stát New Jersey šel ještě dále a začal s masivní propagací uvedené činnosti s filozofií, že když velká společnost koupí uvedenou zakládací listinu tohoto státu, přestane být prostředkem regulace a stane se konkurenční výhodou. Dokonce situace došla tak daleko, že přední političtí představitelé založili společnost Corporation Trust Company of New Jersey¹⁷⁹, která měla poskytovat komplexní služby všem, kdo si přáli založit společnost na území tohoto státu, a zajišťovat vše od formulářů až po statutární orgán s bydlištěm v New Jersey. Jelikož se nabídky jen hruly, stát New Jersey velmi rychle bohatl, jelikož inkasoval od svých firemních zákazníků významnou částku peněz, která se stala součástí státních financí. Musíme si uvědomit, že toto podnikání nebylo zcela legální, zejména bylo přímo proti antimonopolním zákonům. Aby byl postoj státu zřejmý, zrušil dokonce v roce 1892 stát New Jersey svůj antimonopolní zákon.¹⁸⁰

V tu chvíli iniciátor tohoto nápadu J.B. Dill zjevně naoko otočil a tyto praktiky začal zpochybňovat prostřednictvím investigativních novinářů, které ponoukal k tomu, aby uvedené sepsali a ve zbytku země rozpoutali skandál. Cílem bylo nepochybně na problém upozornit a dostat ho před nejvyšší soudní instance, které nakonec rozhodly, že základy konkurence zakládacích listin jsou obsaženy v samotné ústavě, a proto nebylo možné žádnou mocí tuto činnost ukončit.¹⁸¹ Následovalo přijetí zákona o obchodních společnostech státu New Jersey v roce 1896 a definitivní vítězství tohoto podnikání bylo přesídlení velkých korporací – Standard Oil Johna D. Rockefellera v roce 1899 a United States Steel Andrewa Carnegieho

---

¹⁷⁸ LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 1 a násl.

¹⁷⁹ LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 5 a násl.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 7.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 10.

v roce 1901. Pro stát to pak mělo dramatické následky, jelikož v roce 1902 stát New Jersey zrušil majetkové daně a uhradil celý svůj státní dluh.¹⁸²

Stát Delaware, vida bohatství svého severního souseda, revidoval své korporátní právo roku 1899 a zřídil typově naprosto shodnou společnost, která působila v New Yorku a vydávala noviny, ve kterých vysvětlovala výhody založení společností právě ve státě Delaware. Hlavní výhodou nebyly nějaké zvláštní právní zvyklosti, ale skutečnost, že poplatky byly stanoveny na 50 procent poplatků, které stanovil stát New Jersey.

I když stát Delaware plynule bohatl, nebyl stále schopen vytlačit z prioritního místa svého konkurenta, a to až do roku 1913, kdy vzniklo celonárodní hnutí za korporátní reformu, kdy guvernér a později prezident USA W. Wilson počal plnit svůj slib reformy obchodních zákonů.¹⁸³

Wilson předložil celkově sedm zákonů, které prakticky zakazovaly uvedenou činnost obchodu se zakládajícími listinami a byly nazvány sedm sester. Osud státu New Jersey tak byl zpečetěn. Výsledky uvedených zákonů se totiž ukázaly jako pochybné a jelikož Delaware vytrval, počaly firmy ze státu New Jersey masově odcházet.¹⁸⁴ Na tuto reakci začal stát New Jersey v obavě z drastických dopadů na státní pokladnu v roce 1915 proces rušení těchto zákonů a do roku 1917 je fakticky odstranil.¹⁸⁵

Tato úprava však přišla příliš pozdě a stát New Jersey až nyní trpce pochopil, že porušil důvěru velkých firem, a tyto se i přes změněnou legislativu již nevrátily. Do roku 1918 tak zaujal stát Delaware v soutěži se zakládacími listinami zcela dominantní pozici a je skutečností, že podstatná většina velkých společností pochází právě ze státu Delaware. Závěrem pro úplné objasnění věci je třeba připomenou, že poplatky od těchto firem tvoří takřka 30 procent státního rozpočtu, a tak umožňují tomuto malému státu, aby fungoval s mírnou daní z příjmu fyzických osob a bez jakékoliv daně z obrátu.¹⁸⁶

Koncepce pravidla podnikatelského úsudku je, jak již bylo naznačeno, vázána na kombinaci různých práv a povinností, které jsou výsledkem pokusu o vyvážení zmíněných rozporů, plynoucích z teorie agentury, které znamenají to, že každý z účastníků daného vztahu preferuje především svoje postavení, a je třeba najít metody a opatření (jak jsme již konstatovali - jednak tržní a jednak regulatorní), která by tento rozpor pomohla efektivně překonat. Je tedy jasné, že členové statutárních orgánů mají povinnost jednat v dobré víře ve

---

¹⁸² Tamtéž, s. 12, 13.

¹⁸³ Tamtéž, s. 24.

¹⁸⁴ LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 29.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 30.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 35.

prospěch společnosti, nesmí využít své pravomoci k postranním cílům a osobnímu obohacení a musí dát vždy přednost zájmům společnosti před zájmy svými a mít při realizaci své činnosti příslušnou péči a dovednosti.

Tuto kombinaci jsme viděli a popsalí výše, jaký však má smysl a reálný dopad koncepce pravidla podnikatelského úsudku?

Z podstaty věci plyne, že povinnosti kladené na členy orgánů na ně stanoví určitou míru nároků, nelze však navíc, z důvodů jednak ekonomické neefektivity a jednak faktického znemožnění řízení společnosti, klást na uvedené na neomezenou možnost soudního přezkumu. Takovýto princip by totiž vedl zcela jistě k oportunistickému chování a alibismu a podvazoval by jakoukoliv iniciativu kdekoliv, jelikož každý z účastníků takového vztahu by potom raději alibisticky vyčkával, jelikož by mohl nést neomezeně, kdykoliv a za cokoliv odpovědnost. Že by takovýto systém byl zcela neefektivní, není třeba příliš zdůrazňovat.

Pravidlo podnikatelského úsudku je tak instrumentem, který má vyvážit extrémně náročnou povinnost péče členů statutárních orgánů tak, aby nebyli pod neustálým tlakem potřeby vždy úspěšného rozhodování. Tato koncepce tak stanoví, že rozhodnutí orgánů obchodních společností nejsou v zásadě napadnutelná zúčastněnými subjekty a nepodléhají soudnímu přezkumu či zrušení, pokud nedojde k naplnění určitých stanovených podmínek.

Již z uvedené definice však vyplývá, že uvedená doktrína bude podléhat různým názorům a není jednotná a v řešení toho, za jakých situací se užije, nepanuje zcela úplná shoda.

V zásadě lze konstatovat, že s ohledem na to, že se jedná o doktrínu konstruovanou soudy, existuje několik koncepcí užití této doktríny.

První koncepce chápe pravidlo podnikatelského úsudku jako zdržení se soudního přezkumu, další pak se zabývá uvedeným pravidlem jako standardem přezkoumávání rozhodnutí soudem.

Pokud se jedná o pravidlo podnikatelského úsudku jako koncepci zdržení se soudního přezkumu, tak je založena na stanovisku, že soudy nejsou oprávněny jakkoliv kontrolovat činnost obchodních korporací, i když by existovaly jiné a hlavně úspěšnější rozhodovací metody, než byly příslušnými orgány v tom konkrétním případě použity. Soudy nemají právo se vměšovat do obchodní politiky konkrétních společností, ledaže by došlo k prokázání jednání v rozporu se zákonem, podvodu anebo konfliktu zájmů. V případech, kdy toto není prokázáno, je pravomoc v obchodních věcech neomezená a soudy ji nemohou ani přebírat, ani nějak nahrazovat. Konečně pak je konstatováno, že výše uvedeným podvodným nezákonným či konfliktním jednáním nejsou pouhé omyly v rozhodovací činnosti. Tato koncepce je pak doplněna ještě tím, že ochrana je uvedenou doktrínou poskytována pouze v případě

konkrétního rozhodnutí a nikoliv v případě nečinnosti. K úplnosti pak třeba konstatovat, že je tato koncepce doplněna povinností procesní povinné péče, která je rovněž vyžadována k tomu, aby mohla být doktrína uplatněna.¹⁸⁷

Delawarská koncepce však není jedinou, která se ve Spojených státech objevuje. Zásadně existují přinejmenším tři různé formulace vyjádření pravidla podnikatelského úsudku:

- 1) již zmíněná formulace delawarských soudů,
- 2) definice amerického právního institutu - The American Law Institute,
- 3) definice modelového zákoníku - Model Act

Z těchto formulací lze dovodit již částečně výše popsané, tedy snahu mítí ohled na rozhodování příslušných orgánů obchodních společností, která je založena na zdrženlivosti soudů, jejímž účelem je neodrazovat statutární orgány od rozhodnutí, které v sobě opravují nějaký prvek rizika. Pravidlo podnikatelského úsudku se uplatňuje v rámci podnikatelských rozhodnutí a statutární orgány podporuje tím, že presumuje jejich řádnost, vedle toho, jak již bylo zmíněno, vyžaduje rozhodnutí. Dále pak toto pravidlo chrání odpovědné pracovníky před odpovědností za chyby učiněné při podnikatelských rozhodnutích a dokonce i tehdy bylo-li prokázáno, že rozhodnutí byla mylná nebo dokonce naprosto chybná. V končené fázi pak toto pravidlo podporuje i zdrženlivost soudů, jelikož poskytuje standard soudního přezkumu, díky němuž se soudy zdržují ex post hodnocení podnikatelských rozhodnutí.

Význam tohoto pravidla, které je základním principem obchodního práva a součástí zvykového práva fakticky více než 150 let, spočívá v tom, že rozhodnutí podnikatelů nebude napadeno či zvráceno rozhodnutím soudu nebo akcionářů a že tito nebudou shledáni odpovědnými za následky jejich podnikatelských rozhodnutí včetně rozhodnutí, která byla zjevně chybná, pokud nedojde k již zmíněným výjimkám nezákonnosti, podvodu či sebeobchodování. Toto pravidlo je postaveno na presumpci toho, že uvedení funkcionáři pracují řádně a činí jednání v nejlepším zájmu společnosti.¹⁸⁸

---

¹⁸⁷ Kamin v. American Express Co., rozhodnutí Supreme Court of New York č. 383 N.Y.S.2d 807 (Sup.Ct.1976), aff'd, 387 N.Y.S.2d 993 (App.Div.1976) z roku 1976

Leslie v. Lorillard, rozhodnutí Supreme Court of New York č. 18 N.E. 363, 365 z roku 1888, s. 11.

Schlensky v. Wrigley, rozhodnutí Illinois Court of Appeals (s použitím práva státu Delaware) č.237 N.E.2d 776 z roku 1968, s. 10.

Smith v. Van Gorkom, rozhodnutí Supreme Court of Delaware č. 488 A.2d 858 z roku 1985, s.11.

¹⁸⁸ BLOCK, D.J., BARTON, N.E., RADIN, S.A. *The Business Judgement Rule: Fiduciary Duties of Corporate Directors*. New York, USA: Aspen Law & Business, 1989, s. 63 a násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 5 a násl.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 93 – 100.

EISENBERG, M.A. *Corporations and Other Business Organizations*. 9. vydání. New York: Foundation Press, 2005, s. 13 – 17.

Z již zjištěného vyplývá, že pravidlo podnikatelského úsudku, podle kterého poskytují soudy statutárním orgánům širokou volnost při řízení společnosti, má svůj původ v angloamerickém zvykovém právu a existuje doposud pouze prostřednictvím soudů a není obsaženo ve státních zákonech o obchodních společnostech. Dokud není zákonem kategoricky vyloučeno užívání pravidla podnikatelského úsudku, nic nebrání soudům, aby uplatňovaly tuto ochranu tak, jak se domnívají, že je správné, a to dokonce i přesto, že je smyslem tohoto pravidla vyloučit odpovědnost za povinnost výslovně stanovenou zákonem. K takovému výkladu se připojují i tvůrci již zmíněného amerického právního institutu, kteří v dokumentu *Zásady řízení společnosti: Analýza a doporučení amerického právního institutu (American Law Institute's Principles of Corporate Governance: Analysis and Recommendations)* zformulovali definici podnikatelského úsudku s tím, že toto pravidlo má být v souladu se zákony tak, jak je vykládáno ve většině jurisdikcí státními soudy a jak je podporováno příslušnou precedenční pravomocí soudu. Pokud se jedná o samotnou definici, tak je toto pravidlo formulováno tak, že: Ředitel nebo vedoucí pracovník, kteří udělají obchodní rozhodnutí v dobré víře, splní svou povinnost v případě, že: (1) nejsou zainteresováni na předmětu uvedeného rozhodnutí, (2) jsou dostatečně informováni o předmětu uvedeného rozhodnutí tak, aby bylo osvědčeno, že jsou schopni kvalifikovaně rozhodnout a tato informace je postačující, (3) racionálně věří, že rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti.

Konečně je pak třeba připomenout, že ani modelový zákon - Model Business Corporation Act - výslovně nekodifikuje pravidlo podnikatelského úsudku, když v komentáři uvádí, že s ohledem na to, že soudy pokračují ve vytváření náležitostí pravidla podnikatelského úsudku, není žádoucí zastavit vývoj tohoto pojmu oficiálně jednou provždy zákonem.

Lze tedy v této části uzavřít, že strategickým důvodem pro uvedené pravidlo je přijetí skutečnosti, že statutární orgány jsou způsobilější realizovat obchodní rozhodnutí než soudy. Toto pravidlo zamezuje soudům, aby zasahovaly do obchodních rozhodnutí, a chrání statutární orgány, které svědomitě a pečlivě vykonávaly svoji funkci a nejednaly ani nezákonně ani nijak nepoctivě.¹⁸⁹

FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability*. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009, s. 2 a násl.

KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1.

Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 120 a násl.

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. *Understanding Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, s. 209 - 214.

¹⁸⁹ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 6 a násl.

O tom, že soudy si nenechají vzít uvedený precedenční způsob rozhodování, který vlastně dotváří jak náležitosti, tak i obsah pravidla podnikatelského úsudku v USA, svědčí velmi rozsáhlá judikatura. Nejvyšší soud státu Pensylvánie formuloval v rozhodnutí z roku 1997 pravidlo podnikatelského úsudku následujícím způsobem: Pravidlo podnikatelského úsudku by mělo chránit vedoucí pracovníky před zásahem ze strany soudů při neexistenci podvodu nebo sebezvýhodnění v případech, kdy budou zpochybňována rozhodnutí v rámci jejich pravomoci, kterou vykonávali s přiměřenou péčí a s tím, že věřili, ale racionálně, že svá rozhodnutí dělají v zájmu společnosti.¹⁹⁰

Vedle toho newyorský nejvyšší soud rozhodl tak, že pravidlo podnikatelského úsudku nepřipouští soudní přezkum kroků, které podnikli ředitelé společností v dobré víře a při uplatnění co nejpoctivějšího úsudku při zákonném prosazování a podporování cílů společnosti.¹⁹¹

Stejně tak obdobně postupoval floridský soud, který konstatoval, že soudy nenahrazují rozhodnutí ředitelů, nelze-li prokázat zneužití, podvod, nepoctivost či nezákonnost.¹⁹²

Konečně pak soud v Texasu uvedl, že v souladu s pravidlem podnikatelského úsudku se předpokládá, že bude jednáno v zájmu společnosti a dojde ke zproštění, i kdyby vedoucí pracovník byl viněn nedbalostí nebo špatným rozhodnutím. Na druhé straně však chování, které slouží vlastním zájmům nějaké osoby nebo se rovná podvodu, povede ke ztrátě ochrany pravidlem podnikatelského úsudku.¹⁹³

Základní analytický rámec stran zdržení se soudního přezkumu za předpokladu dodržení příslušných pravidel je, kromě popsaných a celé řady dalších rozhodnutí, určen také několika nosnými judikáty, z nichž lze jmenovat *Smith v. Van Gorkom*¹⁹⁴, který zastává názor, že pravidlo podnikatelského úsudku není obranou pro ty osoby, které jednaly ukvapeně a neprojednaly věc za dostatečného šetření. Dalším je pak známé rozhodnutí *Dodge v. Ford Motor Co.*¹⁹⁵, které vyjadřuje jednu z hlavních zásad - kterou vyslovil soudce Connor - že

---

¹⁹⁰ Cuker, ex rel. OECO Energy Company v. Mikalauskas, 547 Pa. 600, 692 A. 2d 1042 (Pa. 1997)

¹⁹¹ Auerbach v. Bennet, 47 N.Y.2d 619, 419 N.Y.S.2. d 920, 393 N.E.2.d 994, 1000 (1979)

¹⁹² International Ins. Co. V. Johns, 874 F.2d 1447, 1461 (11. Cir. 1989)

¹⁹³ Estate of Crescent Machinery v. Roberson (ve věci Crescent Machinery), 2003 Bankr. LEXIS 546 (Bankr. N.D. Tx. 5. června 2003)

¹⁹⁴ TRIEM, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 23 – 44.

¹⁹⁵ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 10 násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 15 a násl.

KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 6 a násl.

TRIEM, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 23 – 44.

soudci nejsou „experty na podnikání“. Další v této souvislosti je pak úvaha, že soudci mají motivaci potopit obchodní případy, protože mnoho z nich je krajně nezpůsobilých porozumět nejjednodušším obchodním vztahům a jejich častá neschopnost porozumět obchodním transakcím je dobře zadokumentována.¹⁹⁶

Konečně pak pro úplnost je nutné k této filozofii zdržení se přezkumu připomenout delawarský soud, který konstatoval, že „tvrzení, že společnost utrpěla ztrátu v důsledku zákonné transakce, kterou uskutečnil statutární orgán v dobré víře při úsilí pro společnost, nezakládá žalobní nárok, přičemž nezáleží na tom, jak nerozumné se uvedené může zdát při zpětném pohledu.“¹⁹⁷

Další koncepce pravidla podnikatelského úsudku, která vznikla jako následek opačného tlaku (první koncepce je výsledek vlivu reprezentantů společností, druhá naopak tlaku ostatních zúčastněných osob, zejm. věřitelů) je chápání uvedené doktríny jako standardu soudního přezkumu.

Soudní přezkum je tedy připuštěn, jeho rozsah je však omezený, a to na zásadní a podstatné náležitosti rozhodnutí členů statutárních orgánů.

Zásadní rozdíl mezi oběma pojetími je v tom, že v prvním případě je soud při řešení věci již na začátku omezen na zkoumání tam uvedených důvodů podvodu nezákonnosti či konfliktu zájmů, a v případě, že není uvedené zjištěno, se žalobou dále nezabývá a automaticky ji zamítá.

Ve druhém případě je vytvořena koncepce domněnky, která může být v soudním řízení vyvrácena. Situace je taková, že jestliže se žalobci podaří prokázat porušení povinností, tak doktrína podnikatelského úsudku ochraňující členy orgánů nenastupuje a důkazní břemeno je nadále přeneseno na tyto orgány. V případě, že tomu tak není a porušení povinností není prokázáno, soud rovněž žalobu zamítá.¹⁹⁸

Tato koncepce tedy stojí na stanovisku, že soud obsahově uvedené rozhodnutí přezkoumá a teprve poté rozhodne, zda se pravidlo chránící příslušné orgány použije.

---

¹⁹⁶ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 117 – 123 a násl.

LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 50 a násl.

POSNER, R.A. *Economic Analysis of Law*. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 5 a násl.

POSNER, R.A. *How Judges Think*. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2008, s. 20 a násl.

POSNER, R.A. Theory of Contract Law Under Conditions of Radical Judicial Error, 94 NW.U.L.REV.749, 754, 758 (2000)

¹⁹⁷ Gagliardi v. Trifoods International, Inc., 683 A.2d 1049 (Del. Ch. 1996)

¹⁹⁸ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 13 a násl - CD v. Technic Color.

Z popsaného je zřejmé, že uvedené doktríny vyjadřují různé koncepce pohledu na přezkum rozhodnutí statutárních orgánů. Nelze však a priori říci, že stojí proti sobě a vzájemně se vylučují a že jedna zdůrazňuje teorii, že soudy nemají přezkoumávat rozhodnutí podnikatelských subjekty a druhá, že soudní přezkum, byť omezený, je přípustěn.¹⁹⁹

Nelze ani jednoznačně uzavřít, která z uvedených koncepcí je lepší nebo horší, jen na podkladě toho, jakou úlohu má doktrína plnit. Nelze totiž, podle mého názoru, a na české právní úpravě dále a na příkladech tam popsaných uvést, že tato doktrína má pouze jako jediný cíl zabránit soudnímu přezkumu rozhodování statutárních orgánů. Kdyby tomu tak bylo za každou cenu, tak by jednak žádné žaloby nemohly být vůbec podávány a jednak by nemohlo dojít ani k posuzování přípustných výjimek tak, jak je ukazuje první doktrína. Na tom nic nezmění ani argumentace o předpokladech soudců hodnotit soudní rozhodnutí, ani odkaz na to, že rozhodování jiných orgánů má devastující vliv na činnost statutárních orgánů, ani schopnost statutárních orgánů vypořádat se s podnikatelským rizikem a neschopnost jiných orgánů, v tomto případě soudů, toto riziko ex post snad i pochopit. Snahou tohoto pravidla totiž nemůže být, a ani není, toliko samoúčelná ochrana jakéhokoliv postupu reprezentantů společnosti, ale snaha o vyvážení práv a povinností jednotlivých účastníků daného procesu. Je třeba si uvědomit, že obchodní korporace a její statutární orgány jsou součástí širšího okruhu vztahů a pravidlo podnikatelské péče je jedním z regulátorů těchto vztahů, který je určen k cíli, stejně jako ostatní, a to efektivnímu využívání alokovaných vztahů za účelem úspěchu korporace. Nelze tedy zcela absentovat na absolutní přezkum rozhodnutí statutárních orgánů, jelikož takovýto postup by mohl vést naopak k popření doktríny a principu povinné péče. Je totiž třeba mít na paměti, že pravidlo podnikatelského úsudku je protipólem povinnosti péče, ať již je nazvána jakkoliv, a kdyby nebylo měřítko anebo systému, který by mohl rozhodnutí statutárních orgánů, jež jsou negativní či pozitivní, měřítkem zákonem stanoveným posuzovat, tak by koncepce péče a jiných povinností plynoucích z uvedené teorie agentury ztratila jakýkoliv smysl a stala by se bezobsažnou. Je tedy minimálně vhodné, aby podmínky pro soudní přezkum byly nějakým způsobem alespoň elementárně stanoveny, jelikož bezbřehost přináší porušování povinností a z toho plynoucí neodpovědnost.

Z kontextu toho, co jsme již poznali při objasňování fenoménu obchodních společností, je zřejmé, že tato otázka (skoro jako každá otázka týkající se obchodních společností) bude mít

---

¹⁹⁹ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 14 a násl.

LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 28 a násl.

nejméně dvě, resp. více již existujících či navrhovaných řešení, vždy podle toho, jaký postoj je tou či onou stranou zaujímán. V obchodních společnostech totiž vždy jde o sladění několika značně rozdílných zájmů a tomu odpovídá značná možnost vzniku konfliktů a hledání křehké rovnováhy. V této konstrukci dochází ke střetům mnoha základních právních principů - např. smluvní volnosti, povinnosti plnit závazky, rovnosti účastníků atd. a jeden je odvislý od druhého a je vždy něčemu protipólem, který má věcný smysl, absencí jednoho by pak došlo k přehnané aplikaci druhého, což by nutně vedlo ke zhroucení celého systému. Boj o to, které pojetí a kdy zvítězí a bude použito, je pak nekončícím soubojem koncepcí a vzájemných protikonceptů již po staletí, který není vyřešen a podléhá kromě hodnotového systému toho kterého úhlu pohledu i systému zájmů.

Uvedené lze, dle mého soudu, jednoznačně vypozařovat ve filozofii autorů, kteří jednoznačně podporují koncepci zdržení se soudního přezkumu.²⁰⁰ Uvedený autor stanoví dokonce pět podmínek, v jejichž případě nastupuje pravidlo podnikatelského úsudku - existence rozhodnutí, absence podvodů a nezákonnosti, neexistence konfliktu zájmů, procesní povinná péče, ale dokonce i racionalita rozhodnutí, které je projevem rozhodnutí v dobré víře jednat ve prospěch korporace.²⁰¹ Je třeba konstatovat, že i když je uvedený požadavek racionality relativizován²⁰², je ukázkou toho, že podmínky pro zdržení se uvedeného přezkumu soudy se mohou a také značně liší a v průběhu doby se budou jistě dále vyvíjet, což je dokladem toho, že striktně oddělovat uvedená pojetí vzájemně od sebe není nejen účelné, ale fakticky ani možné. O koncepci pravidla podnikatelského úsudku budeme dále pojednávat v kontextu již zmíněné nové právní úpravy a pokusu o jeho implementaci do našeho právního systému.

3.5. Obecně k povinnostem výkonných ředitelů v zahraničních právních úpravách – fiduciární povinnost

Dle mého soudu je dále také velmi důležité zmínit péči řádného hospodáře i v zahraniční právní úpravě. V publikacích nenarazíme přímo na název „péče řádného hospodáře“, ale spíše na pojem „fiduciární povinnost“. Je to institut velice podobný naší péči řádného hospodáře, nicméně lehké odlišné nuance lze zde nalézt.

---

²⁰⁰ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 270 a násl.

²⁰¹ Litwin v. Allen, rozhodnutí Supreme Court of Delaware č.25 N.Y.S.2d 667 z roku 1940, s. 21.

²⁰² BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 272 a násl.

Pojem fiduciární povinnost vznikl z latinského slova *fiduciarius*, což znamená držet důvěru, mít důvěru; z latinského *fides* neboli důvěra (anglicky faith) a *fiducia* neboli víra, důvěra, svěřenectví (anglicky trust). Jedná se o právní nebo etický vztah důvěry nebo víry mezi dvěma nebo více stranami. Ve fiduciárním vztahu je vždy jedna strana v pozici zranitelnosti, oprávněnosti nesoucí důvěru, dobrou víru, jistotu a víru v druhého, jehož pomoc, rada nebo ochrana je v určitém smyslu požadována.²⁰³

Za velmi příznačnou se mi jeví „definice“ J. Petrova: „Americká judikatura, včetně delawarské, vyvinula²⁰⁴ soubor obecných povinností tížících člena správní rady ve prospěch společnosti a akcionářů a označila je jako jeho fiduciární povinnost (fiduciary duty).²⁰⁵ Fiduciární povinnost člena představenstva se skládá z povinnosti loajality a z povinnosti péče (případně se též uvádí dobré víry).²⁰⁶ Zatímco povinnost loajality je volnou analogií k právu trustu, povinnost péče se protíná s právem civilních deliktů (tort law). Základním předpokladem nedbalostního deliktu (negligence tort) je právě porušení povinnosti péče.²⁰⁷ (V případě členů správní rady ovšem delawarská judikatura snižuje standard na hrubou nedbalost, gross negligence).²⁰⁸ A přirozeně jsou ke vzniku odpovědnosti člena představenstva nutné i další předpoklady deliktu, zejména vznik škod a příčinná souvislost.^{209,210}

---

²⁰³ SEDLÁČEK, J. *Obligační právo*. 1. – 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 65 - 67.

²⁰⁴ „Právo fiduciárních povinností...pramení z ustálených principů spravedlnosti a promítá se do mnoha ustanovení (delawarského) korporačního zákona.“ Roland International Corp. v. Najjar, 407 A.2d. 1032, 1036 (Del. Sup. 1976). Citováno v Knapp, Ch. Die Treuepflicht der Aufsichtsratsmitglieder von Aktiengesellschaften und Directors von Corporation, München: Utz, 2004, s. 55 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 25 – 26.

²⁰⁵ Balotti, F. Finkelstein, J. The Delaware law of corporations and business organisations. 3. vydání (looseleaf). New York: Aspen, stav k r. 1998, s. 4-118. Viz řadu rozsudků citovaných ve West's Delaware Code Annotated (el. Databáze WestLaw), St. Paul, Minn.:West, titul 8. § 141, IV. 102 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 26.

²⁰⁶ Skeen v. Jo-Ann Stores, Inc. 750 A. 2d 1170 (Del. Sup. 2000). Malone v. Brincat 722 A.2d 5 (Del. Sup. 1998) in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 26.

²⁰⁷ Nedbalostí je „nedostatek náležité péče nebo takové péče, jakou by za obdobných okolností vyvinula rozumně prozíravá a opatrná osoba“. Orsini v. K-Mart Corp. WL 528034 (Del. Sup. 1997). Citováni v Bainbridge s. 286 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 26.

²⁰⁸ United Artist Theatre Co. V. Walton 315 F.3d 217 (2003), a další rozsudky uvedené ve West's Delaware Code Annotated, op. cit. sub 49, Titul 8 § 141 IV. 122 in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 26.

²⁰⁹ Bainbridge, op. cit. sub 19, s. 287; Barnes v. Andrews 298 F. 614 (S.D.N.Y. 1924) in PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 26.

Jak bylo řečeno v *Bristol & West Building Society v Mothew* (1998), Lord Miller: Fiduciář (zmocněnec) je někdo, kdo si vezme na starost jednat pro někoho a za někoho jiného v jeho prospěch v určitých záležitostech za takových podmínek, které vyústí ve vztah důvěry a víry.

Fiduciární povinnost je nejvyšší standard péče v celém právu ekvity a obyčejového práva (common law). Od fiduciáře je očekávána extrémní loajalita k osobě, ke které ho vážou povinnosti (principal - šéf, vedoucí): nesmí upřednostnit své osobní zájmy před svými fiduciárními povinnostmi a nesmí profitovat ze své pozice fiduciáře, resp. pouze pokud k tomu fiduciář svolí.

V anglickém common law je fiduciární vztah pravděpodobně nejdůležitější koncept v rámci práva ekvity (právo spravedlnosti - často doplňuje pravidla obyčejového práva - common law).

Jestliže je uložena fiduciární povinnost, právo ekvity vyžaduje rozdílný standard chování, zřejmě striktnější, než srovnatelná povinná péče v rámci common law.

Jinak řečeno - fiduciář (ten, kdo má povinnost) má vůči beneficiantovi (ten, komu je plněno) nejvyšší stupeň péče a oddanosti, loajality. To znamená, že fiduciář musí vždy jednat v nejlepších zájmech beneficianta a nikdy nesmí provést nějakou, ať již nedbalostní či úmyslnou, akci, která by vyústila v poškození beneficianta. Mimo jiné to také znamená to, že se fiduciář nemá stavět do situací, kde by byly v kolizi zájmy fiduciáře s jeho povinnostmi pro beneficianta. To znamená, že v případě jakýchkoliv potenciálních střetů zájmů musí být odhaleny ihned tyto skutečnosti beneficiantovi. V některých případech je po fiduciáři požadováno, aby občas prováděl aktivní šetření, co je pro beneficianta nejlepší, a přiměřeně se tím řídil. Jako příklad lze obecně ilustrovat např. vztah právního zástupce a jeho klienta. Právní zástupce musí vždy jednat v zájmu svého klienta a musí mu také odhalit všechny možné případy konfliktu zájmů, byť i potenciálních. Právní zástupce je povinen učinit všechno pro to, aby to bylo ku prospěchu dané věci klienta, a musí použít u toho veškeré své profesionální znalosti a energii, aby ochránil zájmy klienta.

V případě jakýchkoliv pochybností o střetu zájmů je právní zástupce povinen o tom ihned informovat klienta (např. pokud se právní zástupce dozví, že jeden z jeho klientů si ho chce najmout, aby podal žalobu na jiného z jeho klientů) a musí učinit vše proto, aby taková situace nadále nepokračovala, i za cenu osobních (ekonomických) ztrát právního zástupce.

---

²¹⁰ PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 25 – 26.

Například v Kalifornii je po advokátních kancelářích vyžadován „průzkum konfliktu zájmů“ kdy zkontrolují všechny klienty, které kdy reprezentovali, zda nejsou v nějakém neblahém konfliktu zájmů s klienty novými.²¹¹

Dalším obecným příkladem pro pochopení dané problematiky je také vztah rodič - dítě. Každý rodič má ke svým dětem také jistou fiduciární povinnost, a to přímo v rámci zákona. Rodič je ze zákona povinen jednat v nejlepším zájmu dítěte a jestliže tak konat nebude, může to vyvolat jak civilněprávní, tak i trestněprávní odpovědnost (zanedbání povinné péče). Dokud je dítě nezletilé, nelze se vzdát fiduciární povinnosti vůči dítěti. Fiduciární povinnost se vztahuje i na opatrovníky dětí.

Manželé také mají každý vůči sobě fiduciární povinnost. Každý z manželů je povinován jednat v zájmu druhého z manželů ve všech ekonomických a obdobných činnostech. V případě uzavření smlouvy mezi manžely je také nutné odhalit všechny potenciální konflikty zájmů.

Seznam takových povinností je poměrně široký. Jako příklady lze uvést:

- vztah právního zástupce ke klientovi (viz případ *Sims v. Craig Bell & Bond*);
- vztah ředitele (člena statutárního orgánu) ke společnosti a jejím akcionářům (viz *Guth v. Loft Inc.*, *In Plus Group Ltd v. Pyke*, *Peoples Department Stores Inc. (Trustee of) v. Wise*, *Regal (Hastings) v. Gulliver*);
- úředník společnosti vzhledem k vlastníkům společnosti (viz případ *Green & Clara Pty Ltd v. Bestobell Industries Pty Ltd*);
- makléř ke klientovi (viz případ *Hodgkinson v. Simms*);
- zaměstnanec vůči zaměstnavateli;
- vykonavatel vůle vzhledem k oprávněným osobám;
- insolvenční správce ve vztahu k majetkové podstatě;
- manželé vůči sobě navzájem;
- rodiče vůči dítěti;
- doktor k pacientovi (viz případ v Kanadě *McInerney v. MacDonald*, *Norbert v. Wynrib*);
- finanční poradce ke klientovi apod.²¹²

Je nutné také zdůraznit, že ne ve všech vztazích jsou vyžadovány fiduciární povinnosti.²¹³ Také akcionáři k sobě navzájem s dalšími akcionáři nemají vůči sobě žádnou fiduciární

---

²¹¹ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 55 a násl. MORRISON, A. B. *Fundamentals of American Law*. New York, USA: Oxford University Press, 2000, s. 350 a násl.

²¹² EFFROS, W.A. *Corporate Governance: Principles and Practices*. New York, USA: Aspen Publishers, 2010, s. 1 a násl.

povinnost (jestliže tedy není jeden z akcionářů většinovým akcionářem - v takových případech se některá judikatura vyjadřuje v tom smyslu, že v takových situacích je i zde fiduciární povinnost), stejně tak jako není fiduciární povinnost mezi stranami uzavírajícími kontrakt. Stejně tak nemají fiduciární povinnost prodejci vůči zákazníkům, ani zaměstnavatelé vůči zaměstnancům - kromě povinností, jako je poskytnout bezpečné prostředí pro výkon práce, zabránit nelegálnímu sexuálnímu obtěžování apod.²¹⁴

Nedílnou součástí fiduciární povinnosti je také osobní odpovědnost. Zatímco korporace nebo jiné subjekty s omezenou odpovědností mohou jednat v některých případech o omezené odpovědnosti a zatímco pojištění je často dostupné tak, že pokryje nedbalostní porušení fiduciární povinnosti, ve většině případů vyžaduje právo osobní odpovědnost přímou a v případě úmyslného porušení zákona nepokryje plnění z této odpovědnosti ani případné pojištění fiduciáře. Tudíž ředitelé společnosti (členové statutárního orgánu), vykonavatel vůle, insolvenční správce apod. vykonávají, přijímají osobní povinnost, která může mít dalekosáhlé důsledky v případě jejího porušení. Dále co se týče promlčecí lhůty (doba, ve které musí poškozená osoba zahájit všechny možné akce pro údajné porušení povinnosti), je pro fiduciáře extrémně dlouhá. Za prvé, jestliže je beneficiet nezletilý, je promlčení fiduciáře prodlouženo až do doby, kdy nezletilý dosáhne takového věku, ve kterém může podat žalobu. Dále pokud fiduciář plně neodhalí beneficietovi ta fakta, která mohou způsobit porušení povinnosti, promlčecí doba tak může být prodloužena až do doby, kdy beneficiet zjistil nebo zjistit měl, že se stal neoprávněný čin.

Další z významných aspektů fiduciární povinnosti je společná a nerozdílná odpovědnost fiduciářů, jestliže je jich 2 a více. To v podstatě znamená, že pokud fiduciáři poruší své povinnosti (jako následek poškození beneficiáře), každý z nich individuálně odpovídá za celkovou výši způsobené škody, která by náležela beneficiáři. Obvykle jeden z fiduciářů zmizí nebo je v insolvenci a zbývající fiduciář tak musí nést celou tíhu případných plateb.

Povinnost šetření ze strany fiduciáře znamená také, že jestliže ví, nebo by měl vědět, že jiný fiduciář porušuje své povinnosti, musí aktivně prošetřit, zda tomu opravdu tak je, a

---

²¹³ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 2 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 40 a násl.

ELLIOT, C., QUINN, F. *English Legal System*. 12th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, s. 617 a násl.

²¹⁴ COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, s. 55 a násl.

MILGROM, P., ROBERTS, J. *Economics, Organization & Management*. New Jersey, USA: Prentice-Hall, Inc., 1992, s. 9 a násl.

případně podniknout všechny potřebné kroky k ochraně zájmů beneficenta. Jestliže nedbalost jednoho fiduciáře napomůže k poškození zájmů beneficenta dalším fiduciářem, může být i první fiduciář, alespoň částečně, odpovědný. Typický je příklad, kdy jeden z fiduciářů dovolí druhému podepisovat všechny šeky a neaudituje nebo nekontroluje jeho činy. Jestliže se podaří druhému fiduciáři ukrást nějaké peníze a zmizet, je to pravděpodobně nedbalost prvního fiduciáře, že tyto skutečnosti neodhalil dříve, a může se tak posléze stát, že beneficent si zhojí jeho ztráty na prvním fiduciáři.

Nedávné události demonstrovaly, že orgány společností jsou často shledávány odpovědnými za zanedbání své fiduciární povinnosti, jestliže člen statutárního orgánu poruší svou fiduciární povinnost, a tím pádem nesou společnou odpovědnost i ostatní členové statutárního orgánu, jelikož de facto selhali při výkonu dohledu.

Klíčovým ponaučením je tak zde to, jestliže člověk s někým sdílí fiduciární povinnost, neznamená to, že se jeho povinnost k beneficentovi nějak zmenší. Ba naopak, vzhledem k povinnosti dohlížet na činnost dalších fiduciářů může se tak de facto povinnost zvýšit.

Nejdůležitějšími kroky fiduciáře je vykonávat náležitou péči pro ochranu beneficenta a porozumět tomu, že povinnosti se nemůže vyhnout zřeknutím se nebo omluvami. Jestliže je člověk fiduciář, je zde pro ochranu beneficenta a je třeba brát tyto povinnosti vážně a kontinuálně sledovat všechny své povinnosti.

Jestliže je zde konflikt zájmů, je třeba provést jeho plné zveřejnění a buďto nechat si dát písemný souhlas beneficenta pro ony sporné záležitosti anebo, ještě lépe, rezignovat sám na takové oblasti výkonu fiduciární povinnosti. Nicméně důležité kroky jsou odhalení střetu zájmů a buďto písemný souhlas nebo rezignace.

Jestliže se například stane to, že fiduciář bude nemocen, nebo jinak nebude schopen plně vykonávat své povinnosti, bude muset zajistit někoho, kdo v době jeho indispozice bude vykonávat jeho povinnosti. Jestliže nikoho takového nezajistí, může zažádat soud o zproštění povinností a jmenování do své pozice osobu jinou. Ve většině dokumentů, které se zabývají vymezením fiduciární povinnosti, jako je např. zápis společnosti (minutes of a corporation) apod., je upraven případ „náhradního fiduciáře“ (alternative fiduciary) nebo metody jmenování jiného. Nicméně samozřejmě fiduciární povinnosti se v jiných případech, jako je například vztah rodiče a dítěte nebo manželů k sobě navzájem, nelze samozřejmě tak jednoduše vzdát a zrušit ji. V těchto případech je nutné dál vykonávat svojí povinnost tak, jak určuje zákon.²¹⁵

---

²¹⁵ FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability*. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009, s. 98 a násl.

Některé povinnosti jsou vyžadovány přirozeně životem a člověk „nemá na výběr“ (rodič a dítě, manželé k sobě navzájem apod.), ale někteří se ujímají této odpovědnosti dobrovolně, ti rozumějí tomu, že povinnost je nutná a potřebná k dosažení profesionálních cílů. Součástí toho je i morální povinnost k plnění této fiduciární povinnosti.

Zahraniční jurisdikce nahlíží na fiduciární povinnost různě. Například kanadské právo pojalo mnohem širší pojetí fiduciární povinnosti než dokonce i právo USA. Oproti tomu australská úprava a úprava Velké Británie mají více konzervativní přístup.

Porušení fiduciární povinnosti může být způsobeno například v případě vnitřního obchodování, kdy insider nebo jinak spojená strana uzavírá obchody na základě společenských bezpečnostních pravidel, ale na podkladě tajných informací, které fiduciář obdržel v průběhu výkonu své funkce.

Porušení povinnosti advokáta ke svému klientovi může být kvalifikováno, pokud jednal nedbalostně, jako profesní pochybení; jestliže jednal úmyslně, může být požadována náhrada (viz případ *Clark v. Rowe*, 428 Mass. 339, 345 (1998)).²¹⁶

4. Povinnost mlčenlivosti

4.1. Obecně k pojmu povinnost mlčenlivosti

Součástí povinnosti vykonávat funkci člena statutárního orgánu s péčí řádného hospodáře je také povinnost loajality. Povinnost loajality není uvedena nikde v obchodním zákoníku, nicméně lze ji dovodit z konkrétních ustanovení (např. § 567 odst. 2 ObchZ). Od člena se tedy vyžaduje, aby jednal v zájmu společnosti a nikoliv v zájmu akcionáře(ů) či dokonce ve vlastním zájmu nebo třetích osob.²¹⁷ Nepřímo lze povinnost loajality dovozovat i z jiných povinností, jako je povinnost dodržovat zákaz konkurence vyplývající ze zákona a stanov (popř. ze smlouvy o výkonu funkce) a povinnost mlčenlivosti o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo přivodit společnosti škodu. Součástí povinnosti loajality je též povinnost řídit se při výkonu funkce zásadami a pokyny

---

GRIFFIN, S. *Personal Liability and Disqualification of Company Directors*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 1999, s. 45 a násl.

²¹⁶ BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 20 a násl.

BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 17 a násl.

SCHNEEMAN, A. *The Law of Corporations and Other Business Organizations*. 5th edition. New York: Delmar, Cengage Learning, 2010, s. 87 a násl.

²¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 03. 2005, sp. zn. Tdo 124/2005 (blíže viz citace č. 140).

schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a zákonem. Jedná se ale i o zákaz využívání (obchodních) příležitostí společnosti ve svůj prospěch, ale i ve prospěch jiných, od společnosti odlišných osob, a zákaz zneužívání jejího majetku.

„Třetími osobami, vůči nimž musí člen představenstva zachovávat mlčenlivost, jsou nejen osoby stojící mimo společnost, ale i její akcionáři. Zvláštní zákony nebo zákonná omezení na jedné straně rozšiřují povinnost mlčenlivosti (například v rámci zneužití privilegovaných informací při obchodování na kapitálovém trhu - § 117 ZPKT), na druhé straně ukládají povinnosti publikační a informační v zájmu transparentnosti společnosti a jejího obchodování (např. § 116, 118, 119, 120 ZPKT, § 83 an. ZKI)²¹⁸“.

V případě porušení povinnosti mlčenlivosti nehrozí členovi statutárního orgánu nějaká sankce, tudíž lze brát v úvahu případné odvolání z funkce nebo uplatnění práva na náhradu škody, která by porušením povinnosti mlčenlivosti vznikla. Zákon však nevylučuje možnost sjednat smluvní pokutu pro případ porušení této povinnosti.²¹⁹

4.2. Porušení povinnosti mlčenlivosti - pojem obchodní tajemství

Člen představenstva, který porušuje povinnost mlčenlivosti, není ke společnosti loajální a nevykonává tak svou působnost s péčí řádného hospodáře. Je však také možné, že člen způsobí společnosti škodu svým nedbalým či neprofesionálním jednáním.

Porušení mlčenlivosti se může vztahovat jak k vyzrazení skutečností, které jsou předmětem obchodního tajemství, tak i k vyzrazení jiných skutečností (např. informace o záměru zvýšit základní kapitál - tato skutečnost může ovlivnit trh s akciemi na burze či na jiném regulovaném trhu). Obchodní tajemství je upraveno v ustanovení § 17 ObchZ a stanoví, že: „Předmětem práv náležejících k podniku je i obchodní tajemství. Obchodní tajemství tvoří veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje“.²²⁰ Obchodní zákoník dále stanoví, že podnikatel provozující podnik má výlučné právo s tímto tajemstvím nakládat - tj. udělit svolení k jeho užití a stanovit podmínky takového užití. V případě porušení nebo ohrožení práva na obchodní tajemství náleží podnikateli právní ochrana jako při nekalé soutěži.

²¹⁸ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, s. 245.

²¹⁹ DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem*. 2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, s. 1352 - 1353.

²²⁰ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4.3. Obecně k porušení povinnosti mlčenlivosti v zahraničních právních úpravách

Společnost má oprávnění ponechávat si všechny získané informace v průběhu výkonu své činnosti - k takovýmto informacím má společnost výhradní právo. Řediteli, vedoucímu pracovníkovi nebo zaměstnanci, který získá přístup k obchodnímu tajemství společnosti v rámci svého zaměstnání, není dovoleno zveřejňovat taková tajemství ke škodě společnosti. Je možné, aby se společnost domáhala vydání předběžného opatření, pokud by takové zveřejnění mělo povahu zneužití důvěrných informací. Přestože toto se týká hlavně obchodního tajemství, seznamů prodloužení pojistek, zákaznických seznamů společnosti, věci jako jsou informace o ziscích společnosti, probíhajících fúzích nebo zásadních objevech surovin bývají častým předmětem soudních sporů u federálních i státních soudů.

Jestliže ředitel nakoupí akcie své společnosti od akcionáře, může být po něm požadováno, aby rozkryl veškeré „zvláštní okolnosti“, kterých si je vědom, jako může být například plánované vyplácení vysokých dividend nebo předpokládané snížení zisků společnosti za aktuální rok. Nicméně odpovědnost nenastane v případě, kdy informace, byť je označena jako důvěrná, byla získána v průběhu běžné podnikatelské činnosti, je běžně přítomna nebo jestliže se jedná o informaci, kterou se snaží společnost uchovat pouze proto, aby odradila od konkurence.²²¹

5. Zákaz konkurence

5.1. Obecně k pojmu zákaz konkurence

Další z povinností, kterou je člen představenstva povinen dodržovat, je zákaz konkurence. Zákaz konkurence je institut, který je *de facto* jedním ze zákonných omezení práva podnikat (čl. 26 Listiny základních práv a svobod). Záměrem této úpravy je zamezení poškozování společnosti jednáním takových osob, které jsou detailně informovány o její situaci, plánech a možnostech. Jejich jednání tak může zvýhodnit nejen je v obchodních transakcích, ale i můžou napomoci k zvýhodnění třetí strany.

„K tomu, aby šlo o zákaz konkurence ve smyslu zákonných ustanovení, musí být tedy splněny následující znaky:

- jednajícím osobou musí být člen statutárního orgánu společnosti, který

---

²²¹ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 4 -52 - 4 -53.

- svým jednáním realizuje svůj vlastní od zájmů společnosti odlišný zájem, a
- realizací tohoto zájmu poškozují nutně zájmy společnosti, a to zejména její zájmy majetkové.²²²

Zákaz konkurence je upraven v § 65 ObchZ, což je společné, obecné ustanovení pro jednotlivé společnosti. Ustanovení § 65 odst. 2 ObchZ upravuje, že společnost je oprávněna požadovat, aby osoba, která zákaz porušila, vydala prospěch z obchodu, při kterém porušila zákaz konkurence, anebo převedla tomu odpovídající práva na společnost. Úprava tak má stanovit určité hranice členům představenstva pro nepoctivé jednání pro společnost. Tím se nedotýká právo na náhradu škody. Ustanovení § 65 odst. 2 ObchZ je ustanovení kogentní a nelze ho stanovami ani společenskou smlouvou vyloučit.

Porušení zákazu konkurence nezpůsobuje neplatnost takového právního úkonu, ani rozhodnutí valné hromady. Až pokud vznikne společnosti škoda nebo osobě porušující tuto povinnost vznikne prospěch z konkurenčního jednání, je samotné porušení zákazu konkurence sankcionováno. Do té doby sankcionováno není.

„Společnost může požadovat, aby osoba, která zákaz konkurence porušila:

- a) vydala prospěch z obchodu, při němž tento zákaz porušila,
- b) převedla tomu odpovídající práva na společnost,
- c) nahradila škodu způsobenou porušením zákazu konkurence.²²³

Dodržovat zákaz konkurence je pak konkrétně upraveno v § 84 ObchZ pro veřejnou obchodní společnost: bez svolení ostatních společníků nesmí společník podnikat v předmětu podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného. Nemůže být ani statutárním nebo jiným orgánem nebo členem orgánu společnosti s obdobným předmětem podnikání. Společenská smlouva může upravit zákaz konkurence jinak. Dále je zákaz konkurence upraven v § 93 odst. 4 a § 99 ObchZ - tato ustanovení se vztahují ke komanditní společnosti a stanoví, že na komanditní společnost se použije přiměřeně ustanovení v.o.s., přičemž na právní postavení komanditistů se použije ustanovení s.r.o. Ustanovení § 99 pak dále upravuje, že zákaz konkurence neplatí pro komanditistu, není-li společenskou smlouvou upraveno jinak. Pro společnost s ručením omezeným jsou ustanovení týkající se zákazu konkurence obsažena v § 136 a § 139 odst. 4 ObchZ, přičemž úprava zákazu konkurence je víceméně stejná, jako u a.s. Úprava s.r.o. pouze navíc dodává v § 136 odst. 3 ObchZ, že společenská smlouva může určit, v jakém rozsahu se

²²² RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2.* doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 102.

²²³ DĚDIČ, J., LASÁK, J. *Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem. 2. díl.* Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, s. 1520.

vztahuje zákaz konkurence i na společníky. Podle profesora Bejčka je pro a.s. podobné rozšíření možné²²⁴. Ovšem není to úplně praktické, neboť se akcionáři většinou přímo nepodílí na podnikání společnosti. Nicméně existuje i opačný názor, a to sice docentky Štenglové a kol., kteří jsou toho názoru, že rozšíření zákazu konkurence na společníky a.s. není možné.²²⁵ Ustanovení § 139 odst. 4 ObchZ pak ještě doplňuje, že na členy dozorčí rady se také vztahuje zákaz konkurence (§ 136 ObchZ). Akciová společnost a její úprava zákazu konkurence je obsažena v ustanovení § 196 a § 200 odst. 3 ObchZ, kde jsou blíže specifikovány jednotlivé povinnosti vyplývající z této povinnosti. Jedná se tak o zákaz podnikat v oboru stejném nebo obdobném, v jakém podniká společnost, za niž jedná, a také ani nevstupovat do obchodních vztahů s takovou společností (nesmí navazovat tedy ani takové obchodní vztahy, které samy o sobě nesouvisejí s předmětem podnikání). Dále nesmí zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti, účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s omezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání, vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern. Ustanovení § 200 odst. 3 pak doplňuje, že pro členy dozorčí rady platí obdobně ustanovení § 194 odst. 2, 4 až 7 a § 196 ObchZ.

Zákaz konkurence je upraven nejen v obchodním zákoníku, ale také v zákoníku práce (tzv. konkurenční doložka, tj. dohoda zakazující zaměstnanci výkon činností, které by měly soutěžní povahu vůči zaměstnavateli po určité období od zániku pracovního poměru - více viz § 29a zákoníku práce). Jak totiž upravuje § 196 odst. 3 ObchZ, člen představenstva, pokud vykonává pro společnost práci na základě pracovní smlouvy či jiné smlouvy tuto nahrazující, pak se takový vztah nepovažuje za obchodní. „Zákaz konkurence tak, jak je specifikován v obchodním zákoníku, se uplatňuje jen v době, kdy určitá osoba svou funkci ve společnosti vykonává. Jakmile v této funkci skončí, zákaz již ze zákona nepůsobí. Je však možné analogický zákaz mezi společností a členem statutárního orgánu sjednat (obdobně jako se zaměstnanci). Pak opět přichází ke slovu tzv. konkurenční doložka. Hledisku uvedenému v ustanovení § 265 obchodního zákoníku bude vyhovovat, pokud se členu statutárního orgánu

---

²²⁴ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních orgánů a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 620.

²²⁵ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 728.

poté, co v této funkci přestane ve společnosti působit, zakáže konkurenční činnost v přiměřeném rozsahu a na konkrétně vymezenou přiměřenou dobu“.²²⁶

Ve státním podniku je neměnitelný rozsah zákazu konkurence upraven kogentně v § 14 zákona o státním podniku (zákon č. 77/1997 Sb., ve znění posledních předpisů). Ustanovení § 14 upravuje, že ředitel podniku, jeho zástupce a členové dozorčí rady nesmějí vlastním jménem nebo na vlastní účet anebo na účet osoby blízké uzavírat obchody, které souvisejí s podnikatelskou činností podniku, zprostředkovávat pro jiné osoby obchody podniku, účastnit se na podnikání jiné právnické osoby s obdobnou podnikatelskou činností, s výjimkou vlastnictví akcií nabytých v kuponové privatizaci, vykonávat funkci statutárního orgánu nebo člena dozorčí rady právnické osoby s obdobnou podnikatelskou činností, nejde-li o právnickou osobu, na jejímž podnikání se podnik účastní. V případě nedodržení zákazu konkurence se použije obdobně ustanovení § 65 odst. 2 a 3 a § 194 odst. 6 ObchZ.²²⁷

Nicméně, ať se již zdá tato úprava jako relativně podrobná a dle zákona je kogentní, stejně se v praxi dají nalézt případy, kdy je tato úprava obcházena, a to například tím, že manželka člena statutárního orgánu založí konkurenční firmu. Takovéto případy je třeba posuzovat jednotlivě, nicméně mělo by to být posuzováno jako obcházení zákona a odpovědnost by měla být vyvozena dle ustanovení § 65 ObchZ.

5.2. Povinnost nahradit škodu a povinnost vydat prospěch z obchodu a převést práva na společnost získané porušením zákazu konkurence; druhy odpovědností

Vydání prospěchu, který člen představenstva získal porušením zákazu konkurence, lze považovat za vydání bezdůvodného obohacení. To samé platí i ohledně převodu práv, která člen nabyt porušením této povinnosti. Nárok na vydání výhod získaných porušením této povinnosti a na náhradu škody vzniklou z porušení zákazu konkurence je tedy kumulativní a paradoxně tak může dojít k situaci, kdy se společnost obohatí. Nicméně splnění povinností v podobě vydání prospěchu a náhrady škody dle ustanovení 65 odst. 2 ObchZ nekonzumuje nároky na další škodu, která mohla společnosti v příčinné souvislosti vzniknout. Avšak tento souběh je časově omezen a to sice subjektivní prekluzivní lhůtou (3 měsíce), resp. objektivní prekluzivní lhůtou (1 rok). Pak už běží jen obecná čtyřletá subjektivní promlčecí lhůta, resp. desetiletá objektivní promlčecí lhůta (§ 398 ObchZ).

---

²²⁶ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 111.

²²⁷ Zákon č. 77/1997, Sb., ve znění pozdějších předpisů (zákon o státním podniku).

Mezi škody, které vznikly společnosti z důvodu porušení zákazu konkurence členem představenstva, patří také ušlý zisk společnosti ve formě tzv. ztracené (obchodní) příležitosti. „Naše právo v zásadě nevyklučuje tzv. náhradu škody ze ztráty podnikatelské příležitosti, má-li tato ztráta formu skutečné škody nebo ušlého zisku. Pokud je např. poškozená společnost protiprávním jednáním svého nevěrného reprezentanta připravena o určitou podnikatelskou možnost, může na něm uplatnit náhradu zisku, který jí prokazatelně jen a výlučně (!) v důsledku toho ušel. V takovém případě totiž tzv. „ztracená podnikatelská příležitost“ a ušlý zisk splývají. Kardinálním problémem je však důkazní břemeno poškozeného, který musí prokázat zákonem stanovené podmínky, které jsou v případě tzv. abstraktního ušlého zisku velmi náročné, až nerealistické.“²²⁸

K druhé části názvu kapitoly, neboli „druhy odpovědností“, je třeba zdůraznit, že je zde rozdíl mezi odpovědností člena statutárního orgánu společnosti a odpovědností manažera jakožto zaměstnance společnosti. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 04. 11. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1634/2004 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 03. 2003, sp. zn. 21 Cdo 963/2002 konstatovaly, že „zaměstnanec nemůže mít platně sjednán jako druh práce výkon funkce (člena) statutárního orgánu a ani že do takové funkce nemůže být platně jmenován ve smyslu pracovněprávních předpisů. Jestliže naopak vykonává člen představenstva a.s. práci pro společnost na základě pracovní či obdobné smlouvy, nepovažuje se takový vztah za obchodní.“²²⁹ Jde-li o vztah pracovněprávní, asi není od věci sjednat rozšíření zákazu konkurence faktickou cestou – sjednat identické zakazy jako jsou formulovány v zákonných ustanoveních obchodního zákoníku, který je v této otázce preciznější než zákoník práce.

5.3. Zákaz konkurence v zahraničních právních úpravách

Ve státě Delaware tvoří zákaz konkurence jistou konkretizaci povinnosti loajality a také doplněk doktríny o obchodních společnostech. Nejedná se o přísný zákaz jako v českém právu, posouzení závisí na okolnostech. Zakázaný bude, pokud se bude jednat o přímou konkurenci nebo bude způsobovat společnosti škodu.²³⁰

---

²²⁸ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních orgánů a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 621 - 622.

²²⁹ Tamtéž, s. 622.

²³⁰ PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, s. 73 a násl.

V Německu je zákaz konkurence stanoven přímo v zákoně. Nicméně se zákaz konkurence nevztahuje na situace, kdy společník konkuruje společnosti jako příslušník svobodného povolání nebo má určité postavení v občanské společnosti zaměřené na zisk (ne obchodní společnosti). Nicméně tyto situace nejsou za každých okolností povoleny, je třeba je posuzovat individuálně a v kontextu celého obsahu povinností vyplývajících z povinnosti loajality. V případě porušení zákazu konkurence je možná sankce ve formě náhrady škody nebo vydání prospěchu. Zákaz konkurence je preventivního charakteru. Předchází totiž škodě, která by společnosti z takového jednání velmi pravděpodobně vznikla.

6. Zákaz nekalé soutěže

Tento druh povinnosti je v přímé souvislosti s povinností mlčenlivosti a zákazu konkurence, jelikož členové statutárních orgánů, ale i jiných orgánů, mají vždy povinnost jednat vždy v zájmu společnosti a nekalá soutěž je tak tím pádem v rozporu s výše zmíněným. Příslušná ustanovení obchodního zákoníku zákaz nekalé soutěže členům statutárních orgánů sice výslovně přímo neukládají, nicméně to vyplývá, jak jsem již uvedl, z okolních povinností - mlčenlivosti a zákazu konkurence.

Ustanovení § 44 ObchZ upravuje pojem/definici nekalé soutěže: § 44 odst. 1 ObchZ: „Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům. Nekalá soutěž se zakazuje“.

§ 44 odst. 2 ObchZ: „Nekalou soutěží je zejména:

- a) klamavá reklama;
- b) klamavé označování zboží a služeb;
- c) vyvolávání nebezpečí záměny;
- d) parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele;
- e) podplácení;
- f) zlehčování;
- g) srovnávací reklama;
- h) porušování obchodního tajemství;
- i) ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.²³¹

---

²³¹ Blíže viz zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Dalo by se říci, že svou povahou je ustanovení § 44 odst. 1 ObchZ povahou generální. Skutkové podstaty, uvedené v § 44 odst. 2 ObchZ, slouží jako příklad a jsou pak dále v ustanoveních § 45 - 52 blíže vymezeny. Nejedná se ovšem o konečný výčet skutkových podstat. Obecné ustanovení v § 44 odst. 1 ObchZ se tak použije vždy, neexistuje-li v rámci platné právní úpravy určitá zvláštní skutková podstata, výslovně uvedená v obchodním zákoníku, jako podstata nekalé soutěže.

Ač v dané definici, v ustanovení § 44 odst. 1 ObchZ, není přímo jmenován člen statutárního orgánu, jsem toho názoru, že se nekalosoutěžního jednání může dopustit také on. Je zřejmé, že výše uvedená definice směřuje spíše k jednání soutěžitelů, ale nelze vyloučit ani členy statutárních orgánů. Soutěžitel je definován v § 41 ObchZ, který stanoví, že se jedná o fyzické i právnické osoby, které se účastní hospodářské soutěže, i když nejsou podnikatelé. Svůj názor, že nekalosoutěžního jednání se mohou dopustit i členové statutárního orgánu, opírám i mj. o ten fakt, že v § 44 ObchZ není uvedeno, že se takového jednání může zúčastnit pouze soutěžitel, ale musí jít o „...jednání v hospodářské soutěži...“ - a takové jednání, dle mého soudu, může být plněno i osobou od soutěžitele odlišnou, za předpokladu, že její jednání bude mít souvislost s hospodářskou soutěží dvou subjektů. To, že se nekalosoutěžního jednání může dopustit i člen statutárního orgánu, vyplývá také z toho, že např. v ustanovení § 49 ObchZ, pojednávajícím o podplácení, je jako jeden ze subjektů, který se může dopustit tohoto skutku, jmenován i člen statutárního orgánu. Nicméně např. S. Jedlička je opačného názoru, když říká, že: „...obchodní zákoník výslovně v ust. 44 odst. 1 (generální klauzule) mluví o způsobilosti přivodit újmu jiným soutěžitelům. Z toho tedy zřejmě vyplývá, že rušitel (pachatel) musí být rovněž soutěžitelem.“²³²

Není také vyloučen postih členů statutárního orgánu na základě generální klauzule § 44 odst. 1 ObchZ. V minulosti se jednalo zejména o „přetahování“ zaměstnanců společnosti do své vlastní nově založené společnosti členem statutárního orgánu.

Jako podstatné považují také zdůraznění judikátu Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9. 1992, který judikuje, že: „soutěžní vztah nelze omezovat jen na vztah dvou podnikatelských subjektů s totožným obchodním zaměřením, soutěžní vztah je dán již mezi osobou či kolektivem fyzických osob připravujících založení nového podnikatelského subjektu a konkurujícím subjektem (tedy vytvoření výhodných podmínek pro nově vznikající subjekt na

---

²³² JEDLIČKA, S. *Nekalá soutěž jako trestný čin* in Právní rádce, č. 6, 1997 in RADA, I. a kol. *Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 99.

úkor existujícího soutěžitele).²³³ Z tohoto judikátu je, podle mě, naprosto jasně vidět, že osobou, která se může dopustit také nekalosoutěžního jednání, může být také statutární orgán.

Aby se jednalo o nekalou soutěž, nemusí se jednat vyloženě o způsobení újmy, postižitelné je již takové jednání, které je k takovému následku způsobilé. K poškození tedy vůbec dojít nemusí, aby se jednalo o nekalou soutěž.

7. Zákaz vnitřního obchodování

Jak uvádí I. Rada²³⁴, pojmenování tohoto institutu se může odlišovat autor od autora. Tak například I. Štenglová dává přednost pojmu „konflikt zájmů“, resp. „opatření proti konfliktu zájmů“.²³⁵ K. Eliáš naopak upřednostňuje pojem „zákaz vnitřního obchodování“.²³⁶

Jedna z problematik tohoto názvu (zákaz vnitřního obchodování) tkví v tom, že má trošku zavádějící smysl, a to sice v tom, že zní jako dlouhodobá, stálá činnost, což ovšem není pravda a k porušení této činnosti stačí pouze jednat jednou.

Zákaz vnitřního obchodování je upraven v § 196a ObchZ, který má zamezit možnému konfliktu zájmů společnosti a zájmů osob, které mohou činit jménem společnosti či v jejím zastoupení právní úkony, osob těmto osobám blízkým a některých dalších osob, které mohou ovlivňovat chod společnosti.

„První okruh smluv podléhající regulaci podle ustanovení § 196a obchodního zákoníku tvoří smlouva o úvěru, smlouva o půjčce, smlouva o zajištění závazků a smlouva o bezplatném převodu majetku. Přitom u smlouvy o úvěru a o půjčce nezáleží na tom, zda je společnost věřitelem nebo dlužníkem, tedy zda úvěr nebo půjčku poskytuje či přijímá. Naproti tomu smlouva o zajištění závazku (např. zástavní smlouva) podléhá režimu ustanovení § 196a jen v případě, že společnost na základě takové smlouvy zajištění poskytuje.

Druhý okruh majetkových dispozic tvoří případy, kdy společnost nabývá úplatně majetek od akcionářů (společníků) nebo osob, u kterých hrozí konflikt zájmů, anebo na ně úplatně

---

²³³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9. 1992, sp. zn. 3 Cmo 36/92.

²³⁴ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 113 a násl.

²³⁵ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 9. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 704 in RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 113 a násl.

²³⁶ ELIÁŠ, K. *Společnost s ručením omezeným.* 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997, s. 183 in RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 113 a násl.

majetek převádí, a hodnota tohoto majetku přesahuje jednu desetinu upsaného základního kapitálu společnosti.

Pokud jde o smlouvu o bezplatném převodu majetku, musí jít rovněž o převod majetku ze společnosti na jiný subjekt, nikoliv opačně. Zákoník nestanoví žádný limit hodnoty převáděného majetku. Vzhledem k tomu by režimu ustanovení § 196a obchodního zákoníku měly podléhat i jakékoliv drobné dary, pokud obdarovaným je osoba v tomto ustanovení uvedená.²³⁷

Ustanovení § 196a odst. 1 určuje dvě podmínky pro uzavření platné smlouvy o úvěru, o půjčce, o zajištění závazku a o bezplatném převodu majetku společnosti:

- 1) valná hromada musí udělit předchozí souhlas, a
- 2) smlouva musí být uzavřena jen za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Jestliže tyto podmínky nebudou dodrženy, bude takové jednání neplatné dle ustanovení § 39 ObčZ.

Do popředí se nicméně dostává otázka, jak se může jedna z podmínek, a to sice obvyklost v obchodním styku, vztahovat i na bezúplatný převod majetku společnosti, když bezúplatné převody nejsou obvyklým jevem v běžném obchodním styku. Jak upozorňuje také I. Pelikánová ve své publikaci: „Složitá je i otázka, jaké jsou podmínky obvyklé v obchodním styku při bezúplatném převodu majetku – takový převod je totiž jako takový v obchodním styku neobvyklý.“²³⁸

Řešení lze spatřovat v názoru J. Dědiče: „I na bezplatné převody majetku se vztahuje požadavek souhlasu valné hromady jako ke smlouvě o úvěru nebo půjčce a musí být splněn požadavek, že jde o situaci v obchodním styku obvyklou (např. zbavení se neupotřebitelného majetku, sponzorské dary apod.).“²³⁹

Ustanovení § 196a odst. 4 upravuje, že výše zmíněné podmínky platí pouze pro taková nabytí nebo zcizení majetku, která vybočují z rámce běžného obchodního styku, tj. nesouvisející s předmětem podnikání. To samé platí o nabytí nebo zcizení majetku z podnětu nebo pod dozorem státního orgánu (výkon soudního rozhodnutí apod.) nebo dohledem státního orgánu nebo na nabytí nebo zcizení na českém nebo zahraničním regulovaném trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému. Je celkem zřejmé, proč je v zákoně toto ustanovení, jelikož v případě, že by taková úprava chyběla, docházelo by např.

---

²³⁷ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 113 – 114.

²³⁸ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 2. díl, 2. vydání, Praha: Linde Praha, 1998, str. 958 in RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 115.

²³⁹ DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002, s. 2440

u společnosti s ručením omezeným, jejíž základní kapitál bude 200.000, k tomu, že by obchodní převody podléhaly výše uvedeným podmínkách již v hodnotě 20.000 Kč, což není neobvyklá částka, a to by značně komplikovalo a zpomalovalo běžný chod obchodní společnosti.

8. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti a ukládání pokynů statutárnímu orgánu - povinnost řídit se pokyny valné hromady

Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti je jedna ze základních povinností, nicméně tato povinnost není výslovně upravena v obchodním zákoníku. Avšak s ohledem na ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, který stanoví, že se vztah mezi společností a statutárním orgánem/členem statutárního orgánu řídí přiměřeně mandátní smlouvou, lze tak vyvodit z § 567 odst. 2 ObchZ tuto povinnost. Toto ustanovení upravuje, že činnost, k níž se mandatář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná nebo musí znát. Mandatář je povinen oznámit mandantovi všechny okolnosti, které zjistil při zařizování záležitosti a jež mohou mít vliv na změnu pokynů mandanta.

Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti je však možné vyvodit i z dalších povinností - např. výkon funkce s péčí řádného hospodáře apod.

Součástí povinnosti jednat v souladu se zájmy společnosti je i ustanovení o povinnosti představenstva či jednatelů řídit se zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, ovšem pouze za toho předpokladu, že jsou tyto pokyny v souladu s právními předpisy a stanovami (§ 194 odst. 4; § 135 odst. 2 ObchZ).

Jak uvádí M. Bartošíková: „Povinnost jednatelů společnosti a členů představenstva akciové společnosti řídit se zásadami a pokyny valné hromady je konkretizací úpravy mandátní smlouvy, neboť zákon upravuje, kdo za společnost je oprávněn ukládat jednatelům společnosti s ručením omezeným a členům představenstva pokyny.“²⁴⁰

Jak upravuje obchodní zákoník, pokyny se netýkají obchodního vedení společnosti, resp. nemohou se ani týkat. Avšak není stanoven zákaz udílet zásady, kterými se pak bude statutární orgán obecně řídit. Je nutné si uvědomit rozdíl mezi těmito dvěma pojmy: rozdíl je ten, že pokyn bude směřovat k jednotlivému, konkrétnímu případu, kdežto zásada bude všeobecné pravidlo - jak se má obecně chovat v obchodním jednání statutární orgán. Pokyn je

---

²⁴⁰ BARTOŠÍKOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností* in Obchodní právo, č. 11, 1998 in RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 80.

tak relativně velmi přesný návod k tomu, jak má statutární orgán jednat, což by mělo za následek sice to, že by došlo k přesnějším instrukcím ze strany valné hromady, nicméně by to také mělo ten následek, že by byl statutární orgán tímto vázán a měl by tak menší možnost svého vlastního uvážení situace a uplatnění své odbornosti, což by nemělo dlouhodobě pozitivní efekt, jelikož by tak de facto o obchodním jednání rozhodovala valná hromada, což je ovšem neodborný, laický orgán oproti orgánu statutárnímu.

Jelikož činnost obchodního vedení je majoritní činností statutárního orgánu, lze soudit, že bude tato povinnost uplatňována spíše výjimečně.

„Okruh působnosti statutárního orgánu, na který v současnosti dopadá toto ustanovení, tak zahrnuje zejména činnosti spadající mimo obchodní vedení společnosti, např. povinnosti:

- jednatelů informovat společníky o záležitostech společnosti, umožnit jim nahlédnout do dokladů společnosti a kontrolovat v těchto dokladech obsažené údaje nebo k tomu zmocnit auditora nebo daňového poradce (§ 122 odst. 2 ObchZ);
- představenstva poskytnout vysvětlení týkající se společnosti (§ 180 odst. 1 ObchZ);
- jednatelů a představenstva svolat valnou hromadu společnosti (§ 128 odst. 1 a § 184 odst. 3 ObchZ);
- jednatelů nebo představenstva svolat valnou hromadu, dosáhne-li ztráta společnosti zjištěná na základě kterékoliv účetní závěrky takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu, nebo to lze s ohledem na všechny skutečnosti předpokládat; jedná se o tzv. opatření v případě ztrát (§ 128 odst. 2 a § 193 odst. 1 ObchZ).“²⁴¹

Jak je upraveno v obchodním zákoníku, je statutární orgán povinen řídit se zásadami a pokyny valné hromady, pouze pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Ovšem je třeba rozlišit protiprávní usnesení a usnesení, které obsahuje nevhodné pokyny. Tato usnesení sice protiprávní nejsou, avšak jejich uskutečnění může mít za následek vznik škody nebo jiných nepříznivých důsledků. Takové usnesení statutární orgán musí splnit, avšak je zároveň povinen valnou hromadu upozornit na nevhodnost pokynu. Tato povinnost není výslovně upravena v obchodním zákoníku, nicméně vyplývá z péče řádného hospodáře. Nesplnění této povinnosti nevyvolává odpovědnost členů statutárního orgánu, avšak jiné formy odpovědnosti nejsou vyloučeny (odvolání z funkce apod.).²⁴²

---

²⁴¹ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 81.

²⁴² Tamtéž, s. 82.

IV. Odpovědnostní princip v právu a jeho vztah k obchodním korporacím

1. Pojem, teorie a základní aspekty odpovědnosti

1.1. Princip odpovědnosti a jeho pojmové vymezení

Otázka vymezení odpovědnosti z hlediska teoretického a jejích základních principů je v zásadě vztahována k následkům jednání či rozhodování oprávněných osob s tím, že pokud dojde k nějakému poškození, je osoba jednající povinna poskytnout náhradu či jinak realizovat odškodnění. Vedle toho se v teoretické rovině ještě velmi často řeší, zda je možné zavázat odpovědností jak jednotlivce, tak i celek, když je namítáno, že jednání celku je vždy složeno z jednání konkrétních jednotlivců. Pokud se podíváme na problematiku odpovědnosti z metodologického hlediska, tak ve filozofii, sociologii a ekonomii, tedy vědách, které s právní vědou souvisí v otázce námi zkoumaného předmětu, je východiskem zkoumání skutečnost, která byla již výše naznačena, a to zda se jedná o směr, který se zabývá chováním společenských celků - metodologický kolektivismus, anebo zda v těchto směrech zkoumání nabývá na významu metodologický individualismus, který přináší jako výchozí pozici zkoumání, fungování a postavení jednotlivce. Jako obecnou definici odpovědnosti lze pro tyto účely užít konstatování, že odpovědnost je vztah, který míří k následkům lidského jednání a jednající člověk musí odpovídat za svůj čin a je považován za odpovědného, za své důsledky a případně za ně má ručit.²⁴³

Odpovědnost jednajícího se však vztahuje z obecného hlediska i na následky takových jednání, kdy nedošlo k porušení žádných právních pravidel, přesto však došlo k narušení morálního řádu. Ani v těchto případech však nelze uniknout odpovědnosti, která se v tomto případě neprojevuje v otázce nějaké náhrady, ale dochází ke ztrátě kreditu jednajícího, což se v obchodně právním směru projevuje ve ztrátě důvěry a z toho plynoucích komplikací ve směru k partnerům, věřitelům, bankám a z toho plynoucím sníženým úvěrovým možnostem.

Aby otázka odpovědnosti nebyla tak jednoduchá, tak je dále komplikována též otázkou náhledu společnosti a je často i tzv. ředěna společenskou poptávkou, což všechno má význam

---

²⁴³ JONAS, H. *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997, s. 127 a násl.
KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 142.

a ukazuje, že se pojem odpovědnosti v čase a prostoru totiž mění, což nadále může danou situaci znejasňovat a vymezení tohoto pojmu komplikovat. Není totiž od věci říci, že v případě odpovědnosti též záleží na morálním stavu společnosti, a záleží na posouzení, zda rozhodující síly chápou jednání jako nezodpovědné či nikoliv, a současně jaký je skutečný stav formálních a neformálních institucí, které se mají řešením těchto otázek zabývat.²⁴⁴

Z popsaného základního pojmového vymezení obecné odpovědnosti pak vyplývá, že přestože je v různých souvisejících vědeckých oborech věnována otázce odpovědnosti různá míra pohledu (jak uvidíme dále příkladmo ve vztahu práva a ekonomie - ostatní vědní obory a jejich posuzování překračují rámec našeho zkoumání), je zřejmé, že se pojmově a strukturálně jedná o nejednoznačný pojem, čehož důsledkem je, jak uvidíme dále, v zásadních částech této práce, kterými jsou samozřejmě otázky odpovědnosti právní, že zůstává stále sporným a teoreticky a tím samozřejmě i prakticky nevyjasněným pojmem. To vše samozřejmě přináší nejen možnosti diskusí na uvedené téma, ale vede na straně druhé nejen k obohacení teorie a praxe na dané téma, ale i ke komplikacím a vytváření složitých problémů při aplikaci tohoto institutu. Zejména orgánům aplikujícím právo, především pak soudům, které jsou v průběhu dějin vystaveny častým změnám hodnotících kritérií, se uvedenému nelze vůbec divit. O tom více dále v následujících částech, týkajících se konkrétních druhů a forem právní odpovědnosti.

Velice zajímavým příspěvkem a úvahou k problematice pojmového vymezení základu odpovědnosti je práce německého filozofa Jasperse²⁴⁵, který vyvodil zajímavé úvahy o návaznosti na poválečnou diskusi ohledně vypořádání se německého národa s otázkou odpovědnosti za nacistický režim a jím spáchané zločiny. Ve své práci, která má širší význam pro samotné pojmové základy odpovědnosti, dospěl k zajímavému rozčlenění pojmu, který nazval vinou:

- a) kriminální vinu
- b) politickou vinu
- c) morální vinu
- d) metafyzickou vinu

Z celkového posuzování odpovědnosti pak popsal vinu a) jako odpovědnost za zločiny postihované soudy, vinu pod bodem b) jako vlastní vinu či odpovědnost občanů za jejich vlastní vládu, odpovědnost c), tedy morální vinu hodnotil tak, že jednotlivec je odpověden za

---

²⁴⁴ KLUSON, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 34.

FULLER, L. L. *Morálka práva*. Praha: Oikoymenth, 1998, s. 48 a násl.

²⁴⁵ JASPERS, K. *Otázka viny. Příspěvek k německé otázce*. Praha: Academia, 2009, s. 98 a násl.

své činy, tedy i za činy politické a vojenské, které vykonal bez ohledu na rozkaz. Konečně pak je posledním výsledkem metafyzická vina, která vyplývá ze solidarity mezi lidmi a která má za následek spoluodpovědnost každého za bezpráví, k níž dochází v jeho přítomnosti nebo s jeho vědomím.²⁴⁶

Z hlediska předmětu našeho zkoumání, tedy odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností, je třeba uvést, že otázka odpovědnosti je samozřejmě významným fenoménem v agenturním vztahu, tedy v otázce zmocnitele a zmocněnce, a souvisí samozřejmě se správou cizího majetku a povinnostmi zmocněnce plynoucí z tohoto vztahu.²⁴⁷

1.2. Filozofie a etika odpovědnosti

V návaznosti na zkoumání otázky odpovědnosti členů statutárních orgánů v obchodních společnostech je nezbytné se zabývat v tomto rámci i základními otázkami pojmu odpovědnost a to, jak do jeho obsahového či pojmového vymezení, tak i stran jejího základu z hlediska vlastní logiky, filozofie a etiky odpovědnosti.

Z tohoto úhlu pohledu je třeba vědět, že jednou ze součástí odpovědného jednání je účel a záměr konající osoby. Z tohoto hlediska účelovost a odpovědnost tvoří nerozlučnou dvojici, která je vnitřně propojena se samotným lidským jednáním, které je pak dále zaměřeno na jednání chtěné a jednání povinné.²⁴⁸

V souvislosti se zkoumáním uspořádání, fungování a smyslu obchodních korporací je třeba v dané souvislosti připomenout, že jejich elementárním smyslem je shromažďování kapitálu a zdrojů s cílem překonat problematiku nedostatku samostatného způsobu podnikání s cílem snížení nákladů a zabezpečení efektivity zdrojů z hlediska výkonnosti pro ty, kteří do této korporace svůj majetek vložili (samozřejmě při vědomí si dalších cílů - zaměstnanost, dodavatelé, obecné blaho, rozvoj společnosti atd.)

---

²⁴⁶ JASPERS, K. *Otázka viny. Příspěvek k německé otázce*. Praha: Academia, 2009, s. 7 a násl.

²⁴⁷ LUCY, W. *Philosophy of Private Law*. 1st edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2007, s. 90 a násl.

LUNNEY, M. OLIPHANT, K. *Tort Law. Text and Materials*. 4th edition. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2010, s. 73 a násl.

PIPES, R. *Vlastnictví a svoboda*. Praha: Argo, 2008, s. 5 a násl.

ŠTĚPÁN, J. *Logika a právo*. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2011, s. 1 a násl.

²⁴⁸ KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 258.

HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 112 a násl.

POPPER, K.R. *Otevřená společnost a její nepřátelé I*. Praha: Oikoymenh, 2011, s. 55 a násl.

Z tohoto hlediska je realizace majetku prostřednictvím obchodních společností jednou z forem realizace lidských práv a svobod, které jsou elementárními hodnotami, jež vytváří podmínky pro uplatnění a iniciativu občanů, a to jak v podnikání, tak ve veřejném životě.

Na straně druhé je však třeba připomenout neméně důležitý fakt, že z hlediska etiky a filozofie pojmu odpovědnost je třeba brát v úvahu i nezbytnou druhou stránku realizace práv, a to jsou povinnosti a s nimi spojená samozřejmě otázka odpovědnosti.

Tento zdánlivě zřejmý fakt v době, kdy jsou, zejména po období existence totalitních režimů, jako zásadní hodnoty zdůrazňována právě práva a svobody člověka, nemůže na druhé straně zakrýt otázku odpovědnosti. Je totiž zřejmé, že jakmile jednou dojde k nějakému vymezení práv jednotlivců a to jakýmkoliv způsobem (zákonem, katastrálním vymezením, resp. nějakým jiným záznamovým či vkladovým způsobem či jinak), vždy musí na druhé straně dojít k zákonnému respektování a tudíž k povinnosti druhých tato práva akceptovat, ale současně i k povinnosti vlastníka nějakým způsobem se ve vztahu k ostatním a celku chovat. Je pak zřejmé, že se zde objevuje několikanásobná resp. vzájemná reciprocita, a to nejenom mezi vlastníky navzájem, ale i ve vztahu mezi vlastníky jednotlivě, ale i ve vztahu k celku. Z toho pak nevyplývá nic jiného než to, že při vzájemném respektu musí vznikat nejenom vzájemná práva, ale i vzájemné povinnosti a z toho samozřejmě plyne i otázka odpovědnosti.

Uvedené konstatování je pak třeba vidět v souvislosti s problematikou práv a povinností týkajících se obchodních společností v návaznosti na to, co bylo uvedeno stran jejich cíle a smyslu fungování. Je totiž třeba si uvědomit, k čemu úspěšné fungování obchodních korporací, tak jak je vidíme ve světě a kolem sebe, ze své podstaty vede a k čemu je určeno. Pokud víme, že se jedná o ekonomické struktury, které fungují v rámci nějakého trhu za situace koncentrace kapitálu v soutěžním prostředí při realizaci jakéhokoliv typu produktu na trhu, tak výsledkem jejich působení nemůže být nic jiného než na jedné straně neúspěšnost realizace uvedených cílů a z toho plynoucí bankrot a následné zmizení z trhu, a na straně druhé naopak jejich úspěšnost a schopnost splnit představy a přání svých vlastníků a ostatních osob a tedy zajistit velký růst a majetek. A velký růst a majetek, jak známo, je nezbytně spojen s otázkou moci a jak již bylo konstatováno, moc musí být k zabránění chaosu ve společnosti podložena velkou mírou odpovědnosti.

Tato míra odpovědnosti je ještě zdůrazněna charakteristickým rysem, který plyne z fungování všech zmíněných tržních i netržních mechanismů v otázce obchodních společností, a tím je nerovnoměrnost ve smyslu nerovnoměrného získávání a rozdělování majetkových podstat mezi obyvatele, což má za následek na jedné straně koncentraci kapitálu

a majetku a na druhé straně určitou tendenci těchto vlastníků k vytvoření systému všemoci bez zodpovědnosti.

V praxi se lze s uvedenými případy poměrně velmi často setkávat v politických pohledech na danou problematiku, nicméně ekonomická a právní stránka věci nakonec vždycky přivede dříve či později účastníky daných vztahů ke zjištění, že při ataku a zvýšenému náporu neodpovědných způsobů jednání nelze zachovávat nejenom neutralitu nebo dokonce zodpovědností pohrdat, ale je třeba princip zodpovědnosti jakoby znovuobjevit a reinstalovat. Je tedy zřejmé, že filozofický a etický princip odpovědnosti není principem sám pro sebe, ale je neodbytně spojen s elementárními principy právního státu, a ani různé teorie, které se tomuto principu vyhýbají²⁴⁹, se nemohou otázce odpovědnosti vyhnout (viz. známý souboj mezi právníky a ekonomy v otázkách transformace totalitních ekonomik na ekonomiky tržní).

V případě, že by tomu tak nebylo, by se moc, která je spojena s růstem bohatství, změnila sama v moc bezbřehou a následkem toho by degenerovala ve faktickou bezmoc a z toho plynoucí neodpovědnost. Důsledkem toho všeho by pak nebylo nic jiného než narušení a eroze základních principů morálních a právních vztahů a fungování společností by se jednoduše zadrhlo. Z toho všeho pak vyplývá zajímavý paradox, že majetek a moc vlastně z druhé strany odpovědnost nezbytně potřebuje, jelikož by se bez odpovědnosti stala sama neovladatelnou, což by vedlo zcela jednoznačně k destrukci jakéhokoliv systému.

Etické a filozofické základy odpovědnosti lze dobře vysledovat v tzv. kategorickém imperativu I. Kanta, který je charakterizován tím, aby bylo jednáno tak, aby maximum vůle mohlo vždy zároveň platit i jako princip všeobecného zákonodárství²⁵⁰, že odpovědnost je korelát moci, když rozsah a druh moci je určující pro rozsah a druh odpovědnosti. Primární je získání moci, z čehož následně plyne povinnost a z toho plynoucí význam odpovědnosti.

---

²⁴⁹ KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 251 a násl.

²⁵⁰ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 155 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The Complete Guide to Sarbanes-Oxley: Understanding How To Sarbanes-Oxley Affects Your Business*. Avon, Massachusetts, USA: Adams Media, 2007, s. 28 a násl.

KANT, I. *Základy metafyziky mravů*. Praha: Svoboda, 1976, s. 25 a násl.

JASPERS, K. *Otázka viny. Příspěvek k německé otázce*. Praha: Academia, 2009, s. 28 a násl.

JONAS, H. *Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci*. Praha: OIKOYMENH, 1997, s. 150 a násl.

KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 261 a násl.

RIPSTEIN, A. *Equality, Responsibility, and the Law*. Cambridge, United Kingdom: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1999, s. 75 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *THE MECHANISMS OF GOVERNANCE*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 78 a násl.

Zásadní zjištění však je, že cesta k moci má být určena pouze pro ty lidi, kteří nějakým způsobem již osvědčili či prokázali smysl pro zodpovědnost.²⁵¹

1.3. Odpovědnost a vztah práva a ekonomie

V souvislosti se zkoumáním otázky odpovědnosti v rámci korporátního práva se při řešení vnitřních vztahů v rámci korporace při vědomí způsobů fungování obchodních společností nevyhneme v tomto směru určitému bližšímu srovnání právního a ekonomického pohledu na danou problematiku. V této zdánlivě nesouvisející vazbě čili vztahu a pohledu práva a ekonomie na danou problematiku je totiž do určité míry skryta část podstaty problému, který nejlépe uvidíme dále v konkrétní právní úpravě ČR a jednotlivých států a tou je značně obtížné prosazování samotného odpovědnostního principu v systému práva obchodních společností, a to nejen obecně, ale i právě proti členům orgánů těchto společností.

V kontextu tohoto konstatování je třeba si položit otázku proč tomu tak je, proč právo a ekonomické vědy mají na tuto otázku různé pohledy a odpovědi.

Odpověď, která byla již částečně naznačena v předchozím odstavci, je vskutku velmi zajímavá a ukazuje, že v této otázce, tedy v otázce odpovědností, bude i do budoucna ještě v mnohém co zkoumat. Z hlavních ekonomických proudů různých teorií totiž vyplývá, že různí teoretici ekonomických směrů jsou přesvědčeni o svém „objektivním pohledu“²⁵², naproti tomu jsou právnímu pohledu přičítány jiné než objektivní pohledy. Následek těchto premis se pak dochází k závěru, že hlavním ideovým směrem, kterým by se měla ekonomická věda v této otázce zabývat, je neutralita, tedy to, že ekonomické vědy by se měly zabývat pouze realitou, resp. existujícím stavem a že v jejich předmětu zkoumání není hodnotové posuzování. Mají za to, že samotné hodnocení je etickou kategorií stejně jako odpovědnost a že toto posuzování umožňuje vyslovovat soudy o tom, zda naše plnění závazků nebo norem je správné či nesprávné. Tímto postupem se pak dospívá logicky nejen k tomu, co se ve skutečnosti děje, ale též k tomu, co a jak by se díti mělo, a tím se dochází nejen ke zjišťování reálného stavu, ale i k tomu, jak by se konáno býti mělo, což je vlastně zcela logicky vytváření normotvorby, kterou neutrálové odmítají, jelikož se tím vzdalují od pozitivismu ekonomické vědy.²⁵³

---

²⁵¹ KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 261 a násl.

²⁵² KOHOUT, P. *Válka právníků s ekonomy*. Lidové noviny, 21.11. 2011, s. 10.

²⁵³ KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 251 a násl.

Vedle toho je však třeba přiznat, že vedle těchto proudů, které osobně považuji za velmi účelové a do jisté míry zjevně naivní (jelikož při zkoumání společenských jevů se, dle mého názoru, nikdy nemůžeme vyhnout jejich dopadu na účastníky a subjekty těchto vztahů a hodnotová neutralita by pak činila jakékoliv zkoumání vlastně bezobsažným, jelikož by neměla žádné doporučující výstupy, jak a co dál s věcmi, jevy a instituty dělat), existují samozřejmě i jiné názory, které vycházejí z toho, že je třeba se zabývat samozřejmě hodnotovými aspekty. Především se jedná o již zmíněné teorie institucionální a neoinstitucionální ekonomie, o kterých jsme se zmínili v první a druhé části a které nám ukazují jednu ze základních os fungování obchodních společností, jelikož obchodní společnosti jsou také ekonomickou kategorií a jejich hlavním fungováním a smyslem je maximalizace profitu.

Otázka fungování obchodních společností z tohoto úhlu pohledu není samozřejmě nová a dá se konstatovat, že s ní je spojen samotný vznik obchodních korporací. Do diskuse o smyslu z hlediska odpovědnosti obchodních společností zasáhli v minulosti mnozí autoři, kteří se vyznačovali širokým spektrem názorů - od názorů, že se mají firmy starat především o sebe, jelikož si péči o veřejné blaho nemohou dovolit - až po názory, že by firma měla vyvíjet i jiné aktivity než výdělečné, např. se starat o oblasti sociální, vzdělávací apod.²⁵⁴ V současné době lze konstatovat, že tato diskuse není ukončena a lze vysledovat kromě hlavního smyslu, což je maximalizace prostředků pro vlastníky firmy, i jistou míru uvedených cílů, které bych osobně nazval altruistickými.

Naproti tomu v právní vědě je otázka odpovědnosti jedním ze základních, nejstarších a nejsložitějších institutů, který se zde objevuje. Z podstaty právního systému je zřejmé, že jakýkoliv systém práv a povinností se musí vypořádat s tím, že dojde k porušení povinností a práv tímto systémem stanoveným či garantovaným. Pro srovnání vztahů práva a ekonomie a zvýraznění zjištěných rozdílů je uvedené konstatování v této fázi zcela dostačující, pojmovému a obsahovému vymezení odpovědnosti je pak podrobně věnována kapitola třetí této části.

---

²⁵⁴ CARNEGIE, A. *The Autobiography of Andrew Carnegie and the Gospel of Wealth*. 1st edition. New York, USA: Signet Classics, 2009, s. 25 a násl.

FRIEDMAN, M. *Capitalism and Freedom*. 40th edition. Chicago, USA: The University of Chicago Press, 2002, s. 47 a násl.

CHERNOW, R. *Titan: The Life of John D. Rockefeller*, Sr New York, USA: 2nd edition. Vintage Books, a Division of Random House, Inc., 2004, s. 47 a násl.

1.4. Práva a povinnosti vlastníků a jejich odpovědnost

Z dosavadního výkladu je zřejmé, že ve svobodné společnosti, která nějakým způsobem podněcuje lidi k odpovědnosti za vlastní životy a jednání, je nezbytné dát obyvatelstvu určitý rozměr a rámec k tomu, aby mohl svobodně fungovat v rámci těchto mantinelů tak, aby vůbec k naplnění cíle, který je stanoven, mohlo dojít. Jedním z prostředků k dosažení cíle fungování svobodné společnosti je i realizace práva vlastnického. Toto vlastnické právo slouží nejenom jednotlivci, ale i společnosti, a proto je logickým důvodem garance realizace a prosazování jeho ochrany.

Na druhé straně, jak již bylo rovněž naznačeno, je otázka vlastnictví spojena s možností jeho vzrůstu a koncentrace, čímž zákonitě dochází k možnosti zvyšování se přípustného chování a tím i moci. Problém je v tom, že vlastnictví přináší možnosti moci, které ten, kdo vlastní méně nebo ničeho, fakticky nemá a ani mít nemůže, čímž se zase dále zvyšuje rozpor mezi vlastníky a nevládky i mezi vlastníky navzájem, když dochází k nerovnoměrnému rozdělení zdrojů či výsledků akumulace kapitálu.

Z toho, že se zvyšuje majetková účast a moc, je pak nezbytné, aby vlastníci, kteří touto mocí disponují, si byli buď sami, nebo jiným způsobem určeným vědomi, že moc a vlastnictví z druhé strany přináší i zvýšenou míru povinností a odpovědnosti. Vlastník totiž nese nejenom kladné, ale i záporné prvky vlastnictví a vlastnictví, obecně vzato, samozřejmě vlastníka i zavazuje. Zavazuje jej k nenarušení společenských a životních prostředí a má jej vést k tomu, aby v rozsahu svých možností k zlepšování tohoto prostředí naopak přispíval.

Z toho pak vyplývá, že vlastnictví má kromě vlastní soukromé i společenskou dimenzi, kterou v této souvislosti lze chápat jako závazek či odpovědnost za respektování obecných společenských norem.

Vlastnická odpovědnost se ve vztahu k obchodním korporacím projevuje v institutu ručení, které jakožto forma vlastnické odpovědnosti funguje tak, že připisuje následky nesprávných podnikatelských rozhodnutí vlastníků, resp. jiným osobám, jež byly pověřeny vlastníkem správou majetku. Z toho plyne, že institut ručení má poměrně značný význam při vytváření a zachování tržního mechanismu a je výrazem odpovědnosti ve společenských vztazích. Nelze totiž připustit stav, že by v tržním mechanismu trvale fungovaly subjekty, které by na jedné straně nesly ze svého hospodaření pouze profit, ale vyhnuly by se negativním následkům své činnosti, tedy vlastně závazkům a z toho plynoucí odpovědnosti. Takovýto mechanismus by pak nevedl k ničemu jinému, než k anarchistickému uspořádání, kde by se každý choval způsobem „urvi, co můžeš“, což je sice krátkodobě možné, zejm. v obdobích

revolučních či transformačních, ale nikoliv správné. Nelze totiž ani v takovýchto situacích tolerovat existenci tzv. vlastnického vakua, kdy nejsou nastaveny mantinely ani pravidla, resp. nejsou vymáhány a dojde tak k situaci tzv. morálního hazardu a ztrátám na majetku a dalším škodám.

Z toho vyplývá, že je nezbytné, aby vlastníci si byli vědomi i závazku plynoucího z jejich odpovědnosti, a dále i to, že institut ručení a odpovědnosti zásadním způsobem stanoví meze účinnosti celého společenského systému. Nelze totiž fungovat pouze s mocí a majetkem bez druhé stránky věci, kterou je z filozofického a etického hlediska závazek a odpovědnost. Kdo si toto myslí a podle toho se chová, tak je jednak mimořádně naivní a jednak nezodpovědný a tento přístup se mu v kontextu společenských a obchodních vztahů samozřejmě vymstí.

Na straně druhé nelze však být naivní i v otázce samospasitelnosti vlastnictví, které se projevovalo zejména v ideologických floskulích počátku změn společenského systému po roce 1989, kdy byla vytvořena konstrukce a teorie, že stát je jednak tím nejhorším vlastníkem a jednak, že je, zcela jedno jakýmkoliv způsobem, hlavně co nejrychleji, třeba přetransformovat dosavadní státní vlastnictví na vlastnictví soukromé, v podstatě pro kohokoliv, s filozofií, že soukromý vlastník bude vlastníkem zodpovědným. Toto konstatování se ukázalo jako mylné a mnohé případy v minulosti z období transformace jednoznačně dokázaly, že samo vlastnictví bez institucionálního rámce, který by vyžadoval i stránku odpovědnostní, není samospasitelné.

K tomu je třeba totiž uvést, že samotné vymezení vlastnického vztahu a konkrétního vlastníka není řešením v situaci, kdy není dostatečný institucionální rámec k tomu, aby vlastnictví mohlo fungovat řádně. Z toho plyne, že je třeba, aby soukromé vlastnictví bylo součástí řádně fungujícího širšího společenského uspořádání institucí a ne, aby fungovalo jako samonosná konstrukce, která je sama o sobě tak dynamickou silou, že nepotřebuje žádné kulturní, duchovní ani morální ukotvení. Omyl spočíval v přesvědčení, že výkonný ekonomický systém může být postaven jen na sebezájmu.²⁵⁵

S touto základní premisou lze v podstatě souhlasit, jelikož je zřejmé, že společenská instituce, mezi kterou vlastnictví patří, jež má širší význam a dotýká se více vztahů, jak již bylo ukázáno, mezi které patří příležitost, síla a moc, nemůže sama o sobě být jediným elementem, který ukázněje a zavádí disciplínu. Tato iluzorní představa je vyvrácena ukázkami desítek zdevastovaných objektů na našem území, které vlastní soukromí vlastníci a kromě této skutečnosti se nic jiného na jejich vztahu neprojevilo. Místo toho, aby se odpovědně o

---

²⁵⁵ KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 69 a násl. MLČOCH, L. *Institucionální ekonomie*. Praha: Karolinum, 2005, s. 99 a násl.

uvedené starali, ponechávají vše svému osudu a blížícímu se rozpadu a ruiniizaci. Z toho plyne, že je nezbytné, aby otázka vlastnických práv a jejich odpovědného využívání byla zařazena, resp. zasazena do konkrétních politických, hospodářských a právních poměrů, takže je zcela jistě součástí širších společenských vztahů, a je nezbytná otázka regulace, a to regulace jak tržní tak i netržní, o níž bylo v souvislosti s obchodními společnostmi pojednáno v první a druhé části této práce. Regulace v tomto smyslu společně s ostatními instituty je totiž jedním ze základů udržení na uzdě rostoucího majetkového vlivu a moci, které by bez zodpovědnosti mohlo vést až k vlastní destrukci. O významu správného zasazení institutů do společenských podmínek se přesvědčíme v části týkající se naší nové právní úpravy, která, dle mého soudu, v řadě případů vychází z nedostatečné a neúplné analýzy a sází častěji na rychlost a pokus protlačit právní úpravu za každou cenu bez ohledu na skutečný a reálný stav.²⁵⁶

2. Institucionální principy a prvky odpovědnosti

2.1. Pojetí institucí a odpovědnost

Z předchozího zkoumání víme, že nejsou důležité ve vztahu k určitému institutu jenom samotné jeho principy či vymezení, a to jak pojmově, tak obsahově, ale neméně významné je i institucionální prostředí, ve kterém se realizace toho, kterého institutu, v daném případě odpovědnosti, a jak uvidíme dále ještě přesněji, právní odpovědnosti, a to konkrétních osob, v daném případě členů statutárních orgánů obchodních společností, v soukromoprávní oblasti pohybuje. Je totiž třeba vědět, že ne všechny instituce se k problému odpovědnosti chovají stejně, je vidět např. zcela jiný pohled na tento problém, jak již bylo uvedeno, z pohledu ekonomického a z pohledu právního a již tímto je dán základní strukturální rozměr a rozdíl úhlu pohledu jednotlivých institucí plynoucích ze složení vládnoucí garnitury, nehledě na to, jaký je pohled konkrétních jednotlivců, kteří jsou každý vybaven různými vědomostními či jinými a dalšími dispozičními předpoklady pro hodnocení toho kterého jednání a jeho následků, tudíž i fenoménu odpovědnosti.

V souvislosti s významem institucí v otázce odpovědnosti je ještě vhodné uvést, že instituce nejsou monolitickou skupinou, ale v zásadě se dělí do dvou základních skupin -

---

²⁵⁶ GRIFFIN, S. *Personal Liability and Disqualification of Company Directors*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 1999, s. 45 a násl.
STIGLITZ, J. E. *Jiná cesta k trhu*. Praha: Prostor, 2003, s. 23 a násl.

formální instituce, neformální instituce. Velice zjednodušeně lze pro potřeby našeho zkoumání konstatovat, že formální instituce jsou vytvořeny zejména k řádnému fungování státní moci a jsou tudíž produktem státu a jejich cílem je zachování státní moci a mají povahu pravidel tvořených zákony a ostatními normami a jejich dodržování je vynucováno státní mocí.

Vedle toho pak existují i zmíněné neformální instituce, které jsou podle F. A. Hayeka²⁵⁷ produktem kulturní evoluce založené na skupinové selekci schopnými adaptace v daném konkrétním prostředí. Neformální pravidla, mezi kterými hraje významné postavení morálka, vybavují člověka schopnostmi a možnostmi, které přesahují jeho individuum, a právě z toho důvodu dochází ke sjednocení více názorů a lidí a z toho plynoucí možnosti vyššího sociálního uspořádání. Pro přesnost je třeba pro případ zkoumání naší problematiky uvést, že typickými příklady neformálních institucí jsou kromě morálky též tradice, rodina, jazyk, společenské zvyky, návyky a pravidla. Do tohoto pojmu je třeba zařadit ještě tzv. obecná pravidla, hodnoty a též normy.²⁵⁸

Z tohoto hlediska je třeba se na danou problematiku dívat tak, že člověk jako tvor rozumně myslící a mající nějakou strukturu chování, jednání a sebe posuzování, jak zpětně tak i dopředu, je tvor vybavený vlastností hodnocení, což znamená, že se při vedení a realizaci svého života zabývá úvahami, které vedou k posuzování toho, co je pro něj vhodné či nevhodné, výhodné či nevýhodné či prospěšné či neprospěšné, čili snaží se vytvářet nějaký hodnotový systém. Od hodnotového systému už je jenom kousek k vytvoření systému norem, které tyto hodnoty k určitému jednání či chování přiřazují. Vyjádřením určité hodnoty v příkazovacím smyslu je pak právě zmíněná norma. V praxi je tato úvaha jednoduše doložitelná v otázce konkrétního pohledu na chování – hodnota je právě zmíněná odpovědnost - norma z ní přikazuje, chovej se odpovědně.²⁵⁹ K takovým hodnotám patří samozřejmě svoboda, sociální spravedlnost, solidarita a další. Kromě toho je třeba ještě vzít

---

²⁵⁷ HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 157 a násl.

²⁵⁸ ALCHIAN, A. A. *Volume 2. Property Rights and Economic Behaviour*. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2006, s. 250 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 237 a násl.

PŘIBÁŇ, J. HOLLÄNDER, P. *Právo a dobro v ústavní demokracii. Polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, s. 69 a násl.

LOOSE, P., GRIFFITHS, M., IMPEY, D. *The Company Director. Powers, Duties and Liabilities*. 10th edition. Bristol, United Kingdom, 2008, s. 57 a násl.

²⁵⁹ KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 238 a násl.

v úvahu zmíněná pravidla, která regulují obecné a zvláštní aktivity a lze je charakterizovat jako univerzální pravidla slušného chování.²⁶⁰

2.2. Vztah odpovědnosti a morálky

Otázka vztahu odpovědnosti a morálky, která je dalším systémem pravidel chování, tedy norem, je tématem, které se objevuje poměrně často zejména ve filozofické a sociologické literatuře, a to zpravidla vždy v obdobích, kdy dochází k nějakým otřesům a s nimi souvisejícím změnám, zejména majetkovým. Je to logické, jelikož právě v období těchto změn dochází k velice častým jevům, které zejména předchozími vlastníky nejsou považovány za slučitelné s dosavadním hodnotovým morálním systémem, a když už jim nezbyvá v podstatě nic jiného, tak si, cynicky řečeno, vypomáhají posuzováním svých nesouladů s realitou, hodnocením z hlediska morálky. Tím nemá být uvedené kritikou morálky, ale poukázáním na to, že k takovým situacím prostě dochází.²⁶¹

Právě naopak je třeba se v ekonomické oblasti, mezi níž obchodní společnosti patří, zabývat otázkami, které s morálkou zcela nepochybně souvisí. Jednou z těchto otázek je otázka posouzení významu vzájemného vztahu soukromého zájmu a zájmu veřejného resp. obecného, který je pro naše úvahy s ohledem na zjištěné vztahy alokace kapitálu, soukromé vlastnictví, zvyšování hodnot soukromého majetku a současně nerovnoměrnost rozdělování zisku a příjmů, rozhodující. Právě proto, že dochází v soukromém mechanismu tržního hospodářství k jasné interakci mezi zájmem soukromým a obecným, dochází mimo jiné i k řešení otázek, jako je vzájemné respektování jiného, povinnost, porušení povinnosti, škoda a z toho plynoucí odpovědnost.

V průběhu vývoje dochází k různým střetům a ovlivňování těchto dvou elementárních zájmů a objevují se principy, které regulují čistě ekonomickou stránku činnosti obchodních společností i principy morálky, jako jsou šetrnost, pracovitost, slušnost a podobně.²⁶²

Významným představitelem, který do uvedeného směru vnesl i prvky morálky, byl již zmíněný F. A. Hayek, který konstatoval, že se člověk má řídit svým svědomím a transformovat individuální aktivity k uspokojování potřeb ostatních, o nichž ani nemusí vědět a kteří ani nejsou součástí jeho vlastních záměrů. Člověk, který usiluje o dosažení toho, co

---

²⁶⁰ HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 157 a násl.

²⁶¹ HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 157 a násl.

MARX, K., ENGELS, F. *The Communist Manifesto*. London, England: Penguin Books, 2002, s. 1 a násl.

²⁶² MLČOCH, L. *Institucionální ekonomie*. Praha: Karolinum, 2005, s. 99 a násl.

považuje za chtěné, vlastně pouze spouští určitý mechanismus a trh pak koriguje jednotlivou činnost jednotlivců k uspokojování příslušných konečných potřeb. Lidská nerovnost čili stav, kdy jednotlivci vstupují ve svobodné společnosti v tržní prostředí a naopak, jejich rovnost v respektování pravidel chování tvoří základ svobodné společnosti.²⁶³

V této souvislosti nelze opomenout dílo A. Smithe - *Teorie mravních citů* - a dále Veblena - *Teorie zahálčivé třídy*, v nichž první se pak zabýval doplněním racionálního zájmu na vlastním prospěchu sebeovládáním, smyslem pro povinnost a úctou ke spravedlnosti. Druhý pak si všiml morálního vlivu bohatých na způsob organizace a produkce a fungování tehdejší společnosti.²⁶⁴

Konečně pak nelze v této souvislosti opomenout ani marxistický pohled na svět, který vyrůstal rovněž z pozorování a analýzy jevů kapitalismu zejména 19. století, jenž přinesl však jiný pohled na řešení rozporů mezi soukromým a obecným zájmem, a to tak, že jej nahradil programovou likvidací kapitalistického způsobu hospodaření s nahrazením tezí o nutnosti souladu těchto zájmů koncepcemi sledujícími již zmíněnou likvidaci starého řádu, a to zjednodušeně řečeno filozofií vykořisťování člověka člověkem a z toho plynoucí teorie nadhodnoty, která konstruovala, že zdrojem zisku je výslovně a pouze okrádání zejména dělnické třídy o výsledky jejich práce, a teorií o nutnosti vyvlastnění výrobních prostředků s tím, že automaticky dojde v případě odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků k vyrovnání rozdílů mezi soukromým a obecným a zespolečenštěním těchto prostředků budou tyto problémy odstraněny.²⁶⁵

I když by se mohlo zdát, že otázka morálky v ekonomickém směru nehraje rozhodující roli, je samozřejmě pro nezbytný a řádný hospodářský život její zachování důležité. Nejde totiž nevidět, že kromě toho, že je člověk většinu života ve svém zaměstnání, je také i subjektem společenským a subjektem práv a povinností v rodině a širším okolí, a tudíž je i subjektem realizace morálních norem. Je zřejmé, že morální normy, kulturní hodnoty, tradice, rodina atd. mají velký vliv i na chování lidí v rámci jejich ekonomické činnosti. Nejde tedy v žádném případě o samoučelný pohled, ale otázka vztahu odpovědnosti a morálky má význam při řešení fenoménu odpovědnosti zcela neopomenutelný.²⁶⁶

---

²⁶³ HAYEK, F. A. *Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, s. 157 a násl.

²⁶⁴ SMITH, A. *Teorie mravních citů*. Praha: Liberální institut, 2005, s. 142 a násl.

VEBLEN, T. *The Theory of the Leisure Class*. New York, USA: Dover Publications, Inc., 1994, s. 151 a násl.

²⁶⁵ MARX, K. *Das Kapital. New edition. A critique of political economy*. Editor Engels, F. USA: Regnery Publishing Inc., 1996, s. 1 a násl.

²⁶⁶ MLČOCH, L. *Ekonomie důvěry a společného dobra. Česká republika v Evropské unii: Pokus o nástin perspektivy*. Praha: Karolinum, 2006, s. 22 a násl.

2.3. Formální a neformální instituce a jejich vzájemný vztah

Vzájemná vazba mezi institucemi, morálkou a odpovědností má zcela zřetelný a nepopíratelný význam. Jak již bylo naznačeno, je kromě obsahu toho kterého institutu, který má nějaký regulační obsah, též nezbytné, aby byl zasazen a působil v určitém institucionálním prostředí. To mimo jiné znamená, že je vždy třeba v úvahu brát konkrétní historické tradice, zvyky, společenské zvyklosti, obyčeje a morálku.

Význam vlivu institucí na vývoj vztahů mezi lidmi, ke které patří i fenomén odpovědnosti, je tedy nesporný. Je třeba vědět, že instituty jako pravidla morálky jsou součástí civilizačního vývoje a je třeba s nimi zacházet tak, že je nezbytné provádět jejich kultivaci tak, aby opomíjením těchto jevů nedocházelo k oportunismu a z něho plynoucího morálního hazardu, které obojí přináší následně zvýšené náklady na jejich pacifikaci. Uvedené bylo nejlépe vidět v otázce teorie agentury, nutnosti transakčních nákladů a překonání rozporů mezi zmocněncem a zmocnitelem. Postupně přijímaná pravidla mající charakter institutů a z toho vznikajících institucí, v daném případě neformálních, totiž nejsou samoučelná. Je totiž zřejmé, že život podle pravidel s sebou přináší schopnost přežití, nejen v souboji s nepřáteli, ale i s konkurenty, a o to jde v hospodářském životě a tedy i v otázce obchodních společností především. Konečně pak je třeba připomenout, že pravidla, která jsou vytvářena, tvoří základnu odpovědnosti.

Formálními institucemi, které fungují v daném fenoménu odpovědnosti, jsou především zákony a jiné právní předpisy, které jsou druhou částí institucionálního pozadí vedle již zmíněných institucí neformálních, zejména morálky, zvyklostí atd. V dané souvislosti je třeba připomenout velký význam vzájemného vztahu, tedy interakce mezi institucemi formálními a neformálními. Je třeba vědět, že rovnováha v těchto vztazích je poměrně velmi křehká a nezbývá často, než aby nastupovaly instituce vynutitelnosti práva v podobě soudů a ostatních orgánů. Nesmíme totiž zapomenout, že vzájemný vztah formálních a neformálních institucí není samoučelný, ale bezprostředně ovlivňuje výkonnost všech hospodářských subjektů. V návaznosti na problematiku obchodních společností a odpovědnosti členů jejich orgánů je uvedené velmi příznačné a aktuální. Z již zjištěného víme, že obchodní společnosti jsou historicky velmi úspěšným institutem, který zcela nepochybně v rozvinutých zemích vytváří páteř ekonomiky a zásadním způsobem tedy musí mít vliv na neformální i formální instituce, které se v jeho blízkosti objevují. Je totiž důležité vědět, že záleží na tom, aby byly jak

---

REICH, R. B. *Dílo národů. Příprava na kapitalismus 21. století*. Praha: Prostor, 2002, s. 45 a násl.

formální, tak neformální instituce respektovány, jelikož jsou to systémy, bez nichž nemůže výkonná ekonomika existovat. Proto má uvedené v otázce obchodních společností v námi zkoumané problematice podstatný význam a není od věci připomenout, že nejenom kvalitní právní úprava, ale i morální integrita jsou podstatnými otázkami, které je třeba vzít v úvahu. O tom, jak kvalitní, soudržné a v souladu s neformálními institucemi jsou zejména právní normy upravující dané vztahy, se přesvědčíme dále.

V této souvislosti bych se rád ještě zastavil u jedné problematiky, která má v otázce obchodních společností a jejich vlastníků zajímavé souvislosti. Jde o tzv. koncepci spontánního vývoje institucí, která v paralele s historickými zkušenostmi z období budování kapitalismu v USA²⁶⁷ připouští existenci toho, že osoby, které nabyly majetku nečestným a nezákonným způsobem, se samy prostřednictvím svého mocenského a majetkového vlivu v budoucnu postarají o to, aby se obdobné již neopakovalo, a samy vytvoří systém, který je bude chránit.

I když se může jevit z vnějšího pohledu, že existují jevy, které by mohly něčemu takovému nasvědčovat (zejména různé zkratové a zvrátové jednání různých politických stran), osobně považuji uvedené v dlouhodobém kontextu (i při naší známé historické ztrátě paměti) za stěží, v dlouhodobém výhledu, trvale prosaditelné. Dovoluji si totiž domnívat se, že ani představa budoucího prospěchu nemůže odůvodnit porušování pravidel v přítomnosti. Takováto vize je, podle mého názoru, iluzí, jelikož ten, kdo porušoval pravidla a nabýval majetkových hodnot minimálně nečestným způsobem, si jich stěží bude v budoucnu vážit a spíše nastane situace známá z dějin pod filozofií „rychle nabyt, rychle pozbyl“.

2.4. Možnosti transformace institucí a otázka odpovědnosti

Tak jako se vyvíjí všechny společenské fenomény, je třeba připustit i možnosti změn v institucích, a to jak neformálních, tak formálních, za což lze v minimálním případě poděkovat samotnému civilizačnímu vývoji. Je však třeba uvést, že tendence, kterými se ty které instituce mění, nejsou shodné. Neformální instituce, které jsou součástí dlouholetého vývoje, jako je morálka, zvyklosti, společenský náhled na povinnosti a odpovědnost, se mění

---

²⁶⁷ CARNEGIE, A. *The Autobiography of Andrew Carnegie and the Gospel of Wealth*. 1st edition. New York, USA: Signet Classics, 2009, s. 28 a násl.

FRIEDMAN, M. *Capitalism and Freedom*. 40th edition. Chicago, USA: The University of Chicago Press, 2002, s. 50 a násl.

FRANKLIN, B. *Way to Wealth*. Bedford, USA: Applewood Books, 1986, s. 60 a násl.

CHERNOW, R. *Titan: The Life of John D. Rockefeller, Sr* New York, USA: 2nd edition. Vintage Books, a Division of Random House, Inc., 2004, s. 50 a násl.

v dlouhodobém kontextu pomaleji než instituce formální, které jsou jako produkt lidských nápadů a činností, samozřejmě náchylné k účelovému měnění se v zájmu těch či oněch skupin. To, že tomu tak je, se přesvědčíme zejména v části sedmé, kde se budeme zabývat vývojem, důvody a častými změnami platné právní úpravy, právě práva obchodních společností.

Z povahy institucí vyplývá, že se v průběhu času tak, jak vzrůstá lidské poznání, samozřejmě mění. Tato změna je zcela logická, kdyby tomu tak nebylo, tak by docházelo k zabrzdění vývoje a institucionálnímu úpadku.

O tomto problému též svědčí to, že instituce se vyvíjejí či nevyvíjejí podle toho, jak otevřený systém, který na ně působí, reprezentují či nikoliv. Je třeba vědět, že mezi institucemi a okolím, které je předmětem jejich regulace, musí přetrvávat určité přepětí, které je charakterizováno tím, že jsou aktivizovány procesy vnitřní institucionální vazby. To se projevuje v tom, že mezi vývojem institucí a vývojem společenského okolí je určitý posun, a to tak, že problémy dneška představují výzvy pro úpravy institucí, které se projeví až později. To je mimo jiné proto, že instituce, a to jak formální, tak neformální, zejména však neformální, mají povahu určitých symptomů, které se nějakou dobu udržují, a proto jsme i my náchylní k známé teorii závislosti na zvolené cestě (o níž byla řeč v části dvě v otázce corporate governance), a též proto, že rádi udržujeme i konzervativní způsoby přemýšlení, což na jedné straně bývá i určitou averzí vůči rizikům, ale na straně druhé nemusí být vůbec špatné, protože to, na co jsme zvyklí a co je léty prověřeno, což bychom mohli nazvat konzervativními hodnotami, nemusí být vůbec špatné. Totiž to, co je v minulosti prověřeno a čím byl v minulosti dosažen úspěch, nemusí být vůbec přežitkem. Je pozoruhodné, že těmito otázkami institucionalismu se již v roce 1889 ve své knize *The Theory of the Leisure Class* zabýval Thorste in Veblen, a nezdá se, že by jeho dílo ztratilo na aktuálnosti.²⁶⁸

---

²⁶⁸ VEBLIN, T. *The Theory of the Leisure Class*. New York, USA: Dover Publications, Inc., 1994, s. 151 a násl.

3. Teoretické, historické a vývojové aspekty institutu právní odpovědnosti

3.1. Pojem, teorie a základní principy právní odpovědnosti

Pro právní instituty a vývoj práva vůbec je typická interakce s podmínkami, ve kterých se vyvíjí ta která společnost a tyto interakce mezi právem, ekonomikou, politikou a ideologií jsou vesměs vzájemné. V této souvislosti je třeba připomenout, že zvláště důležitý význam mají pojmy, které tvoří základ právních institucí. Jedním z těchto pojmů, které jsou řazeny do kontextu elementárních právních institutů, je pak i pojem odpovědnosti ve smyslu právní odpovědnosti. K tomuto závěru lze dojít i z obsahové logiky pojmu odpovědnostních vztahů, když si uvědomíme vztah sankce, závazků, otázku smluv, právních skutečností a dalších, což je vše svým rozsahem, a to jak pojmovým, tak obsahovým v daném kontextu právě ukázkou toho, že odpovědnost je řazena mezi základní právní instituty.

V této souvislosti je tedy mimořádně zajímavé konstatování, že odpovědnost nebyla vytvořena právem, ale právem toliko akceptována, a to prostřednictvím nedůsledné legislativy a literatury v průběhu 19. a 20. století.²⁶⁹

Autor J. Hurdík v této souvislosti ještě dále připomíná, že nejenom Rakouský občenský zákoník občanský z roku 1811 používá výrazu v překladu odpovědnosti i výrazu ručení, ale uvedený výraz užívá ve své učebnici z roku 1929 i J. Sedláček²⁷⁰, zatímco J. Krčmář užívá pojem odpovědnosti za škodu.

Pojem právní zodpovědnost se tak zařadil do kategorie pojmů, které se pro svoji komplexnost prolínají nejenom různými kategoriemi práva, tak jak již bylo naznačeno výše, např. ve vztahu povinnost, sankce, vlastnictví a další, ale mají vzájemnou návaznost i na ostatní společenské vědy, v kontextu řešení otázky odpovědnosti členů orgánů obchodních společností dochází též k navázání na ekonomickou stránku. Lze tedy konstatovat, že flexibilita uvedeného pojmu založila vzájemné vztahy mezi různými vědními obory, jelikož se jich tak či onak v různém směru dotýká.

Uvedené zjištění s sebou přináší i nutnost obsahového vymezení v daném kontextu právní odpovědnosti. V dalších kapitolách se snažíme zabývat otázkou odpovědnostního principu

---

²⁶⁹ HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 84 a násl.

²⁷⁰ KRČMÁŘ, J. *Právo občanské. III. Právo obligační*. Vydání první. Praha: Všeherd, 1929, str. 299 a násl. SEDLÁČEK, J. *Obligační právo III.: Mimosmluvní závazky, jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž*. Brno: Nákladem československého akademického spolku Právnick, 1929, s. 31 a násl.

z hlediska vývoje jak v římském právu, tak i v českém a slovenském pohledu na danou problematiku, a dále též na otázky vývojových trendů z evropského a světového pohledu ve vývoji institutu právní odpovědnosti. K tomu, aby byla daná problematika úplná, se nelze vyhnout i samotnému pojmovému vymezení, teorii a elementárním principům právní odpovědnosti.

Z hlediska vymezení pojmu právní odpovědnost lze konstatovat, že učebnice občanského práva, resp. teorie²⁷¹, obvykle konstatují, že právní odpovědností se rozumí povinnost strpět za její porušení následky stanovené právními normami, a to v rámci odpovědnostního právního vztahu. Občanskoprávní odpovědnost je tedy sekundární právní povinnost, která vzniká jako důsledek porušení povinnosti primární. Základním předpokladem právní odpovědnosti je tedy porušení povinnosti a to jak povinnosti smluvní, tak uložené právním předpisem. Autoři dospívají k závěru, že lze konstatovat, že odpovědnost je možné definovat jako míru rozšíření práv a povinností subjektu porušujícího příslušnou povinnost. Obecně pak autoři uvádějí, že odpovědnost lze dělit z několika základních hledisek, za zásadní lze rozlišovat odpovědnost soukromoprávní a veřejnoprávní a odpovědnost plní zejména funkci prevenční, která má osobu rušitele svojí sankcí odradit od porušení jeho povinností, dále pak funkci represivní, která má sloužit k potrestání nevhodného jednání, a konečně pak funkci reparační, která má sloužit k vyrovnání způsobené újmy. Vedle toho pak lze dělit dále odpovědnost veřejnoprávní na odpovědnost správní a trestní, a pokud jde o soukromoprávní odpovědnost, tak tato vzniká zásadně mezi tím, kdo nesplnil povinnost na straně jedné, a subjektem, jemuž vznikla újma na straně druhé.

Vedle toho se pak lze setkat s názory²⁷², že právní odpovědnost je jednou z vrstev ve společenské struktuře odpovědnosti, kterou se obecně rozumí nutnost vést následky za svoje jednání. Právní odpovědnost je pak již zmíněnou nově vzniklou sekundární povinností, a to v důsledku porušení původní povinnosti. Vedle toho je pak třeba ještě vidět odpovědnost objektivní - bez ohledu na zavinění a odpovědnost subjektivní odvislou od zavinění.

Z již uvedeného zřetelně plyne, že převažující názor je takový, že odpovědnost je sekundárním právním vztahem vznikajícím z důsledku protiprávního jednání a porušení

---

²⁷¹ BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha: ASPI Publishing, 2004, str. 189 a násl.
HORSEY, K. RACKLEY, E. *Tort Law*. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2011, s. 22 a násl.

KUBŮ, L., HUNGR, P., OSINA, P. *Teorie práva*. Praha: Linde, 2007, str. 142 a násl.

KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné 1*, 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: ASPI, 2005, str. 267 a násl.

VEVERKA, V., BOGUSZAK, J., ČAPEK, J. *Základy teorie práva*, 1. vydání, Praha, Codex, 1996, str. 145 a násl.

²⁷² BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. *Teorie práva*. Praha: ASPI Publishing, 2004, str. 189 a násl.

právní povinnosti. Uvedený vztah tedy vzniká následně a nahrazuje původní práva a povinnosti, která již v důsledku porušení nemohou být realizována, anebo přináší nová práva, která existují vedle původního vztahu, nebo přemění povinnost na novou, kterou předtím uvedený neměl.²⁷³ Z uvedeného se pak vyvozují již výše naznačené funkce, a to prevenční, reparační a represivní.

K věci je třeba připomenout, že současná právní úprava rozlišuje v otázce obecné odpovědnosti v případě občanského zákoníku odpovědnost za škodu, za vady a za prodlení a dále za bezdůvodné obohacení, právní úprava v otázce obchodního zákoníku pak obecně vychází z odpovědnosti objektivní, o čemž bude dále podrobně pojednáno v následujících částech.

3.2. Historický vývoj fenoménu právní odpovědnosti v římském právu

V otázce pochopení fenoménu právní odpovědnosti považují za nezbytné zabývat se vývojem chápání právní odpovědnosti a to zejména v římském soukromém právu.

V historickém vývoji římského práva lze spatřovat chápání odpovědnosti na základě deliktu, z něhož vzniká závazkový, tedy obligační vztah. Za delikt bylo možné považovat každé porušení uložených povinností vyplývajících z určitých konkrétních právních vztahů. Z tohoto deliktního vztahu pak vznikají nová práva, a to zejména právo na náhradu škody.

Za nejstarší formy deliktních závazků byly považovány:

- 1) Úmyslné přisvojení si věci bez právního důvodu, s cílem se obohatit
- 2) Poškození věci
- 3) Jednání s úmyslem poškození cizí osoby

Z jednání typu deliktu plynuly pak přesně vymezené typy žalob, které se pak postupně rozšiřovaly mimo jiné v důsledku prétorských ediktů.

---

²⁷³ Ve starší literatuře nalézáme podrobný výklad v publikaci:

HART, H. L. A. *Pojem práva*. Praha: PROSTOR, 2010, s. 47 a násl.

KNAPP, V. *Teorie práva*, Praha: C. H. Beck, 1995, str. 201.

KNAPPOVÁ, M., KNAPP, V. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol., *Občanské právo hmotné*, 2. díl, 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 55-60,

KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, str. 163 a násl.

POKORNÁ, J. *Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností – objektivní nebo subjektivní princip?* Konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010.

POHL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol., *Občanské právo hmotné*, 1. díl, 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, str. 235-237.

V Justiniánské kodifikaci, která přijala mnohé kvazidelikty, byla vázána povinnost poškozenému nahradit nejen způsobenou škodu, ale i přisoudit finanční pohledávku, v důsledku poškození jeho osoby, a to podle okolností případu, jejíž výši určil soudce.²⁷⁴

Významná právní úprava přichází v Justiniánské kodifikaci v 6. století, kdy dochází k vydání sbírky označené jako Iustinianus, jejichž součástí byl dokument *Digesta Seu Pandectae*. Tento dokument obsahuje kromě úvah významných římských právníků detailní ustanovení zejména z oblasti soukromého práva, která upravují nejrůznější druhy a typy žalob a jejich následků v podobě odpovědnosti za škodu, za vady, za škodu způsobenou nebezpečnou činností, zvířetem a další.

Konečně pak je třeba připomenout v rámci zkoumání odpovědnosti zákon - *Lex Aquilia*, který sehrál významnou roli v uplatňování postihu škody na cizí věci.²⁷⁵

Konečně pak v učebnici práva vydané císařem Justiniánem jsou řešeny závazky, které vznikají z deliktů, přičemž civilní závazky jsou založeny zákonem. Rozlišení závazků je učiněno tak, že jsou závazky rozdělené na civilní a přetorské, které jsou označeny též jako honorární. Tato učebnice pak dělí závazky na závazky ze smluv a protiprávního jednání a konečně pak z jednání kvazi protiprávního.²⁷⁶

3.3. Odpovědnostní princip v české a slovenské právní vědě

Pokud jde o otázku odpovědnosti v právní teorii, tak za první významnou osobnost, která se nejprve zabývala problémem odpovědnosti v právní teorii, je považován Š. Luby.²⁷⁷

Uvedený autor uvádí, že tento termín má mnohoznačný význam, když se především hovoří o odpovědnosti ručitele, který se zavázal za jiného, avšak spíše jde o povinnost. Kromě toho se tento termín objevuje v otázce majetkové odpovědnosti za svůj dluh a konečně pak se jedná o případy mimosmluvní odpovědnosti, které se týkají především náhrady škody.

Vedle toho dále zdůraznil, že smluvní povinnost a odpovědnost nejsou ty samé pojmy, a zabýval se též otázkou, zda povinnost je v daném kontextu totožná s odpovědností, když dospívá k závěru, že toto ztotožnění není na místě a konstatuje, že smluvní odpovědnost je toliko další důležitou stránkou smluvní povinnosti. Jedná se tedy o povinnost, která nastává

²⁷⁴ REBRO, K., BLAHO, P. *Římské právo*. Bratislava, Slovensko: MANZ, 1997, s. 320 a násl.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1997, s. 261 a násl.

²⁷⁵ ANTALOVÁ, B. Problém zapříčinenia v rímskom klasickom práve. Úvahy o occidere a mortis causam praestare podia legis Aquiliae. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Šafárika v Košiciach, 2004, str. 13 a násl.

²⁷⁶ SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 18 a násl.

SKŘEJPEK, M. *Prameny římského práva*. Praha Lexis Nexis CZ s.r.o., 2004. str. 150 a násl.

²⁷⁷ LUBY, Š. *Zmluvná zodpovednosť v občianskom práve*. Právní obzor, 1952, str. 307 a násl.

porušením právního vztahu, a tuto povinnost nazval povinností odpovědnostní, když konstatoval, že k jejímu vzniku je zapotřebí jednak povinnosti primární a jednak její porušení.

Dalším autorem, který se danou problematikou zabýval, byl V. Knapp.²⁷⁸

Uvedený autor postavil celou problematiku za základ poměrně široké diskuse, když položil základní otázku, kterou formuloval takto - zda subjekt zodpovědnosti odpovídá za to, zda svou povinnost splní nebo nesplní. Tuto otázku pak považoval za otázku zásadního teoretického významu, která v jeho pojetí byla dána tak, kdy vlastně odpovědnost vzniká, a to zda vzniká zároveň s povinností a provází ji, či vzniká až tehdy, až je povinnost porušena. Dle jeho názoru ztotožnění povinnosti a odpovědnosti neobstojí již proto, že může existovat povinnost bez samotné odpovědnosti.

Kromě toho má uvedený autor za to, že je nesprávný názor, že odpovědnost je totožná se sankcí. Ztotožnění odpovědnosti se sankcí pak podle něho znamená ztotožnit odpovědnost s povinností, což je dle jeho názoru vyloučeno. Na tomto základě pak dospívá k závěru, že pokud by byla pravda, že se odpovědnost rovná sankci, existuje odpovědnost teprve tehdy, kdy již existuje sankce. Z toho by pak plynulo, že odpovědný je ten, kdo je postižen sankcí a je odpovědný právě proto, že byl postižen sankcí. Tato konstrukce je podle něho nesprávná a pravdou je pravý opak, protože z toho důvodu, že je někdo odpovědný, je postižen sankcí. Z toho pak vyvozuje závěr, že se odpovědnost se sankcí srovnávat nedá. Má za to, že problém stojí tak, že ten, kdo porušil právo, je postižen sankcí proto, jelikož právo s porušením povinnosti hrozbu sankcí spojuje. Má pak za to, že odpovědnost není ani povinností, ani sankcí, ale hrozbou za toto porušení, a že odpovědnost vzniká tehdy, jestliže někomu začíná hrozit sankce. Odpovědnost jakožto hrozba sankcí podle jeho názoru vzniká dříve, než došlo k porušení povinnosti, a to zejména se vznikem povinnosti, neboť právní skutečnost zakládající vznik závazku, za jehož splnění dlužník odpovídá, je zároveň právní skutečností, která v předpokladu nástupu dalších dává vznik povinnosti odpovědnostní. Konečně pak dospívá k závěru, že odpovědnost je hrozba sankcí za porušení povinnosti, která vzniká zároveň se vznikem povinnosti, a odpovědný je ten, komu sankce za porušení povinnosti hrozí. Z tohoto úhlu pohledu je pak sankce důsledkem odpovědnosti a nikoliv samotnou odpovědností.

Další autorkou, která se zabývala otázkou právní odpovědnosti, je M. Knappová, která v práci *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*²⁷⁹ po zevrubné analýze uvedené

---

²⁷⁸ KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo. 1956, č. 66 a násl.

problematiky uzavírá, že občanskoprávní odpovědnost je rozšířením stupně stanoveného chování, ke kterému došlo následkem porušením povinnosti, a jde tedy o sekundární povinnost, která vznikla v důsledku porušení povinnosti primární. Vedle toho pak dále rozlišuje druhy odpovědností na objektivní a subjektivní, když objektivní stanoví odpovědnost stanovenou v zákoně a subjektivní pak jako odpovědnost stanovenou konkrétní osobě.

Definici odpovědnosti pak stanovila tak, že odpovědnost je sekundární povinností, která vzniká v důsledku porušení primární povinnosti, a v daném případě jde tedy o odpovědnost jako povinnost strpět sankci.²⁸⁰

Otázku odpovědnosti pak dále řešil J. Švestka²⁸¹, který konstatoval, že podstatou majetkové odpovědnosti je sankce jako nově vzniklá sekundární povinnost, a to povinnost majetkoprávní, která vznikla porušením primární právní povinnosti. Dále tento autor dochází k závěru, že nepříznivý následek, který předvídá sankční složka občanskoprávní normy, lze nazvat odpovědností podle hmotného práva nebo také sankcí ve smyslu hmotného práva.²⁸²

Konečně pak dalším ústředním autorem, který se zabýval otázkou právní odpovědnosti, je J. Macur, jehož pojetí je vhodné si přiblížit v kontextu práce autora novější generace, a to J. Handlara.

Jak bylo naznačeno výše, další z řady příspěvků v dané problematice právní odpovědnosti u nás jsou pak práce J. Handlara.²⁸³ Ten dochází k závěru, že přesto, že právní odpovědnost

---

²⁷⁹ KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 199 a násl.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 255 a násl.

²⁸¹ ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966, s. 1 a násl. ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle čs. socialistického práva*. Praha, Univerzita Karlova 1976, s. 1 a násl.

²⁸² ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966, s. 1 a násl.

²⁸³ BEJČEK, J. *Odpovědnost právníků za obsah právní odpovědnosti (příspěvek k poctě p. prof. Macurovi)*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1998, č. 3, str. 371 a násl.

ELIÁŠ, J. *Společensko-ekonomické základy socialistického občanského práva*. Praha: Academia, 1970, s. 45 a násl.

FIALA, J., ŠVESTKA, J. *Některé otázky odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku*. Socialistická zákonnost, 1973, č.3, s.144-151.

HANDLAR, J. *Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí?* Právník, 2004, č. 7, str. 717 a násl.

HANDLAR, J. *Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu*. Právník, 2004, č. 2, str. 169 a násl.

HANDLAR, J. *Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem*. Právník, 2004, č. 11, str. 1041 a násl.

HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 84 a násl.

KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo. 1956, č. 1, s. 66 a násl.

KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 198.

LUBY, Š. *Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve*. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1958, I. a II. Zväzok, s. 1 a násl.

MACÚR, J. *Odpovědnost a zavinění v občanském právu*. Brno, Universita J.E. Purkyně 1980, s. 1 a násl.

patří k pojmům, kterým je v právní vědě věnována dlouhou dobu hlubší pozornost, jedná se o pojem, který právní věda nedokázala dosud naplnit jednoznačným obsahem. Přestože tato debata o povaze odpovědnosti trvá uvedenou dobu, je zřejmé, že tento pojem zůstává nadále sporným, a to jak obsahově, tak i teoreticky.

Uvedený autor ve svých příspěvcích shrnuje diskusi konstatováním a rozbořením stran diskuse na téma právní odpovědnost, do níž se zapojili v průběhu dvacátého století nejvýznamnější právní vědci, kde připomíná především práce V. Knappa, Š. Lubyho, M. Knappové, J. Švestky, J. Eliáše a J. Macura, J. Bejčka.

Handlar konstatuje, že v naší právní vědě převažovalo vždy chápání sankčního pojetí právní odpovědnosti, které spojuje právní odpovědnost s uplatněním sankcí, jež vznikají v důsledku porušení původní (primární) právní povinnosti a které zatěžuje subjekt, jenž jednal protiprávně, následky, které by v případě porušení tento subjekt neměl.

Vedle toho dále dospívá k závěru, že v naší právní vědě je situace dokonce taková, že přesto, že převažuje jednoznačně sankční chápání odpovědnosti, existuje mnoho otázek, ve kterých se názory jednotlivých autorů značně odchyľují, a dokonce nelze nalézt ani dva mezi výše uvedenými autory, jejichž názory by byly shodné. K tomu, aby se situace ještě více zkomplikovala, pak významný autor V. Knapp dospívá k jinému než sankčnímu pojetí odpovědnosti. Závěrem pak konstatuje, že právní teorie se dosud neshodla ani na tak elementární otázce, jakou je podstata právní odpovědnosti, a dále, že ústřední a nejvíce spornou otázkou je vztah odpovědnosti a sankce, či zda je sankce pojmem shodným s otázkou odpovědnosti nebo pojmem užším nebo širším.

V tomto směru zaměřuje J. Handlar svou pozornost na J. Macura, který významnou měrou do zmíněné diskuse na téma právní odpovědnost zasáhl.

Autor J. Macur navázal na několik desetiletí trvající diskusi jako zastánce sankčního pojetí na právní názory Š. Lubyho a M. Knappové. První z uvedených zastával názor, že právní odpovědnost je povinnost, která vzniká na základě porušení primárního právního vztahu, a jedná se tedy o povinnost sekundární, která vždy vyžaduje povinnost primární a její porušení. Pokud se jedná o rozdíl mezi odpovědnostní povinností a jinou závazkovou povinností, tak uvedený rozdíl vidí v jejich smyslu, zatímco smyslem původní závazkové povinnosti je realizace původních cílů, právní odpovědnost pak sleduje cíle reparační, satisfakční a případně represivní. Z uvedeného pak dále dovodil, že zásadní problém otázky odpovědnosti, čili vztah odpovědnosti a sankce, je nepodstatný, jelikož je zřejmé, že jde o totéž.²⁸⁴

---

²⁸⁴ LUBY, Š. *Prevenca a zodpovednost v občianskom práve*. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1958, I. a II. Zväzok, s. 43 a násl.

Vedle toho M. Knappová dříve, než se zabývala pojmem právní odpovědnosti, řešila otázky právní povinnosti, následků porušení právní povinnosti a pojem právní sankce.²⁸⁵ M. Knappová pak dospěla k závěru, že za sankci je třeba považovat porušení právní povinnosti, které se co do následku projevují takto: 1) změna primární povinnosti co do její dospělosti, 2) vznik nové (sekundární) povinnosti, 3) přechod nebezpečí nahodilé zkázy, ztráty a poškození věci, 4) neplatnost právního úkonu, 5) ztráta práva, resp. skutečnost, že právo nevznikne.

Z uvedeného úhlu pohledu pak přistupuje M. Knappová k samotnému řešení pojmu právní zodpovědnosti, kterou vidí pojmově tak, že odpovědnost předpokládá existenci subjektu, který je z ní oprávněn, a také subjektu, který je z ní povinen. Z toho důvodu se domnívá, že právní odpovědnost musí být vždy povinností sekundární, která je k primární povinnosti vždy povinností až následnou, a vzniká vždy jako následek porušení právě povinnosti primární. Kromě toho pak má za to, že sankce je pojmem širším než odpovědnost.²⁸⁶

J. Macur, kterého lze rovněž zařadit, jak již bylo naznačeno, mezi zastánce sankčního pojetí odpovědnosti, rovněž zaměřil svou pozornost na zkoumání otázky, zda je právní sankce širším pojmem než odpovědnost.

Za podstatu svých úvah v tomto směru pak vzal premisu, že objektivní právo působí ve společnosti vždy prostřednictvím určitých právních vazeb a tyto právní vazby jsou buď silnější - v tom případě se jedná o vazby mezi konkrétním právem a povinností - nebo jsou tyto vazby slabší a jde o vazbu mezi abstraktním právem a abstraktní povinností. Platí, že sankce znamená zatížení subjektu, a pokud tomu tak je, tak se musí projevit v určité právní formě. Touto právní formou pak nemůže být nic jiného než stanovená subjektivní povinnost snášet nepříznivé následky.

S ohledem na uvedené pak dospěl k závěru, že uplatnění právní odpovědnosti a právní sankce spadá v jedno. Mezi sankce mající za následek vznik odpovědnosti řadí také neplatnost právního úkonu, skutečnost, že právo, které by jinak vzniklo, nevznikne, dále rovněž změnu primární povinnosti co do její dospělosti a i přechod nebezpečí nahodilé zkázy, ztráty a poškození věci.

Konečně pak na otázku ohledně sankce a odpovědnosti J. Macur závěrem odpovídá, že naprostá shoda mezi nimi není, jelikož sankce je určitým ustanovením objektivního práva,

---

²⁸⁵ KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 180 a násl.

²⁸⁶ KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 180 a násl.

kdežto odpovědnost je právní postavení subjektu, který povinnost porušil a má snášet následky stanovené příslušnou sankční normou.²⁸⁷

Velmi zajímavě J. Handlar hodnotí diskutovanou otázku vymezení pojmovprávní otázky, když dochází k závěru, že samotný pojem odpovědnosti se dostal do právní terminologie tak, že začal být v textu zákona postupně používán, a nikoliv tak, že byl vytvořen pro účely právní terminologie za účelem pojmenování určitého existujícího právního obsahu.

Tento postřeh jistě stojí za povšimnutí a lze ho považovat v daném kontextu problematiky za zcela jistě správným. Je zřejmé, že pojem odpovědnost se dostával do práva právě způsobem, o němž J. Handlar píše, a uvedené lze mimo jiné doložit, že se často vyskytoval v překladech různých textů a byl zaměňován s ručební povinností (koneckonců takto je jak v německy, tak i anglosasky mluvících zemích používán stále a tohoto pojmu používá rovněž ekonomická věda).²⁸⁸

Ve své další práci týkající se dané problematiky se J. Handlar²⁸⁹ zabývá otázkou pojetí právní odpovědnosti V. Knappa a dospívá k závěru (při zkoumání otázky, zda právní odpovědnost je buď sankcí nebo pouze hrozbou sankcí), že může být buď jedno nebo druhé a že vzájemné přemostění tohoto rozporu není možné. Dále pak dospívá k závěru, že je nutno rozlišovat obecný pojem odpovědnosti a odpovědnosti právní. Pokud však je právní odpovědnost odborný termín mající svůj vlastní samostatný význam, není důvodem, aby tvrzení, že subjekt je postižen sankcí, protože je odpovědný, platilo i v právu. Kritizuje koncepci V. Knappa postavenou na dvou tvrzeních: 1) subjekt je postižen sankcí, protože je zodpovědný a 2) subjekt je postižen sankcí, protože pro případ porušení sankcí hrozí. Tím pádem V. Knapp dochází k závěru, že oba pojmy, a to jak odpovědnost, tak hrozba sankcí, jsou shodné. J. Handlar tuto koncepci kritizuje s tím, že má za to, že pokud jedna z uvedených premis neplatí, tak nemůže platit i druhá a celý systém je odsouzen k zhroucení.

Takovouto metodu nelze však obecně doporučit, jelikož ji lze užít jako kritiku jakéhokoliv přístupu, jelikož je zřejmé, že jestliže neplatí to, co je předpokladem pro nějaký výsledek myšlenkového postupu, tak stěží může platit i tento myšlenkový výstup. Nelze také považovat za nic neobvyklého mechanismy a způsoby, jakým se jednotliví autoři zabývali pojmem odpovědnost, aby se dostali k právnímu závěru, který odpovídal jejich pojetí. Takovýto postup je v praxi poměrně obvyklý - že se dopředu určí cíl a k jeho splnění se pak volí

---

²⁸⁷ MACÚR, J. *Odpovědnost a zavinení v občanském právu*. Brno, Universita J.E. Purkyně 1980, s. 64 a násl.

²⁸⁸ HANDLAR, J. *Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem*. Právník, 2004, č. 11, str. 1041 a násl.

²⁸⁹ HANDLAR, J. *Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí?* Právník, 2004, č. 7, str. 717 a násl.
OVEČKOVÁ, O. *Zodpovednosť v hospodárském práve*. Bratislava: VEDA – Vydavateľstvo SAV 1983.

prostředky - co je správné či není však nelze jednoznačně stanovit, takže kritiku v tomto směru považují za nepřiměřenou.

Zajímavější v pojetí J. Handlara je otázka „jakým způsobem je používán pojem odpovědnosti v textu jednotlivých zákonných ustanovení“, což je totiž zajímavé právě z hlediska jeho teze o objevení se pojmu odpovědnost v právní vědě, jak již bylo uvedeno. Zjišťuje, že zákonodárce používá pojem odpovědnosti v textu platných právních předpisů v obecném významu tohoto slova a nikoliv jako právní pojem.

S ohledem na popsané lze pak souhlasit s jeho závěrem, že právní odpovědnost nebyla vytvořena právní vědou a právní věda tento pojem nikdy nedefinovala jako obecný právní pojem ve snaze přiřadit mu správný právní obsah. Lze tedy konstatovat, že tento pojem přešel z obecného jazyka a následně mu teprve věda začala připisovat určitý obsah.

Toto zjištění nelze jen tak pominout a ukazuje již několikrát naznačenou skutečnost, že otázka odpovědnosti je dosud definitivně neprobádaných pojmem a náhledy na tuto problematiku jsou v celé škále od pohledu dogmatického, který se projevuje ve zvýšené přísnosti stran odpovědnosti, až v tzv. pohledu rozvolněném, který naopak považuje takřka jakékoliv jednání za přípustné. A v tomto je vidět, že problematika odpovědnosti je mimořádně zajímavá, ale i diskutabilní, a její vývoj a pojetí může podléhat jak konjunkturálním, tak účelovým a bohužel i politickým vlivům.

3.4. Evropské a světové trendy ve vývoji institutu právní odpovědnosti

V kontextu zkoumané problematiky právní odpovědnosti lze konstatovat, že výše popsané a rozebrané tradiční pohledy na tento jeden ze zásadních právních fenoménů a institutů se v současné době vlivem společenského vývoje a též vzájemné interakce, jak v rámci Evropy, tak i v kontextu s ostatním světem, posouvají do dosud netradičních směrů a pohledů, které považují za potřebné si připomenout.

Základní smysl těchto pohledů lze spatřovat především jednak ve zvýšení motivace, dodržování pravidel, a jednak v aktivizaci poškozených k časnému a řádnému uplatňování jim způsobených škod. Je tedy vidět, že se objevuje snaha o důslednější uplatnění principu odpovědnosti, což je z hlediska budoucího vývoje tohoto právního institutu, stran pohledu na takové pojmy, jako je povinnost, její porušení, vznik škody a nezbytná příčinná souvislost, které jsou tradiční, mimořádně zajímavé zjištění. Je totiž vidět zcela zřetelnou tendenci, že u dosud poměrně opomíjeného institutu (kterým odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností v minulých dvaceti letech byla) by mohl a logicky měl nastat zvýšený

zájem odborné veřejnosti a zejména vědy o účinnější a propracovanější teoretické zdůvodnění uvedeného institutu, jelikož to praxe zcela jistě bude potřebovat a vyžadovat.

Z uvedené diskuse by pak měla vzniknout východiska pro právní úpravu tak, aby byla zejména vyvážená, čili respektovala práva a povinnosti stran daného procesu. Je totiž zřejmé, že na jedné straně není vyvážené, když právní úprava preferuje poškozeného – tím působí demotivujícím dojmem, na straně druhé - pokud je právní úprava preferující škůdce, tak může dojít k laxnímu přístupu k plnění povinností a zcela zřejmému svodu ke vzniku škod.

S ohledem na popsané tedy nelze nevidět, že jak v Evropě, tak i v anglosaském právním systému, zejména ve Velké Británii a Spojených státech, dochází k zmíněným novým pohledům na danou problematiku, a považuji v kontextu dané práce za vhodné se danou problematikou zabývat.

Anglosaské země, zejména pak Spojené státy americké, jsou proslulé ve světě svojí „sudičskou kulturou“, která se projevuje ve zdánlivě enormním počtu soudních sporů, resp. sporů vůbec, o odpovědnost všeho druhu a prakticky z jakéhokoliv důvodu, což u nezasvěceného může vzbuzovat dojem, že tamní obyvatelé mají takřka sklony ke zřejmému kverulantství. Tento zdánlivý princip je pak ještě navíc podporován soudcovskou tvorbou práva a vytrvalou soutěživostí a agresivitou právních zástupců a koneckonců i zavedenou formou advokátského procesu, kde si strany hradí náklady bez ohledu na výsledek procesu.²⁹⁰ Podobná je situace i ve Velké Británii, která je rovněž proslulá tzv. kulturou náhrady nebo jinak řečeno kulturou kompenzace, která se projevuje obdobně v hledání snahy najít za každou vzniklou škodou někoho, kdo za ni odpovídá, což vede zase na druhé straně k tomu, že všechny subjekty se pojišťují, což zase vede na další straně ke zvýšení nákladů a v konečné fázi to subjekty přivádí k zvýšení obecné prevence. Na straně druhé to ale také vede k tomu, že jsou vytvářeny lákavé cíle, které jsou vysoce a kvalitně pojištěny, a na ně se atakujícím stranám vyplatí zacílit, jelikož spory a náklady jimi vyvolané se při tomto systému právní činnosti podaří levněji vyřídit prostřednictvím dohody či pojištění, než aby docházelo ke zdoluhavým a nákladným soudním sporům.²⁹¹

Závěrem k tomuto úvodnímu hodnocení je vhodné k úplnosti a objasnění již zmíněné tendence ke zvýšenému sudičství uvést, že anglosaský právní systém, dle mého soudu, podněcuje obyvatelstvo k tomu, aby uvedeným způsobem jednalo, a to nejenom výší požadovaných či vyplácených škod či honorářů, ale zejména tím, že obecným míněním je

---

²⁹⁰ WHITE, G., E. *Tort Law in America. An Intellectual History*. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2003, s. 1 a násl.

²⁹¹ Compensation Act 2006, text zákona, důvodová zpráva a související materiály: <http://www.dca.gov.Uk/legist/compensation.htm#a>.

považováno za společensky prospěšné vyhledávání případů, kde dochází ke škodám právě z preventivního hlediska, což považují v daném kontextu za prozíravé. Společnost, která je postavena na soukromém vlastnictví, tržním hospodářství a hodnotě majetku a jeho zachování, stejně tak jako zdraví či lidského života, totiž nemůže postupovat jinak. V případě, že by nedocházelo k takovýmto vlastně sebe čistícím mechanismům, by mohlo dojít i k samotné destrukci ekonomického a politického systému.

Anglosaská právní oblast totiž preferuje celostní pojetí odpovědnosti, což lze jednoduše dokumentovat v definici samotných pojmů, které jsou popisovány tak, že odpovědnost zahrnuje úsudek, schopnosti, možnosti a kompetence s tím, že jde jednak o povinnost odpovídat za své jednání, jednak o povinnost k náhradě. Toto právní pojetí se navíc vyznačuje i celostním pohledem a úplností náhrad, plynoucích z odpovědnosti.²⁹²

Konečně je pak třeba uvést, že zajímavý pohled na danou problematiku nabízí rovněž důvodová zpráva ke Compensation Act²⁹³, která uvádí, že otázka, zda byla porušena povinnost péče (zde duty of care) se sestává ze dvou částí. Jednou z nich je otázka, jakou míru péče je třeba tou kterou osobou vyvinout - tzv. standard, a z otázky, zda došlo skutečně k takovému vyvinutí této péče. Tak zvaným standardem opatrnosti se v této souvislosti chápe tzv. reasonable care - rozumná míra péče, přičemž to, zda k uvedenému došlo, je otázkou posouzení toho kterého konkrétního případu.

Dalším pohledem, který je v dané souvislosti v otázce odpovědnosti (kromě jednotlivých národních právních úprav, které mají rovněž některé zajímavé pohledy a je jim věnována celá část šest) třeba vyzdvihnout je zejména francouzské právo, které v článcích 1382 a 1383 Občanského zákoníku - Code Civile - stanoví, že každý, kdo svojí vinou způsobil škodu jinému, je povinný mu tuto škodu nahradit, a podle druhého článku je každý odpovědný nejen za škodu způsobenou svým jednáním, ale i nedbalostí, resp. lehkovážností.

Toto vymezení, které není příliš kazuistické, ale naopak velmi obecné, je na jednu stranu pro soudy problémem, protože je nutí to, že jsou před nimi projednávány tyto kauzy, právní úpravu a hlavně právní praxi nutně dotvořovat.

Z popsaného je zřejmé, že na jednu stranu dochází uvedeným postupem k tomu, že právní úprava je po staletí fakticky stejná, na straně druhé je s tím spojena zvýšená míra nejistoty, jelikož je zřejmé, že ne vždy existuje ustálená judikatura v dané věci.²⁹⁴ Konečně je pak

---

²⁹² GARNER B., A. *Black's Law Dictionary*. 9th edition. St. Paul, MN, USA: Thomson Reuters, 2009, s. 997 násl. (liability); 1427 a násl. (responsibility).

²⁹³ Explanatory Notes to Compensation Act 2006, 2006 Chapter 29, bod 9: http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/en/ukpgaen_20060029_en_1.

²⁹⁴ PETROV, J.: *Protiprávnost a obecná prevenční povinnost*. Právní rozhledy, 20/2007, str. 745 a násl.

třeba zmínit se i o pokusech vytvořit v evropském prostoru, který má shodná historická pravidla a výstupy, jednotnou koncepci soukromého práva, do kterého samozřejmě patří i uvedená otázka.

V dané souvislosti je třeba připomenout Tilburgskou skupinu (Tilburg group), která zpracovala v roce 2005 jednotné principy deliktního práva (Principles of European Tort Law – PETL), jež zpracovala základní principy odpovědnosti, zejména v otázce náhrady škody a otázce jejího vzniku, výše a rozsahu. V zásadě konstatovala, že každý, kdo podle práva způsobil škodu, je povinen ji nahradit, za nahraditelnou škodu pak považuje majetkovou nebo nemajetkovou újmu na zájmu chráněném zákonem. Chráněné zájmy pak příkladmo vyčísľuje tak, že čím je hodnota významnější, tím se jedná o více chráněný zájem. Počínaje nejdříve životem, tělesnou a duševní integritou, lidskou důstojností a svobodou přes majetkové zájmy až k tomu, že při posuzování mají být též zohledněny zájmy jednajícího.

Aktivní přístup k otázce odpovědnosti pak rovněž podporuje systematika konstruovaná jako subjektivní odpovědnost za nedodržování příslušné vyžadované úrovně jednání, kterým je stanovení principu rozumné osoby, když za rozumnou osobu se považuje rozumná osoba v rámci konkrétní profesní skupiny.²⁹⁵

Další skupina odborníků, která se zabývá danou problematikou, je studijní skupina řešící otázku evropského občanského zákoníku (Study Group on a European Civil Code), která si dala za cíl vytvořit společné evropské principy závazkového a věcného práva, a v dané souvislosti vydala Principy evropského práva. Hlavní postava uvedené skupiny, která má zásadní vliv na uvedenou koncepci, je pak Christian von Bar, jenž dlouhodobě odmítá koncepci protiprávnosti jako základního kamene odpovědnosti a tvrdí, že existuje funkční ekvivalent mezi odpovědností za protiprávní jednání a tzv. přísnou odpovědností. Tento koncept pak pracuje s pojmem tzv. přičitatelnosti, který funguje na principu toho, co všechno je zdrojem odpovědnosti ve vztahu ke škůdci. Konstrukce funguje tak, že odpovědnost plyne ze třech základních zdrojů, a to jak z úmyslu, tak z nedbalosti, tak i ke vztahu k riziku.

Zde je patrný odklon od principu protiprávnosti právě k uvedenému systému přičitatelnosti, kde je zjevné, že odpovědnost za škodu vzniká právě za splnění třech podmínek přičitatelnosti - již zmíněný úmysl, nedbalost nebo i z jiného důvodu, který lze této osobě přičíst.

---

²⁹⁵ WIDMER, P. in EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles of European Tort Law. Text and Commentary*. Wien, Austria: SpringerWienNewYork, 2005, s. 75 a násl.

Nová pojetí se neobjevují toliko v oblastech týkajících se vlastní povahy nároků, což by se dalo nazvat hmotněprávní stránky, ale přicházejí také v úvahu nové pohledy na způsob prosazování uvedených nároků, tedy pohledy procesně právní povahy.

Spouštěcím mechanismem těchto nových systémových úvah jsou vždycky nějaké nové události, v daném případě se jedná o otázky, jež dosud nebyly řešeny, kterými jsou v daném případě zejména škody více osob způsobené najednou, ke kterým samozřejmě dochází i v otázkách práva obchodních společností, kde s ohledem na vzájemné vztahy s dodavateli, věřiteli a ostatními účastníky může dojít k široce vzniklým škodám.

V podstatě mohou existovat dvě elementární varianty, jedna je taková, že na základě jednoho protiprávního jednání vznikne nárok velkému počtu poškozených a škoda u jednotlivých osob je malá, takže se mu nevyplatí samostatně žalovat. Tento jev nazývá známá škola ekonomické analýzy práva tzv. racionální apatii.²⁹⁶

Druhou situací, která pak může nastat, že každému poškozenému vznikla taková škoda, že je motivován k tomu, aby podal samostatnou žalobu, což s sebou nese přehlčení soudů žalobami.

Řešením těchto vzniklých situací, které se objevilo, je poměrně inteligentní princip tzv. hromadného prosazení práva, který je institutem transplantovaným ze Spojených států, ale objevuje se v řadě procesních institutů části evropských států.²⁹⁷

Tento princip v zásadě vychází ze dvou myšlenkových výstupů v otázce kolektivního prosazování práva. První, který považují za velice účelný a efektivní, je princip reprezentanta, který se v praxi projevuje tak, že je podána jedna žaloba, která svým obsahem reprezentuje typově všechny poškozené. Druhý princip se nazývá principem sdružovacím, ve kterém se spojí více individuálních žalob v zájmu tzv. jednotného řízení, jehož výsledky pak budou významné pro ostatní spory.

Prvně uvedený princip pochází z amerického systému „Class Action“, což se jinak také překládá jako hromadná žaloba, kterou žalobce uplatňuje porušení práva jednak svého a jednak ostatních, kteří jsou poškozeni. Uplatnění žaloby vyžaduje totožnost postižení a protiprávnost u všech členů skupiny. Při úspěšném ukončení sporu je členům skupiny

---

²⁹⁶ POSNER, R.A. *Economic Analysis of Law*. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, s. 163 a násl.

²⁹⁷ <http://www.law.stanford.edu/library/globalclassaction/index.html>.

Podrobně o těchto aspektech kolektivního prosazování: HODGES, C.: *The Reform of Class Action and Representative Actions in European Legal System: A New Framework for Collective Redress in Europe*. Hart Publishing, 2008, str. 187 – 222.

vyplacená poměrná část vymožené sumy. Tento systém se osvědčil velice dobře mimo jiné v hromadných žalobách proti bankám v souvislosti s oběťmi holocaustu.²⁹⁸

Určitým problémem, který se v dané souvislosti objevuje, je skutečnost, jak vytvořit skupinu žalujících, a zejména jak ji udržet pohromadě. Jde totiž o to, že princip class action tvořený na základě stejného způsobu poškození osob umožňuje ze skupiny vystoupit, a druhý způsob naopak vytváří pravidla, jak do skupiny vstoupit. Problémem v tomto směru je zejména otázka procesních práv a aktivity a činnosti jednotlivých poškozených, kteří by na jednu stranu nedělali nic, na stranu druhou by svou aktivitou mařili smysl těchto neformálních institucí. Vedle toho je třeba ještě spatřovat motivaci právních zástupců, pro které vzhledem k množství osob, celkové výši škody a dalších aspektů logicky představují tyto hromadné žaloby poměrně lákavou možnost výdělku.²⁹⁹

Závěrem je pak třeba konstatovat, že tato pojetí jsou jistě zajímavá, avšak v principu nelze nevidět, že se jedná o praxi neověřené teorie, a zejména soudní praxe vyžaduje pevnější uchopení dané problematiky, jelikož řeší nikoliv akademické otázky, ale konkrétní kauzy, ve kterých je třeba vždy nějakým způsobem rozhodnout. Pokud by tudíž byla uvedená východiska, cíle a výsledky nedostatečně rozpracovány, bylo by v praxi obtížné jejich skutečné či reálné použití. Uvedená úvaha nemá vyznít nikterak kriticky stran uvedených teorií, nicméně mám za to, že teprve budoucnost ukáže to, jakým způsobem a zda vůbec dojde k praktickému využití těchto názorů, teorií a představ.³⁰⁰

4. Modely pojetí právní odpovědnosti

4.1. Subjektivní model právní odpovědnosti

V otázce modelů právní odpovědnosti lze v historickém vývoji vysledovat dva rozhodující modely, které přistupují k otázce odpovědnosti členů orgánů z odlišných pohledů.³⁰¹

V prvé řadě se jedná o model subjektivní, který po členovi orgánu vyžaduje, aby poskytl péči takovou, se kterou obstarává přímo své vlastní záležitosti, a to ještě navíc s přihlédnutím

---

²⁹⁸ více o tom Federal Rules of Civil Procedure

<http://judiciary.house.gov/media/pdfs/printers/109th/civil2005.pdf>.

²⁹⁹ Více k tomu Mgr. Ľubica Širicová in Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesním postupem, Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košicích, Právnická fakulta, Sborník 2010, str. 49 a násl.

³⁰⁰ Více k tomu JUDr. Kristian Csach, Ph.D., LL.M. in Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesním postupem, Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košicích, Právnická fakulta, Sborník 2010, str. 35 a násl..

³⁰¹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 1219.

k jeho odborným znalostem a osobním zkušenostem. Objektivní model, který bude rozebrán v další části, naopak přistupuje k dané problematice tak, že vytváří umělý ideální model vlastností určité fiktivní osoby, která má vlastnosti, jež se pak vyžadují jako standard.

Podstata tohoto subjektivního modelu tkví v tom, že příslušné osoby jsou odpovědny pouze za takové porušení péče, kterou vynakládají ve svých osobních věcech. Rozdíl je v tom, že osoba odborně vzdělaná má samozřejmě vyšší úroveň znalostí a odbornosti než nejenom průměr, ale i nedbalost osob jiných. Tím se můžeme dostat do situace, že nedostane-li se společnosti takto kvalitní péče, která plyne na subjektivním principu, až do té míry, čeho je uvedený funkcionář s ohledem na svoji odbornost a znalosti schopen, jakoby to vynakládal ve vlastních věcech, může se společnost domáhat náhrady škody.

Obecně je považován tento model za výhodný pro vlastníky, kteří mohou volbou konkrétní osoby s konkrétními vlastnostmi určovat úroveň péče, kterou vůbec požadují, a pod jakou strategií, tedy koho, do firmy chtějí, bude společnost fungovat.³⁰²

Na uvedený princip však nejsou zcela jednotné pohledy, které dokumentují již naznačené názory, od toho, že je model pro společnost výhodný³⁰³, až po názor, že výhody tohoto modelu nejsou vůbec zřejmé, a to jak z hlediska časového, kdy se navržený jednotlivec může z čistě povahových vlastností výrazně změnit, tak i z hlediska obsahového, kdy nelze zjistit jednak viditelné škráloupy z minulosti a jednak není ani čas a kolikrát ani chuť, ani reálná a skutečná možnost s kvalifikací a s osobností navrhovaného se seznámit.

Za příklad zřejmého extrémismu subjektivního principu je uváděn rozsudek v kauze Cardiff Savings Bank z roku 1892, který se často nazývá kauza Markýze z Bute, který byl jako šestiměsíční jmenován v roce 1848 do představenstva uvedené banky z titulu dědictví získaném po svém otci. Společnost skončila v roce 1886 v insolvenční, kdy uvedenému bylo 38 let a na zasedání správní rady byl pouze jednou v roce 1868, když mu bylo 21 let, a to pouze po několik minut.

Banka skončila v insolvenční proto, že ředitelé jednoduše zdefraudovali společnosti velké sumy peněz a osoba ve funkci správce požadovala, aby byl uvedený šlechtic uznán odpovědným za ztráty. Rozsudkem pak bylo uzavřeno, že není shledán za zanedbání povinné péče odpovědným, v podstatě s odůvodněním, že byl oprávněn se spolehnout na ostatní členy statutárního orgánu, kteří dělali svoji vlastní práci, a jemu nebyla uložena žádná povinnost, aby na ně dohlížel. To, že byl jmenován do jejího čela z titulu dědictví a s tím, že propůjčí

---

³⁰² ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 13
REJLEK, F. *Modely pojetí odpovědnosti členů představenstva*. Dny práva – 2009 – Days of law: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009, s. 35 a násl.

³⁰³ ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 13

bance své jméno a šlechtický titul, jej nemůže činit samo o sobě odpovědným za výsledky defraudace, kterou způsobili ostatní členové správní rady.³⁰⁴

Pokud se mám vyjádřit v otázce hodnocení tohoto modelu, nelze dle mého názoru, skutečně jednoznačně uvést, zda je uvedený princip pro společnost vhodnější než princip objektivní.

Na první pohled se tomu tak může zdát v situaci, kdy budeme mít statutární orgán plný vynikajících odborníků na vše, protože si je sami vybereme a nic se společnosti nemůže stát. Otázka je však, zda je toto vůbec technicky možné a zda je to pro fungování kolektivního orgánu vhodné. Předně nikdo nemůže donutit žádného z akcionářů, aby se svým majetkem jednal jako druhý, názory těch či oněch akcionářů na kvalitu toho či toho mohou být různé a vedle toho nelze vlastníka majetku nutit k tomu, aby jednal se svým majetkem v souladu se zájmy druhých. To je jedna stránka věci, na straně druhé nelze nevidět i možnost snahy kandidáta na uvedenou funkci, aby jednak skrýval svoje prohřešky a jednak též i svoje kvality, aby se přehnané zodpovědnosti vyhnul. Konečně nelze vyloučit, že špičkové osobnosti nemusí vždy být špičkovými i ve svém výkonu, když jsou v týmu, a nelze též nevidět okolnost, že když jeden zjistí, když hluboce převyšuje ostatní, že pro něj bude výhodnější se schovat v davu, aby právě pro tuto svoji výjimečnost naopak nebyl postižen.

Otázka hodnocení tohoto principu je tedy otázkou nejednoznačnou, kromě výše uvedeného též vždy záleží na kvalitě právního řádu a aplikační praxi soudů a ostatních institucí a subjektů ve věci činných a zejména na vyváženosti pohledů při vyhnutí se extremismu jakéhokoliv druhu.

Proto se zjevně s ohledem na uvedené negativní možnosti objevil další z modelů, který naopak užitím konstrukce zachování nějaké úrovně a standardu minimální péče zavazuje vždy a v každém případě členy statutárního orgánu. Tím tak mj. nejen chrání uvedené osoby, ale i samotnou společnost, ale poskytuje i možnost měřitelného systému péče a postihu, který by s použitím subjektivního kritéria mohl být fakticky bezbřehým a tudíž i logicky bezobsažným.

4.2. Objektivní model právní odpovědnosti

Objektivní model na rozdíl od modelu subjektivního, který s ohledem na osobu fakticky přesouvá její povinnosti až na stadium vlastního dokazování a zjišťování toho, co je vlastně

---

³⁰⁴ PETTET, B. *Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law*. 3th edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 31 a násl.

schopna, vytváří kategorii, která není závislá na určité osobě a jejích změnách v určitém čase. Definuje a vytváří stav tzv. řádného hospodáře a jemu stanovuje jeho práva a povinnosti.

Na rozdíl od předcházejícího modelu objektivizuje povinnou péči a v tomto směru má pak každý statutární orgán určitou jistotu, co po něm bude minimálně požadováno.

Tato jistota je však do určité míry snižována způsobem, který je zákonodárcem volen při vymezení uvedených pojmů. Jsou názory, že lze uvedená práva a povinnosti stanovit normativním ustanovením zákona, výkladem, akademickou diskusí či judikaturou. Vyjma prvního normativního způsobu jakýkoliv jiný způsob vždy přináší dávku právní nejistoty, které se není možné nikdy úplně vyhnout. Konečně pak se uvádí, že volbou normativního způsobu by došlo k popření smyslu zobecňující úpravy, jelikož zákonodárce není schopen postihnout veškeré možné existující případy.³⁰⁵

S názorem, že užitím normativního způsobu regulace bychom popřeli zcela smysl zobecňující úpravy, lze však stěží zcela vyslovit beze zbytku souhlas, i když na první pohled tato úvaha zní lákavě, jestliže jsme vedeni vidinou možných teoretických řešení, které nás při našem zkoumání mohou jen napadnout. Nelze totiž přehlédnout, že neurčité pojmy právní jistoty do konkrétních vztahů nikdy nepřinášejí a z povahy věci ani přinášet nemohou. V praxi totiž nejde ani zdaleka tak o nekonečnou možnost teoretických řešení, jako spíše o nutnost vyřešení konkrétního určitého případu a vědomým připuštěním nejistoty s faktickou možností vícečetných výkladů lze uspokojivého řešení obtížně dosáhnout. Vedle toho není vůbec nutným předpokladem, aby zákonodárce postihl všechny možné případy, které mohou či nemohou nastat, zcela by stačilo alespoň elementární pojmové vymezení, tak jak je běžné i v případě jiných institucionálních vymezení. Nehledě na to, že interpretace jakéhokoliv druhu včetně judikatury nebudou v konečném důsledku považovány za standardní, když nebudou akceptovány alespoň většinou soudních orgánů. Takřka denně se o uvedeném můžeme přesvědčit při známé skutečnosti rozdílného rozhodování soudů v typově shodných věcech a dokonce vědomém nerespektování judikatury podřízenými soudy. Představa, že na základě akademických diskusí dojde postupně ke konečnému ustálení judikatury, která používané pojmy vyplní v podstatě beze zbytku, je dle mého soudu příliš optimistická a značně naivní.

Co lze však v kontextu dané problematiky považovat za správné, je skutečnost, že objektivní model je garancí určitého standardu a nikoliv tvrzenou glorifikací průměrnosti.³⁰⁶

---

³⁰⁵ REJLEK, F. *Modely pojetí odpovědnosti členů představenstva*. Dny práva – 2009 – Days of law: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009, s. 35 a násl.

³⁰⁶ ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce 2007, č. 3, s. 2.

Z výše popsaného, stran subjektivního principu, lze snadno vysledovat rozdíly mezi uvedenými systémy. Pokud tedy objektivní systém odpovědnosti má být opakem systému subjektivního a má být minimálním garantem nějakým standardů péče a povinností, tak takto uvažovat nelze. Systém objektivizace je zde právě určen k tomu - ať můžeme k němu mít jakékoliv výhrady – aby byla péče a uvedené povinnosti nějakým způsobem normovány, tedy měřitelné, jinak by se celá diskuse stala opět bezobsažnou a fakticky bezvýslednou. Právní normy jsou také výrazem určitého obecně uznávaného, dalo by se konstatovat průměrného chování a jednání a logicky nemá smysl činit něco jiného. Právní systém je třeba vytvářet tak, aby garantoval určité minimum práv, a ne vytvářel potencionální možnosti konfliktů. Objektivní model odpovědnosti je pak též zachování určité minimální hranice před selháním odpovědných osob a garantuje nezbytnou kvalitu členů příslušného orgánu a navíc nebrání tomu, aby nějakým způsobem prostřednictvím smluvních instrumentů byla tato kvalita péče dále jakkoliv rozšířena.

Závěrem nutno připomenout k dalšímu výkladu, zejména v části pět, že naše právní úprava užívá objektivní model, a to jednak z důvodu tradice a jednak z toho, že právní řád je prostoupen celou řadou prvků objektivních a užití subjektivního modelu by bylo v rozporu s principem rovnosti účastníků.³⁰⁷

Lze souhlasit s tím, že není možné, aby různé osoby, zde členové statutárních orgánů, které jsou vůči společnosti ve shodném právním vztahu, byly za svoje jednání odpovědny různě.

Závěrem lze tedy konstatovat v této fázi, že naše právní úprava dospěla k již známému pojmu péče řádného hospodáře, kterým jsme se detailně zabývali v části třetí.

4.3. Soukromé a veřejné právo

V otázce mechanismu fungování právní odpovědnosti se s ohledem na průřezovost působení fenoménu odpovědnosti nevyhneme alespoň stručnému pojednání o pojmech soukromého a veřejného práva.

Základ tohoto rozlišení položilo již římské právo, které ukazovalo na rozdíl mezi soukromým a veřejným právem podle charakteru toho kterého právního vztahu a účelu právní normy. Základním kritériem přitom byla skutečnost, zda a jakým způsobem se ta která právní norma dotýká zájmů práv a povinností jednotlivých osob.

---

³⁰⁷ REJLEK, F. *Modely pojetí odpovědnosti členů představenstva*. Dny práva – 2009 – Days of law: the Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009, s. 35 a násl.

Pro soukromoprávní vztahy je především typické, že účastníci mají mezi sebou rovné postavení, a v případě, že mezi nimi dojde k jakékoliv formě sporu, nastupuje k jeho vyřešení jiný orgán, zpravidla se pak jedná o soudní, rozhodčí či jiné obdobné řešení.

Naopak je tomu u veřejnoprávních vztahů, pro které je naopak zcela typická nerovnost postavení subjektů, kdy jeden ze subjektů řízení závazným způsobem rozhoduje o právech a povinnostech ostatních účastníků, což je typické pro řízení administrativní, resp. trestní.

Kromě toho je další rozdíl viditelný i v typu jednotlivých právních norem, resp. v jejich povaze, když normy veřejného práva jsou charakteristické svojí kogentní povahou, tedy se jedná o normy, které nějakým způsobem rigorózně regulují příslušný právní vztah, aniž by umožnily odlišnou účastnickou dohodu, a naopak v soukromém právu převažují dispozitivní normy, které jsou charakteristické tím, že je možné subjektům dovolit, aby se svou dohodou odchýlili od úpravy, která je v nich obsažena.

Uvedený princip vyplývá ze samé podstaty soukromého práva, je zakotven zpravidla v úvodních částech klíčových civilních předpisů a stanoví, že účastníci si mohou upravit vzájemná práva a povinnosti dohodou odchylně od zákona, jestliže to zákon výslovně nezakazuje a z povahy toho kterého ustanovení nevyplývá, že se od něho nelze odchýlit.³⁰⁸ Z uvedeného vodítka lze tedy spolehlivě určit, zda se jedná o vztah soukromoprávní či veřejnoprávní. Na základě uvedených kritérií pak nedělá problémy zařazení občanského a obchodního práva, jako odvětví práva soukromého a správního a trestního, jako práva veřejného.

K úplnosti dané problematiky nutno konstatovat, že lze vysledovat i právní vztahy, které svým charakterem mají určité aspekty soukromého i veřejného práva, k nimž patří například právo sociálního zabezpečení. Uvedené vztahy, s ohledem na nejednoznačnost, jsou proto nazývány vztahy hybridními.³⁰⁹

4.4. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu

Z dosavadního výkladu je zřejmé, že odpovědnost je jedním z elementárních právních institutů, která nefunguje jen sama pro sebe, ale prostupuje a zasahuje celou řadu odvětví právního řádu. To se samozřejmě týká i obchodních vztahů, jak soukromého, tak i veřejného práva.

---

³⁰⁸ Občanský zákoník - § 2 odst.3.

BREJCHA, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2000, s. 33.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 34.

Zkoumáním problematiky odpovědnosti jsme zjistili, že jejím smyslem je v otázce právní odpovědnosti mj. reakce na zjištění narušení právního vztahu a dále sjednání nápravy. Uvedené lze vysledovat zcela jednoznačně z funkcí, které jsou odpovědnosti připisovány.

K věci ještě třeba konstatovat, že účelu ke sjednání nápravy nelze vždy dosáhnout a ani se nedosahuje instituty týkajícími se pouze jednoho právního odvětví. Odpovědnostní vztahy v mnoha případech tak zasahují do řady odvětví konkrétního právního řádu a procházejí jak právem veřejným, tak i právem soukromým. Z uvedeného i mj. a priori vyplývá, že jsou některé principy typické pro soukromé právo a některé pro právo veřejné. Uvedené však nemůže změnit konstatování ohledně průřezového charakteru otázky právní odpovědnosti. Uvedené lze dobře pozorovat u odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu státní moci, která samozřejmě zasahuje svými principy jak do práva veřejného, tak do práva soukromého.³¹⁰

Vedle toho je třeba připomenout, že jak veřejnoprávní, tak soukromoprávní odpovědnost jsou projevem principu jednoty právního řádu a z tohoto hlediska musí být principiálně v souladu a současně se vzájemně ovlivňovat.

K tomuto závěru dospěly i soudy, když konstatovaly, že rozhodováním soudů v civilním řízení ve věcech, jimž předcházelo řízení o náhradě škody v rámci trestního řízení, tedy tzv. adhezní řízení, je rozhodováním o náhradě škody způsobené trestným činem. Specifičnost občanského soudního řízení je dána právě jeho úzkou vazbou a souvislostí s trestním řízením soudním a jeho výsledky.³¹¹

I když se uvedené může zdát jako zcela zřejmá notorieta, považuji za podstatné v kontextu našeho zkoumání na dané zvláště upozornit, jelikož v návaznosti na dosud provedené a chystané legislativní změny nelze nevidět, že dochází k pokusům o prolomení uvedeného principu a jiná praxe se projevuje v otázkách civilních a jiná praxe v otázkách trestních. Tato nejednotnost je často odůvodňována specifiky těch či oněch vztahů, změnou pojetí vztahů a nutností přizpůsobit uvedené novým globálními podmínkám umocňujícím význam soukromoprávní regulace. O tom, kam uvedené tendence vedou, se přesvědčíme v následujících částech naší práce, zejména pak v části sedm, zabývající se hodnocením nové právní úpravy, která je podle mého názoru ukázkou nesourodosti a vzájemného rozporu při soukromoprávní a veřejnoprávní regulaci.

Podle mého názoru nemůže být jednotný právní řád té které země postaven na rozdílných projevech soudů v otázce zkoumání právních vztahů a je stěží možné připustit stav, aby

---

³¹⁰ zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci.

³¹¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR Rc 22/79 (ze zprávy Cpj 35/78).

civilní soudci z hlediska zodpovědnosti hodnotili jednání jinak a zásadně odlišně od představitelů, kteří rozhodují věci v systému veřejného práva. Uvedené platí, i když je skutečností, že určité druhy, resp. typy právní odpovědnosti jsou charakteristické pro soukromé právo - odpovědnost za škodu, odpovědnost za bezdůvodné obohacení, odpovědnost za prodlení, odpovědnost za vadu - a jiné pro trestní a správní, kde je způsob realizace právní odpovědnosti stanoven v sankci právní normy.³¹²

---

³¹² BREJCHA, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2000, s. 35.

V. Soukromoprávní odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností

1. Odpovědnost členů statutárních orgánů vůči společnosti

Odpovědnost vůči společnosti se řadí mezi základní, jelikož se vychází ze závazkového vztahu mezi statutárním orgánem a společností. Tento vztah se řídí přiměřeně ustanovením mandátní smlouvy, neupravuje-li smlouva o výkonu funkce jinak.

Jak správně upozorňuje I. Rada, z ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ vyplývá, že osoby zastávající v těchto společnostech funkci v orgánech neodpovídají za výsledek své činnosti, ale za její řádný výkon. Avšak § 66 odst. 3 ObchZ toto pravidlo částečně prolomuje uvedenou povinností společnosti neposkytnout plnění v případě, že výkon statutárního orgánu nebo jeho člena přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti.³¹³

V případě porušení právních povinností vůči společnosti mohou stíhat členy statutárních orgánů z titulu jejich odpovědnosti vůči společnosti tyto sankce:

- odvolání člena statutárního orgánu z funkce,
- neposkytnutí odměny, odstupného a tantiémy,
- zaplacení smluvní pokuty, odpovědnost za porušení zákazu konkurence a nekalé soutěže,
- náhrada škody.

1.1. Funkční odpovědnost - odvolání člena statutárního orgánu z funkce

V případě, že člen statutárního orgánu své povinnosti nesplnil nebo je porušil, může ho orgán, který ho zvolil, odvolat. U akciové společnosti je tímto orgánem buď valná hromada nebo dozorčí rada (§ 184 odst. 1 písm. d) ObchZ), u společnosti s ručením omezeným je to valná hromada (§ 125 odst. 1 písm. f) ObchZ).

Možnost odvolání člena statutárního orgánu z funkce je možné při porušení jakékoliv mu uložené povinnosti (zákonem, smluvně), nejen při porušení příslušné povinnosti uváděné viz výše. Mohou tak odvolat člena statutárního orgánu de facto z jakéhokoliv důvodu. Takováto situace nastane zejména v případě, kdy člen statutárního orgánu přestane požívat důvěry těchto orgánů. Považují také za nutné zmínit to, že v obchodním zákoníku je upraveno to, že

---

³¹³ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 176.

není možné ve společenské smlouvě nebo ve stanovách upravit neodvolatelnost jednatele nebo člena představenstva.

1.2. Neposkytnutí odměny, odstupného, tantiémy

Mezi základní práva patří právo na odměnu, popř. odstupné a tantiému. Více k těmto institutům viz kapitola II.

Ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ se neaplikuje na právo na odměnu za výkon funkce, resp. na náhrada nákladů vynaložených při výkonu funkce, jelikož tyto nároky jsou přiznány ze zákona. Ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ se použije v případě odměny, potažmo tantiém, jelikož to jsou nenároková plnění. Ustanovení § 66 odst. 3 ObchZ totiž upravuje, že: „Jakékoliv plnění společnosti ve prospěch osoby, jež je orgánem společnosti nebo jeho členem, na které neplyne právo z právního předpisu nebo z vnitřního předpisu, lze poskytnout pouze se souhlasem valné hromady, nebo je-li přiznáno ve smlouvě o výkonu funkce. Společnost plnění neposkytne, jestliže výkon funkce zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti, anebo při zaviněném porušení právní povinnosti v souvislosti s výkonem funkce“.

I. Štenglová k tomuto uvádí, že tato úprava byla přijata: „...aby řešila značně diskutovanou problematiku tzv. zlatých padáků, tj. často mnohamilionového sjednaného plnění při ukončení funkce členů představenstva...vypláceného i těm členům, kteří negativně ovlivnili vývoj společnosti...“.³¹⁴

Jak uvádí dále J. Dědič: „Nepříznivým hospodářským výsledkem je třeba rozumět zhoršení hospodářských výsledků společnosti, nikoliv to, že hospodaření skončilo ztrátou. Snižuje-li se ztráta oproti minulým ztrátám, nejde z hlediska tohoto ustanovení o nepříznivé hospodářské výsledky. Obráceně skončí-li hospodaření společnosti ziskem, ale ten je výrazně nižší než v minulosti nebo neustále klesá, jde o nepříznivé hospodářské výsledky.“³¹⁵

Nepříznivé hospodářské výsledky neznamená to, že člen statutárního orgánu porušil nějakou svou povinnost. Je tudíž tak na společnosti, aby prokázala příčinnou souvislost mezi jednáním člena statutárního orgánu a nepříznivým hospodářským následkem. Důkazní povinnost společnosti je navíc ztížena, a to sice tím, že ne každý nepříznivý hospodářský následek je činností výhradně statutárního orgánu, pouze postačí, pokud se statutární orgán

---

³¹⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 205.

³¹⁵ DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002, s. 461.

aspoň trochu přičinil. Může se tak jednat tak např. i o objektivní skutečnosti, tj. nepříznivý vývoj na trhu apod.

Jedná se tak již plně o odpovědnost člena statutárního orgánu. U odpovědnosti za škodu, která je v obchodněprávních vztazích objektivní, vyžaduje tedy zákon v případě upření nároku na plnění dokazované zavinění společností (oproti občanskoprávní odpovědnosti za škodu, kde se zavinění předpokládá a je na tom, kdo svoji povinnost porušil, aby prokázal, že škodu nezavinil).

Výkon funkce s následkem nepříznivých hospodářských důsledků i zaviněné porušení povinností souvisejících s výkonem funkce členem statutárního orgánu nepodléhají promlčení. To znamená, že společnost je může namítnout kdykoliv do doby jejich vyplacení a po jejich vyplacení je člen povinen odměnu vrátit. Právo na vrácení odměny se uplatňuje jako právo na vydání bezdůvodného obohacení v obecné promlčecí lhůtě.³¹⁶

1.3. Zaplacení smluvní pokuty

Smluvní sankce za porušení povinností při výkonu funkce musí být upravena mezi společnostmi a členem statutárního orgánu (smlouva o výkonu funkce).

Zákonnou úpravu smluvní pokuty lze nalézt v § 300 - 302 ObchZ a § 544 - 545 ObčZ. Ustanovení § 545 odst. 2 ObčZ upravuje, že věřitel není oprávněn požadovat náhradu škody způsobené porušením povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta, jestliže z ujednání účastníků o smluvní pokutě nevyplývá něco jiného. Věřitel je oprávněn domáhat se náhrady škody přesahující smluvní pokutu, jen když to je mezi účastníky dohodnuto. V ujednání o smluvní pokutě by tak mělo být uvedeno, že smluvní pokuta nezbavuje člena povinnosti nahradit způsobenou škodu. Tím se dá vyhnout pochybnostem, zda je odpovědný člen povinen vedle smluvní pokuty nahradit i vzniklou škodu.

V návaznosti na ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ, které stanoví, že smlouva mezi společnostmi a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné, tudíž ujednání o smluvní pokutě, které by omezovalo odpovědnost k náhradě škody, bude neplatné.

---

³¹⁶ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 177-179.

1.4. Odpovědnost za škodu

Odpovědnost za škodu je zcela bezpochyby jednou z nejdůležitějších sankcí, se kterou se může člen statutárních orgánů obchodních společností v praxi setkat. Lze vést samozřejmě polemiku o tom, zda např. odvolání z funkce nebude v konkrétním případě pro toho kterého konkrétního účastníka představovat újmu citelnější, avšak s pravděpodobností hraničící s jistotou je evidentní, že otázka náhrady škody je věc, kterou žádný z odpovědných orgánů nepřivítá.

V úvodu našeho zkoumání považují též za nutné uvést, že náhrada škody patří mezi nejobtížnější instituty v právu a v praxi těchto sporů³¹⁷ není příliš mnoho a ještě úplněji a přesněji - nejsou nikdy jednoduché a jednoznačné, a to ani pro škůdce a ani pro poškozené, což platí o to více v právu obchodních společností. Uvedené konstatování je zřejmé i přesto, že v obchodních vztazích jsou příslušné právní normy konstruovány tak solidně, že napomáhají účastníkům věcně při rozhodování těchto nelehkých situací a sporů.

Přesto je v praxi často viditelné, že určitá část poškozených či domněle poškozených, zejména tzv. třetích subjektů, věřitelů, zaměstnanců apod., žije v domněnce absolutní odpovědnosti statutárních orgánů, což, jak dále uvidíme, je omylem a celou situaci kolem náhrady škody dále věcně komplikuje.

Závěrem tohoto úvodu nezbyvá než tedy uvést, že neexistuje žádná absolutní neomezená odpovědnost příslušných orgánů a vždy je třeba z důvodů právní jistoty trvat na splnění všech předpokladů, které zákon s otázkou škody spojuje a k její náhradě předepisuje.

Pokud jde o samotnou zákonnou úpravu náhrady škody, tak je třeba předně připomenout (a na to se často z nepochopitelných důvodů zapomíná), že majetek společnosti je ve vztahu k statutárnímu orgánu majetkem cizím.³¹⁸

Z uvedeného mj. vyplývá, že statutární orgán (v tomto případě např. jednatel) je správcem majetku společnosti a vztah mezi společností a ním je absolutním obchodním vztahem - § 261 odst. 3 písm. f) ObchZ, na který se aplikuje obdobný vztah, jaký má mandatář k majetku svého mandanta, a majetek společnosti, byť by statutární orgán byl dokonce společníkem, a to

---

³¹⁷ A to sice z různých důvodů - o tom více dále viz např. derivativní žaloby – kapitola č. 4.

³¹⁸ ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 9.

PŮRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek* in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 15, s. 541 – 549.

Více viz část I. a II. této práce.

dokonce i společníkem jediným, nelze směřovat s jeho majetkem, i když se často zejména v našich podmínkách statutární orgány chovají obráceně.³¹⁹

Uvedené konstatování je jedním z ústředních premis fungování obchodních společností co do jejich principu, vychází z již popsaných teorií agentury, oddělení řízení a správy od vlastnictví a otázek corporate governance³²⁰ a je nezbytné je při zkoumání dané problematiky mít vždy na paměti.

V našem případě se v souladu s § 757 ObchZ na otázku odpovědnosti za škodu, která vznikla porušením povinnosti stanovené zákonem, použije právní úprava § 373 a násl. ObchZ. Rovněž je v této otázce zásadní ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ,³²¹ které je zvláštním ustanovením v úpravě odpovědnosti za škodu vztahující se na členy orgánů kapitálových obchodních společností.³²²

---

³¹⁹ Řešení těchto situací, kdy dochází ke směřování majetku a smazání tzv. korporátní masky, viz dále části a kapitoly zabývající se mj. piercing the corporate veil, fraudulent trading, wrongful trading a další.

³²⁰ Více viz část II. této práce.

BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 80.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 114.

CLARKE, T. *International Corporate Governance*. 1st edition. Abingdon, Great Britain: Routledge, 2007, s. 23.

CLARKE, T. *Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance*. 1. vydání. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, s. 64.

COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 33.

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s.1 a násl.

ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 9.

HAMILTON, W. R. *The Law of Corporations in a Nutshell*. 5th edition. St. PAUL, MINN.: WEST GROUP, 2000, s. 33 a násl.

HYNES, J.D., LOEWENSTEIN, M.J. *Agency Partnership and the LLC in E Nutshell*. 4th edition. St. Paul, Minn.: Thomson/West, 2008, s. 14 a násl.

JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 83.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 1 a násl.

KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 51 a násl.

MLČOCH, L. *Institucionální ekonomie*. Praha: Karolinum, 2005, s. 29. MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 415.

ROMANO, R. *Foundations of Corporate Law*. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, s. 4.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3rd edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 3 a násl.

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 23.

³²¹ Více viz část III., kapitola 3. této práce.

³²² BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 618.

ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, roč. 1999, č. 4, s. 326 a násl.

POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 18.

POKORNÁ, J. *Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností – objektivní nebo subjektivní princip?* Konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010, s. 2 a násl.

Jak již bylo několikrát zdůrazněno, jsou podle převažujícího názoru na věc odpovědnostní vztahy, vztahy sankční povahy, které vznikají následně, při porušení právní povinnosti plynoucí z primárního právního vztahu, a rozhodující je dosud sankční pojetí institutu odpovědnosti³²³ i s přihlédnutím k novému pojetí aktivní odpovědnosti.³²⁴

Předpokladem vzniku odpovědnosti člena statutárního orgánu je v tomto pojetí dle ust. § 373 ObchZ:

porušení povinnosti, vznik škody, příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením povinnosti a absence okolností vylučujících odpovědnost.

Potud zákonná úprava, která by se zdála býti věcně jednoduchá, více či méně objektivní povahy nezkoumající otázku zavinění a nemající tudíž zásadní obtížnosti při její aplikaci, avšak jak již bylo naznačeno a plyne z minima sporů, nejednoznačných výsledků, zřejmě neochoty společností tyto spory vyvolávat, kvalifikované schopnosti odpovědných orgánů vyhnout se následkům, nedostatečné informovanosti v otázkách důkazních a doložitelnosti samotných základů odpovědnosti a koneckonců i minima civilní judikatury v této oblasti a určitá snaha o využití či spíše zneužití trestněprávní represe v soukromoprávních vztazích, opak je však, jak jsme již viděli a dále uvidíme, pravdou.

První podmínkou vzniku odpovědnosti členů statutárních orgánů je, jak výše uvedeno, porušení jejich povinností, kterých je celá řada a jsou detailně rozebrány v části III. tohoto pojednání.

V této situaci je třeba v návaznosti na další výklad předně uvést, že otázka odpovědnosti, tedy i zkoumaná otázka odpovědnosti za škodu, je věc systémová a nelze vytrhávat jednotlivé části či přesněji zákonné předpoklady z kontextu smyslu celého daného institutu. Takovýmto způsobem pak nejspíše dochází ke zjednodušeným a ve výsledku nesprávným závěrům, které vedou k neúspěchu v podobě zamítnutí žalobního návrhu.

Z logiky a zásad civilního procesu (povinnost tvrzení, povinnost důkazu, burden of proof a další) plyne, že žalobce, v tomto případě korporace, musí prokázat porušení povinnosti statutárním orgánem.

V dalším je třeba si opět připomenout, že ustanovení o náhradě škody, tak jak je konstruováno v § 373 ObchZ, má svou posloupnost a logickou zákonitost, zejména v kontextu s ust. § 194 odst. 5 ObchZ, podle kterého „je-li sporné, zda člen představenstva

---

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 183.

ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právní dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-87212-77-6, s. 175 a násl.

³²³ Více viz část IV. a V. této práce.

³²⁴ Více viz část IV. a V. této práce.

jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva.³²⁵

Popsané je samozřejmě pravdou, nicméně je třeba si uvědomit, že tzv. převrácení důkazního břemene v otázce péče řádného hospodáře, tedy v tom, že jednání či nejednání (opomenutí) statutárního orgánu nebylo porušením povinností právě uvedené péče řádného hospodáře, funguje tak, že jeho účinky, či spíše důsledky přenesení tohoto břemene (burden of proof) na statutární orgán, nastávají v momentě, kdy jsou právě společnosti, tedy v daném případě tvrzeným poškozeným, prokázány elementární předpoklady náhrady škody, kterými v daném případě jsou dále rozebrané - vznik škody, konkrétní spatřované jednání či opomenutí statutárního orgánu a též nezbytná příčinná souvislost. Jak dále uvidíme, jsou to velmi obtížné otázky a předpoklady k řešení a nástupu odpovědnosti za škodu.³²⁶

Dalším předpokladem nástupu odpovědnosti je vznik škody. Otázka vzniku škody a zejména její prokázání je další ranou žalobcům zejména z řad tzv. "aktivistických kverulantů", jelikož v této otázce musí opět prokazovat, jak výše naznačeno, poškozená společnost a to skutečný vznik škody.

Jak uvádí ust. § 379 ObchZ, škodou se rozumí majetková újma v podobě skutečného zmenšení majetku či v podobě tzv. ušlého zisku.

Poškozená společnost tedy musí prokazovat a prokázat požadované. Skutečnou škodou je tedy nejen zmenšení majetku poškozené společnosti, které se může projevat v různých formách.

Autorka S. Černá v této souvislosti uvádí, že skutečnou škodou je nejen zničení, poškození, znehodnocení či ztráta věci, ale i snížení či ztráta majetkového práva např. z důvodů zániku nároku z důvodů prekluze, neuspokojení nároku z důvodů vznesení námítky promlčení, či náklad, který musela společnost díky škodné události vynaložit, případně marně vynaložené náklady.³²⁷

V případě ušlého zisku, na rozdíl od skutečné škody, jde o to, že se majetek poškozeného v důsledku škodné události způsobem, který byl předpokládán, nezvýšil.³²⁸

---

³²⁵ Ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ a část III., kapitola 3. této práce týkající se péče řádného hospodáře.

³²⁶ Více viz ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 10.

POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 19.

POHL, T. *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona* in Bulletin advokacie č. 7-8/2010, s. 33 - 42.

³²⁷ BOROVSKEÝ, J. HOLUB, M. *Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu*. 2. aktualizované vydání, Linde Praha a.s., 1997, s. 164.

ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 11.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1113 a násl.

³²⁸ ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 11.

Zajímavou otázkou v této souvislosti je zejména okamžik vzniku tzv. skutečné škody, zejména v návaznosti na další možnost majetkové újmy, kterou je tzv. ušlý zisk poškozeného, v tomto případě tedy společnosti.

Tato otázka má nepochybnou spojitost a souvislosti s otázkami odpovědnosti vůči třetím osobám, odpovědnosti za „zničení společnosti“, která není schopná dostát svým závazkům, piercing the corporate veil, wrongful trading a fraudulent trading, které jsou podrobně rozebírány v část V.3. I když se typově jedná o jiný způsob újmy, je nicméně i v tomto okamžiku vhodné se o dané problematice zmínit a připomenout ji, rozebrána pak bude podrobně v části týkající se odpovědnosti členů statutárních orgánů vůči třetím stranám.

Zásadně se má za to, že ke vzniku škody dochází v okamžik skutečného zmenšení majetku, obdobně je tomu tak u ušlého zisku, který lze požadovat teprve v okamžiku, kdy jej poškozený nerealizoval, ačkoliv by jej při normálním běhu události, bez toho, že by došlo k příslušné škodní události, získal.

Na uvedeném stanovisku stojí jak odborná literatura, když uvádí, že „škoda vznikne, až budou náklady vynaloženy, a nelze požadovat ty, které teprve vynaloženy budou“³²⁹, „a dokud dlužník nezaplatil, nemůže úspěšně uplatit nárok na její náhradu, neboť mu škoda zatím nevznikla, existence pohledávky věřitele ani soudní rozhodnutí o povinnosti dluh zaplatit není totiž skutečnou škodou ani ušlým ziskem“³³⁰ a též soudní praxe, když uvádí „....., že dokud žalobce nezaplatil dlužnou částku svým věřitelům, nemůže úspěšně uplatňovat nárok na její náhradu z titulu odpovědnosti žalovaného za škodu, a to dokonce ani v případě, pokud mu jeho povinnost platit věřitelům byla uložena vykonatelným soudním rozhodnutím.“³³¹

K otázce vzniku a zejména rozsahu škody, která je předmětem náhrady, je třeba též připomenout i určitou limitaci náhrady škody, která vyplývá z ust. § 379 ObchZ, podle kterého se nahrazuje pouze škoda, kterou v době vzniku závazkového vztahu povinná strana jako možný důsledek porušení svých povinností předvídala, nebo ji bylo možno předvídat podle objektivních kritérií. Způsob náhrady škody je pak určen ust. § 378 ObchZ, který stanoví povinnost prioritní náhrady v penězích, avšak připouští též možnost uvedení v předešlý stav, pokud je to možné a obvyklé a poškozená strana o to požádá.

---

³²⁹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1114 a násl.

³³⁰ Tamtéž, s. 1111.

³³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001 in Štenglová, I. *Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů*. 2. vydání. ASPI 2005, s. 110 až 111.

Dalším nezbytným předpokladem je pak příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením povinnosti.

V daném případě jde věcně o to, prokázat souvislost mezi konkrétním jednáním či opomenutím žalovaného škůdce a vznikem škody, čili to, že škoda vznikla právě v důsledku uvedeného jednání či opomenutí, jinak řečeno musí být prokázáno, že nebýt porušení povinnosti, společnost by škodu neutrpěla, což je opět povinností poškozené společnosti.

Teprve poté, co je uvedené prokázáno, dochází ke změně důkazního břemene, které přechází na statutární orgán, který musí v okamžiku, kdy je zjištěno, že příslušným způsobem jednal či nejednal, že uvedené jednání či opomenutí, které skutečně nastalo, bylo realizováno v rámci povinností řádného hospodáře.

Obsahu a smyslu tohoto pojmu, který se prolíná danou problematikou, je pak podrobně věnována část III. dané práce. V kontextu věci pak v tento okamžik považuji za potřebné uvést, že tento pojem nemá žádný zákonný obsah, a jak jsme viděli v diskusi v části III., existují značně různé názory zejména na jeho obsahovou část a závaznou část a i s novou právní úpravou, jak uvidíme dále, je stále otevřen prostor pro diskusi nad tímto tématem.³³²

V kontextu odpovědnosti za škodu není potřebné definičně zkoumat uvedený pojem, je třeba však pokusit se vymezit, jaký má v tomto případě smysl bez ohledu na pojetí uvedené péče, buď jako jedné ze skupiny speciálních povinností vztahujících se ke správě cizího majetku³³³ nebo, že se jedná o obecnou povinnost, kterou jsou členové statutárního orgánu povinni se řídit při všech úkonech, jež jménem společnosti činí a které ve svém celku vyjadřují jejich vztah vůči společnosti, a že se v daném smyslu jedná o kvalitativní požadavek na veškerá jednání orgánů³³⁴

---

³³² BLOCK, D.J., BARTON, N.E., RADIN, S.A. *The Business Judgement Rule: Fiduciary Duties of Corporate Directors*. New York, USA: Aspen Law & Business, 1989, s. 63 a násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 5 a násl.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 93 – 100.

EISENBERG, M.A. *Corporations and Other Business Organizations*. 9. vydání. New York: Foundation Press, 2005, s. 13 – 17.

FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability*. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009, s. 2 a násl.

KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1.

Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 120 a násl.

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. *Understanding Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, s. 209 - 214.

³³³ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 512.

³³⁴ HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku* in *Právní rozhledy*, č. 11/2007, s. 413.

PELIKÁNOVÁ, I. (autor kapitoly). *Obecná ustanovení o obchodních společnostech. [Trading Companies' General Provisions]*. In PLÍVA, S. a kol. *Změny v obchodním právu*. 1. vyd. Orac - studijní texty. Praha: Orac, 2001, s. 41 - 51.

K věci třeba pro úplnost dodat, že zákon v žádném případě nestanoví žádnou fikci či předpoklad příčinné souvislosti, kterou by vyvracel statutární orgán v pozici žalovaného škůdce.³³⁵

Dalším problémem, který se v této souvislosti vyskytuje, je zákonná společná a nerozdílná odpovědnost těch členů statutárních orgánů, kteří porušili při výkonu své funkce příslušné povinnosti, kdy nedochází k naplnění principu „kolektivní viny“³³⁶, ale právě naopak musí být u všech, kteří odpovídají ze zákona, prokázáno, že tvrzené povinnosti porušili, a to buď zmíněným jednáním či naopak opomenutím.³³⁷

Odpovědnost je dále dopracována v ustanovení § 194 odst. 6 obchodního zákoníku, kde se uvádí, že členové představenstva, kteří odpovídají za škodu, ručí za závazky společně a nerozdílně v případě, že odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost, resp. z důvodu, že společnost platby zastavila.

Není nutné, že nárok věřitele musí být uplatněn u soudu, stačí toliko průkazný doklad, že se věřitel obrátil na obchodní společnost s úhradou existující pohledávky. V daném případě se zákon nezmiňuje o dalším druhu úpadku, kterým je předlužení, jež, na rozdíl od platební neschopnosti, není zřejmé. Situace je však z logiky věci v daném případě obdobná.

Situace v případě ručení ze zákona však opět není tak jednoduchá, jak by se na první pohled zdálo, tedy, že věřitel se obrátí na společnost, která mu sdělí, že nemá finanční prostředky, a on se obrátí dále na jakýkoliv statutární orgán, kterého vyzve, aby jako ručitel pohledávku uhradil.

POKORNÁ, J. *Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností – objektivní nebo subjektivní princip?* Konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010, s. 3 a násl.

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 78.

ŠIRICOVÁ, L'. *Cezhraničné aspekty zodpovednostných vzťahov v práve obchodných spoločností* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 250 - 256.

ŠPIRKO, J. *Otvorené (v praxi pretraktované) problémy zodpovednosti členov štatutárnych orgánov* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 202.

³³⁵ POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 19.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 1113 a násl.

³³⁶ POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 19.

³³⁷ K některým názorům na vyhnutí se odpovědnosti srov.:

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality* in Právní rádce 2007, č. 3, s. 15.

ELIÁŠ, K. *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*. Právník, roč. 1999, č. 4, s. 326.

Nezbytnou podmínkou vzniku zákonného ručení členům představenstva, resp. jednatele, je, aby byl zjištěn existující odpovědnostní vztah mezi společností a konkrétním členem statutárního orgánu. Tímto může být rozhodnutí soudu, či jiného orgánu, v němž je zjištěno, že určitý člen statutárního orgánu odpovídá za jím způsobenou škodu.

Pokud tomu tak není, je na věřiteli, aby tuto existenci tohoto vztahu prokazoval, když platí samozřejmě shodné okolnosti týkající se důkazního břemene, tak jak již byly popsány. Vedle toho je podmínkou, že člen představenstva škodu, která existuje a byla prokázána skutečně, neuhradil, a která musí být splněna kumulativně s platební neschopností dlužníka. Konečně pak je omezena hranice ručení povinností, zejména výší způsobené škody.³³⁸

Kdo se kdy setkal s jakoukoliv žalobou proti členům statutárních orgánů na náhradu škody, tak ihned pochopí, že prokázání výše uvedeného požadovaného k tomu, aby následně došlo k obrácení důkazního břemene stran péče řádného hospodáře na škůdce, je mimořádně obtížnou a nevděčnou záležitostí.

Z výše uvedeného nám tedy vyplývá, že obecná koncepce odpovědnosti za škodu podle obchodního zákoníku vychází z příslušně uvedených předpokladů a to - porušení povinnosti, vzniku škody a příčinné souvislosti. Z tohoto úhlu pohledu je tedy považována za odpovědnost objektivní³³⁹, nikoliv však absolutní, jelikož připouští možnost liberace.³⁴⁰

Okolnosti vylučující odpovědnost jsou pak upraveny ust. § 374 ObchZ, k vyloučení odpovědnosti (liberaci) dochází v tom případě, pokud statutární orgán prokáže, že mu ve splnění povinnosti zabránila překážka, resp. okolnost vylučující odpovědnost.

K vyloučení odpovědnosti tak dochází, jen jestliže do průběhu věci zasáhla vnější okolnost, která nastala mimo vůli povinného a brání této osobě ve splnění její povinnosti. Dále je pak tato okolnost zákonem charakterizována tak, že nejenom nemohl povinný z rozumných důvodů předpokládat, že by ji mohl odvrátit nebo dokonce překonat, ale ani že ji nemohl v době vzniku závazku předvídat. K tomu je třeba navíc dodat, že při posouzení, zda mohl překážku překonat, se nevychází z okamžitých a speciálních poměrů povinně, ale zkoumá se, zda obecně bylo možné při vynaložení standardu péče od uvedeného obecně očekávat.

V daném případě tak nejde o absolutní nemožnost překonání nastalé překážky, tato nemožnost je objektivně stanovena horní hranicí objektivně posouzených možností, které lze

---

³³⁸ POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 15 – 19.

³³⁹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 970 a násl.

³⁴⁰ ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 12.

podle obecného posuzování shledat,³⁴¹ jinak řečeno se zodpovědné osoby mohou zprostit po prokázání okolností vylučujících odpovědnost, které tvoří tři kumulativní podmínky - překážka bránící v plnění nastala nezávisle na vůli povinného, nelze rozumně předpokládat možnost odvrácení nebo překonání překážky a v době vzniku závazku nelze tuto otázku rozumně předvídat.³⁴²

Konečně pak dalším, možno nazvat speciálním liberačním důvodem, je okolnost, že si valná hromada sama vyhradila rozhodnutí o určité záležitosti. Zákon totiž v ust. § 194 odst. 5 ObchZ uvádí, že se představenstvo řídí zásadami a pokyny schválenými valnou hromadou, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Z hlediska odpovědnosti je pak zákonem jasně stanoveno, že členové orgánů odpovídají společnosti za škodu, kterou způsobili splněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn této hromady v rozporu s právními předpisy, uvedený předpoklad však neplatí, je-li pokyn v rozporu se stanovami. V této chvíli je však vhodné upozornit, že je možné náhradu škody vymáhat přímo na společnících dle § 66 odst. 6 ObchZ, neboť vznik odpovědnosti za škodu zde je dán nikoliv porušením povinnosti, ale výkonem hlasovacího práva.³⁴³

Z popsaného je zřejmé, že obecná úprava liberace směřuje převážně ke stavům, které lze nazvat, resp. spíše označit jako „vyšší moc“³⁴⁴, a mohla by svádět k fatalismu a k vyloučení osobních aktivit žalovaného, tak tomu však podle mého soudu není a ani být nemůže, a to i přesto, že lze mít za to, že péče řádného hospodáře má plnit jakousi standardizující, resp. objektivizující roli.

Jak text § 194 odst. 5 ObchZ, tak i logika postupu k nástupu odpovědnosti za škodu totiž vyžaduje prozkoumání postupu údajného škůdce a nelze přihlížet pouze k negativním

---

³⁴¹ BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 618.

ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 12.

POKORNÁ, J. *Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností – objektivní nebo subjektivní princip?* Konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010, s. 4.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 972 a násl.

³⁴² BEJČEK, K. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 618.

ELIÁŠ, K. *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*. Právník, roč. 1999, č. 4, s. 317.

³⁴³ POHL, T. *Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu* in Bulletin advokacie, č. 6/2006, s. 19.

RADA, I. a kol. *Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 183.

³⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 970.

M. Tomsa v citované části komentáře uvádí, že se vymezení okolností vylučujících odpovědnost v podstatě blíží charakteristice vyšší moci.

následkům jeho rozhodnutí, a proto logicky musí být dán prostor k tomu, aby bylo zjišťování, jak uvedený konal či nekonal.

V opačném případě by totiž došlo pouze ke zjištění, že došlo k negativním následkům, a zkoumal by se toliko vztah příčinné souvislosti mezi vznikem škody a jednáním škůdce.

Výsledkem takového postupu by nebylo nic jiného než to, že člen orgánu je odpovědný vždy v situaci, kdy je v příčinné souvislosti jeho jednání se vznikem škody bez dalšího.

Takovýto závěr však zcela jistě neodpovídá platné právní úpravě a je již zcela vyloučen v souvislosti s konstrukcí pravidla podnikatelského úsudku, rizika, práva na omyl atd. v právní úpravě nové. K tomu podrobněji v části VII. této práce.

Konečně pak lze k této problematice dále uvést, že přesto, že nová právní úprava vychází ve svých principech ze zásad presumovaného zavinění a tedy zásady subjektivní odpovědnosti (zcela odhlédneme v této souvislosti od samotné intenzivní snahy vyhnout se pojmu odpovědnost a konstruování aktivní formy odpovědnosti - podrobně část VII. - 2.,3.), která je jako princip obecnou zásadou odpovědnosti za škodu, když uvádí, že „způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se zato, že škodu zavinil z nedbalosti,³⁴⁵ a „nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se zato, že jedná nedbale.“³⁴⁶

Podstatou věci se podle mého názoru se stávající úpravou neliší a je alespoň vidět úroveň různých tiskových zpráv, které již předem odsoudily statutární orgány k náhradě škody, a samozřejmě i orgánů a institucí, které je vypouštějí, nehledě na zcela vědomé matení jak odborné, tak i laické veřejnosti včetně následků důvěry v právní stát, instituce a systém jako celek.³⁴⁷ I tento úhel pohledu je třeba mít na zřeteli při posuzování „převratnosti“ změn, které nová právní úprava má při řešení právních vztahů nabízet.

Závěrem je třeba k dané problematice ve vazbě na novou právní úpravu konstatovat, že i podle dosavadní právní úpravy bylo a je nezbytné odpovědnost, a to i odpovědnost za škodu způsobenou společností členy jejích orgánů, chápat a posuzovat jako odpovědnost, která vzniká za postup, resp. za jeho nedodržení ve smyslu řádnosti při přijímání rozhodnutí v situaci, kdy byla zanedbána některá složka daného standardu péče řádného hospodáře nebo péče nebyla dostatečná.

Z uvedeného nevyplývá nic jiného než skutečnost, že členové statutárních orgánů budou zproštěni odpovědnosti, pokud se prokáže, že jejich postup byl v souladu s příslušnými

---

³⁴⁵ Nová právní úprava - § 2772 ObčZ.

³⁴⁶ Nová právní úprava § 2773/1 ObčZ.

³⁴⁷ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=316954>

standards a normami bez ohledu na to, že se výsledek jejich rozhodovací činnosti pro společnost nedostavil, resp. byl zcela negativní.

Výše uvedený úhel pohledu pak není ničím jiným než realizací jedné z variant pravidla podnikatelského úsudku - Business Judgment Rule (poznámka autora - více a podobně v III., 3. a VII., 2. této práce) v našich právních poměrech, což koneckonců není ničím převratným³⁴⁸, a jak správně uvádí autorka I. Štenglová, jeho účinky nelze přeceňovat, když konstatuje za dosavadní názory, že „úspěšné podnikání nese s sebou vždy určité riziko a součástí výkonu funkce statutárního orgánu je toto riziko informovaně vyhodnotit a rozhodnout, s jakou mírou rizika je ještě možné se do konkrétního podnikatelského záměru pustit. Není-li převzaté riziko nepřiměřené okolnostem a je-li převzato se znalostí věci a po pečlivém vyhodnocení, stěží bude možné rozhodnout, že člen statutárního orgánu porušil povinnost péče řádného hospodáře.“³⁴⁹

Lze tedy danou problematiku uzavřít konstatováním, že svou povahou má pojetí odpovědnosti členů statutárních orgánů nejbližší subjektivní odpovědnosti založené na otázce nevědomé nedbalosti s tím, že se zavinění předpokládá a je na členu tohoto orgánu, aby prokázal, že úroveň jeho péče o záležitosti společnosti byla taková, že se nedopustil jednání či opomenutí ani s tou minimální mírou nedbalosti, která je s touto formou nedbalosti spojená.³⁵⁰

K úplnému závěru pak zůstává vyslovení názoru, že i v případě odpovědnosti členů statutárních orgánů za škodu způsobenou společností se i v případě definitivního přijetí a aplikace nové právní úpravy bude jednat shodně se současnou právní úpravou o objektivní odpovědnost s možností liberace, tak jak tomu bylo dosud, k žádné převratné změně nedojde a z logiky věci tedy fungování obchodních společností jako fenoménu konstruovanému na křehké rovnováze ani dojít nemůže.

1.5. Odpovědnost za porušení zákazu konkurence

Zákaz konkurence byl již podrobněji co do podstaty rozebrán v části III., kapitole 5.

---

³⁴⁸ Pozn. autora - viz diskuse o hospodářském riziku v části VII., kapitole 2.2.

³⁴⁹ ŠTENGLVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právní dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 178 a násl.

³⁵⁰ POKORNÁ, J. *Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností - objektivní nebo subjektivní princip?* Konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010, s. 6 a násl.

Sankce za porušení zákazu konkurence je upravena v § 65 odst. 2 ObchZ, který upravuje, že společnost je oprávněna požadovat, aby osoba, která tento zákaz porušila, vydala prospěch z obchodu, při kterém porušila zákaz konkurence, anebo převedla tomu odpovídající práva na společnost. Tím není dotčeno právo na náhradu škody.

Domnívám se, že pod pojmem „prospěch z obchodu“ je třeba chápat jakýkoliv majetkový prospěch, tj. peníze, věci apod., který získala osoba porušující zákaz konkurence z jednání, kterým tento zákaz porušila. Zákon však mlčí ohledně otázky momentu, kdy se člen statutárního orgánu již dopustil konkurenčního jednání, ale ještě nezískal prospěch z takového jednání. Dle mého soudu je jeho povinnost postoupit společnosti právo na vydání prospěchu.

Co se týče práv, která provinivší získal, lze je rozdělit do dvou skupin. Jednoduše řečeno: do první skupiny bude patřit vlastnické právo (získané na základě kupní smlouvy, darovací apod.), čili bude se jednat většinou o smlouvy, kde si mají protistrany navzájem něco dát. Dále budou do tohoto dělení spadat také smlouvy jednorázové.

Do druhé skupiny budou patřit smlouvy ze smluv (smlouva o dílo, leasingová smlouva apod.). Jedná se o smlouvy, kde jedna za stran má povinnost něco dát a druhá konat nebo mají obě strany povinnost konat.

Takovéto rozdělení má svůj hlavní důvod v tom, že při převodu práva z konkurenčního obchodu nebude u smluv z první skupiny většinou zapotřebí souhlasu druhé strany k takovému převodu, kdežto ve druhé skupině smluv takovýto souhlas bude velmi pravděpodobně nutný.

Problematické je však právě ono dání souhlasu druhou stranou. Jak se vyjadřuje i I. Štenglová: „I když zákon takový převod osobě, která porušila zákaz konkurence, ukládá, domníváme se, že tam, kde z povahy práva vyplyne nemožnost převodu takového práva bez souhlasu jeho poskytovatele (např. u poskytnuté licence), nebude možno bez souhlasu poskytovatele takové právo převést a povinnost splnit.“³⁵¹

Jestliže by došlo k situaci, kdy by povinná osoba odmítala dát souhlas s převodem práv získaných z konkurenčního obchodu, společnost by se tohoto mohla domáhat soudní cestou. Rozhodnutí soudu by tak nahrazovalo projev povinné - provinivší se osoby - dle § 161 odst. 3 občanského soudního řádu - za předpokladu, že není potřeba souhlasu druhé strany.

Právo společnosti na vydání prospěchu a práv z konkurenčního jednání zanikají, pokud je společnost neuplatnila u povinného-provinivšího se člena statutárního orgánu 3 měsíce ode dne, kdy se společnost dozvěděla o porušení zákazu konkurence (subjektivní lhůta),

---

³⁵¹ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 200.

nejpozději však jeden rok ode dne následujícího po dni, kdy k porušení zákazu konkurence došlo (objektivní lhůta). Považuji za nutné zdůraznit, že obě tyto lhůty jsou prekluzivní.

Pro uplatnění práva na náhradu škody se použije obecná promlčecí doba, která bude běžet ode dne, kdy se společnost dozvěděla nebo mohla dozvědět o škodě, a končí nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení zákazu konkurence.

1.6. Odpovědnost za porušení zákazu nekalé soutěže

Zákaz nekalé soutěže úzce souvisí se zákazem konkurence a povinností mlčenlivosti.

Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži jsou upraveny v § 53 - § 55 ObchZ. Ustanovení § 53 upravuje, že osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, mohou se proti rušiteli domáhat, aby se tohoto jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále mohou požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.

Úprava v § 54 odst. 1 ObchZ stanoví, že právo, aby se rušitel protiprávního jednání zdržel a aby odstranil závadný stav, může mimo případy uvedené v § 48 až 51 uplatnit též právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů.

Odstavec 2 pak ještě doplňuje, že jestliže se práva, aby se rušitel jednání nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav v případech uvedených v § 44 až 47 a § 52, domáhá spotřebitel, musí rušitel prokázat, že se jednání nekalé soutěže nedopustil.

V úpravě v § 55 ObchZ je ustanoveno, že smlouva, její část nebo její jednotlivé ustanovení, při jejímž uzavření byl porušen zákaz nekalé soutěže (§ 44 až 52), je od počátku neplatná.

Jak je již zmíněno výše u povinnosti dodržovat zákaz nekalé soutěže, postačí, jestliže člen statutárního orgánu ohrozí práva společnosti, tj. není nutné jejich porušení.

K výše zmíněným nárokům společnosti po členovi statutárního orgánu považuji za nutné dodat, že tyto nároky jsou vedle sebe, tj. společnost mezi nimi nemusí volit. Aby vznikl nárok společnosti, není třeba zavinění.

Praktický smysl jednotlivých nároků je poněkud otázkou sama pro sebe. Jediné, co se jeví jako smysluplné, je nárok na vydání bezdůvodného obohacení (zejména u pasivního úplatkářství dle § 49 písm. b) a porušení obchodního tajemství dle § 51 písm. a) ObchZ).

J. Munková se k tomu vyjadřuje následovně: „...pro přiznání bezdůvodného obohacení platí ustanovení § 451 a násl., a to přesto, že v nich není obsaženo jako specifický důvod

jednání nekalé soutěže, a k podřazení nekalosoutěžních případů pod majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů je třeba dospět výkladem.³⁵²

2. Odpovědnost vůči společníkům (akcionářům) obchodních společností

2.1. Odpovědnost za škodu v případě fúze

Třetí směrnice č. 78/855/EHS z 9.10. 1978 upravuje fúze akciových společností. Lze však spatřit výjimky - není třeba aplikovat směrnici tam, kde je na společnost prohlášen konkurz, vyrovnací či podobné řízení. Také na družstva není nutno vztahovat tuto směrnici, jestliže mají takovou formu společnosti, na kterou se směrnice vztahuje (akciové společnosti).³⁵³

Fúzí obchodní společnosti lze chápat, stejně jako v českém právu, sloučení a splynutí.

Sloučením je třeba rozumět situaci, kdy jedna společnost (nebo několik) rozhodne o svém zrušení a převede obchodní jmění na již existující nástupnickou společnost prostřednictvím přidělení akcií přejímající společnosti akcionářům společnosti přejímané. Přejímaná společnost zanikne bez likvidace. Směrnice také připouští možnost, že akcionáři přejímaných společností mohou získat doplatek v hotovosti, který však nesmí přesáhnout 10 % jmenovité hodnoty obdržených akcií.

Splynutím, nebo-li fúzí se založením nové společnosti, lze rozumět zrušení společností bez likvidace a převedení jejich obchodního jmění na společnost nově založenou. Akcionáři zanikajících společností obdrží akcie nově založené společnosti výměnou za akcie společností, které zanikají. I v tomto případě je zde možnost získat doplatek v hotovosti, avšak opět se stejnými omezeními jako viz výše.

V původním obchodním zákoníku č. 513/1991 Sb. víceméně chyběla ustanovení týkající se sloučení, splynutí a rozdělení akciových společností. Novela zákona č. 142/1996 Sb. měla za cíl převzít základní prvky 3. a 6. směrnice o obchodních společnostech (viz výše zmíněná č. 78/855/EHS a dále zmíněná č. 82/891/EHS o rozdělení akciové společnosti), avšak úspěšnost byla jen malá. Jednalo se o ustanovení § 69a a § 220a ObchZ. Rozhodujícím harmonizačním zákonem se tak stala až novela č. 370/2000 Sb., která zpřesnila odpovědnost

---

³⁵² MUNKOVÁ, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 153.

RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 187-189.

³⁵³ PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl*. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 207 a násl.

členů statutárního orgánu při fúzi společností. Stávající obecné ustanovení § 69a ObchZ tak bylo nahrazeno speciálním ustanovením § 220l ObchZ upravujícím jejich odpovědnost při sloučení. Úprava v § 220n pak přikazovala přiměřené použití uvedeného ustanovení i v případě splynutí. Úprava pro společnost s ručením omezeným byla stanovena v § 153a ObchZ.

Dne 1.7. 2008 vešel v účinnost zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, který v současné době upravuje problematiku přeměn obchodních společností a družstev, a výše zmíněná ustanovení v obchodním zákoníku byla vyjmuta. Úprava odpovědnosti za škodu v případě fúze je tak společná jak pro fúzi, tak i pro rozdělení společností, jelikož je ustanovena v obecných ustanoveních zákona o přeměnách obchodních společností a družstev.³⁵⁴

Ustanovení § 50 upravuje, že členové statutárních orgánů zúčastněných obchodních společností nebo družstev, znalec nebo znalci pro přeměnu, znalec nebo znalci oceňující jmění zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva a znalec přezkoumávající přiměřenost vypořádání poskytovaného ostatním společníkům při převodu jmění odpovídají společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při přeměně zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva, jejím společníkům nebo členům a věřitelům. Osoba odpovídající za škodu uvedená viz výše se zproští své odpovědnosti, jestliže prokáže, že jednala s péčí řádného hospodáře. Soudní rozhodnutí, jímž se přiznává právo na náhradu škody podle okolností viz výše, je pro odpovědné osoby co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným osobám uvedeným viz výše. Právo na náhradu škody se promlčuje ve lhůtě 5 let ode dne, kdy se zápis přeměny do obchodního rejstříku stal účinným vůči třetím osobám.

Jak upravuje § 51, jestliže zvláštní zákon stanoví, že členové představenstva akciové společnosti nebo někteří z nich neodpovídají za škodu způsobenou při výkonu funkce a že za tuto škodu místo nich odpovídá jiná osoba, použijí se ustanovení tohoto zvláštního zákona obdobně.

---

³⁵⁴ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 189 - 190.

2.2. Odpovědnost za škodu při rozdělení

Jak jsem již výše zmínil, rozdělení akciových společností je upraveno šestou směrnicí č. 82/891/EHS. Principy jsou víceméně stejné jako ve třetí směrnici, na kterou šestá směrnice také velice často v tomto smyslu odkazuje.

Existují tyto formy rozdělení - rozdělení sloučením, rozdělení se vznikem nových obchodních společností, rozdělení formou kombinace rozdělení se vznikem nových obchodních společností nebo družstev a rozdělení sloučením a v neposlední řadě se jedná o odštěpení, které má ještě 3 své vlastní formy (viz § 243 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev).

Rozdělení sloučením neboli převzetím je takový druh operace, ve které je akciová společnost zrušena bez likvidace a její obchodní jmění přechází na již existující nástupnické společnosti (čl. 2); akcionáři obdrží výměnou za své akcie akcie přejímajících společností, popř. doplatek, který opět nesmí přesahovat 10 % jmenovité hodnoty přidělených akcií. Společnost tak rozdělí své obchodní jmění na nejméně dvě části, které budou obdobně sloučeny se společnostmi, které již existují. Je to jako kdyby do nich byly vloženy nepeněžité vklady, avšak akcie těchto společností obdrží nikoliv rozdělovaná společnost, která naopak zanikne bez likvidace, ale přímo její akcionáři. Na přejímající společnosti přejdou rovněž i pasiva rozdělované společnosti, budou tak univerzálními právními nástupci zaniklé společnosti.

Rozdělením se vznikem nových společností je úkon, při kterém společnost zrušená bez likvidace převádí na několik nově založených společností své obchodní jmění a akcionáři obdrží akcie těchto nově vzniklých společností, popř. doplatek nepřesahující 10 % jmenovité hodnoty jejich akcií. Zakladatelem nových společností je zde rozdělovaná společnost. Jde o zvláštní způsob založení společností, kdy jejich zakladatelský dokument schvaluje valná hromada rozdělované společnosti. Akcionáři zanikající společnosti obdrží výměnou za své akcie některé z nově zakládaných společností, aniž však oni sami jsou z právního hlediska zakladateli těchto společností.³⁵⁵

Rozdělení odštěpením se rozdělovaná obchodní společnost nebo družstvo neruší ani nezaniká (jako u jiných forem rozdělení), ale vyčleněná část jejího jmění přechází na existující nebo vznikající jednu nebo více nástupnických společností.

---

³⁵⁵ PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl.* Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 221 a násl.

Pro úpravu rozdělení platí obdobně ohledně české právní úpravě to samé, co pro fúzi, viz výše.

Obecná úprava v § 69a ObchZ byla nahrazena novelou č. 370/2000 Sb. ustanovením § 220w ObchZ pro rozdělení se založením nových právnických osob a ustanovením § 220za u rozdělení sloučením - další formy rozdělení v té době ještě neexistovaly. Ustanovení § 153d ObchZ se týkalo společností s ručením omezeným.

Dne 1.7. 2008 vešel v účinnost zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, který v současné době upravuje problematiku přeměn obchodních společností a družstev a výše zmíněná ustanovení v obchodním zákoníku byla vyjmuta. Jak jsem již zmínil, úprava odpovědnosti za škodu v případě fúze je tak společná jak pro fúzi, tak i pro rozdělení společností, jelikož je ustanovena v obecných ustanoveních zákona o přeměnách obchodních společností a družstev (blíže k jednotlivým ustanovením viz výše).³⁵⁶

3. Odpovědnost členů statutárních orgánů vůči třetím stranám

3.1. Odpovědnost v kontextu s úpadkovým právem

Koncepce nové právní úpravy mj. vychází z úvahy, že je třeba klást akcent na propojení práva a ekonomie s cílem nezatěžovat vynakládáním zbytečných nákladů tehdy, pokud to není potřeba, za příklad pak uvádí ochranu věřitelů.

Ohnisko problematiky regulace obchodních korporací je pak viděno prizmatem problematiky zastoupení a koncernu a snaží se o koncepci dokončení propojení insolvenčního práva, když se netají tím, že oba tyto obory chápe jako dvě strany jedné mince - zdravá společnost je regulována korporátním právem, nemocná, tedy v úpadku či hrozícím úpadku, právem insolvenčním, resp. úpadkovým.

Odkazuje přitom dále na to, že insolvenční právo a ty jeho segmenty, které dopadají na podnikatele, je součástí práva korporátního a nikoliv procesního a není možné je chápat jako vedle sebe běžící procesy.³⁵⁷ Závěrečný odkaz pak činí na již takřka legendární studii T. H. Jacksona.³⁵⁸

---

³⁵⁶ RADA, I. a kol. *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.* 2. doplnění a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, s. 190 - 191.

³⁵⁷ HAVEL, B. *Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

Tento postřeh a poznatek považuji za poměrně velmi významný a do určité míry průlomový, protože není u nás příliš časté, aby odborná veřejnost spojovala právo obchodních korporací přímo bezprostředně s úpadkovým právem, a to z hlediska ochrany práv třetích osob, zejména pak věřitelů.

Otázkou ovšem zůstává, jaká bude podle nové právní úpravy nejen právní konstrukce vztahu mezi právem obchodních společností a právem úpadkovým, ale praktická poloha realizace tohoto vztahu, zda vztah výše uvedené „mince se dvěma stranami“ (na jedné straně právo společností a na straně druhé právo úpadkové) nebude v českých právních poměrech realizován jako vztah na jedné straně mince „naleštěné“ a z druhé strany mince značně „odřené“ nebo poloměrově menší či naopak větší vždy podle potřeby záchrany podnikatelského subjektu za každou cenu, bez ohledu na jeho negativní vliv jak na společníky, tak zejména třetí osoby.

Některé signály úvah svědčí o tom, že toto tvrzené „mincování“ nelze v našich poměrech přeceňovat³⁵⁹, a jde o to, aby úpadkové právo nefungovalo jako poslední štače „odklizovacích prací“ neúspěšných podnikatelských snah za každou cenu a hlavně bez výsledku pro věřitele, tak jak je tomu často podle současné právní normy nazvané Insolvenční zákon. I v USA není totiž podnikatelský subjekt živým organismem atd. a jeho udržování za každou cenu atd. nemá smysl.³⁶⁰

V zahraničních právních úpravách, zejména pokud se jedná o anglosaskou oblast, se tento vztah zdůrazňuje poměrně často. Obchodní právo a úpadkové právo je často definováno jako dva ostrovy, mezi nimiž jsou paralelní spojovací mosty.³⁶¹

Anglo-americký systém totiž chápe tuto otázku jako vzájemně podmíněnou a právo obchodních společností obsahuje v sobě propojení s právem insolvenčním, a to paradoxně přesto nebo právě proto, že se v jeho pojmosloví zřídka vyskytují termíny jako ochrana

---

HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 1 - 10.

HAVEL, B. *Systémové otázky korporačního práva a na pozadí výuky a praxe*. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prác. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010.

³⁵⁸ JACKSON, T. H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1986, s. 5 a násl.

³⁵⁹ KOLESÁR, P., HAVEL, B. *Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení* in *Obchodněprávní revue* č. 2/2012, s. 42 - 45.

³⁶⁰ Viz *In re Investors Funding Corporation of N.Y. Securities Litigation*, 523 F. Supp 533, 541 (S.D.N.Y. 1980) - v případě, kdy osoby zevnitř společnosti zpronevěřily prostředky společnosti a přinutily tak společnost k většímu zadlužení, aby zakryly vlastní podvodné aktivity, soud uvedl, „že společnost není biologickou entitou, u které lze předpokládat, že jakýkoliv úkon prodlužující její existenci je pro ni přínosný“.

³⁶¹ BACHNER, T. *Creditor Protection in Private Companies. Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, s. 7.

věřitelů, ale naopak jsou zdůrazněny pojmy jako povinnosti statutárních orgánů, řádná správa společnosti, náležitá péče, které s uvedenou problematikou věcně souvisejí.³⁶²

K věci je nutno dále uvést, že i nám v minulosti blízkého německého právního vlivu, je otázka ochrany věřitelů předmětem častého zájmu odborné literatury, která považuje tuto problematiku za jednu z ústředních a klasických témat obchodního práva. Autor T. Bachner uvádí, že za posledních 20 let napočítal v německy mluvících zemích minimálně 26 prací, jejichž hlavním tématem byla ochrana práv věřitelů.³⁶³

Uvedené konstatování je možná jednou z ukázek, jak otázka ochrany práv minorit byla a je u nás, podle mého názoru, jednoznačně a to nezaslouženě, na periferii zájmu prakticky všech zúčastněných, kteří měli co říci k otázce práva obchodních společností.³⁶⁴ O tom však více dále.

3.2. Koncepce ochrany věřitelů - Ochrana věřitelů prostřednictvím základního kapitálu, Wrongful Trading, Fraudulent Trading

Otázka ochrany práv třetích osob, tedy zejména věřitelů, minoritních společníků nebo zaměstnanců, je další klíčovou problematikou, kterou je třeba v rámci odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních korporací řešit.

V předcházejících částech jsme byli svědky toho, že existují různé pohledy na smysl a význam obchodních společností. Z povahy obchodní společnosti jako fenoménu vyplývá zcela zřejmé imanentní napětí mezi jednotlivými participanty. To je, jak známo, odvozené od oddělení vlastnictví a řízení, a dochází tedy ke konfliktu zájmů mezi vlastníky, manažery a třetími osobami. Máme zde tedy známé teorie podporující vlastníky, které konstruují, že obchodní společnost je vytvořena proto, aby pomáhala vlastníkům – shareholders, či obchodní společnost má širší význam a má působit i ve prospěch ostatních zúčastněných osob, za které jsou považováni právě věřitelé a další – stakeholders, a konečně pak, že

---

³⁶² KUHN, A. K. *A Comparative Study of the Law of Corporations: With Particular Reference to the Protection of Creditors and Shareholders*. USA: The Lawbook Exchange, Ltd., s. 25 a násl.

³⁶³ BACHNER, T. *Creditor Protection in Private Companies. Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, s. 108.

WARREN, E. Chapter 11: *Reorganizing American Businesses*. New York: Aspen Publisher. All Rights Reserved, 2008, s. 78 a násl.

WESSELS, B. *Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2007, ISBN 978-90-411-2526-2

³⁶⁴ LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 77 – 80.

obchodní společnost má i širší význam z hlediska společenské stability a nese tudíž i sociální odpovědnost - social responsibility.

Z našeho pohledu v tuto chvíli není podstatné, která z těchto ideových koncepcí je či není úplná či přesně pravdivá a dotážená do konce. Podstatné je v otázce ochrany těchto třetích osob, že se korporace nemůže vyhnout kontaktu s těmito osobami a tudíž i případnému konfliktu s nimi. Korporace totiž nežije ve vzduchoprázdnu, ale jak jsme viděli, funguje na principu alokace zdrojů více subjektů za účelem zlepšení kolaborace, ve smyslu dosažení určitého cíle se zmenšenými náklady. Protože se na takovémto projektu musí podílet více lidí, je jasné, že je třeba vytvořit systém vzájemných brzd tak, aby systém byl hlavně vyvážený.

Otázka vyváženosti je zkoumána rovněž z pohledu fungování práva obchodních společností se zaměřením na soutěž mezi právními řády, která podle některých názorů vede k tomu, že bude situace směřována tak, že tato soutěž by mohla právě naopak vést k absolutnímu popření právě práv třetích osob. Tento princip se nazývá „závod ke dnu“ – race to the bottom - nebo též Delaware efekt³⁶⁵ a vede k tomu, že pokud bude volba právního řádu plně v rukou zakladatelů společností, dají tito logicky přednost státům, které jim poskytují silnější postavení, a to na úkor právě uvedených skupin, tím pak podle uvedených názorů dojde k tomu, že budou vybrány ty právní řády, které snižují ochranu těchto skupin ve svém právu, což podle uvedených názorů je částečně právě způsobeno volbou právního řádu státu Delaware.

Uvedené názory jsou, podle mého soudu, sice možná mechanicky správné, ale realitě neodpovídají a jsou výsledkem nesprávného úhlu pohledu na danou problematiku, ukazují však složitost názorů a představ o tom, jak realita obchodních společností funguje.

Situace je totiž, podle mého názoru, zcela opačná, nejedná se v případě státu Delaware o cestu ke dnu, ale naopak o závod k vrcholu - race to the top, kdy jde o opačný trend a tedy souboj nikoliv o nejhorší nebo jinak řečeno nedůsledné právo obchodních společností, ale naopak o nejkvalitnější právo.

Paradoxně tedy z úhlu předchozího výkladu dochází k tomu, že stát Delaware je ve své právní ochraně považován za jeden z nejlepších právních systémů, a to zejména z pohledu věřitelů a investorů.³⁶⁶

---

³⁶⁵ HODÁL, P. ALEXANDER, J. *Evropské právo obchodních společností*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, s. 82 a násl.

³⁶⁶ DENNIS, V. FOX, A. *The New Law of Insolvency. Insolvency Act 1986 to Enterprise Act 2002*, UK, London: The Law Society, 2003, s. 47 a násl.
KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 58 a násl.

Toto konstatování nemůže obeznámeného, dle mého názoru, nijak zásadně překvapit. Právo totiž funguje na systému vzájemného vyvážení práv a povinností jednotlivých účastníků, což u obchodních společností platí obzvláště. Obchodní společnosti jsou tak zvláštním seskupením, s tolika plusy a mínusy, že bez vyvážení vzájemných vztahů by se systém zcela jednoduše zhroutil. O tomto závěru budeme dále uvažovat i v části sedmé, týkající se hodnocení naší nové právní úpravy i z pohledu postupu návrhu de lege ferenda.

V této souvislosti si pouze připomeneme, že v části tři naší práce, týkající se samotných povinností členů statutárních orgánů, jsme osvětlili základní působení obchodního práva a soudnictví státu Delaware.

V kontextu s ochranou práv třetích osob je třeba situaci dále doplnit o to, že na území USA neexistuje regulace práva obchodních společností na federální úrovni a každý stát má právo obchodních společností, když je vycházeno z teorie založení. Důvody, proč byl a je vybírán stát Delaware a proč většina velkých společností je založena podle tohoto státu, jsou mimo jiné i to, že úspory plynoucí z kvalitního práva vysoce převyšují náklady spojené s tím, že hlavní provozovny se většinou nachází někde úplně jinde. Stát Delaware je tak kromě modelového zákoníku - Model Business Corporation Act - v podstatě jediným, který určuje - kromě uvedeného zákoníku - vzorec obchodního práva na území celých USA. Proč tedy volí významné obchodní korporace tento právní řád, který by měl směřovat cestou závodu ke dnu? Není tomu tak proto, že je zde soutěž o to, jak poškodit minority, ale proto, že zde existuje právě uvedená vyváženost, důkladná judikatura a kvalitní soudci, což právě naopak vede k právní jistotě a jak již bylo naznačeno paradoxně k větší ochraně právě věřitelů i třetích osob.

Ochrana věřitelů a třetích osob je jednou ze základních klíčových otázek práva obchodních společností a společně s postavením vlastníků a ostatních zúčastněných osob tvoří páteř vztahů v obchodní korporaci.

Ochrana těchto osob je mnou považována za prubířský kámen kvality a fungování právního řádu. Považuji za nezbytné zdůraznit, že kvalita a fungování právního řádu se odvíjí od vyváženosti práv a povinností v daném systému a nikoliv od toho, že se účelovým způsobem vyzdvihne ta či ona strana a jí se pod různým odůvodněním zákonem přidělí větší míra ochrany.

Z průběhu našeho zkoumání jsme viděli, že možnosti ochrany věřitelů a tzv. minorit jsou různé a v různých právních rádech na rozdílném stupni vývoje. Rovněž různé jsou formy, které jsou používány. Ochrana věřitelů a ostatních osob je možno směřovat prostřednictvím prostředků různých odvětví práva včetně práva trestního, v právu obchodních společností se

pak jedná zejména o ochranu prostřednictvím základního kapitálu, problematiky piercing the corporate veil, prostřednictvím testu insolvency, wrongful trading či fraudulent trading a konečně pak cestou samotného úpadekového řízení.

V současné době a z toho principu je vycházeno i novou právní úpravou, je opuštěna koncepce ochrany věřitelů prostřednictvím základního kapitálu.

Kdo kdy zakládal obchodní společnost či prováděl jakékoliv změny či likvidaci či konkurzní či jiné úpadekové řízení, velmi dobře ví, že tato ochrana byla toliko iluzorní a zcela nedostatečná. Otázka základního kapitálu byla na pořadu dne toliko jako položka zejména při požadavcích příslušných orgánů při vzniku společnosti, ale nebyla jednak položkou trvalou a jednak položkou, která by o skutečných majetkových poměrech a zejména závazcích a tedy o reálném stavu společnosti cokoliv hodnověrně vypovídala.

S pravděpodobností hraničící s jistotou lze dokonce konstatovat, že údaj o základním kapitálu může být pro osoby, které nějakým smluvním vztahem kolaborují se společností z pozice třetí osoby, dokonce údajem matoucím. Z pohledu naivního či věřitele nepřipraveného na jakýkoliv úskok či neseříznost ze strany partnera představuje základní kapitál iluzi dostatečného zabezpečení závazku a představu záruky, která ve skutečnosti vůbec není směrodatná. Takovýto věřitel není pak nic jiného, než velmi naivní, a nejedná obezřetně, jelikož by měl věnovat než tomuto údaji více pozornosti ekonomickým údajům plynoucích z účetních výkazů. K obdobnému závěru dochází rovněž autoři J. Alexandr a P. Hodál, kteří připomínají, že věřitel, který spoléhá na informaci o základním kapitálu, tak jedná velice nerozumně.³⁶⁷

S cestou opuštění ochrany minorit prostřednictvím základního kapitálu lze tedy v zásadě vyslovit souhlas, ovšem s tou výhradou, že jsou vytvořeny jiné a skutečně účinné mechanismy, které by vyvážily nedostatečný mocenský a zejména informační deficit ze strany těchto osob vůči vlastníkům a zejména managementu.

Konstrukce ochrany věřitelů prostřednictvím testu insolvency znamená, že jakékoliv plnění může být ze společnosti poskytnuto pouze v tom případě, že nezpůsobí úpadek podle insolvenčního zákona. Konečně pak jsou modifikovány povinnosti statutárního orgánu a jeho povinnost vracet zpět plnění, které sám získal, resp. povinnost ručit věřitelům, pokud přivodil úpadek, ač měl a mohl - wrongful trading.

---

³⁶⁷ DENNIS, V. FOX, A. *The New Law of Insolvency. Insolvency Act 1986 to Enterprise Act 2002*, UK, London: The Law Society, 2003, s. 78 a násl.

HODÁL, P. ALEXANDER, J. *Evropské právo obchodních společností*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, s. 91 a násl.

RATKA, T. *Grenzüberschreitende Sitzverlegung von Gesellschaften: Rechtslage, Judikatur, Gestaltungsmöglichkeiten*. Germany: Schulthess, 2002, s. 109.

Koncepce wrongful trading - protiprávní obchodování - je typem občanského deliktu, stanoveného v britském insolvenčním právu v odstavci 214 IA z roku 1986.

Princip protiprávního obchodování byl zaveden v Insolvenčním zákoně z roku 1986, aby doplnil koncept podvodného obchodování. Byl zaveden proto, aby ochránil věřitele od těch, kteří jsou odpovědní za špatné řízení společnosti. Narozdíl od podvodného obchodování v protiprávním obchodování není třeba prokázat „podvodný úmysl“. Protiprávní obchodování je proto méně závažným a obvyklejším deliktem, než podvodné obchodování.

Na základě britského insolvenčního práva protiprávní obchodování nastává, když ředitelé společnosti nadále obchodují, i když:

- věděli nebo měli dojít k závěru, že se nedalo očekávat vyhnutí se insolvenční likvidaci“ a
- nepodnikli veškeré kroky za účelem minimalizace potenciálních ztrát věřitelů společnosti“.

Protiprávní obchodování je úkon či činnost, která může být posouzena pouze likvidátorem společnosti, jakmile se společnost dostane do likvidace z důvodů insolvence.

Jestliže během procesu rozpuštění se zdá likvidátorovi, že se objevilo protiprávní obchodování, likvidátor může požádat soud o rozhodnutí, aby kterékoliv osoby, které se dopustily takového jednání, byly odpovědné a musely uhradit škodu stran majetku společnosti.

Článek 214 Insolvenčního zákona z roku 1986 má velmi široký rozsah, protože neplatí pouze de iure pro ředitele (to jest ředitele, kteří byli formálně jmenováni a jejich jmenování bylo registrováno Obchodním rejstříkem). Platí také pro ředitele de facto (to jest člověka, který převzal roli ředitele společnosti bez toho, aby byl jmenován) nebo stínové ředitele (to jest člověka, na jehož příkaz byli ředitelé de iure zvyklí jednat jako).

Za účelem stanovení odpovědnosti likvidátor musí prokázat, že ředitelé nadále obchodovali či provozovali svou činnost, i když věděli nebo měli zjistit, že insolvenční likvidace je nevyhnutelná.

Skutečnosti, o kterých ředitelé museli vědět, kdyby se chovali jako odpovědní hospodáři - podle svých dovedností a zkušeností, které mají mít odpovědní ředitelé - spolu se znalostmi a zkušenostmi, které skutečně mají tyto osoby. To znamená, že existují dvě úrovně testu znalostí. Existuje obecná úroveň znalostí, požadovaných pro všechny ředitele, podle první části testu. Podle druhé části testu je požadován vyšší standard znalostí, které mají specialisté. (Jako jsou znalosti účetnictví nebo právní znalosti).

Obvyklý přístup k protiprávnímu obchodování je, že likvidátor stanoví datum, kdy se ukázalo v rozvaze společnosti, že je insolventní, a potom dokazuje, že ředitelé neodůvodněně

nadále pokračovali v činnosti a obchodování společnosti. Ve Spojeném království a oproti mnoha jiným koncepcím není trestným činem, když insolventní společnost obchoduje. Bezpochyby v některých situacích, jestliže ředitelé opravdu věří, že se situace otočí a pozice věřitelů se zlepší, je správnou věcí takto postupovat. Když to nastane, protiprávní obchodování je, kdyby bylo realizováno tak, že by se pozice věřitelů pravděpodobně zhoršila proti pozici, ve které jsou nyní a společnost by vstoupila do likvidace.

Mnoho právních systémů (včetně anglického práva) uznává obhajobu blue sky; která široce stanoví, že jestliže ředitelé jsou v dobré vířenpřesvědčení, že se situace společnosti obrátí a zlepší, normálně by byli odpovědní za pokračování obchodování. Odpovědnost je určena pouze tehdy, kdy společnost nemá žádné reálné vyhlídky na to, aby se vyhnula insolvenční.

Soud má široké diskreční možnosti při určování velikosti plnění, které lze požadovat. Tradičně bylo toto plnění spíše kompenzační, než trestné. Počátečním bodem pro rozhodnutí o příslušné částce byl rozdíl mezi čistými aktivy společnosti k datu, od kterého již ředitelé neměli obchodovat, a čistými aktivy k datu likvidace.

Nicméně soud má široké možnosti a může stanovit procento z výše uvedeného. Takto soud stanovil 70 % úbytku čistých aktiv ve věci Brian D Pierson (Contractors) Limited /1999/ BCC 903. Bylo to na základě vyhodnocení soudce, že 70 % úbytku čistých aktiv bylo kvůli jednání ředitelů a 30 % mohlo být přičteno vnějším vlivům.

Často se stává, že společnost v likvidaci nemá žádná aktiva, která by mohla být použita na kompenzaci za protiprávní obchodování. Jak se má likvidátor zachovat nebo co musí udělat?

Žaloba za protiprávní obchodování je osobní činností, uskutečněnou likvidátorem, dovoluje, že když je neúspěšná, likvidátor je osobně odpovědný za právní náklady odpůrců.

I když náklady soudního jednání (ať již úspěšného nebo ne) mohou být nyní řádně zaplacený likvidátorem z aktiv společnosti, kde jsou k dispozici dostatečné prostředky, Sněmovna Lordů v roce 2004 změnila prioritu nákladů v likvidaci a učinila náklady likvidátora (včetně právních nákladů spojených s žalobou na protiprávní obchodování) jako poslední prioritu až za nároky preferenčních věřitelů.

Ustanovení o protiprávním obchodování článku 214 IA je následující:

214 Protiprávní obchodování

- (1) Na základě odstavce (3) níže, jestliže se během rozpuštění společnosti objeví, že odstavec
- (2) tohoto článku platí na osobu, která je nebo byla ředitelem společnosti, soud na základě

žádosti likvidátora, může stanovit, že osoba je povinná učinit kompenzace (jestliže nějaké jsou) do aktiv společnosti tak, jak soud uzná za vhodné.

(2) Tento odstavec platí pro osobu, jestliže -

(a) se společnost dostane do insolvenční likvidace,

(b) kdykoliv před zahájením rozpuštění společnosti, jestliže osoba věděla nebo měla dojít k závěru, že neexistují žádné reálné vyhlídky, že se společnost vyhne vstupu do insolvenční likvidace, a

(c) že osoba byla v té době ředitelem společnosti ...

(3) Soud nesmí učinit prohlášení na základě tohoto článku ohledně jakékoliv osoby, jestliže je prokázáno, že podle podmínek odstavce (2)(b) bylo ohledně této osoby prokázáno, že podnikla všechny kroky, aby zabránila potenciálním ztrátám věřitelů společnosti (za předpokladu, že nebyly žádné reálné vyhlídky na to, že by se společnost mohla vyhnout insolvenční likvidaci) nebo je měla podniknout.

(4) Pro účely odstavců (2) a (3) skutečnost, že ředitel společnosti měl vědět nebo si uvědomit a měl podniknout kroky takové, aby dosáhl toho, že podniknuté kroky nebo vyhodnocení byly učiněny touto osobou jako řádným hospodářem, která musí mít –

(a) obecné znalosti, dovednosti a zkušenosti, které jsou obecně očekávány od osoby, která zastává stejné funkce a uskutečňuje úkony, které musí být uskutečňovány ředitelem ohledně společnosti, a

(b) obecné znalosti, dovednosti a zkušenosti, které tento ředitel má.

(5) Odkaz v odstavci (4) na uskutečňované činnosti ohledně společnosti ředitelem společnosti zahrnuje jakékoliv úkony, které neprovedl nebo které mu nebyly svěřeny.

(6) Pro účely tohoto článku se společnost dostane do insolvenční likvidace v době, kdy její aktiva jsou nedostatečná pro splácení jejích dluhů a dalších závazků a výdajů na rozpuštění.

(7) V tomto článku „ředitel“ zahrnuje i stínového ředitele³⁶⁸

Uvedený přístup tedy stran předpokladu odpovědnosti formuluje speciální skutkovou podstatu, která není nepodobná zóně insolvence, případně teorii prohlubující se insolvence tak, jak ji chápe především americký právní systém. Předpokladem a logickým smyslem tohoto ustanovení je skutečnost, že došlo k porušení povinnosti, která spočívá v tom, aby člen statutárního orgánu jednal tak, aby nedopustil snížení vyhlídek věřitelů na uspokojení jejich pohledávek. Příslušný člen orgánu je povinen uskutečnit vše, aby nedošlo ke snížení vyhlídek uvedených věřitelů, dalším předpokladem je pak skutečnost, že příslušní členové měli minimálně předvídat nevyhnutelnost insolvence. Kromě toho se uvedené netýká pouze formálních statutárních orgánů, ale i tzv. stínových (shadow director), kdy statutární orgán jedná podle pokynů druhé osoby, která ji fakticky úkoluje a řídí. Zajímavé je, že v daných případech není vyžadován žádný úmysl a situace může být taková, že do stavu insolvence je možné se dostat i při dobrých úmyslech, ale zjevně špatných rozhodnutích.³⁶⁹

Fungování obchodních společností lze v zásadě rozdělit na standardní způsoby, které jsou charakterizovány obecně tím, že společnost je solventní, realizuje produkty, pro které je zřízena, hradí svým dodavatelům, zaměstnancům a plní rovnovážně veškeré úkony, které jsou od ní požadovány, a způsoby nestandardní, kdy obchodní korporace své závazky neplní či je dokonce předlužena a dostává se tedy do stavu úpadku či hrozícího úpadku.

V takové situaci, která přináší zejména pokud jde o delší dobu zřetelně stresující stavy, dochází u příslušných zodpovědných osob k různým reakcím na vzniklou situaci. V případě, že jsou způsobilí za daných okolností vzniklou situaci řešit, jsou méně náchylní k atakům na osoby, kterým dluží, v opačném případě je pak rezistence vůči nápadům ponechat si co nejvíce majetku pro sebe zřetelně nižší.³⁷⁰

---

³⁶⁸ 213, 214 Insolvency Act, 1986

³⁶⁹ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 60.

³⁷⁰ Konkurní řízení je to, že úpadce si všechny věci nastrká do kapes a věřitelům pak odevzdá kabát, který je však prázdný - blíže viz ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

V takovýchto případech již zpravidla nepomůže existence možnosti generování prostředků a iluze hledání rezerv v corporate governance,³⁷¹ ale je třeba najít skutečně účinné prostředky, kterými by došlo k zajištění majetku ku prospěchu věřitelů.

Na této krátké úvaze dochází k opakované ukázce propojení úpadkového práva s právem obchodních společností a je třeba znovu připomenout, že je nezbytné tyto dvě oblasti práva zkoumat ve vzájemných souvislostech. Otázkou, která je k diskusi, je pak to, zda je třeba hledat vyváženost vzájemných vztahů těchto součástí práva či zda se zvýhodní buď obchodní společnosti a podnikání nebo právní ochrana minorit. Touto problematikou se budeme v průběhu našeho zkoumání ještě dále zabývat a zřetelně uvidíme, že se jedná o červenou nit, které se prostě v případě dané problematiky, a to odpovědnosti členů statutárních orgánů, nelze nijak vyhnout.

V problematických situacích, kdy je existence společnosti ohrožena z důvodu úpadkových stavů, pak často dochází k již zmíněnému vyvedení majetku mimo majetek společnosti s cílem zabránit, aby věřitelé na tento majetek efektivně dosáhli.

Způsoby a metody vyvedení majetku jsou poměrně velmi široké, od běžných krádeží či defraudací až po sofistikovaně maskované způsoby kryté převážně úhradami neexistujících služeb či fiktivních půjček. Cíl je však vždy stejný a to, jak již bylo naznačeno, vyvést majetek z dosahu oprávněných nároků dalších osob.

Právní regulace reaguje na uvedená jednání obecně jejich označením jako podvodných převodů. (Fraudulent Transfer – Vulnerable Transactions).³⁷²

Pojmově k těmto tzv. podvodným převodům třeba říci, že se typově jedná o vyvedení majetku různými transakčními formami na třetí osoby, a to v nějakém časovém horizontu, vždy k datu soudního rozhodnutí deklarujícího skutečný úpadkový stav. Tento moment má

---

³⁷¹ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 68 a násl.

KOLESÁR, P., HAVEL, B. Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení in *Obchodněprávní revue* č. 2/2012, s. 42 - 45.

³⁷² ARMOUR, J., BENNETT, H. *Vulnerable Transactions in Corporate Insolvency*. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2003, s. 255 a násl.

DENNIS, V. FOX, A. *The New Law of Insolvency. Insolvency Act 1986 to Enterprise Act 2002*, UK, London: The Law Society, 2003, s. 46 a násl.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 23 a násl.

LOBO, O.E.F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Toronto, Ontario: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 785.

SULMEYER, I. a kol. *Collier Handbook for Trustees and Debtors in Possession*. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2009, s. 36 a násl.

SULMEYER, I. a kol. *Collier Handbook for Creditors' Committees*. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 63 a násl.

SURHONE, L.M., TENNOE, M.T., HENSSONOW, S.F. *Wrongful Trading. Civil Wrong, Legal Action, Civil Action, Common Law*. US, UK, Germany: Betascript Publishing, 2011, s. 59 a násl.

význam pro uvedené transakce z hlediska jejich napadnutelnosti oprávněnými osobami, na straně druhé chrání strany uvedených transakcí, zejména stranu třetí, v otázce právní jistoty stran platnosti, resp. účinnosti tohoto převodu.

V podstatě dochází ke dvěma typům podvodných převodů - skutečný podvodný převod (Actual Fraudulent Transfer) a nepřímý podvodný převod (Constructive Fraudulent Transfer).

Ke skutečnému podvodnému převodu dochází tehdy, když dlužník uskuteční převod se skutečným úmyslem, aby zmařil uspokojení pohledávky svého věřitele či ji alespoň účelově zdržel.³⁷³ Vedle toho k nepřímému podvodnému převodu pak dochází v situaci, kdy dlužník uskuteční transakci, za kterou obdrží menší protihodnotu, než by obdržel za okolností obvyklých.³⁷⁴

Možnosti, které jsou obecně právními předpisy dány ke zvrácení takovýchto aktivit, jsou rovněž různorodé. Obecně se uvedené instituty nazývají opětovným získáním majetku do konkurzní podstaty (Recovery of Assets for the Estate). Tradičními prostředky jsou odporovací žaloby, žaloby proti preferenčním (zvýhodňujícím) převodům a žaloby proti převodům po podání insolvenčního návrhu. Vedle toho je třeba připomenout zajímavou právní úpravu, kterou disponují Spojené státy americké v podobě Jednotného zákona o podvodných převodech - Uniform Fraudulent Transfer Act, který umožňuje bez jakýchkoliv vážných problémů opětovné získání majetku k uspokojení věřitelů v rámci konkurzního řízení, a to až ve čtyřleté lhůtě, přičemž nerozlišuje prvního či následné nabyvatele a je považován za velmi účinný obranný prostředek.³⁷⁵

3.3. Piercing the corporate veil, podnikatelská seskupení, ručení a doktríny související

Z dosud zjištěného víme, že obchodní společnost je samostatnou právnickou osobou, entitou, která je odlišná od jejích společníků a mj. se vyznačuje právní subjektivitou, omezeným ručením společníků, převoditelností podílů a majetkovou samostatností, která také značí, že společnost je za své závazky odpovědná svým majetkem a ne majetkem společníků.

---

³⁷³ LOBO, O.E.F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Toronto, Ontario: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 785, § 548.

³⁷⁴ ARMOUR, J., BENNETT, H. *Vulnerable Transactions in Corporate Insolvency*. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2003, s. 255 a násl.
KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 63 a násl.

LOBO, O.E.F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Toronto, Ontario: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 785.

³⁷⁵ Uniform Fraudulent Transfer Act - blíže viz LOBO, O.E.F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Toronto, Ontario: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 785.

Na straně druhé je pak pro statutární orgán ve vztahu k majetku společnosti tento majetek majetkem cizím i v situaci, kdy by statutární orgán byl současně společníkem a dokonce i společníkem jediným.³⁷⁶

Uvedené atributy samotné existence a fungování obchodních společností (samozřejmě v tomto kontextu kapitálových) vedle dalších, jako např. řízení a správa prostřednictvím statutárního orgánu, jsou také jedním ze základních smyslů vzniku a fungování obchodní korporace, tedy umožnění prostřednictvím shromáždění kapitálu účast na projektu, na který by jako jednotlivci nebyli schopni nikdy dosáhnout, v kombinaci s možností neručení vlastním majetkem společníků v případě neúspěchu.

Tento zákonem předvídaný model, kdy společník může v případě neúspěchu ztratit toliko vklad, který do společnosti investoval, a je mu současně poskytována korporátní maskou ochrana proti věřitelům v případě, že společnost se stane insolventní, tedy nebude schopna vyplatit závazky, které sama vytvořila, ve skutečnosti též znamená, že věřitelé nejsou s to domoci se na osobách společníků či statutárních orgánů svých pohledávek, ani kdyby tyto osoby finanční prostředky měly a dokonce ani v tom případě, že by je obdržely právě z podnikání v této společnosti. Jinými slovy, společník, resp. statutární orgán obecně neručí za závazky vzniklé společnosti vůbec, jakmile splatí vklad, k jehož splacení se v případě společníka zavázal, statutární orgán navíc ani tuto povinnost nemá, přestože dění ve společnosti často ovlivňuje více než společník sám.

Tato kritéria fungování mohou leckomu připadat a připadají paradoxní³⁷⁷, nicméně tento systém a scénář s nepodstatnými obměnami funguje po dobu existence obchodních společností. Samozřejmě není samonosnou konstrukcí, vždy fungují více či méně v právních rádech korekční mechanismy, které takto nastavený způsob, který je velmi okatě a primitivně zneužitelný, musí usměrňovat k tomu, aby nevyužil svého negativního potenciálu k samotnému zhroucení tržního systému, který je na vyváženosti práv a povinností jednotlivých subjektů, tedy v tomto kontextu věřitelů a dlužníků, postaven.

Tento problém má navíc širší filozofickou podstatu spočívající v otázkách etiky a odpovědnosti, vztahu odpovědnosti a morálky, otázek morálního hazardu, vlastní vlastnické neodpovědnosti, vztahu práva a ekonomie a dalších jevů (vzájemný vztah těchto fenoménů byl předmětem zkoumání této práce v části IV. - poznámka autora), proto se v této části

---

³⁷⁶ PÚRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek* in Právní rozhledy, roč. 2010, č. 15, s. 541 – 549.

³⁷⁷ KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 82 a násl.

KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 25 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 5 a násl.

nezbývá než zaměřit na ukázkou fungování právní regulace a právních řádů, které se snaží negativním jevům plynoucích z dispozic uspořádání těchto vztahů čelit. Uvedené bude navíc velmi inspirativní pro náš právní řád, jelikož není žádným tajemstvím, že si česká právní věda toto téma vybírá k řešení pouze výjimečně³⁷⁸, narozdíl od literatury zahraniční.³⁷⁹

Každý, kdo se dostal do bezmocného postavení věřitele, který sice vydobyl proti obchodní společnosti po letech sporů, účelových průtahů a značných nákladů svou pohledávku, aby posléze zjistil, že tato obchodní společnost je zcela bez majetku, přestože její společníci a členové statutárních orgánů, se kterými léta či menší dobu kolaboroval, podepisoval dokumenty, uzavíral kontrakty, dodával jim zboží a svou produkci, netrpí nejenom zjevnou nouzí, ale dokonce prokazatelně užívají z majetku, který byl ještě před krátkou dobou v majetku povinné obchodní společnosti, nechce často věřit či slyšet o tom, že tyto osoby nelze pohnat k zodpovědnosti.

Toto jistě oprávněné duševní rozpoložení věřitelů, zaměstnanců a ostatních osob ve vztahu k takovéto obchodní společnosti bylo zcela nepochybně jedním z podnětů k vytvoření doktríny Piercing the corporate veil, která se vyvinula jakoby úplně proti základním principům organizace a fungování obchodní korporace, čímž ukázala na podstatu problémů, kterým je střet dvou velmi významných právních principů, a to právní jistoty a práva na ochranu věřitele a samozřejmě veřejného zájmu.

Uvedená realita kontra souběhu těchto principů je jistě také jedním z hlavních důvodů, proč se tento princip jednak užívá výjimečně, jednak dochází k vyhýbání se užívání tohoto principu a jednak k evidentním veletočům v rozhodování nejvyšších soudních instancí, které doslova jednou rozhodnou tak a jednou zcela naopak, ani si snad neuvědomují, že tento způsob rozhodování rovněž na principu právní jistoty, na který většinou odkazují, nepřidá.

Takovýto základní rozhodovací nesoulad se v praxi často nevyskytuje, obdobným případem může být snad toliko diskuse našich nejvyšších soudních instancí a odborné veřejnosti okolo nabytí vlastnictví stran nemovitostí od nevlastníka, otázka dobré víry a

---

³⁷⁸ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva.* Praha: Karolinum, 2009, s. 44.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací.* Praha: Auditorium, 2010, s. 52.

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in *Právní rozhledy*, č. 12/2011, s. 25.

³⁷⁹ RUDORFER, M. *Piercing the Corporate Veil.* A Sound Concept. München, Germany: GRIN Verlag, 2006, s. 28 a násl.

SURHONÉ, L.,M., TIPLEDON, M.,M., MARSEKEN, S.F. *Piercing the Corporate Veil.* USA, UK, Germany: Betascript Publishing, 2010, s. 9 a násl.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2.* The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 8 a násl.

dalších souvislostí s touto problematikou, která ani po skoro dvaceti letech není zcela vyjasněna.³⁸⁰

Jak tedy postupovat v situaci, která se jeví pro věřitele bezpečně ztracena, lze najít pro věřitele nějaký způsob, jak se domoci svých pohledávek na uvedených osobách? Inspirací k řešení otázky je právě koncepce doktríny piercing the corporate veil, která je reakcí na situace, kdy je, v obecném smyslu, zneužita (dále popsány způsoby) obchodní společnost k evidentnímu poškození práv věřitele takovým způsobem, že není již možné, či lépe konstatování soudní mluvou „spravedlivé“, servávat na majetkové oddělenosti a rozdílu, který existence obchodní společnosti proti jednotlivci přináší.

Prakticky je pak otázka postavena tak, za jakých podmínek či v jaké situaci lze uspokojit pohledávky věřitele proti společnosti proti existujícímu systému majetkové oddělenosti a dosáhnout na osoby, které stojí ve společnosti jako společníci či členové statutárních orgánů.

Jak správně poznamenala ve svém dokonalém rozboru autorka S. Černá: „Jádrem problému je vymezit teoretická východiska a na nich stojící konkrétní řešení, které dovolí třetím osobám dohmátnout na společníka, který je jinak chráněn hradbou samostatné majetkové samostatnosti obchodní společnosti, a pohlédnout na něj jako na nositele nebo spolunositele povinností, které vznikají z jednání či opomenutí obchodní společnosti“³⁸¹ s tím, že je samozřejmě třeba respektovat rozdíl mezi společníkem a statutárním orgánem, který však v praxi nejčastějších případů takového postupu nebude až tak problematický, jelikož největší pozornost dané doktríny je logicky zaměřena na společnost s ručením omezeným, a to zejména jednoosobní s tím samým statutárním orgánem jako společníkem, která je pro typ transakcí poškozujících věřitele zcela ideální.³⁸²

Další kombinace možností, jak uvidíme níže, sice existují, ale jsou z praktického hlediska mnohem obtížněji použitelné než uvedený model, právě pro uvedené principy, na nichž obchodní společnost stojí, a prorazit je bude v jiných případech než jednoosobních společnostech takřka nemožné.

---

³⁸⁰ FIALA, J., ŠVESTKA, J. *Některé otázky odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku*. Socialistická zákonost, 1973, č. 3, s. 144 - 151.

³⁸¹ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 44

³⁸² KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 82 a násl.

KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, s. 25 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 5 a násl.

Principiálně je zřejmé, že tato situace nebude pro snažícího se věřitele vůbec jednoduchá, jelikož takovýto postup je konstrukcí a smyslem obchodní společnosti, jak jsme viděli výše, zásadně vyloučen.

Jestliže je tedy tento postup konstrukcí obchodní společnosti z důvodů výše naznačených, zejména z tvrzené právní jistoty (jako kdyby věřitelé nepotřebovali právní jistotu, či princip plnění závazků či veřejný zájem měly nižší váhu), výjimečný, jelikož hranice oddělitelnosti právnické osoby od jejich společníků či statutárních orgánů nelze snadno překročit, je třeba si položit otázku, jaké to jsou výjimky, které připouštějí výjimečně prolomení, propíchnutí či odstranění firemního závoje samostatnosti právnické osoby (Piercing the corporate veil – převažující název, Lifting the corporate veil, Durchgriff) s možností uplatnění proti společníku a statutárnímu orgánu (často v jedné osobě).

K této otázce předně třeba konstatovat, že neexistuje ani v odborné literatuře ani v soudní praxi přesná definice piercing the corporate veil a spektrum způsobů a přístupů zabývajících se danou problematikou je v konkrétních zemích, které jsou představovány převážně angloamerickým právním systémem a v případě Evropy pak převážně přístupem německým a francouzským, značně různorodé, což logicky jednotnou definici či charakteristiku ztěžuje a navíc není podle mého soudu ani zásadně potřebná a uzavření do konečné definice by fakticky ničeho pozitivního nemohlo přinést.

Podstatné je v této otázce, že dojde alespoň k elementární shodě na principech tohoto institutu charakterizující jeho společné rysy, jinak by totiž pak ani nebylo možné jeho rozlišení od institutů ostatních a na těch lze dále stavět s možnostmi, které se nabízejí.

Koncepčně je třeba konstatovat, že doktrína piercing the corporate veil byla vytvořena soudy, a to v angloamerickém systému common law, jejímž cílem bylo reagovat na zjevně nespravedlivé setrvávání na již zmíněné majetkové samostatnosti, resp. oddělenosti obchodní společnosti a společníků, resp. osob za ně diktujících.³⁸³ Soudy přesto, aniž by zpochybňovaly zásadně, že za závazky odpovídá společnost, v jednotlivých případech pak oddělení nerespektovaly a uznaly příslušné osoby odpovědné za závazky společnosti. Takovýmto způsobem pak reagovaly na přesvědčení o zneužitelnosti a škodlivosti oddělení majetku společnosti a společníků.³⁸⁴

Zajímavý je též názor Z. Kühna, který uvádí, že „důvody tohoto postupu lze též hledat v historickém kontextu fungování obchodních společností, jelikož základní představa o

---

³⁸³ MCGREGOR, R. *Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní*. Právní rozhledy, 2004, č. 23, s. 874.

³⁸⁴ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 2.

právnícké osobě a kapitálové společnosti vznikla v počátku 19. století a do současné doby se prakticky nezměnila, zatímco podmínky její existence jsou již značně jiné.³⁸⁵

Doktrína piercing the corporate veil je odlišná stát od státu. Je generální shoda však v tom, že tato problematika patří mezi nejsložitější oblasti korporátního práva.

Soudy jsou všeobecně neochotné propíchnout firemní závoje a činí tak pouze v těch případech, kdy je třeba dosáhnout požadované informace k určení odpovědnosti.

Pojem společnost budeme chápat jako právníckou osobu s odlišnou identitou, nežli osoba(y) vlastníka(ů). Je třeba zdůraznit, že vlastníci nejsou odpovědní více, než do společnosti vložili.

Koncept omezeného ručení vznikl v Anglii v 17. století a z toho důvodu měli lidé předtím strach investovat do obchodních společností, jelikož jakýkoliv z partnerů mohl být odpovědný za všechny dluhy společnosti. Tudíž tak jak potřeboval kapitál stále větší a větší příliv financí z důvodů větších a větších projektů, byli investoři více neochotní investovat, jelikož to bylo velmi riskantní. Tudíž koncepce omezeného ručení jde ruku v ruce s doktrínou oddělení zainteresovaných osob - právnícká osoba versus její vlastník. Hlavní výhodou omezeného ručení je to, že ochraňuje jak společnost, tak vlastníky současně a napomáhá tak k tomu, aby byla obchodní společnost zajímavou investicí pro budoucí vlastníky.

Jak je známo, v anglosaských zemích je velmi časté, že soudy mají velkou váhu v aplikaci a interpretaci práva. Avšak najít společnou „nit“ principu, co je to propíchnutí firemního závoje, napříč rozhodnutími je velice obtížné, jelikož chybí jednota v rozhodování, což způsobuje velmi odlišné a skryté problémy. Jedním z nejznámějších případů je *Salomon v. Salomon & Co.* Tento případ je považován za jeden z nejdůležitějších precedentů v otázce doktríny separace právníckých osob a jejich vlastníků a také se jedná o významný právní „návod“ propíchnutí firemního závoje.³⁸⁶

The House of Lords v případě *Salomon* prohlásil, že právní princip je ten, že po procesu inkorporace je v zásadě právnícká osoba osobou odlišnou od jejích akcionářů. Soud toto

---

³⁸⁵ BRODEC, J. *Proniknutí přes hradbu subjektivity právnícké osoby a některé otázky mezinárodního práva soukromého*, in Paukerová, M., Tomášek, M. op. Cit. Sub 26, s. 200.

GLÜCKSELING, R. *Průlom do právní autonomie obchodních společností*. Právní rozhledy, 2002, č. 5, s. 219.

KÜHN, Z. *Fikce samostatnosti právníckých osob a její prolomení*. Právní rozhledy, 2003, č. 11, s. 542 a násl.

³⁸⁶ BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Governance After the Financial Crises*. New York, USA: Oxford University Press, 2012, s. 45 a násl.

RUDORFER, M. *Piercing the Corporate Veil. A Sound Concept*. München, Germany: GRIN Verlag, 2006, s. 5 a násl.

SURHONÉ, L., M., TIMPLEDON, M., M., MARSEKEN, S.F. *Piercing the Corporate Veil*. USA, UK, Germany: Betascript Publishing, 2010, s. 55 a násl.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2*. The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 25 a násl.

prohlásil z důvodu, že společnost Salomon byla společností o jednom majiteli, tj. panu Salomonovi, a to mělo zásadní vliv na průběh celého případu.

Ve stručnosti zmíním případ Salomon, který je klíčový pro koncepci dané doktríny. Pan Aron Salomon byl anglický velmi úspěšný obchodník, který byl po mnoho let výhradním obchodníkem specializujícím se na kožené boty. V roce 1892 vyjádřil jeho syn také zájem o tento byznys. Pan Salomon se tudíž rozhodl založit si společnost s ručením omezeným - Salomon & Co. Ltd. Nicméně tehdy byla povinnost taková, aby společnost s ručením omezeným měla alespoň 7 členů nebo akcionářů. Pan Salomon to vyřešil tak, že do obchodní společnosti zainteresoval svou ženu, 4 syny a dceru s tím, že ze dvou synů udělal ředitele a on sám ze sebe generálního ředitele. Pan Salomon vlastnil 20.001 z celkových 20.007 akcií společnosti - těchto zbývajících 6 akcií bylo rozděleno mezi zbylých 6 členů společnosti. Později prodal pan Salomon svůj byznys nové obchodní společnosti za 39.000 £, z čehož 10.000 £ mu bylo dluženo. Stal se tak současně hlavním akcionářem společnosti a zároveň hlavním věřitelem společnosti.

Ve chvíli, kdy se společnost likvidovala, argumentoval likvidátor tím, že dluhopis, který pan Salomon použil jako zabezpečení dluhu, byl neplatný, jelikož jednal na základě podvodu. Dle soudu pan Salomon založil společnost s ručením omezeným proto, aby tam převedl svůj byznys - společnost byla pak v reálu jeho zástupcem a on jako generální ředitel byl odpovědný za nezajištěné dluhy.

Soud také zdůraznil, že jediný důvod, proč pan Salomon založil společnost s ručením omezeným, byl ten, aby měl jen omezenou odpovědnost. Nicméně The House of Lords posléze zrušil toto rozhodnutí Court of Appeal vlivem kritické interpretace zákona o obchodních společnostech z roku 1862. Soud jednomyslně řekl, že v zákoně nebylo nic o tom, zdali akcionáři musejí být nezávislí na hlavním akcionáři. Společnost tak byla dle očekávání v právu.

Je třeba poznamenat, že principy z případu Salomon se dodnes řídí anglosaské soudy. Tento případ je tak opravdu velmi významný. Založilo to totiž pravidlo, že když jedná společnost, činí tak vlastním jménem a ne pouze prostřednictvím svých vlastníků. Další z významných případů je Gas Lighting Improvement Co Ltd v Inland Revenue Commissioners, The King v Portus, ex parte Federated Clerks Union of Australia atd.

Nadzvednutí závoje společnosti (lifting the corporate veil) nebo ještě lépe propíchnutí závoje společnosti (piercing the corporate veil) znamená to, že soud nebere v úvahu existenci společnosti jako takové, jelikož její vlastníci porušili jednu nebo více požadavků či formalit obchodní společnosti. Propíchnutí firemního závoje je více či méně soudním aktem a tudíž

jeho význam byl řešen již mnoha soudci v mnoha případech. Například v případě Atlas Maritime Co SA v. Avalon Maritime Ltd. je řečeno, že propíchnout firemní závoj je takový výraz, který je třeba vyhradit takovému jednání, kdy jsou řešena práva, povinnosti nebo jiné aktivity společnosti stejně tak jako práva, povinnosti a jiné aktivity akcionářů. Nadzvednout závoj společnosti nebo se podívat za něj znamená dívat se na *shareholding* (držbu akcií) z nějakých právních důvodů.

V případě Pioneer Concrete Services Ltd. v. Yelnah Pty Ltd. zase soudce jako definici propíchnutí firemního závoje vidí takto: Ačkoliv jsou vytvořeny separátní právnické osoby, soudy se čas od času podívají skrz (za) právnickou osobu na reálné řídicí jednotky.

Nejednoduší cesta, jak charakterizovat propíchnutí firemního závoje, je ta, že je to naprostý opak konceptu omezeného ručení. Navzdory významu konceptu omezeného ručení je zde stále problematika, která může vést až k zařazení tohoto institutu jako nevýhody věřitelů. Tudíž je třeba říct, že tento koncept je nad míru chráněn právem. Jestliže je jednou závoj nadzvednut (propíchnut), vlastníkovy osobní výhody jsou nechráněné před soudními spory tak, jako by byl samostatný spoluvlastník nebo hlavní partner.

Zvykové právo má tak výhradní pravomoc zvednout (propíchnout) firemní závoje kdykoliv, kdy chtějí prozkoumat operační mechanismy za společností.

Tato velká pravomoc soudů vedla k tomu, že spory o propíchnutí či nepropíchnutí firemního závoje se staly jedním z nejčastějších soudních sporů v oblasti korporátního práva.

Nicméně je také určitě velmi důležité zmínit to, že propíchnutí firemního závoje je také zároveň velmi kritizovanou oblastí práva obchodních společností, jelikož dle některých odborníků dochází k obětování důležitosti právnických osob a jejich výhod na úkor jiných důvodů. V případě Gorton v Federal Commissioner of Taxation označil soudce tuto metodu za uchýlení se práva k nerealitě a formalismu. Odpůrci metody propíchnutí firemního závoje nazývají tuto metodu za ignoraci korporátní entity. Jak je také dále uvedeno např. v případě Briggs v. James Hardie & Co. Pty - není zde jednotný princip, na jakém základě by se tato občasná rozhodnutí soudu konala.

Nicméně platí ale výše zmíněné principy a to sice, že soudy jsou oprávněny za určitých podmínek ignorovat pravidlo omezeného ručení a propíchnout firemní závoj tak, že členové obchodní společnosti se mohou stát odpovědnými i navzdory onomu omezenému ručení. Je ovšem také důležité zmínit, že soudy jsou ovlivňovány mnoha faktory, a jestliže to není nezbytně nutné, snaží se chránit princip omezeného ručení, právnické osoby a oddělené identity - společnost versus její vlastníci. Soudy tak činí, jestliže mají dojem, že je zde nedovolené partnerství mezi určitými společnostmi a skupinami navzájem, nebo jestliže mají

dojem, že je zde využívána forma právnické osoby k nekalým úmyslům či k vyhnutí se odpovědnosti. Soudy si již od případu Salomon našly mnoho faktorů, které je přimějí propíchnout firemní závoj. Mezi nejčastější důvody patří: podvod, jednání, nespravedlnost, společenství určitých skupin, snaha maskovat určité jednání apod.

Dalším z příkladů - důvodů, kdy se soud uchýlí k propíchnutí firemního závoje, jsou určité situace v zastupování, jednání. Doktrína o samostatné právní entitě právnické osoby, kde je odlišná identita společnosti od jejích členů, znamená, že společnost neexistuje k tomu, aby se stala jednatelem pro její akcionáře. Jestliže k takovému případu dojde, neostýchají se soudy propíchnout firemní závoj obchodní společnosti. V případě Barrow v. CSR Ltd., kde soud řekl, že mateřská firma je odpovědná za jednání své dceřiné firmy ve vztahu k zaměstnancům - v opačných případech neváhají soudy nadzvednout/propíchnout firemní závoj. Nicméně anglosaské soudy nemají bohužel žádné přesné právní termíny pro určení toho, zda společnost jednala jako jednatel či nikoliv. A proto bývá velmi těžké najít logické vysvětlení pro některé rozsudky soudů. Jako příklad lze uvést případ The Electric Light and Power Supply Corporation Limited v. Cormack, kde společnost o jednom společníkovi, který uzavřel smlouvu s žalobcem na dodávku elektřiny na dobu dvou let spolu se zákazem instalovat jiné alternativní zdroje energií během této doby. Nicméně během těchto dvou let žalovaný tuto společnost prodal jiné společnosti, kde byl jak manažerem, tak hlavním akcionářem. Tato nová společnost posléze instalovala jiné zdroje energie. Soud odmítl propíchnout firemní závoj, jelikož toto jednání bral jako osobní a ne jako jednání obchodní společnosti samo o sobě. Lord Rich AJ nenašel žádné důkazy, že by prodej společnosti žalovaným byl učiněn s jeho úmyslem vyhnout se jeho osobním povinnostem.

V případě Ampol Petroleum Pty Ltd. v. Findlay byl soudce ochotný propíchnout firemní závoj pouze proto, že sám vlastník malé jednočlenné společnosti se tohoto dožadoval, aby prokázal, že ztráta této společnosti je de facto jeho osobní ztrátou.

Další z faktorů, kdy se soud rozhodne pro propíchnutí firemního závoje, je „nespravedlivost“. Anglosaské soudy jsou připraveny nadzvednout firemní závoj v případech, kde vyvodí jistou nespravedlivost na některé z částí společnosti. Žalobce může například žádat po soudu propíchnutí firemního závoje na základě argumentace, že to pomůže přinést spravedlnost a pravdivý výsledek. Jako příklad lze uvést případ RMS Glazing Pty Ltd. v. The Proprietors of Strata Plaz No 14442, kde hlavní orgán korporace dal žalobu proti oné společnosti argumentující, že jejich manažer pan Lo Surdo hrál osobně velmi významnou roli u soudního řízení a za normálních okolností by se tak nedělo, kdyby nebyla společnost pouhé „stéblo slámy“.

Dále bych zmínil jako další důvod pro propíchnutí firemního závoje společenství určitých skupin - tento argument je brán v potaz také, jelikož se občas stane to, že některá společnost se snaží schovat do společenství firem a využít tak výhod omezeného ručení tak, aby znevýhodnila své věřitele. Lze to učinit tak, že mateřskou společnost nelze důkladně odlišit od dceřiných společností. Argument ve prospěch odkrytí firemního závoje za těchto podmínek je ten, že je třeba zajistit, jestli společnosti jednající v určitém společenství skupin a využívající omezeného ručení jsou schopny také akceptovat příslušné odpovědnosti z toho vyplývající. Toto byl názor Doyle CJ v roce 1998 v případě Taylor v. Santos Ltd.

V případě Bluecorp Pty Ltd. v. ANZ Executors and Trustee Co. Ltd. (supra) bylo řečeno, že anglosaské soudy mohou přimět propíchnout firemní závoj na základě určitého společenství obchodních skupin.

Jako jeden z posledních důvodů k odhalení firemního závoje lze jmenovat „masku“, „přetvářku“. Ač se tomu možná tak nezdá, jedná se o jeden z nejsilnějších argumentů pro soud, aby přistoupil k propíchnutí firemního závoje. Tento důvod je celkem obdobný důvodu podvodu, ale většinou stojí sám o sobě. Ve stručnosti řečeno, o co jde: společnost byla pouze určitou maskou (shame), přetvářkou (facade), což znamená, že společnost byla založena nebo užívána za účelem schování opravdových záměrů společnosti. V případě Sharrment Pty Ltd. v. Official Trustee in Bankruptcy, řekl Lockhart J: Maska (shame) je něco, co má v úmyslu uvést v omyl, nebo nemá ty opravdové cíle, jaké navenek prezentuje. Je to falešná imitace, padělaný, přestrojený zevnějšek. Není to pravé, je to falešné a klamné.

Co se týče současného vývoje doktríny zvykového práva, je třeba dodat, že soudy v Anglii se stále více zajímají o možnosti propíchnutí firemního závoje za zákonných a ekvitních podmínek. Jako důvody pro uskutečnění propíchnutí firemního závoje jsem již výše zmínil pár příkladů, nicméně je třeba dodat, že se zdaleka nejedná o úplný výčet možných faktorů, důvodů, za kterých může soud rozhodnout o onom propíchnutí firemního závoje.³⁸⁷

---

³⁸⁷ BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, s. 78 a násl.

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 45 a násl.

DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 45 a násl.

DINE, J., KOUTSIAS, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Palgrave Macmillan, 2009, s. 23 a násl.

ELLIOT, C., QUINN, F. *English Legal System*. 12th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, s. 47 a násl.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 55 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 46 a násl.

Americký pohled na doktrínu piercing the corporate veil je zásadně přínosný a je třeba poukázat na situace, kdy je nejvíce užíván. Zásadně se používá u seskupení closely held corporation, které vyjadřuje skutečnost, že tato společnost je fakticky sdružením či obchodní společností veřejnou a akcionáři jsou do jejího řízení aktivně zapojeni, což je zcela v rozporu se skutečnou rozdrobeností akcionářů v této oblasti. Tento systém z těchto důvodů americké soudy obtížně akceptují, tedy se jim nelíbí situace, že společnost je řízena, ať přímo či nepřímo, několika málo osobami, které jsou za takovouto kontrolu společnosti právě takto postiženy. Samozřejmě, není postižena toliko samotná kontrola, ale podstatné je, že smyslem této kontroly je právě získání nějakého vlivu za účelem nepravosti či protiprávního či nesprávného jednání.³⁸⁸

Další teorie, která se používá, je pak doktrína alter ego (alter ego doctrine)³⁸⁹, která ve své podstatě znamená, že společnost je maskou jediného společníka, který fakticky zneužívá privilegia samostatné právnické osoby a zneužívá právě omezeného ručení za závazky

---

MACLEOD, S. *Global Governance and Quest for Justice. Volume II.: Corporate Governance*. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, s. 56 a násl.

MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 4th edition. John Wiley & Sons, Ltd., 2008, s. 10 a násl.

MORRISON, A. B. *Fundamentals of American Law*. New York, USA: Oxford University Press, 2000, s. 14 a násl.

OTTLEY, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Routledge, 2011, s. 75 a násl.

PETTET, B. *Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law*. 3th edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 31 a násl.

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. *Understanding Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, s. 37 a násl.

RUDORFER, M. *Piercing the Corporate Veil. A Sound Concept*. München, Germany: GRIN Verlag, 2006, s. 15 a násl.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3rd edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 3 a násl.

TAYLOR, C. *Company Law*. 1st edition. Harlow, Essen, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 9 a násl.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2. The Netherlands*, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 66 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *THE MECHANISMS OF GOVERNANCE*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 15 a násl.

<http://www.llrx.com/features/veildoctrine.htm>

³⁸⁸ BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Governance After the Financial Crises*. New York, USA: Oxford University Press, 2012, s. 25 a násl.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 10 a násl.

KUHN, A. K. *A Comparative Study of the Law of Corporations: With Particular Reference to the Protection of Creditors and Shareholders*. USA: The Lawbook Exchange, Ltd., 2009, s. 29 a násl.

MONTELEONE, J.P., COPE, C.E. *Directors' and Officers' (D&O) Liability: Exposures, Risk Management and Insurance Coverage*. Cincinnati, Ohio, USA: The National Underwriter Company, 2008, s. 98 a násl.

RUDORFER, M. *Piercing the Corporate Veil. A Sound Concept*. München, Germany: GRIN Verlag, 2006, s. 15 a násl.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2. The Netherlands*, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 76.

³⁸⁹ Blíže viz:

BAINBRIDGE, S.M. *Abolishing Veil Piercing*, 26 J. CORP.L. 479, 483 (2001)

Lori J. Lechner, *The Fate of Shareholders of Closely Held Corporations in the Wake of Bily*

v. Artur Zouny, 34 CAL. W. L. REV. 245, 261 (1997).

společnosti.³⁹⁰ Tato koncepce se nejčastěji používá v situaci tzv. směšování neboli míchání majetku, kdy dochází k nakládání s majetkem společnosti jako s majetkem vlastním, resp. se vloží do společnosti nedostatečný kapitál a aktivně se podílí na jejím řízení a nebo se vydává za osobně odpovědného za závazky společnosti.³⁹¹

Koncovým zásahem je pak koncepce reversed piercing, který má za cíl nejenom zasáhnout majetek, který má ještě v ostatních společnostech. Situace je taková, že je odpovědnost přenesena právě na uvedený orgán, resp. společníka, a následně je dotažena do jeho vlastních společností.³⁹²

Základním evropským přispívatelem do diskuse stran doktríny piercing the corporate veil se stalo Německo, které se však jednak vydalo jinou cestou než státy ze systému common law, a jednak prošlo naznačenými veletochi a obraty v řešení této problematiky.³⁹³

S ohledem na uvedené změny lze však podle mého názoru stěží konstatovat, že tím došlo k vyjasnění dané problematiky, spíše se zdá, že je tomu naopak, a někteří autoři mají zato, že útlum rozmachu této doktríny, který nastal do roku 1989,³⁹⁴ bude pokračovat, resp., že uvedená doktrína zůstane dále v nezměněném stavu,³⁹⁵ což považuji za nesprávné a podle mého názoru na rozvoj dané doktríny nelze rezignovat jak z praktických důvodů (viz dále o

---

³⁹⁰ EISENBERG, M.A. *Corporations and Other Business Organizations*. 9. vydání. New York: Foundation Press, 2005, s. 30 a násl.

GRIFFIN, S. *Personal Liability and Disqualification of Company Directors*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 1999, s. 331.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 287 a násl.

McCAHERY, J.A., MOERLAND, P., RAAIJMAKERS, T., RENNEBOOG, L. *Corporate Governance Regimes. Convergence and Diversity*. USA, New York: Oxford University Press, 2006, s. 457.

³⁹¹ KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 151 a násl.

PLESSIS, J.J., HARGOVAN, A., BAGARIC, M. *Principles of Contemporary Corporate Governance*. 2nd edition. New York, USA: Cambridge University Press, 2011, s. 102.

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. *Understanding Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, s. 37 a násl.

MITCHELL, L.E. *Corporate Irresponsibility*. America's Newest Export. USA: R.R. Donnelley & Sons, 2001, s. 97.

TOLMIE, F. *Corporate & Personal Insolvency Law*. 2nd edition. Portland, Oregon, USA: Cavendish Publishing Limited, 2003, s. 241 a násl.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series*. Volume 2. The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 83.

³⁹² Reversed piercing užil soud např. v *Sea-Land Services, Inc. V. Probers Source*, US Court of Appeals, 7th Circuit, 1993, 993 F2d 1309

³⁹³ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In *Právní rozhledy* č. 2/2009, s. 54.

³⁹⁴ LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in *Právní rozhledy*, č. 12/2011, s. 25.

Srov. např. LAWRY, J. DIGMAN, A. *Company Law*. 3. vydání. New York: Oxford University Press, 2006, s. 33 a násl.

³⁹⁵ SEALY, L. WORTHINGTON, S. *Cases and Materials in Company Law*. 8. vydání. New York: Oxford University Press, 2008, s. 53.

přetrvávání problému poškozování věřitelů), tak snad z dostatku jiných ochranných prostředků, jako jsou test insolvence a další. I když existují další ochranné mechanismy pro věřitele, nedají se vždy aplikovat a nevyužití potenciálu, který doktrína piercing the corporate veil nabízí, považují za chybné marnění využitelných příležitostí.

V kontextu našeho zkoumání je třeba si klíčová rozhodnutí německých soudů připomenout. Již z let tohoto výčtu lze názorně vidět dobu, po kterou se soudy uvedenou problematikou v moderní době zabývají, z čehož mj. vyplývá, že je otázka problematiky poškozování věřitelů praktikami zneužívání korporátní masky stále aktuální.

Celý vývoj byl odstartován zajímavým rozhodnutím z roku 1979³⁹⁶ v kauze Gervais v. Danone, nicméně elementárním rozhodnutím, které ovlivnilo další vývoj koncepčně, byl rozsudek ve věci Autokrat,³⁹⁷ kdy bylo rozhodnuto na základě žaloby věřitele podle analogie s akciovým zákonem³⁹⁸ v jeho prospěch tak, že Spolkový soudní dvůr shledal odpovědným de facto řídicího společníka, který prostřednictvím řídicí společnosti řídil faktický koncern a rozhodl, že financující společnosti s ovládajícím společníkem ručí za závazky členů skupiny přesahující jejich platební schopnost v souladu s ust. § 303 akciového zákona. Nemá však významu žádat mateřskou společnost o zajištění stran závazků, ale tato společnost je přímo odpovědná věřitelům. Uvedené rozhodnutí je považováno za základ koncepce vnějšího postihu společníka, který je odpovědný za závazky společnosti, tzv. Aussenhaftung.

Věc měla další vývoj v roce 1991 v podobě rozsudku ve věci Video, kde na podkladě analogické aplikace zmíněného akciového práva soud rozhodl, že věřitel insolventní společnosti je oprávněn požadovat uspokojení své pohledávky přímo na jejím společníkovi.³⁹⁹

Konečně pak následoval rozsudek ve věci TBB z roku 1992,⁴⁰⁰ kdy došlo opět k užití analogie, avšak s důvodem nebrání ohledů na zájmy ovládané společnosti a poškození jejích zájmů spočívající též v neuhrazení škody, která jí byla způsobena.

Zásadní dokončení koncepce vnějšího postihu pak došlo rozhodnutími, které započal rozsudek ve věci Bremer Vulkan z roku 2001⁴⁰¹ a rozsudek ve věci KBV z roku 1992⁴⁰², jež

---

³⁹⁶ Blíže viz rozsudek BGH ve věci Gervais/Danone z roku 1979, NJW, 1980, s. 231.

³⁹⁷ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 2.

Blíže viz rozsudek Autokrat, II ZR 275/84, GmbHR 1986, 78-82.

³⁹⁸ Aktiengesetz z 06.09. 1965.

³⁹⁹ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 3.

Blíže viz rozsudek Video II ZR 135/90, BmbHR 1991, 520-525.

⁴⁰⁰ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 3.

Blíže viz rozsudek TBB GmbHR 1993, 283 - 287.

vyústilo ve vytvoření samostatného právního důvodu, resp. koncepce pro užití piercingu, a to důvodu „zničení společnosti“, resp. zásahů zničujících existenci společnosti, když společník nebral ohledy na zájmy ovládané společnosti. Došlo tak skutečně k principiálnímu postihu společníka jeho věřiteli za zničení společnosti, a to jasnou cestou přímého průniku majetkovou samostatností společnosti. Koncepčně se tak jednalo o odhlédnutí od majetkové samostatnosti s tím, že mezi společníky a společnostmi jednoduše žádné oddělení není, tolikrát zmíněný závoj je nijak nechrání. Majetek společnosti je přednostně určen jejich věřitelům a ten, kdo takové účelové určení tohoto majetku nerespektuje, se sám nemůže dovolávat omezeného ručení. Aby tomu nebylo dost, bylo soudem konstatováno, že vedle možnosti průniku má věřitel k dispozici též obecné závazkové právo na náhradu škody, podle kterého odpovídá ten, kdo způsobil škodu plánovitě, k tíži věřitelů a ke zvýhodnění žalovaných. Jednalo se tedy o dvě pro věřitele zcela fantastické možnosti obrany, spočívající jednak v korporátním právu a jednak v právu deliktním závazkovém, v obou případech přímo proti tomu, kdo uvedené způsobil, tedy společníkovi, a to k přímému vnějšmu postihu za zničující zásahy do majetku společnosti.⁴⁰³

Z takového silného soudního zásahu ve prospěch věřitelů se nemohli věřitelé v našem reálném světě těšit dlouho. Privilegium omezeného ručení je jednak jedním ze základních principů práva obchodních společností, což je všeobecně známo, a jednak je samozřejmě elementárním lákadlem a často i věcným smyslem a cílem podnikatelů fungujícím v nejistém světě nejen ve směru navenek, ale i ve světě, kdy nedůvěřují ani vlastním projektům a sami sobě a uchránit osobní majetek je samozřejmě vždycky prioritou. Dokonce je tomu i tak u slovně silných jedinců, kteří sice vyznávají filozofii „spíše věřím svému podnikání než své vlastní manželce“, aby vzápětí všemi zákonnými i nezákonnými, možnými i nemožnými způsoby hledali možnosti, jak před věřiteli svůj osobní majetek nejslušněji řečeno ukrýt.

Proto se takřka obratem, po sérii těchto rozhodnutí ve prospěch věřitelů, objevila kritika, kterou bychom mohli nazvat „bojem zastánců existence společností za každou cenu“, jež těmto rozhodnutím vyčítala právní neurčitost, nepřesnost podmínek, kdy se dají analogicky použít v jiných případech jako precedenty, skutečnost, že soudní rozhodnutí likvidují

---

⁴⁰¹ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 3.

ŽÍZLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

Bliže viz rozsudek Bremer Vulkan II ZR 178/99, GmbHR 2001, 1036-1042.

⁴⁰² Rozsudek z 24.6. 2002 – II ZR 300/00, online: www.bundesgerichtshof.de. Soud tímto rozsudkem vrátil věc zpět nižším instancím k došetření.

⁴⁰³ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 4.

podnikatelskou iniciativu a podlamují podnikatelskou odvahu, zasahují do samotných základních principů práva obchodních společností a nejsou v souladu se směrnicemi Evropské unie.⁴⁰⁴

V této souvislosti si dovoluji učinit hypotetickou poznámku, kolik kritiky by se sešlo na rozhodnutí, které by bylo přijato v takovémto duchu ve prospěch věřitelů našimi soudními orgány.

To, že k takovému rozhodnutí dříve či později bude muset dojít, nepochybuji, naše nová právní úprava je v úmyslu umožnit zejména akviziční transakce bez možnosti jejich prakticky dosažitelného zneplatnění (věřitelům pak nezbude než odpovědnostní princip a toho bude, jak vidíme, užít proti aktérům těchto jednání obtížné) nastavena tak rozvolněně ve prospěch podnikatelů, že prostě k situaci, kdy není v obchodní společnosti majetek a společníci a statutární orgány vesele tohoto majetku užívají, aniž by věřitelé cokoliv získali, dojít musí.

Samozřejmě, že popsaná situace existuje i dnes, ale podle mého soudu zde dosud není dána jediná společenská vůle tyto situace řešit a nabízejí se zástupné problémy, a jednak dosud nevznikl skutečně velký skandál, který by se dotkl statisíců a miliónů občanů.

To, že se objevuje diskuse nad tématem, zda obchodní společnosti a dlužníky zachovat či je dát do insolvenčního řízení s jasnou tendencí na jedné straně teoreticky odůvodnit, proč to není třeba s tím, že si tyto společnosti a jejich vlastníci takřka vždy pomohou sami (a i sami pomohou svým věřitelům),⁴⁰⁵ se zastánci aktivního a v různých fázích povinného přístupu ve

---

⁴⁰⁴ DAUNER-LIEB, B. *Die Existenzvernichtungshaftung als deliktische Innenhaftung gemäss § 826 BGB* (Besprechung der Entscheidung BGH). DStR, 2007, 1586 (TRIHOTEL), ZGR, 2008, č. 1, s. 39.

WILHELM, J. *Kapitalgesellschaftsrecht*. Berlin, 1998, s. 158 - 159.

⁴⁰⁵ KOLESÁR, P., HAVEL, B. *Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení* in *Obchodněprávní revue* č. 2/2012, s. 42 - 45.

KÜHN, Z. *Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení*. Právní rozhledy, 2003, č. 11, s. 542 a násl.

HAVEL, B. *Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku*. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (a nebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 52 a násl.

HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 1 - 10.

HAVEL, B. *Systémové otázky korporačního práva a na pozadí výuky a praxe. Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prác. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, s. 5 a násl.

HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 351 - 355.

HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku* in *Právní rozhledy*, č. 11/2007, s. 413-416.

HAVEL, B. *Zohlednění rizika při správě obchodních korporací* in *Vybrané otázky zodpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesijním postupem*. Kolektiv autorů. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, s. 86 - 92.

RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 105 - 109.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 5 a násl.

vztahu k formálnímu insolvenčnímu řízení pod dohledem správce, soudu a věřitelů⁴⁰⁶, je toho dle mého soudu jasným důkazem.

Počtem i vlivem dosud převládají samozřejmě jednoznačně zastánci prvního pojetí, zčásti chránění často uměle vytvářenou negativní pověstí insolvenčních správců, soudců, exekutorů a dalších osob, kteří se na řešení těchto situací často ve vypjatých emočních stavech účastníků podílejí, kteří jsou líčeni, viděni a viněni prizmatem neschopnosti, zkorumpovanosti, útoků proti zapomnětlivým starým lidem, či je zdůrazňována v českých poměrech účinná metoda hrabivost uvedených a další neřesti, které je diskvalifikují z řádného výkonu toho, pro co jsou vlastně určeni (na tom paradoxně nemění nic ani to, že na jejich zákonném vytváření a právní úpravě se pak pro změnu tyto odborní kritici často podíleli).

Tento faktický a dle mého soudu do značné míry účelový stav považují však za krátkozraký. I ten zdánlivě nejsilnější a neohrožitelný uživatel zákonných norem nikdy totiž není nejsilnější a budovat právní normy na principu zájmu a účelovosti, než na principu hodnot, nakonec neobstojí. Vztah mezi dlužníkem a věřitelem se po staletí věcně a obsahově nezměnil a teoretické konstrukce, které se uvedené snaží posunout do účelové roviny, vždy způsobí pouze to, že - a to zdůrazňuji - dočasně, i když pojem dočasnost, jak jsme svědky v naší vlastní historii, může trvat různě, dojde k vychýlení rovnováhy. Vychýlení rovnováhy je pak v právu jevem velmi negativním a nežádoucím, ad absurdum z toho zase plyne, že budou tendence o návrat do normálu, tedy k rovnováze. Roli v tomto hraje i jak již jsem uvedl v jedné z předchozích a následných částí této práce, otázka propojení obchodního práva s právem insolvenčním a z jiné strany též otázky hrozby právního nihilismu, které obě byly pojednány podrobně v příslušných kapitolách.

Z podaného rozboru a kontextu naší práce pojednávající o obchodních společnostech a z naznačeného německého vývoje plyne zcela jednoznačně - a vývoj tomu dal za pravdu - nemožnost trvalého udržení rozhodnutí soudů jednoznačně preferujících věřitele. Je zřejmé, že obavy nátlakových skupin strašících zejména otázkou právní jistoty a elementárních principů při elegantní napadnutelnosti jejich transakcí věřiteli nabyly na takové intenzitě, že

---

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20. Walkovszky v. Carlton, 18 N.Y.2d 414 (1966)

RICHTER, T. *Useknutá hlava hydry* in Lidové noviny. 28.11. 2011, s. 19 - 20.

ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 20 a násl.

⁴⁰⁶ ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

příslušné soudní instance od rigórozního prověřitelského přístupu ustoupily a dosavadní rozhodnutí a praxi korigovaly.

Skutečně, za několik málo let přineslo obrat rozhodnutí ve věci Trihotel z roku 2007,⁴⁰⁷ které je odklonem od dosavadních koncepcí, a to odklonem od vnější odpovědnosti, která z ekonomického hlediska není ničím jiným než ručením,⁴⁰⁸ k odpovědnosti vnitřní, nazývané *Innenhaftung*.

I když se souhrnně nedá říci, že by toto rozhodnutí bylo zásadně ani věřitelské (spíše záleží na úhlu pohledu - věřitelé by jistě celou věc zpracovávali raději sami než prostřednictvím nějakého správce - viz nedůvěra stran známé teorie agentury - který má samozřejmě hlavně na mysli svůj zájem a olupuje je, kde může), zbavuje však oprávněnosti žaloby, kterou procesně přenáší na již zmíněného insolvenčního správce.

Věcně jde v tomto rozhodnutí o to, že případy již dříve zmíněných tzv. zničujících zásahů stran majetku společnosti budou nadále posuzovány výhradně podle ustanovení deliktního občanského práva, § 826 BGB,⁴⁰⁹ podle kterého je povinen škodu uhradit ten, kdo jinému způsobí škodu úmyslným jednáním odporujícím dobrým mravům, když na zničující zásahy je pohlíženo jako na druh nemravného úmyslného poškození. Ve věci se nadále setrvává na koncepci respektování účelové vázanosti majetku společnosti k přednostnímu uspokojení jejich věřitelů. Problém není třeba řešit žádnými novými ustanoveními práva společností, ale je zvládnutelný využitím ochrany zákona spočívající na deliktním závazkovém právu. Nedochozí tedy v pravém smyslu slova k propíchnutí firemního závoje a odstranění hrady ochrany škůdců a dále není připuštěn přímý atak věřitelů v insolvenci, místo nichž je s ohledem na účinky insolvenčního práva aktivně legitimovanou osobou insolvenční správce, přičemž se nepresumuje zavinění ve formě úmyslu.⁴¹⁰

---

⁴⁰⁷ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 4.

GASPER, M. *Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis.* German Law Journal, 2008, č. 9, s. 1135.

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in Právní rozhledy, č. 12/2011, s. 431.

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 27.

Bliže viz rozsudek Trihotel II ZR 3/04, online: www.bundesgerichtshof.de.

⁴⁰⁸ KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu.* Praha: Karolinum, 2000, s. 82 a násl.

KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační.* Praha: Karolinum, 2007, s. 25 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy.* Praha: Karolinum, 2004, s. 5 a násl.

⁴⁰⁹ Bundes Bürgerliches Gesetzbuch, 18.08. 1896.

⁴¹⁰ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 5.

GASPER, M. *Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis.* German Law Journal, 2008, č. 9, s. 1135.

Kinney Shoe v. Polan, 939 F.2d 209 (1991).

V případě Francie je obdobně jako v jiných systémech dána majetková samostatnost a omezená odpovědnost společností. V zásadě vždy majetek společností a jejich akcionářů zůstává oddělen, akcionáři nejsou odpovědní za závazky společnosti. Také statutární orgány obecně za dluhy společnosti neodpovídají.⁴¹¹

Francouzská doktrína a judikatura však umožňuje v souladu s ustanovením článku 625-1 obchodního zákoníku (Code de commerce) v případě, že se obchodní společnost dostane do úpadku, který se řeší konkurzem, může soud během této procedury rozhodnout, že ten, kdo byl buď členem jejího orgánu nebo tzv. faktickým vedoucím, že bude odpovědný za dluhy tohoto subjektu a to buď zcela nebo zčásti.

V podstatě existují tři odlišné typy odpovědností a není rozlišováno, který statutární orgán, zda formálně jmenovaný či faktický, je odpovědný v případě, kdy insolvence společnosti je důsledkem jeho chybných řízení. Předpokladem je, aby bylo zahájeno formální insolvenční řízení, a výtěžky těchto řízení se stávají součástí majetkové podstaty.

Dalším typem odpovědnosti je pak ustanovení L 653 čl. 2 obchodního zákoníku, kdy soud může uvedený statutární orgán následně prohlásit nezpůsobilým pro výkon funkce a zakázat mu činnost v jiné obchodní společnosti vykonávat uvedenou funkci až po dobu 15-ti let.

Konečně pak je možné podle ustanovení L 654 čl. 2 obchodního zákoníku v případě, kdy uvedený orgán spáchal majetkovou trestnou činnost stran majetku úpadce, zamlčel majetek či jej zpronevěřil či případně zhoršil platební neschopnost dlužníka, odsoudit jej dokonce i k trestu odnětí svobody, resp. k uložení majetkové sankce.

V podstatě jde, pokud jde o typologii jednání, o odpovědnost z právnické osoby rozšířenou na právního či skutečného člena statutárního orgánu, který společnost řídí, o následující situace - pod pláštíkem právnické osoby je kryto vlastní jednání uvedené osoby, která používá majetek ve svůj prospěch v rozporu s jejími zájmy, jedná s majetkem, jako by byl jeho vlastní, zpronevěřuje či utajuje všechna aktiva, podvodně zvyšuje pasiva, pracuje v zájmu jiné osoby tak, aby společnost poškodil a zneužívá společnosti k vlastnímu prospěchu, odstraňuje účetní dokumentaci.

Kromě toho je zde dána možnost věřitelům prostřednictvím koncepce fiktivní společnosti (société fictive), která reaguje na situaci, že společnost je pouze fiktivní a ve skutečnosti zakrývá samotné zájmy společníka.

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in Právní rozhledy, č. 12/2011, s. 431.

Bližší viz rozsudek Trihotel II ZR 3/04, online: www.bundesgerichtshof.de.

⁴¹¹ VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2. The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 40 a násl.*

Další možností postihu je koncepce spojení majetku, která se částečně překrývá s fiktivní společností, avšak kromě majetkové účasti a zapojení účastníka do společnosti musí docházet též ke stírání hranice mezi majetkem společníka a společností (*confusion de patrimoine*).

Z uvedeného je zřejmé, že i francouzský přístup je nápadně podobný důvodům a metodám, které používají jak soudy německé, tak soudy v angloamerické právní oblasti.

Vedle toho je třeba připomenout, že lze využít i deliktního práva dle ustanovení § 1832 občanského zákoníku, které říká: „Firma je založena dvěma nebo více osobami, jež na základě smluvního ujednání souhlasily s tím, že svůj majetek nebo pracovní dovednosti vloží do společného podniku za účelem podílu na užitku nebo zisku, jež z toho mohou vyplynout...Společníci se zavazují přispívat na úhradu ztrát.“⁴¹² Podle tohoto ustanovení lze požadovat škody na majetku způsobené třetím osobám právě s využitím právní formy společnosti s ručením omezeným.⁴¹³

Z výše popsaného musí být jasné, že tato rozhodnutí a přístupy nemohou být přijímány jednoznačně, ve hře je totiž, jak víme z práva obchodních společností, mnoho zájmů, a očekávat, že bude všemi schvalováno by bylo mimořádně naivní.

Argumentace je v podstatě stále shodná, kromě porušování principů práva obchodních společností dochází k námitkám, které se dle mých zkušeností objevují tradičně, když některé rozhodnutí „trefí, či aspoň se přiblíží do trefy do černého“ o „nepraktičnosti“ a pro jistotu „problematičnosti přístupu, kdy vykonává práva věřitelů vlastně insolvenční správce“ a je voláno znovu po přímé možnosti postupu samotných věřitelů.⁴¹⁴

K této kritice třeba uvést, že je jednak často ryze účelová a jednak se vyhýbá pochopení právě vztahu obchodního a insolvenčního práva. Proto jsem mj. tak v jedné z předcházejících a následných části alespoň uvítal chystanou koncepci propojení těchto dvou částí „jedné mince“, jelikož je zřejmé, že nelze od sebe „zdravé“ a „nemocné“ společnosti striktně oddělovat, tak jak tomu bylo často doposud. Realita dlužníků a věřitelů se projevuje jak

---

⁴¹² Blíže viz Code civil § 1832.

⁴¹³ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 54 - 60.

ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 44.

DELMAS – MARTY M., GIUDICELLI-DELAGE G. *Droit pénal des affaires*. Paris, France: PUF, 2000.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 351 – 355.

VANDEKERCKHOVE, K. *Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2*. The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, s. 41 a násl.

⁴¹⁴ DeWitt Truckers v. Flemming, 540 F.2d 681 (1976)

GASPER, M. *Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis*. German Law Journal, 2008, č. 9, s. 1137.

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in Právní rozhledy, č. 12/2011, s. 432.

v právu obchodních společností, tak i v právu insolvenčním, i když částečně jinou formou, a je si velmi blízká. Proto je dle mého soudu evidentní, že těsnější propojenost zkoumání dané problematiky z těchto hledisek v budoucnu přinese a musí přinést výsledky nejen v praxi, ale i ve vědeckém zkoumání, jelikož nepochybuji o možnosti rozšíření obzorů a hloubek a pohledů.⁴¹⁵

V našem právním prostředí jsou rovněž patrné snahy rozhořčených věřitelů pokusit se dosáhnout na majetek osob, které způsobily svými zásahy to, že společnost je insolventní. Jak již jsem několikrát uvedl, dosavadní stav, zejména rozhodovací činnosti na tento problém, je zcela nedostatečný a s ohledem na to, co jsem již napsal a dále napíši o nové právní úpravě, mám za to, že lze důvodně očekávat, že bude nutnost na uvedené jevy reagovat.⁴¹⁶

Dosavadní právní úprava faktického koncernu nedává věřitelům možnost atakovat ovládajícího společníka. Jak uvedla ve svém vynikajícím rozboru významná autorka S. Černá, odpověď na otázku, zda úprava faktického koncernu dává věřitelům možnost „nastoupit“ na ovládajícího společníka, je záporná, neboť základní funkcí právního režimu faktického koncernu je chránit ovládanou společnost a společníky. Ovládající osoba je povinna uhradit dceřiné společnosti újmu, kterou jí způsobila výkonem svého rozhodujícího vlivu do konce účetního období, v němž újma vznikla. V případě neuhrazení újmy nastupuje povinnost náhrady škody.

Další z možností je ručení osob, které jsou statutárními orgány ovládajícími osoby za splnění povinnosti nahradit škodu dceřiné společnosti.

Naše právní úprava faktického koncernu nestanoví tedy povinnosti vůči věřitelům ovládané společnosti ze strany ovládající osoby je zaměřena na chránění koncernu zevnitř a věřitelé jsou tak chráněni nepřímo, a to tím, že je dbáno na zaházení následků, které jsou v případě dceřiné společnosti v důsledku ovládajícího vlivu nepříznivé.⁴¹⁷

Stejně tak je zajímavá otázka smluvního koncernu, který je opět zaměřen na ochranu řízené osoby. V této souvislosti je třeba připomenout německou právní úpravu piercingu, o

---

⁴¹⁵ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 5

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in Právní rozhledy, č. 12/2011, s. 432.

Sea-Land Services v. Pepper Sauce, 941 F.2d 519 (1991)

⁴¹⁶ LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in Právní rozhledy č. 12/2011, s. 436.

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemného závoje – odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Cdo 1481/2009, ze dne 21.07.2010.

⁴¹⁷ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 44.

níž již byla řeč, kdy naše právní úprava, která je takřka totožná s německou, nepřevzala část právní úpravy týkající se povinnosti řídící osoby při ukončení smluvního koncernu zajistit pohledávky věřitelů.⁴¹⁸

Ustanovení zabývající se danou problematikou patří dále ustanovení § 190b odst. 5 ObchZ umožňující věřiteli řízené společnosti uplatnit vůči řídící osobě nárok z titulu ručení za splnění závazku k náhradě škody, která vznikla z důsledku porušení povinnosti osob udělujících jménem řídící osoby pokyny statutárnímu orgánu řízené společnosti, jehož důsledkem je povinnost nahradit věřiteli škodu z titulu ručení.

Další z ustanovení je pak § 66c ObchZ, které se zabývá skutkovou podstatou protiprávního jednání, jedná se tedy o delikt mající za následek vznik ručení. Uvedené ustanovení je sankčním ručením a je tedy zřejmé, že jako potencionální nástroj ochrany věřitelů může fungovat pouze nepřímo, takže přímý postih neumožňuje.⁴¹⁹

Jak opět konstatuje významná autorka S. Černá: „Mostem, po němž by mohl dojít věřitel k společníkovi, je ustanovení § 66 odst. 6 ObchZ. Toto ustanovení umožňuje rozšířit úpravu odpovědnosti a zákonného ručení vyplývajících z obchodního zákoníku, či zvláštních předpisů, dopadající na osoby, které jsou orgány či členy orgánu společnosti, i na toho společníka, který jako tzv. faktický vedoucí podstatným způsobem ovlivňuje chování společnosti.“⁴²⁰

Z popsaného vyplývá, že je třeba podstatného vlivu, který by logicky měl trvat po delší dobu a měl by být takový, že by byl rozhodující. V případě ručení za závazky společnosti vůči věřitelům je pak v zákonem vymezeném rozsahu možno atakovat i společníky v postavení faktického vedoucího.

Z hlediska ochrany věřitele je tak zřejmé, že ustanovení § 66 poskytuje pouze omezenou možnost přímého postihu společníka a to na základě zákonného ručení v důsledku porušení

---

⁴¹⁸ ČERNÁ, S. *Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti?* In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 54 – 60.

ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva.* Praha: Karolinum, 2009, s. 44

⁴¹⁹ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva.* Praha: Karolinum, 2009, s. 44

ČERNÁ, S. *Ovládací smlouva. [The Controlling Contract].* Hospodářské noviny, 2001, č. 124, s. 13.

ČERNÁ, S. *Smluvní a faktický koncern. [Contractual and Actual Concern].* Auditor, 2001, roč. 8, č. 6, s. 22-24.

ČERNÁ, S. *Smluvní a faktický koncern. [Contractual and Actual Concern].* Hospodářské noviny, 2001, č. 119, s. 13.

ČERNÁ, S. *Zpráva o ovládacích vztazích. [Report on the Controlling Relations].* Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 12, s. 16 – 21.

⁴²⁰ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva.* Praha: Karolinum, 2009, s. 44.

povinností příslušných členů orgánů, ke kterým došlo pod přímým vlivem uvedeného společníka, ale současně je dána možnost přímé odpovědnosti ve speciálních případech u kterých jde o zvláštní úpravu deliktního závazkového práva.

Lze tedy uvést, že není nezbytné postihovat společníka prostřednictvím úpravy ručení či odpovědnosti orgánů společnosti, ale lze využít samozřejmě aplikace stran deliktní odpovědnosti, a to obecného práva závazkového - viz ustanovení ObčZ o náhradě škody způsobené úmyslným jednáním proti dobrým mravům.⁴²¹ Tento postup by bylo možno jednoznačně vyvodit v případě úmyslného protahování úpadkové situace, která je bohužel u nás tak častá. Otázkou ovšem zůstává faktický, resp. skutečný výsledek realizace takové odpovědnosti.

Stejně tak se lze v daném kontextu zabývat otázkou odpovědnosti za škodu způsobenou věřiteli nepodáním návrhu na formální insolvenční řízení, která je rovněž odpovědností na nesplnění povinností, kdy však věřitel uplatňuje náhradu škody, která mu vznikla porušením mimo smluvní povinnosti členů příslušných orgánů. Jedná se tedy o speciální skutkové případy odpovědnosti, které jsou někdy nazývány nepravým piercingem či zdánlivým piercingem,⁴²² jež však pro vymezení dané problematiky nehrají zásadní roli. Nicméně pro úplnost je velmi vhodné se o všech těchto možnostech, které různé zákony a doktríny v různých zemích poskytují, k řádné ochraně věřitelů zmínit. O dalších možnostech a způsobech pak bude podrobně pojednáno v následujících částech, které jsou k uvedenému typově určeny.

3.4. Zóna insolvence a teorie prohlubující se insolvence - The zone of insolvency and The Theory of deepening insolvency

V činnosti obchodních korporací a členů jejich orgánů není neobvyklým jevem, že v okamžiku hospodářských potíží dochází k nápadům, pokusům či přímo k realizaci neoprávněných převodů majetku s cílem uchránit tento majetek z dosahu věřitelů.⁴²³

---

⁴²¹ ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva.* Praha: Karolinum, 2009, s. 44

LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in *Právní rozhledy*, č. 12/2011, s. 425 - 437.

⁴²² LOKAJÍČEK, J. *Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu* in *Právní rozhledy*, č. 12/2011, s. 425 - 437.

⁴²³ RICHTER, T. *Insolvenční právo.* 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 317 a násl. TABB, CH.J. *The Law of Bankruptcy.* New York: THE FOUNDATION PRESS, INC., 1997, s. 47 a násl.

Ze zkušenosti a studia dané problematiky jsem přesvědčen, že neexistuje právní řád, který by se s touto problematikou nepotýkal, schopnost právního řádu zabránit těmto negativním jevům osobně považuji za jeden z nejvýznamnějších znaků hloubky, kvality a propracovanosti právní regulace.

V této části naší práce se zaměříme jednak na obecné nástroje, které se k zabránění uvedeným transakcím v průběhu mnoha let vyvinuly, v kontextu s otázkou odpovědnosti členů statutárních orgánů, a jednak na jejich působení v situaci tzv. zóny (pásma) insolvence a prohlubující se insolvence.

Tato problematika je v kontextu zkoumání odpovědnosti statutárních orgánů mimořádně zajímavá, zčásti zcela neprobádaná, dále značně mimo zájem hlavního proudu a směru zkoumání otázky odpovědnosti a konečně pak se v této otázce vyskytuje značné množství účelových mystifikací.

Diskuse nad tématem tzv. zóny insolvence, povinností a práv statutárních orgánů a věřitelů jednak ukazuje správnost teorie firmy, teorie agentury a systému fungování obchodních korporací a jejich křehkost a imanentní napětí vztahů a na straně druhé pak vzájemnou rozporuplnost pohledů vlastníků a třetích osob, dostává evidentně do střetu systém hodnocení shareholders a stakeholders a ukazuje se nám, že diskuse na toto téma rozhodně není ukončená a konflikt o podobu korporátního práva bude dále trvat.

Z dosavadního výkladu vyplývá⁴²⁴ a zásadně se to koncepčně nezpochybnuje,⁴²⁵ že obecně nemají statutární orgány společnosti, která je v solventním stavu, žádné povinnosti ve vztahu

---

⁴²⁴ I když je určitý rozdíl právě mezi zastánci hodnocení či teorie shareholders a stakeholders.

blíže viz:

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 79 a násl.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms.* New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 318 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons.* Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 415 a násl.

MARTIN, N., PALEY, S. J.K. *Lasser's. The new Bankruptcy Law and You.* New Jersey: John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, 2006, s. 69 a násl.

McBRYDE, W.W., FLESSNER, A., KORTMANN, S.C.J.J. *Principles of European Insolvency Law. Law of Business and Finance.* Volume 4. Deventer, Netherlands, Kluwer Legal Publisher, 2003, s. 25 a násl.

MOKAL, R.J. *Corporate Insolvency Law. Theory and Application.* New York: OXFORD University Press Inc., 2008, s. 44 a násl.

SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2010.

SOJKA, M. *Kdo byl kdo – světoví a čeští ekonomové.* Praha: Libri, 2002.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability.* 3rd edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 337 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *THE MECHANISMS OF GOVERNANCE.* New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 349 a násl.

⁴²⁵ Na rozdíl od těchto samotných koncepcí - viz ČERNÁ, S. *Právní stanovisko* ze dne 11.01. 2009. Praha, s. 9 - 10.

k věřitelům, nýbrž pouze ke společnosti,⁴²⁶ což vyplývá z podstaty obchodní korporace a jejího uspořádání, tak jak je konstruováno právě v teorii firmy a následných doprovodných úvah, jako jsou postavení a funkce obchodní společnosti a teorie agentury.

Tento obecný princip se ovšem mění, jakmile se společnost dostane do tzv. zóny (pásma) insolvence. Ačkoliv je zřejmé, že zákony v různých zemích nejsou a nemohou být stejné a nepanuje zejména shoda, kdy tento okamžik technicky vzato vzniká,⁴²⁷ nepanuje zásadní rozpor v tom, že se povinnosti statutárních orgánů insolventních společností, tak jak jsou jim stanoveny rozšiřují, i na věřitele.⁴²⁸

Otázka insolvence je v této souvislosti podstatná, neboť vychází z porušení povinnosti, a její stav rozšiřuje možnosti ataků proti statutárním orgánům, které budou věřitelé bezpochyby využívat.

Tento způsob uvažování v otázce odpovědnosti je podle mého názoru správný a ukazuje na logičnost koncepce propojení korporátního práva s právem insolvenčním,⁴²⁹ problém však musí nastat u povinných osob, jelikož do značné míry mění jejich každodenní praxi uvažování, jak řešit situaci korporace, která se nachází v zóně insolvence, přesto, že by tomu teoreticky tak být nemělo, protože věcně by jejich jednání být ovlivněno nemělo, stále a vždy totiž mají vůči někomu zákonem stanovené povinnosti, které musí plnit tak jako tak.

---

⁴²⁶ Více viz část III. této práce.

⁴²⁷ ELIAS, S. *The New Bankruptcy. Will It Work for You?* 2nd Edition. U.S.A.: ALL RIGHTS RESERVED, 2007, s. 96 a násl.

ELIAS, S., RENAUER, J.D., A., LEONARD, J.D., R. *How to File for Chapter 7 Bankruptcy*. 15th edition. NOLO'S Personal Finance Essentials, s. 89 a násl.

ELIAS, S., LEONARD, R. *Chapter 13 Bankruptcy. Keep Your Property and Repay Debts Over time*. 9th edition. USA: NOLO'S Personal Finance Essentials, Consolidated Printers, INC., 2008, s. 78 a násl.

HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku* in *Právní rozhledy*, č. 11/2007, s. 413 – 416.

KLESLA, J. *Spadnout do insolvence bude snazší*. *Hospodářské noviny* ze dne 14.12. 2011, s. 13 a 16.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 357 a násl.

ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 5 a násl.

TABB, CH.J. *The Law of Bankruptcy*. New York: THE FOUNDATION PRESS, INC., 1997, s. 33 a násl.

THE AMERICAN BAR ASSOCIATION. *Guide to Credit and Bankruptcy*. 1st edition. USA, NY: Random House, Inc., 2006, s. 63 a násl.

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in *Bulletin advokacie*, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

⁴²⁸ KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, s. 58 a násl.

LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 797.

⁴²⁹ BACHNER, T. *Creditor Protection in Private Companies. Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, s. 7.

Obávám se však, že takto jednoduše situaci vidět nelze, hlavně v kontextu diskuse nad systémem shareholders a stakeholders a teorií o reziduálním nároku a právním a faktickém vlastnictví.⁴³⁰

Tady se totiž již dostáváme do zásadní otázky střetu několika zájmů, které jsou sice obchodní korporací z hlediska masky, která kryje, resp. podporuje svou existencí několik protichůdných zájmů najednou, dočasně pokryty, avšak pouze do okamžiku, kdy korporace funguje, v okamžiku, kdy dochází k destabilizaci, kterou nepochybně zóna insolvence, tedy stav, kdy společnost již není schopna splácet své splatné závazky či je předlužena, se tento problém vyjeví v plné nahotě. Tím, kdo budou nespokojeni s tímto stavem, pak budou především věřitelé.

Statutární orgány by proto neměly uvedenou situaci podceňovat, jelikož může vést ke vzniku problematických situací, zvláště u společností, které jsou tvořeny několika málo vlastníky, a budou-li dále ve stavu tzv. zóny insolvence pokračovat v činnosti a jednání, které ponese prospěch toliko vlastníkům. Od věřitelů lze očekávat, že budou vždy tlačit na hledání prostředků pro uspokojování svých pohledávek a nároků, a koncepce snažící se rozvolnit a rozmělnit tento vztah ve směru zmenšení odpovědnosti⁴³¹ - inspirování zjevně částí amerických teorií ve vazbě na pravidlo podnikatelského úsudku⁴³² - věcně nemůže obstát, a to nejenom z důvodů jiné právní tradice⁴³³, ale i proto, jak je konstruován vztah dlužníka a věřitele a jaký má smysl fungování podnikatelského subjektu v negativním smyslu - společnost není biologickou entitou, u které lze předpokládat, že udržování při životě má smysl a je nebezpečím pro ostatní.⁴³⁴

Příkladem této koncepce je kauza *Technic Engineering Ltd. v Basic Enviromental Engineering Ltd.*,⁴³⁵ která žalovala statutární orgány pro porušení jejich povinností vůči této společnosti jako věřiteli v situaci insolvence. Soud pak dospěl k závěru, že povinnosti

⁴³⁰ KÜHN, Z. *Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporčního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 10 -12.

⁴³¹ KOLESÁR, P., HAVEL, B. *Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení* in *Obchodněprávní revue* č. 2/2012, s. 42 - 45.

KÜHN, Z. *Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporčního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 10 -12.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 357 a násl.

⁴³² LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 796.

⁴³³ Dokonce i Anglie a Německo přistupují k dané problematice přísně i přesto, že se podařilo odstranit z trestního rákona povinnost podat na sebe návrh na konkurs - § 126; blíže viz:

PŮRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení péče řádného hospodáře o cizí majetek* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 133.

⁴³⁴ LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 800.

⁴³⁵ LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 352.

statutárních orgánů se mění v okamžiku, kdy se společnost stala insolventní a tyto osoby jsou odpovědny ve směru k věřitelům.⁴³⁶

V návaznosti na popsanou teorii tzv. zóny insolvence pak nastupuje ještě razantnější teorie prohlubující se insolvence, která se zabývá situacemi, které podle mého soudu ani u nás nejsou žádnou výjimkou, právě naopak jsou do určité míry, mj. z důvodů dosavadní nepropojenosti úpadkového a korporátního práva právě ve směru k odpovědnosti statutárních orgánů, často pravidlem.

Tato koncepce, na rozdíl od koncepce předchozí, která se zabývá řešením rozšíření povinností statutárních orgánů i na věřitele společnosti, řeší otázku podvodného prodlužování společnosti, a to i přes její zřejmou insolvenční, jejímž výsledkem je vznik škody vůči třetím osobám, zejména pak věřitelům v důsledku narůstajícího zadlužení.⁴³⁷

Dostáváme se tak obloukem zpět k nám tolik známému stavu tzv. latentního úpadku a k diskusím, zda má pokračovat společnost ve své činnosti až do úplného konce anebo začít s likvidací, dokud bude mít ještě nějakou hodnotu.

Tato debata se podle mých zkušeností objevuje periodicky zejména v období cyklu hospodářských krizí⁴³⁸, když začínají skomírat teorie úvěru⁴³⁹ a z toho odvozené koncepce a scénáře jako going concern a reorganizace (stran nutnosti pokračování v činnosti a zabezpečí úhrady pohledávek věřitelů lépe než systémem likvidace),⁴⁴⁰ na kterých jsou ekonomicky systémy fungování obchodních společností v tomto pojetí postaveny a které právě v tyto okamžiky krizí jasně přestávají fungovat. Nepomohou tomu ani snahy o teoretické zapracování a odůvodňování toho či kterého ekonomického jevu do chtěné právní konstrukce

---

⁴³⁶ LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 356-798.

⁴³⁷ EPSTEIN, D.G., NICKLES, S.H. *Principles of Bankruptcy Law*. St. Paul: Thomson/West, Concise hornbook series, 2007, s. 20 a násl.

LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 360.

⁴³⁸ KÜHN, Z. *Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporátního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 10 -12.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 357 a násl.

ŽIŽLAVSKÝ, M. *Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu* in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 – 26.

⁴³⁹ KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 95 a násl.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 357 a násl.

SEDLÁČEK, T. Podporovat ekonomiku dluhy už nejde, jedna velká diskuse končí dostupné na <http://dialog.ihned.cz/c1-54360990-tomas-sedlacek-konec-jedne-velke-diskuse-podporovat-ekonomiku-dluhy-uz-nejde>, 5.1.2012

⁴⁴⁰ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 357 a násl.

a koncepce zdůvodňující nutnost prodlužování existence společnosti přes její úpadkový stav,⁴⁴¹ hospodářská realita je totiž naprosto jiná.

Všechny tyto koncepce totiž kolabují v jeden okamžik a to v ten, kdy dojdou finanční prostředky, tedy peníze, které jsou totiž smyslem (pomineme-li širší úhel pohledu koncepce stakeholders, která v tomto případě není rozhodující - poznámka autora) fungování korporací z jejich ekonomického hlediska jako instituce shromažďování prostředků pro financování určitých cílů, mající smysl jejich koncentrace více subjekty k uskutečnění konkrétního projektu.

Dalším nezbytným korektivem těchto stavů je čas, který má krutě neúprosnou funkci v prokázání schopnosti té které společnosti v rámci tržního mechanismu přežít, a velmi jednoduše usvědčí koncepcí prodlužování firem v insolvenci a hledání řešení ve zlepšení Corporate governance v generování finančních prostředků a další teorie na pokraji naivity, spočívající v tom, že když má společnost cash flow, tak vlastně funguje, z omylu. Tento omyl však většinou přichází pro věřitele pozdě stran snahy domoci se svých pohledávek na společnost, který by toho byla schopna právě v čase, kdy by ji včasnými opatřeními včetně likvidace bylo možno co do hodnoty zachovat. A právě z těchto důvodů je třeba aplikace uvedené teorie v otázce odpovědnosti příslušných statutárních orgánů užít důsledněji, než je tomu dnes. Každý zodpovědný činitel ve funkci statutárního orgánu musí totiž vědět a znát ekonomickou situaci a orientovat se ve výsledcích hospodaření, které odrážejí firemní výkazy. Nelze tedy tvrdit, že by nebyl schopen vědět pravý stav věci a dopustit skutečnost, že právě, proto že jej zná, schován tvrzením o nutnosti prodlužování a hledání řešení pod skrytou, latentní úpadkovou situací, ze zbytku majetku uspokojuje osoby sobě blízké a věřitele, kteří jsou agresivnější než ostatní nebo z kterých hrozí akutní atak, a když ničeho nezbude tak za danou situaci neodpovídá. Lze tedy jen doufat, že dojde k rozšíření uvedené teorie (což do značné míry záleží na rozhodovací činnosti soudů a zejména Nejvyššího soudu) tak, aby došlo k účinnému eliminování umělého prodlužování existence insolventních společností a proti prohlubování jejich insolvence pro osobní prospěch fyzických a právnických osob převážně propojených s uvedenou společností, která se v praxi projevuje v tom, že na společnosti

---

⁴⁴¹ HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku* in Právní rozhledy, č. 11/2007, s. 413 – 416.

KOLESÁR, P., HAVEL, B. *Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení* in Obchodněprávní revue č. 2/2012, s. 42 - 45.

narostou nesplacitelné dluhy a ti, kteří to způsobili, vesele odcházejí ze scény s plnými kapsami nezřídka dotčení tím, že jsou voláni k odpovědnosti.⁴⁴²

3.5. Derivativní žaloby - Derivative suits

Otázka procesního uplatňování odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností je stejně významná, jako samotné zákonné podmínky vzniku a trvání odpovědnosti členů těchto orgánů, a metody, možnosti a způsoby, jimiž je v praxi realizována a limitována, jsou ještě názornější ukázkou obtížnosti, rozříštěnosti a nejednotnosti postojů a názorů na problematiku odpovědnosti, než samotné její hmotněprávní vymezení.

V následující části našeho zkoumání, které je pro úplnost problematiky odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností zcela nezbytné, bezpečně prokážeme dosud trvající a zřejmou neochotu zákonodárce a zúčastněných orgánů na rychlém a funkčním prostředku k nápravě pochybení členů statutárních orgánů, kterým derivativní žaloby zcela nepochybně jsou, a s odkazem na významné právní úpravy jiných států, kde jsou tyto žaloby častou praxí, ukážeme nejen limitovanost a omezenost fungování systému odpovědnosti, ale jak i důvody, tak i důsledky dosud nerozvinutého fenoménu derivativních žalob v našem právním prostředí.

Nejprve je třeba se krátce definičně vyjádřit k samotnému věcnému pojmu tzv. derivativní žaloby, tedy co obsahově uvedené věcně znamená.

Ze samotného pojmového označení - derivativní žaloba - plyne z povahy věci toho pojmu odvozenost. Odvozenost proto, že toto právo, tedy právo žalovat člena statutárního orgánu, se odvíjí z dalšího práva, a to samotného a pro tyto účely označovaného přímého práva

---

⁴⁴² ADLER, B.E., BAIRD, D.G., JACKSON, T.H. *Bankruptcy. Cases, Problems, and Materials*. 4th edition. USA, New York: Foundation Press, 2007, s. 48 a násl.

EPSTEIN, D.G., NICKLES, S.H. *Principles of Bankruptcy Law*. St. Paul: Thomson/West, Concise hornbook series, 2007, s. 99 a násl.

LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 361 - 799.

SALERNO, T.J., KROOP, J.A., HANSEN, C.D. *The Executive Guide to Corporate Bankruptcy*. Washington, D.C.: Beard Books, 2001, s. 25 a násl.

SANT Jr., J. T. a kol. *Chapter 11 Bankruptcy and Restructuring Strategie. Leasing Lawyers on Developing a Case Strategy, Working with Key Players, and Achieving a Client's Goals*. USA: Thomson/Aspatore, 2008, s. 37 a násl.

STRADER, J.K., JORDAN, S.D. *White Collar Crime. Cases, Materials, and Problems*. 2nd edition. USA, Newark, San Francisco: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2009, s. 22 a násl.

obchodní společnosti, kterým disponuje společnost proti členu statutárního orgánu z titulu jejich zákonných nároků v případě porušení jeho povinností.⁴⁴³

Z povahy obchodních společností a postavení členů jejich statutárních orgánů plyne celá řada jejich práv a povinností plynoucích ze struktury obchodní korporace. Jedním z těchto fenoménů je i uplatňování otázky náhrady škody, když je na statutárním orgánu, aby uplatňoval tato práva společnosti na ostatních osobách.

Tato otázka není totiž z hlediska fungování obchodní korporace vůbec jednoduchá a jak jsme viděli v předchozích částech při definici a způsobech fungování obchodních společností, je zřejmé, že existence vzájemně rozporných vztahů, zejména vztahů agentury, musí způsobovat v takovýchto uskupeních komplikace z hlediska udržování rovnováhy a musí nutně existovat stav latentního napětí a nejistoty. Jednou z ukázek potvrzení uvedených úvah je i otázka derivativních žalob, jejich důvody, frekvence užití a jejich důsledky.

Obvykle tato situace nemá žádných vnitřních ani vnějších překážek v případě, že jde o uplatnění nároku mimo strukturu společnosti, tedy proti škůdci, který je ve vztahu ke společnosti třetí osobou. Problém však s ohledem nato, jak je naše právní úprava nastavena a jak funguje, či spíše k ochraně práv společnosti ale i třetích osob nefunguje, je situace, kdy je

---

⁴⁴³ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 155 a násl.
BOYLE, A.J. *Minority Shareholders' Remedies*. New York, USA: Cambridge University Press, 2002, s. 69 a násl.
CAHN A., DONALD D.C. *Comparative Company Law. Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA*. 1. vydání. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, s. 128 a násl.
CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1992, s. 1 a násl.
CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 1 a násl.
COX, J., D., HAZEN, T., L., *Corporations*. New York: Aspen, 2003, s. 184.
DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, s. 2 a násl.
DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 5 a násl.
GORDON, J.N., ROE, M.J. *Convergence and Persistence in Corporate*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 256 a násl.
KERSHAW, D. *Company Law in Kontext: Text and Materials*. 1st edition. New York: USA, 2009, s. 10 a násl.
KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 2 a násl.
KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 5 a násl.
LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 77 – 80.
LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2010, s. 74 – 81.
PETTET, B. *Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law*. 3rd edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 98 a násl.
REISBERG, A. *Derivative Actions and Corporate Governance. Theory and Operation*. USA, New York: Oxford University Press, 2007, s. 58 a násl.
SMERDON, E. *Directors' Liability and Indemnification. A Global Guide*. London: Globe Business Publishing Ltd, 2007, s. 56 a násl.

třeba uplatnit náhradu škody proti samotnému členu statutárního orgánu, který ji způsobil společností porušením svých povinností.

Obchodní korporace obvykle nežije ve vzduchoprázdnu, které by jí umožňovalo ignorovat vlivy vnějšího světa a žít si svým vlastním způsobem existence, zcela nezávislé na okolním světě a vztazích. Ve skutečnosti je tomu právě naopak, obchodní společnosti jsou vytvořeny k tomu, aby fungovaly v kolaboraci s ostatními, a jsou na uvedeném spolužití závislé. S tím bezprostředně souvisí i otázka ochrany práva jednotlivých zúčastněných stran na korporaci a s tím i právě související prostředky, kterými jsou uvedené derivativní žaloby.

Zásadní otázkou ve fungování obchodních společností je kromě uvedeného nezbytnost důvěry investorů v řádné fungování obchodních korporací a zajištění a bezpečnost jejich investic. Jestliže tomu tak není, nutně musí docházet ke snižování jejich účasti na podnikání v této formě, což nutně vede k nevyhnutelným ztrátám a může vyústit i v zánik korporace.

V této situaci nezbyvá než mít právní prostředek, který eliminuje zcela zřejmou obavu z toho, jak bude postupovat člen statutárního orgánu proti dalším členům v případě, že zjistí porušení jejich povinností a z toho vzniklou škodu, nebo dokonce, když uvedené poruší a způsobil sám. I největší optimisté i ignorantní jsou tak v této situaci povinni připustit, že nelze očekávat po členech statutárních orgánů, že by žalovali sami sebe.

Z těchto důvodů existují derivativní žaloby, které z podstaty svého fungování nabourávají výsadní postavení statutárních orgánů z pohledu uplatnění práv proti ostatním osobám, není však možné s tím, co bylo uvedeno, tuto situaci ponechat bez řešení, jelikož by vedla nutně k neřízenému poškozování společnosti až do možnosti stavu úpadku. Derivativní žaloby jsou tak prostředkem napravujícím mezeru v systému práva obchodních společností a jsou logicky jedním z interních kontrolních mechanismů v systému Corporate Governance obchodních společností, které zabezpečují zachování bezpečnosti minoritních investorů ve vztahu jak ke statutárnímu orgánu, kterého nutí k řádnému výkonu jeho funkce a povinností - v systému s roztržštěnou majetkovou strukturou - tak i ve vztahu k osobě ovládající, která je schopna případnou zvlí poškozovat uvedené přes jím dosazeného člena statutárního orgánu.

Derivativní žaloby však nemají obecně vzato vždy shodný způsob fungování, závisí totiž v první řadě na struktuře obchodní korporace. Jak jsme viděli v předchozích částech naší práce, obchodní korporace se vyskytuje ve dvou hlavních strukturálních systémech, a to v systému s roztržštěnou vlastnickou strukturou a v systému s většinovou vlastnickou strukturou.

Z logiky postavení a fungování derivativní žaloby jako prostředku ochrany jak samotné společnosti, tak i nároků jednotlivých účastníků daných vztahů, plyne, že této formy se

neužije jako nástroje v případě majoritního vlastníka. Ten má z povahy věci zcela jiné postavení a možnosti v případě řešení poškození ze strany člena statutárního orgánu. Tento člen je totiž mechanismem korporace ustanovován do funkce z vůle tohoto většinového vlastníka a jeho sepětí s ním je tudíž imanentní a je tedy zřejmé, že jednak nebude logicky činit kroky proti zájmům této osoby a jednak, v případě, že tak učiní, bude nekompromisně odklizen a nahrazen osobou jinou. Jinými slovy řečeno, majoritní vlastník takovýto prostředek k ochraně svých práv nepotřebuje a disponuje efektivnějšími metodami napravujícími porušení povinností ze strany člena statutárního orgánu. Z opačného pohledu pak vyplývá, že tím, kdo jsou osobami užívající tento prostředek nápravy, jsou z povahy věci menšinoví společníci, a to jak v systému s roztržštěnou majetkovou strukturou, tak i v systému s většinovým vlastníkem.

Z toho pak z druhé strany při znalosti fungování mechanismu obchodní korporace vyplývá i jedna z hlavních sporných stránek užití tohoto prostředku nápravy. Při známém problému agenturního vztahu je totiž nutné připomenout, že náhrada, kterou případný úspěch derivativní žaloby přináší, nejde na konto žalobce jako menšinového společníka, ale toliko na konto společnosti. Tím se jednak oslabuje samotná schopnost uvedeného žalobce posoudit, jaký bude mít v celkovém souhrnu úspěšná žaloba pro společnost ekonomický význam, a jednak se tím oslabuje jeho motivace takto činit, právě s ohledem na výši jeho reziduálního nároku, kterým ve společnosti disponuje. Vedle toho může dojít i ke zneužití tohoto prostředku a vést k motivaci, která není v souladu se zájmy společnosti. Zájmem společnosti totiž není vést tuto žalobu za každou cenu, ale pouze v případě, kdy prospěch z ní bude přesahovat náklady na její vedení. Uvedené konstatování pak zesiluje i skutečnost povinnosti společnosti uhradit žalujícímu soudní poplatek a případné náklady právního zastoupení.⁴⁴⁴

Otázce náhrady nákladů je pak v této kapitole věnován samostatný prostor v bodu 4.4..

Z pohledu praxe, která zaznamenává dosud malý rozsah derivativních žalob, je však třeba připomenout další elementární důvody, které (kromě výše uvedených logických zjištění plynou ze samotné povahy obchodní korporace) neodůvodňují nutnost odpírání aktivní legitimace v řízení⁴⁴⁵ tím spíše, že právní úprava derivativní žaloby v ČR (na rozdíl od ostatních zemí - viz část VII. této práce) je obtížně aplikovatelná⁴⁴⁶ - trefně to vyjádřil J.

---

⁴⁴⁴ Usnesení NS ČR ze dne 25.3. 2003, sp.zn. 29 Odo 871/2002

⁴⁴⁵ LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2010, s. 79.

⁴⁴⁶ Tamtéž, s. 80.

Lasák, když konstatoval, že stávající právní úprava derivativní žaloby má vlastnosti faty morgány, která se při bližším zkoumání zcela rozptýlí.⁴⁴⁷

Důvodů a příčin, proč nejsou v českém právním prostředí derivativní žaloby příliš využívány, je totiž celá řada, od více či méně reálných, jako je úvaha, že k porušování povinností členy statutárních orgánů nedochází⁴⁴⁸, až po užití alternativních nástrojů, kterými jsou především nátlakové prostředky zejména trestního práva.

Za základní důvody neužívání derivativních žalob lze ve shodě s většinou názorů publikovaných v této oblasti⁴⁴⁹ považovat především skutečnost tzv. racionální apatie⁴⁵⁰, která je zřejmá z povahy uspořádání vztahů v obchodní korporaci a v samotném nastavení tohoto institutu, která se projevuje v tom, že náklady na zjišťování a prokazování jednání členů statutárních orgánů, neodpovídají prospěchu, který žalobce získá.

---

⁴⁴⁷ LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in Obchodněprávní revue, č. 3/2010, s. 80.

⁴⁴⁸ LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in Obchodněprávní revue, č. 3/2011, s. 77 – 80.

⁴⁴⁹ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 155 a násl. BOYLE, A.J. *Minority Shareholders' Remedies*. New York, USA: Cambridge University Press, 2002, s. 69 a násl.

CAHN A., DONALD D.C. *Comparative Company Law. Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA*. 1. vydání. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, s. 128 a násl.

CLARK, R. C. *Firemní právo*. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1992, s. 1 a násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 1 a násl.

COX, J., D., HAZEN, T., L., *Corporations*. New York: Aspen, 2003, s. 184.

DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, s. 2 a násl.

DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 5 a násl.

GORDON, J.N., ROE, M.J. *Convergence and Persistence in Corporate*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 256 a násl.

KERSHAW, D. *Company Law in Context: Text and Materials*. 1st edition. New York: USA, 2009, s. 10 a násl.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 2 a násl.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 5 a násl.

LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in Obchodněprávní revue, č. 3/2011, s. 77 – 80.

LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in Obchodněprávní revue, č. 3/2010, s. 74 – 81.

PETTET, B. *Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law*. 3rd edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 98 a násl.

REISBERG, A. *Derivative Actions and Corporate Governance. Theory and Operation*. USA, New York: Oxford University Press, 2007, s. 58 a násl.

SMERDON, E. *Directors' Liability and Indemnification. A Global Guide*. London: Globe Business Publishing Ltd, 2007, s. 56 a násl.

⁴⁵⁰ BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 210 a násl.

LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in Obchodněprávní revue, č. 3/2011, s. 77 - 80.

Dalším a neméně závažným důvodem je skutečnost, že v důsledku značné informační asymetrie je velmi obtížné a v některých případech i nemožné získat legálně doklady svědčící proti statutárním orgánům a z toho důvodu je nemožné nejenom prokázat uvedená pochybení, ale i řádně pro potřeby soudního úspěchu i tyto skutkově i právně vůbec identifikovat.⁴⁵¹ S tímto poznatkem nepochybně souvisí i další důvod, kterým je užívání alternativních prostředků zejména trestního práva. Takovýto způsob logiky jednání minoritních vlastníků s sebou nese výhody, které eliminuje nedostatek schopnosti zjistit skutkový stav v případě poškození a zejména ho důkazně prokázat. Z popsaného vyplývá jednak složitost udržení uvedené žaloby, její nákladnost a minimální výsledek pro jednotlivce, který toto podstupuje, naproti tomu samotné trestní oznámení nijak nákladnou a složitou otázkou není, orgány činné v trestním řízení pak musí z úřední povinnosti odvést „černou práci“ spojenou právě s popsanými problémy dokazování a zjišťování stavu věci a takto postupovat se uvedenému minoritnímu „poškozenému“ dozajista vyplatí, zejména pokud převážná část judikatury Nejvyššího soudu, která se vztahuje k péči řádného hospodáře, existuje z jeho trestního kolegia.⁴⁵²

Nicméně ani tento postup není v konečné fázi příliš efektivním, není jistě náhodou, že orgány činné v trestním řízení v drtivé většině uvedená oznámení odkládají s filozofií opakovaně vyjádřenou jak v teorii⁴⁵³, tak i v soudním rozhodování - Usnesení NS ČR z 26.3. 2009, sp.zn. 8 Tdo 273/2009 - viz Lasák⁴⁵⁴ (že trestněprávní kvalifikaci určitého jednání, které má v podstatě soukromoprávní základ, je třeba považovat za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský). Stranou ponechávám v této části poněkud si odporující filozofický základ uvedené logiky stran hlediska odpovědnosti, s tím, že se k uvedenému ještě vrátím v otázce nové právní úpravy a pro účely této části uvedené toliko konstatuji jako společenskou a právní realitu.

V konečné fázi důvodů minimálního užití těchto derivativních žalob lze pak jmenovat i obecně deklarovanou neochotu soudů k přezkoumávání péče řádného hospodáře, což bývá

---

⁴⁵¹ LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 76.

LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2010, s. 78.

⁴⁵² PŮRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek* in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 15, s. 541 – 549.

⁴⁵³ LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 77 – 80.

LASÁK, J. *Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2010, s. 74 – 81.

⁴⁵⁴ Tamtéž.

mimo jiné dokládáno skutečností, že relevantní civilní judikatura ohledně péče řádného hospodáře, která by dotvářena obrysy odpovědnosti členů statutárního orgánu, dosud chybí.⁴⁵⁵

---

⁴⁵⁵ LASÁK, J. *Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob* in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 77 – 80.

VI. Nová právní úprava korporátního práva a odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností v České republice, její pozitiva, nedostatky, návrhy de lege ferenda a možnosti vývoje korporátního práva

1. Nová právní úprava korporátního práva v České republice

1.1. Teoretické a ideové zdroje nové právní úpravy korporátního práva

Nová právní úprava týkající se korporátního práva je v rámci rekodifikace soukromého práva (občanský zákoník, zákon o obchodních společnostech a družstvech - dále obchodních korporacích, zákon o mezinárodním právu soukromém)⁴⁵⁶ tedy příslušnými orgány schválena.

Zdálo by se tedy, že hra a či lépe řečeno souboj o podobu korporátního práva⁴⁵⁷ je u konce.

Opak je však pravdou, opravdový souboj o podobu, logiku a limity korporátního práva⁴⁵⁸ teprve začíná.

Zvítězila skutečně modernizace obchodního práva či ambice předkladatelů inspirované převážně školou Law and Economics - pro které je vhodnější užívat pojmu právně-ekonomičtí vědci - nad koncepcí postupných změn, jinak označovanou progresivní.⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁶ www.reformajustice.cz; <http://obcanskyzakonik.justice.cz>

⁴⁵⁷ DĚDIČ, J., PIHERA, V. *K teoretické koncepci kapitálových obchodních společností* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporátního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 3 - 9.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporátního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporátního práva: srovnávací pohled* in *Právní rozhledy* 1/2009, s. 11 - 20.

⁴⁵⁸ JACKSON, T. H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1986, s. 5 a násl.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporátního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporátního práva: srovnávací pohled* in *Právní rozhledy* 1/2009, s. 11 - 20.

⁴⁵⁹ JACKSON, T.H., BAIRD, D.G. *Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests*, University of Chicago, Law Review 97 (1984), s. 51

LoPUCKI, L.M. *Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts*. The University of Michigan Press, 2006, s. 9 a násl.

PICKER, C.R. *Security Interests, Misbehavior, and Common Pools*, University of Chicago, Law Review 59 (1992), s. 645

TABB, Ch. J. *The Law of Bankruptcy*, Westbury, New York, The Foundation Press, 1997, s. 758

Která z těchto koncepcí je správná, ukáže teprve praxe, jež velmi rychle prověří, zda se nejedná o vítězství naivity, nihilismu či účelovosti s kombinací následné demagogie právního pozitivizmu.⁴⁶⁰

Co lze tedy pravděpodobně očekávat od nastupujících změn, na jakých základech jsou tyto změny postaveny a jaké budou jejich důsledky? Prosadí se modernizace korporátního práva učiněná uvedeným způsobem regulace nebo dojde ke korporátním skandálům jako v 90. letech?⁴⁶¹ Má náš právní řád vůbec šanci soutěžit s úpravami nejenom našich sousedních států, ale de facto všech či alespoň části významných světových jurisdikcí?⁴⁶² Je vytvořen novou právní úpravou skutečně efektivní systém hodnot nebo se jedná o účelovou směs, která posouvá vždy k vítězství momentálně silnějšího nad slabším, materiálně vybavenějšího, nad méně materiálně disponovaným⁴⁶³ ve zřejmém imanentním konfliktu uvnitř obchodních společností? Jsou dány skutečné společenské podmínky u nás k tomu, aby došlo k realizované liberalizaci tímto způsobem a v takovém rozsahu bez „přehnané regulace“, která „omezuje svobodný rozvoj“?

Odpověď na uvedené otázky v samotném základu napoví více teoretické a ideové zdroje nového zákona o obchodních korporacích a budou dále předmětem ostatních částí naší práce a našeho zkoumání.

Zákon o obchodních korporacích, na rozdíl od nové právní úpravy občanského zákoníku, nestaví na zcela nové právní úpravě, ale vychází z „konzervatismu, plynoucího z přesvědčení o relativní dokonalosti platného právní řádu“ (osnova obchodního zákona z roku 1937) a nehodlá, pokud to nebude nezbytně nutné, drasticky měnit právní úpravu⁴⁶⁴, když současně dodává, že opačný postup by vzhledem k návaznosti jednotlivých právních předpisů na současný obchodní zákoník silně narušoval právní jistotu.⁴⁶⁵ Přihlašuje se tedy v obecných přístupech k existujícímu vývoji, který započal, pokud jde o úpravu obchodního práva,

---

⁴⁶⁰ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12
ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219 - 222.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporáčního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 - 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporáčního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

⁴⁶¹ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

⁴⁶² HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in Obchodněprávní revue číslo 12/2011, s. 351 a násl.

HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in Obchodněprávní revue. č. 1/2009, s. 1 a násl.

⁴⁶³ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12.

⁴⁶⁴ Důvodová zpráva, s. 5 in http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf.

⁴⁶⁵ Tamtéž, s. 6.

obecným zákoníkem obchodním č. 1/1863 ř.z., který byl po vzniku Československé republiky v rámci příslušné recepce přejat do našeho právního řádu, a dále již zmíněnou koncepcí osnovy obchodního zákona z roku 1937.

Současně však jedním dechem dodává, že uvedené neplatí bez dalšího, jelikož české obchodní právo v mnohém zaspalo a stalo se k okolním regulacím nekonkurenceschopným režimem, zejména v oblasti správy obchodních korporací, koncernového práva, vazby na právo insolventní a novou regulaci společnosti s ručením omezeným, když se snaží reagovat současně na vývoj judikatury, která potvrzuje trend soutěže právních řádů. Konečně pak dospívá k závěru, že obchodní zákoník č. 513/1991 Sb. místo koncepčního řešení přijal řadu dílčích změn s výsledkem přebujelé a formalizované úpravy obchodního práva a že není schopen nadále odolávat novelizačním tlakům. Při řešení, jak dál postupovat, je pak třeba zvolit princip jednoty soukromého práva s univerzalitou občanského zákoníku a nemá význam setrvat na názorech o svébytnosti a komplexnosti samostatného obchodního kodexu, když je třeba se vyhnout zejména toliko kritizované duplicitě s obecným občanským právem.⁴⁶⁶

Pokud jde o samotné teoretické a ideové zdroje, tak je metodologicky zvolena varianta využití veškerých dostupných možností a způsobů, které bylo v rámci obchodního práva v Evropě dosaženo. Nejsou opomenuty žádná pozitiva stávající právní úpravy včetně změn, které přináší novela obchodního zákoníku vztahující se k novele Druhé směrnice.

Konkrétními zdroji jsou pak již zmíněné historické zdroje - Obecný zákoník obchodní z roku 1863, Uherský obchodní zákoník, dalšími inspiračními zdroji jsou obchodní zákoníky německý a rakouský a dále se právní úpravy přibližuje k občanským zákoníkům Itálie, Švýcarska, Nizozemí, Velké Británie, části skandinávských zemí a Ruska. S ohledem na význam britského a amerického korporátního práva se ideovými zdroji rovněž jeví tyto režimy, zejména v partiích o správě obchodních korporací. Vedle toho právní úprava bere v potaz i směrnice evropského obchodního práva a konstatuje existenci tří základních evropských trendových jurisdikcí - Velká Británie, Francie a Německo s tím, že se narušují dosavadní striktní koncepty a dává se více přednost otázkám propojení obchodního práva s právem insolvenčním.⁴⁶⁷

---

⁴⁶⁶ Důvodová zpráva, s. 2 in http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf.

⁴⁶⁷ Tamtéž, s. 11 in http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf

1.2. Logika, východiska a principy nové právní úpravy

Nová právní úprava se přihlašuje ve svém základu a ideových principech k teorii firmy⁴⁶⁸ s tím, že sama přiznává, že zákonné změny jsou daleko masivnější, než na první pohled zdá, přičemž dovozuje, že se garantuje ochrana těch, kteří mohou být činností společnosti poškozeni - společníci, věřitelé, zaměstnanci.⁴⁶⁹

V otázce, která je základním předmětem této práce, tedy odpovědnosti členů statutárních orgánů, nová právní úprava mění - jak sám autor uvádí⁴⁷⁰ otáčí - podstatu odpovědnosti, když nepřináší odpovědnost za porušení, ale odpovědnost za řádný výkon práv a povinností s následným vznikem povinnosti k náhradě škody, resp. újmy.

Uvedené dokazuje poměrně zásadní změnu v chápání odpovědnosti, tak jak bylo konstatováno výše, a to ze sankčního pojetí na pojetí aktivní odpovědnosti. Toto pojetí (více část čtvrtá této práce) chápe odpovědnost jinak, než jako důsledek porušení povinnosti, ale spíše jako všeprostupující fenomén dodržování toho, co je zákonem stanoveno.

V důsledku rozšiřující se soukromoprávní regulace dochází k požadavkům na změnu pojetí odpovědnostních vztahů v nejširším smyslu. Cílem je přijmout do práva princip aktivní odpovědnosti prolínající soukromé právo od základního statutu osoby, přes plnění jejich povinností až po uplatňování sankcí za porušení právních povinností. Výsledkem pak je zajištění aktivního působení odpovědnostního principu ve všech fázích konstitování, realizace, změn a zániku soukromoprávních vztahů.⁴⁷¹

Odpovědnost svou povahou a podstatou překračuje rámec pouhého základního typu právního vztahu a vzdaluje se dosavadnímu ztotožňování se závazky z deliktů. Odpovědnost

---

⁴⁶⁸ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 33.
JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 83 a násl.

ROMANO, R. *Foundations of Corporate Law*. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, s. 45 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 385 a násl.

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 101 a násl.

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 18 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The mechanisms of Governance*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 219 a násl.

⁴⁶⁹ HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekonstrukce* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 351.

⁴⁷⁰ HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekonstrukce* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 353.

⁴⁷¹ HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 97.

se stává výrazem základní funkce práva, která v podobě reflexivity prostupuje normativní regulaci v intencích interdisciplinárního pojetí.⁴⁷²

S ohledem na logiku uvedené koncepční změny se také vyhýbá vlastní návrh zákona pojmu odpovědnost a užívá pojmu povinnost – porušení povinnosti atd.⁴⁷³ U odpovědnosti za škodu text návrhu nahrazuje odpovědnost za škodu pojmem závazky z deliktů, místo odpovědnosti se užitá termínu povinnost k náhradě škody.

V otázce statutárních orgánů se dále vychází z koncepce, že tyto budou napříště chápány jako zástupci, takže se opouští koncepce přímého jednání. V otázce příslušných absencí u různých druhů souhlasů zákon nově předpokládá, ačkoliv souhlas valné hromady vyžaduje, tento by neměl mít vliv na třetí osoby. Je však třeba, aby byli ochráněni společníci a proto je místo neplatnosti, resp. neúčinnosti, stanovena možnost pro korporaci, aby v prekluzivní lhůtě od takového úkonu odstoupila.

Tato změna je podepřena celkovou změnou pojetí neplatnosti v novém občanském zákoníku, když se nadále preferuje neplatnost relativní. Absolutní neplatnost se vyskytuje jen v případě, je-li sporné jednání v hrubém rozporu s dobrými mravy nebo odporuje-li zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, přičemž je nezbytné, aby obě tyto podmínky byly splněny najednou, samotná rozpornost se zákonem nepostačuje.

Zákon o obchodních korporacích pak nadále ponechává stávající systém čtyř obchodních společností a družstva.

Zajímavá je v otázce odpovědnosti vůči věřitelům, že se již nebude ochrana věřitelů uskutečňovat výlučně prostřednictvím základního kapitálu, což je odůvodněno jednak evropskými předpisy a trendem ve významných evropských právních úpravách. Nadále se připouští minimální výše vkladu 1,- Kč, nebrání se však vysokému základnímu kapitálu, pokud to bude pro podnikání společnosti potřebné.

Konstruuje se ochrana věřitelů testem insolvence - což má znamenat, že jakékoliv plnění může být ze společnosti poskytnuto pouze v tom případě, že nezpůsobí úpadek podle insolvenčního zákona. Konečně pak jsou modifikovány povinnosti statutárního orgánu a jeho povinnost vracet zpět plnění, které sám získal, resp. povinnost ručit věřitelům, pokud přivodil úpadek, ač měl a mohl - wrongful trading.⁴⁷⁴

---

⁴⁷² HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 103.

⁴⁷³ Tamtéž, s. 96

⁴⁷⁴ HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekonstrukce* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 351 - 355.

Konečně pak je třeba uvést, že se předpokládá legisvakanní lhůta na dva roky, s tím, že má vstoupit v účinnost nové soukromé právo 01.01. 2014, s tím, že je dána možnost, aby se společnosti do dvou let ode dne účinnosti nového zákona rozhodly, zda se podřídí nové právní úpravě, avšak toliko úplně, když není přípustné, aby si vybíraly pouze jednotlivosti. Je tak připuštěna možnost, aby se společnosti v dispozitivních regulacích nadále řídily stávající právní úpravou nebo učinily komplexní vstup do nové právní úpravy. Závěrem autor uvádí, že se tím říká, že zůstává určitý stupeň path dependence.⁴⁷⁵

1.3. Směrování nové právní úpravy korporátního práva v ČR

Zákon vychází z konstatování, že dosavadní české obchodní právo sleduje tradici německé právní rodiny a že nová právní úprava tak byla postavena před rozhodnutí, zda lpět na uvedené tradici, anebo připustit, že právní předpis vznikající na přelomu tisíciletí musí podstoupit riziko sledu nesourodosti a transplantátů s vidinou, že je (nové tělo) českého soukromého práva přijme.⁴⁷⁶

Toto obtížné rozhodnutí nakonec návrh podstoupil, a to na základě úvahy spočívající v tom, že evropské regulace doznaly neuvedeného významného vývoje v kombinaci s tím, že byl současně vytvořen nový Občanský zákoník. Konečně pak je jako nepodstatný důvod uvedena překonanost německého obchodního práva, resp. jeho rigidity, a ovlivnění korporátního práva regulací britskou, americkou a částečně francouzskou. Současně má autor za to, že rizika daná sociálními a jinými skutečnostmi příslušných transplantátů omezuje návrh tím, že se snaží zakomponovat do již „zažitého“ a nepřichází tedy s absolutními cizorodostmi, ale nabízí soužití nového a starého. Vrcholem těchto úvah je pak názor, že se toto riziko smazává samo procesem tzv. neformální aklimatizace, který spočívá v tom, že právo je jen jeden ze způsobů sociální kontroly, která tvoří součást určité kultury, a vždy se zohledňuje prostředí, ve kterém je aplikováno. Konečně se pak odkazuje na skutečnost, že návrh vzniká uprostřed EU, a zdůrazňuje se, že evropské korporátní právo je propojením pozitivní regulace a doktríny, jejíž obsah je podstatně určován rychle se měnícími národními regulacemi příslušných členských států.⁴⁷⁷

---

⁴⁷⁵ O tomto pojmu blíže viz část III.

BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 50 a násl.

⁴⁷⁶ HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 2.

⁴⁷⁷ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 1 - 10.

Návrh nové právní úpravy pak vychází při své koncepci též z úvahy, že je třeba klást akcent na propojení práva a ekonomie a zabývat se náklady regulace⁴⁷⁸ s cílem nezatěžovat vynakládáním zbytečných nákladů tehdy, pokud to není potřeba, za příklad pak uvádí ochranu věřitelů.

Ohnisko problematiky regulace obchodních korporací je pak viděno prizmatem problematiky zastoupení a koncernu a snaží se o koncepci dokončení propojení insolvenčního práva, když se netají tím, že oba tyto obory chápe jako dvě strany jedné mince – zdravá společnost je regulována korporátním právem, nemocná, tedy v úpadku či hrozícím úpadku, právem insolvenčním. Odkazuje přitom dále na to, že insolvenční právo a ty jeho segmenty, které dopadají na podnikatele, jsou součástí práva korporátního a nikoliv procesního a není možné je chápat jako vedle sebe běžící procesy. Závěrečný odkaz pak činí na již takřka legendární studii T. H. Jacksona.⁴⁷⁹

2. Nové pojetí chápání právní odpovědnosti - aktivní právní odpovědnost

2.1. Aktivní pojetí právní odpovědnosti

V nové právní úpravě dochází ke zcela zřetelnému posunu od sankčního pojetí odpovědnosti k otázce tzv. aktivní odpovědnosti. Má se za to, že odpovědnost jako významný faktor globální rovnováhy vyžaduje větší pozornost, než jí je společenskou praxí přiznávána.

V důsledku změny uvažování v občanskoprávních vztazích, kdy se vychází z filozofie, že moderní role odpovědnosti ztrácí své možnosti spolu se ztrátou pozic při vyvažování

HÜLLE, T. *Schovávání za vlastní neschopnost už šéfům neprojde* in *Hospodářské noviny*, 15. – 17. 04. 2011, s. 25.

⁴⁷⁸ ALCHIAN, A. A. Volume 1. *Choice and Cost under Uncertainty*. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2006, s. 3 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2009, s. 45 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 5.

BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 119 a násl.

COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, s. 1 a násl.

DOUMA, S., SCHREUDER, H. *Economic Approaches to Organization*. 4th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2008, s. 161 a násl.

MILGROM, P., ROBERTS, J. *Economics, Organization & Management*. New Jersey, USA: Prentice-Hall, Inc., 1992, s. 28 a násl.

PITELIS, C. *Transaction costs, Markets and Hierarchies*. 1st edition. Oxford, UK: Blackwell Publisher, 1993, s. 7.

⁴⁷⁹ JACKSON, T. H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1986, s. 5 a násl.

jednotlivých skupin zájmů působících ve společnosti⁴⁸⁰ a se zvyšujícím se významem soukromoprávní regulace, dochází k odklonu od tradičního pojetí odpovědnosti a objevuje se požadavek na změnu pojetí odpovědnostních vztahů v nejširším smyslu.

Tomu odpovídá i koncepce doktrinárního základu nové právní úpravy, který v případě soukromého práva stojí na smlouvě či jejím vyjednávání. Samotný základ korporace je pak spatřován ve směně něčeho za něco a jeho základ je viděn ve vyjednávání, resp. ve smlouvě, jehož výsledek musí být vynutitelný. Výsledkem takovéto smlouvy je právě obchodní korporace, která je z vůle zákona nadaná právní subjektivitou, a jejíž existence opět nutně stojí na jejím vstupování do obligací. Tato koncepce je tedy přijata za základ nové právní úpravy s tím, že chápe obchodní společnost jako soubor smluv resp. obligací, s tím, že jeho cílem je maximalizovat zisk vlastníků, chránit minoritu a zajistit ochranu externím investorům – věřitelům, čímž současně potvrzuje nastíněné propojení korporátního a insolvenčního práva a logicky navíc rozlišuje, s ohledem na zásady platné pro insolvenční právo, odlišení právního a ekonomického vlastníka.⁴⁸¹

Nová právní úprava tedy vychází nejenom z evropských, ale i angloamerických přístupů zabývajících se dlouhodobě otázkami obchodních korporací, teorií agentury, vnitřního uspořádání společností a corporate governance, o nichž bylo podrobně pojednáno v části I. a II. naší práce.⁴⁸² Návrh navazuje na základní triádu soukromého práva - vlastnictví, odpovědnost a smlouva.⁴⁸³

---

⁴⁸⁰ HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 25 a násl.

⁴⁸¹ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 1 - 10.

⁴⁸² COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 34. EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 109 a násl.

FRIEDMAN, M. *Capitalism and Freedom*. 40th edition. Chicago, USA: The University of Chicago Press, 2002, s. 25 a násl.

JENSEN, M.C. *A Theory of the Firm. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms*. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, s. 9.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 55 a násl.

ROMANO, R. *Foundations of Corporate Law*. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, s. 5 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, s. 385 a násl.

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. *The Economics of Transaction Costs*. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, s. 101 a násl.

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. *The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development*. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, s. 18 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *The mechanisms of Governance*. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 219 a násl.

⁴⁸³ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 2.

Nová právní úprava konstruuje pro soukromé právo princip aktivní odpovědnosti, který prolíná soukromé právo od základu korporace, přes plnění právních povinností, po uplatnění sankcí za porušení právních povinností.

Touto logikou chce pak zajistit aktivní působení odpovědnostního principu ve všech fázích soukromoprávních vztahů, čili v otázce vzniku, realizace a i zániku těchto vztahů.⁴⁸⁴ Dosavadní pojetí striktní regulace ex post odpovědnosti je kritizováno pro nerozumné zvyšování transakčních nákladů.⁴⁸⁵

Nová právní úprava jde zcela jednoznačně cestou anglosaského přístupu v otázce corporate governance,⁴⁸⁶ o níž pojednáváme podrobně v části dvě, avšak bez příslušných detailů, což sám autor přiznává,⁴⁸⁷ což lze považovat za určitý nedostatek, a to s ohledem na zřejmou bezbřehost a tudíž i bezobsažnost toho, jaká práva a povinnosti jsou vlastně určující. Je to o to zřejmější v situaci, kdy existuje celá řada modelů, kodexů řízení a správy obchodních společností, a zejména citovaným angloamerickým právem je vypracována koncepce corporate governance do značných podrobností, o tom více v části dvě této práce.⁴⁸⁸

HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 25 a násl.

⁴⁸⁴ HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 25 a násl.

⁴⁸⁵ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 4.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 – 855.

⁴⁸⁶ BERLE, A.A., MEANS, G.C. *The Modern Corporation & Private Property*. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, s. 25 a násl.

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 1 a násl.

COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, s. 44 a násl.

HAMILTON, W. R. *The Law of Corporations in a Nutshell*. 5th edition. St. PAUL, MINN.: WEST GROUP, 2000, s. 33 a násl.

HYNES, J.D., LOEWENSTEIN, M.J. *Agency Partnership and the LLC in E Nutshell*. 4th edition. St. Paul, Minn.: Thomson/West, 2008, s. 14 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons*. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 1 a násl.

LAWRY, J. DIGMAN, A. *A Company Law*. 3. vydání. New York: Oxford University Press, 2006.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3th edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 3 a násl.

⁴⁸⁷ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

⁴⁸⁸ BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2009, s. 45 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 14.

⁴⁸⁸ DEMSETZ, H. *The Economics of the Business Firm. Seven Critical Commentaries*. USA: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1997, s. 48 a násl.

KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 251 a násl.

LUCY, W. *Philosophy of Private Law*. 1st edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2007, s. 22 a násl.

Zákon vychází z koncepce, že obchodní korporace je instituce, kde hlavní roli hrají vlastníci (podrobněji v kapitole 1, 2 této práce⁴⁸⁹) a členům statutárních orgánů vzniká fiduciární smlouva,⁴⁹⁰ jejímž obsahem je povinnost péče řádného hospodáře a povinnou složkou nutnost sjednání odměny, jinak je sjednána bezplatně.⁴⁹¹

Nová právní úprava tak vychází dále z koncepce, že jmenováním do funkce vzniká mezi členem statutárního orgánu korporace a obchodní korporací smlouva, ze které plyne, že člen orgánu musí jednat s nezbytnou loajalitou a péčí řádného hospodáře a musí jednat proti střetu zájmů. Jedná-li tedy *lege artis*, které je definováno tak, že mohl-li při svém jednání konaném v dobré víře rozumně předpokládat, že rozhoduje informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti, je chráněn proti odpovědnosti i pro případ, že by v důsledku jeho jednání došlo k újmě, což nazývá pravidlo podnikatelského úsudku.⁴⁹²

Současně se v představě tohoto předpisu pravidlo BJR stanovuje tak, že pokud budou splněny podmínky, že jednání bylo učiněno v dobré víře, nebylo v konfliktu s nezbytnou loajalitou a jednající mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném

---

MALLIN, C. A. *Corporate Governance*. 3. vydání. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2010, s. 13 a násl.

MONKS, R.A.G., MINOW, N. *Corporate Governance*. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, s. 4 - 6.

RŮČKOVÁ, P. a kol. *Corporate Governance v České republice*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008, s. 9 - 41.

SHAVELL, S. *Economic Analysis of Law*. New York: USA, Foundation Press, 2004, s. 24 a násl.

⁴⁸⁹ CARROLL, G.R., TEECE, D.J. *Firms, Markets, and Hierarchie. The Transaction Costs Economics Perspective*. New York, USA: Oxford University Press, 1999, s. 60.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms*. New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 31 a násl.

HART, O. *Firms, Contracts and Financial Structure*, Clarendon Press, Oxford, 1995, s. 15 a násl.

ROBERTS, J. *The Modern Firm: Organizational Design for Performance and Growth*. New York, USA: Oxford University Press, 2007, s. 74.

SACCONI, L. *The Social Contract of the Firm. Economics, Ethics and Organisation*. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 2000, s. 18.

⁴⁹⁰ BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 270 a násl.

SEDLÁČEK, J. *Obligační právo*. 1. – 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 65 - 67.

⁴⁹¹ HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 353.

HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

⁴⁹² HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 353.

HAVEL, B. *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku* in *Právní rozhledy*, č. 11/2007, s. 413-416.

HAVEL, B. *Zohlednění rizika při správě obchodních korporací* in *Vybrané otázky zodpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesijním postupem*. Kolektiv autorů. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, s. 86 – 92.

zájmu společnosti - není soud oprávněn sporné jednání zkoumat, jedno, zda mělo negativní efekt. Současně se dovozuje, s ohledem na hospodářské riziko⁴⁹³, že se zavádí kontrola *lege artis* jednání a ochrana čestného omylu, přičemž rizikový efekt rozhodnutí se jednajícím nepříznává - tzv. *safe harbour*.⁴⁹⁴

Pokud takto jednáno nebude, tak je jednající povolán k odpovědnosti za způsobenou újmu a může dojít i k vyloučení z další možnosti stát se členem orgánu.⁴⁹⁵ Zákon výslovně odkazuje na britský *Company Directors Disqualification Act* z roku 1986.⁴⁹⁶

Dané pojetí aktivní odpovědnosti zmiňuje i autor B. Havel, který má za to, že podstata sporu o povaze odpovědnosti jako hrozby sankcí (motivační koncepce) nebo jako sankce samotné (sankční koncepce) je letitým sporem uvnitř „komunistického“ práva, který je dle jeho názoru překonán. Uvedený autor má za to, že odpovědnost je *ex-ante* motivací, tedy motivací, která má ovlivnit jednání jednotlivce bez ohledu na to, jaký nastane při porušení pravidla následek. Konstatuje, že má za to, že motivace k řádnému jednání nesouvisí nijak s následnou reparací či sankcí - nejde totiž o motivaci k neplnění, ale o motivaci k plnění, tedy k chtěnému jednání. Při tvorbě pravidla se usiluje o to, aby se jednotlivec nějak choval, a současně se zavádí pro případ porušení určitá sankce, tedy další povinnost. Konečně pak má za to, že toto odlišení je nutné, protože i odpovědnost sleduje primárně cíl motivace, sledovat jen sankci znamená rezignovat na chtěné jednání.

Současně uvedený autor dospívá k úvaze, že právní řád by měl reagovat motivací na splnění a nikoliv motivací k sankci. Současně pak v duchu ekonomické analýzy práva konstruuje skutečnost, že ví-li konající, že při porušení příkazu nastoupí odpovědnostní režim, začne zvažovat externality v tom, zda samotná sankce neznamena větší či menší újmu, resp. zda výnos z porušení pravidla není vyšší než možná újma.

Konečně pak vyvozuje, že odpovědnost slouží v civilním právu jako stěžejní nástroj motivace a není možné předpokládat, že stojí na tezi sankce, jelikož sankce je nejenom projevem jiné strany stejné mince, ale zejména sama o sobě nepostačuje. Kromě uvedeného pak připomíná nutnost důvěry, která ovšem není *a priori*, a proto je třeba i zákonů, tedy v zásadě kogentních pravidel. A v závěru se pak dovolává principu dobrovolnosti *corporate governance*.⁴⁹⁷

---

⁴⁹³ HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekonstrukce* in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 353.

⁴⁹⁴ K charakteru úvah a definic *business judgment rule* viz více část III., kapitola 3.

⁴⁹⁵ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

⁴⁹⁶ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekonstrukci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

2.2. Fenomén rizika v podnikání a obchodní korporace

V otázce definice korporace byla věnována část první naší práce, v návaznosti na odpovědnost členů statutárních orgánů, i s ohledem na logiku změn, kterou je nová právní úprava vedena, je třeba se zabývat i pojmem rizika. Riziko je totiž zcela neopominutelnou součástí nové konstrukce otázky odpovědnosti a souvisí s otázkami povinné péče, pravidla podnikatelského úsudku a škody.

Historicky vzato je riziko pojmem, který se objevil v souvislosti s lodní plavbou, údajně v 17. století. Výraz „risico“ pocházející z italštiny, označoval úskalí, kterému se plavci museli vyhnout. Významově by dalo říci též, že znamenal jistotu opuštění pevniny a vydání se na moře možností, ovšem při vystavení se nepříznivým okolnostem. Definice rizika obsažená v různých publikacích nabízí vysvětlení, že se jedná o odvahu či nebezpečí a že „riskovat“ znamená odvážit se něčeho.

Teprve později se objevuje význam tohoto slova ve smyslu možné ztráty. Podle některých dnešních výkladů se rizikem obecně rozumí nebezpečí vzniku škody, poškození, ztráty či nezdaru při podnikání. Konkrétněji řečeno je riziko situací, v níž existuje možnost nepříznivé odchylky od žádoucího výsledku, který očekáváme. Riziko je tedy často chápáno jako nebezpečí vzniku určité ztráty, např. finanční teorie definuje riziko jako kolísavost finanční veličiny kolem očekávané hodnoty v důsledku změn řady proměnných parametrů.⁴⁹⁸

---

⁴⁹⁷ BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2009, s. 45 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 79 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *Corporation Law and Economics*. 1. vydání. New York: Foundation Press, 2002, s. 63 a násl.

BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 47 a násl.

DAVIES, P. *Introduction to Company Law*. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 25 a násl.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 50 a násl.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 36 a násl.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 180 a násl.

MACEY, J.R. *Corporate Governance. Promises Kept, Promises Broken*. Princeton, New Jersey, USA: Princeton University Press, 2008, s. 45 a násl.

MAYSON, S.W., FRENCH, D., RYAN, CH.L. *Company Law*. 27th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 149 a násl.

McCAHERY, J.A., MOERLAND, P., RAAIJMAKERS, T., RENNEBOOG, L. *Corporate Governance Regimes. Convergence and Diversity*. USA, New York: Oxford University Press, 2006, s. 35 a násl.

⁴⁹⁸ SMEJKAL, V., RAIS, K. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 2. aktualizované vydání a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2006, s. 78 a násl.

V souvislosti s rozvojem racionalizace korporátní správy dochází k posunům pohledů na to, jakou roli hraje riziko ve vývoji obchodních korporací. S ohledem na uvedené dochází ke snaze dát odpovědným pracovníkům určitý stupeň jistoty pro zlepšení motivace chovat se progresivně a s odvahou. Má se za to, že posouzení ex post je statickým zohledněním následků, které podporuje averzi vůči rizikům a nevede tak k progresivnímu myšlení, které je pro rozvoj obchodní korporace nezbytné. Proto je nutné odpovědnému managementu, právě k podpoře této schopnosti, poskytnout jistotu tzv. bezpečného přístavu, který ho ochrání před následky negativního rozhodnutí v podnikatelské sféře.⁴⁹⁹

Toto pojetí je pak i ideovým zdrojem nové právní úpravy obchodního práva v otázce pravidla podnikatelského úsudku, které vychází z toho, že pokud konkrétní osoba bude při svém podnikatelském rozhodování konaném v dobré víře rozumně předvídat, že koná v obhajitelném zájmu korporace, tak nenese odpovědnost za výsledek.

Obdobně se k otázce rizika vyjadřuje i Hurdík⁵⁰⁰, když rozděluje otázku rizika podle kritérií, zda riziko škody je spojeno s očekáváním zisku či zda pochází z neziskové činnosti. V případech, kdy se jedná o vysoce rizikové činnosti, za něž nutno považovat činnosti podnikatelské, je odpovědnost pojata jako právní protiklad k ekonomickému prospěchu očekávanému z příslušných aktivit, když tato varianta odpovědnosti bývá nazývána - risk - zisk.

V návaznosti na dosud uvedené při vědomí snahy o zvýšení soukromoprávní regulace a subsidiarity zejména trestní represe považují za vhodné se i s ohledem na dále řešené otázky jednoty právního řádu dále ještě podrobněji zabývat otázkou již zmíněného rizika.

Jak již bylo konstatováno v kapitole týkající se fenoménu rizika v podnikání a jeho vztahu k obchodním korporacím, jedná se o stav nejistoty a jeho působení v právních vztazích, který se projevuje v tom, že ne vše lze naplánovat a řídit a že tento fenomén nepřináší toliko pouhé ztráty či jejich možnost, ale i možnost prospěchu či zisku a že je nutné tuto skutečnost vzít v rámci právní regulace v úvahu.

V kontextu s uvedenými úvahami je i existence institutu přípustného rizika v oblasti hospodářské, s tím, že jeho neexistence podvazuje ekonomický růst a působí demotivačně a že postih každého rizikového jednání rozhodně není prospěšný.

---

⁴⁹⁹ HAVEL, B. *Zohlednění rizika při správě obchodních korporací* in Vybrané otázky zodpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesijním postupem. Kolektiv autorů. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, s. 86.

⁵⁰⁰ HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 93.

Hospodářské riziko, tedy riziko vznikající a uplatňující se při realizaci hospodářské činnosti, je fenoménem, který je při této činnosti zdrojem ekonomických ztrát. Toto konstatování není pouze jednostranně negativní, jelikož v tržním hospodářství při soutěži obchodních korporací, která je základem jejich fungování a úspěšnosti, tak jak bylo podrobně popsáno v předcházejících částech, je riziko i zdrojem obohacení z hlediska prospěšného soupeření subjektů, což je zase pro změnu výsledek pozitivní.

Základem rozdílu v pochopení fungování rizika je tedy otázka oprávněnosti či neoprávněnosti výhod z tohoto soupeření dosažených a nelze zastírat, že na tuto otázku existovaly a existují stále značně rozdílné názory, a to zejména z hlediska preferencí soukromoprávní a veřejnoprávní regulace,⁵⁰¹ což rozhodně nelze přivítat z hlediska jednotnosti rozhodování státních orgánů a právní jistoty. Uvedené totiž může jednoduše způsobit, že jedno a totéž jednání či jednání obdobné bude posuzováno různě, což je zcela bezpečně jevem nežádoucím.

Na zmíněné problematičnosti a gumovosti pojmu rizika je třeba, dle mého soudu, opakovaně poukazovat nikoliv pouze z hlediska nejednotnosti, ale i z hlediska možné účelovosti výkladu. Podle mého názoru nelze v zásadě stavět toliko na hospodářském cíli a pouze dosažení ekonomického zájmu či prospěšného cíle, což je koneckonců zdůvodnění jakékoliv činnosti, která vede k ekonomickému zisku, ale je třeba trvat elementárně na principu zákonnosti, tedy nelze připustit, aby jednání bylo obecně v rozporu s právem, samozřejmě s možnostmi danými případy liberace.

V kontextu věci totiž nelze nevidět, že nová právní úprava jde zřejmou cestou rozvolnění, ve snaze ztraktivnit právní řád a zjednodušit podnikání. Otázkou zůstává, zda v našich podmínkách tato koncepce nezpůsobí snížení dosud již tak chabé ochrany minorit. V této souvislosti je třeba poukázat i na oblast trestněprávní, kde v úpadkových deliktech, které dosud byly poměrně zřejmé, a jejichž skupinovým objektem byla právě ochrana zejména práv třetích osob, a to především věřitelů, dochází zavedením institutu tzv. přípustného rizika⁵⁰² k dalšímu rozvolnění právní úpravy, tentokrát i trestní oblasti. V tomto kontextu nelze nevidět určitou míru rozpaků, kterou lze vyzorovat z názorů, zda bude nová výslovná úprava přípustného rizika skutečně životná a zda se odrazí i v trestněprávní praxi, které se

---

⁵⁰¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., SOLNÁR, V., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009, s. 166 a násl.

HAJN, P. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha: Svoboda, 1984, s. 50.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 168.

⁵⁰² PŮRY, F., KUČHTA, J. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika* in Bulletin advokacie, č. 9/2011, s. 13 a násl.

opírají spíše o neochotu soudců a státních zástupců aplikovat tento institut v praxi.⁵⁰³ Tato skutečnost a zjištění není samoučelné a je předzvěstí situace předvídané v části týkající se otázky jednotnosti jednoty právního řádu a otázky vztahu soukromoprávní a veřejnoprávní regulace tak, jak je popsána dále. Na danou otázku faktického užití rizika nám samozřejmě odpoví až další vývoj, nicméně již dnes je zřejmé, že nelze ztotožňovat automaticky přípustné riziko, dle §31 odst. 1 trestního zákona, s rizikem podnikatelským, které podle tohoto výkladu znamená určitý stav nejistoty ohledně toho, zda dosáhne jím sledovaného výsledku či zisku, což je v podnikání považováno za imanentní. Tato koncepce spatřuje v podnikání svobodnou činnost každého jednotlivce, kterému nelze zaručit předem výsledek či úspěch. Vedle toho nemůže však být podnikateli, který podstupuje ve větší či menší míře riziko, automaticky zaručena jeho beztrestnost. Naopak neuplatnění trestní odpovědnosti jen s poukazem na to, že existuje byť i nepřiměřené podnikatelské riziko, by zakládalo nerovnost mezi podnikateli a nepodnikateli a dokonce i mezi podnikateli navzájem.⁵⁰⁴

Z uvedeného jednoznačně vyplývá, že se jistě v praxi dočkáme ještě mimořádně zajímavého vývoje, jelikož rozdíl pohledů předkládaných trestněprávními orgány včetně Nejvyššího soudu a tamních odborníků je do značné míry odlišný od navrhované koncepce, kterou předkládá nová právní úprava, zejména ve vazbě na pravidlo podnikatelského úsudku a možnosti vyvinění se, a je zcela jisté, že se dočkáme v budoucnu jistých střetů a veletočů v rozhodovací praxi, což z hlediska právní jistoty rovněž nepovažují za žádoucí. Uvedený pohled nelze, podle mého názoru, brát na lehkou váhu i přihlédnutím k tomu, jak se vyvíjí a vyvíjela rozhodovací činnost v takových základních civilních pojmech, jako je již opakovaně zmíněná péče řádného hospodáře, její porušení, povinnost a odpovědnost.⁵⁰⁵

2.3. Vymezení odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností

Původní úprava ObchZ se nezabývala ve své zvláštní části o obchodních společnostech otázkou odpovědnosti členů statutárních orgánů. Bylo pouze stanoveno, že členové

---

⁵⁰³ PŮRY, F., KUČHTA, J. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika* in Bulletin advokacie, č. 9/2011, s. 18 a násl.

⁵⁰⁴ ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., SOLNÁR, V., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha: Novatrix, 2009, s. 166 a násl.

PŮRY, F., KUČHTA, J. *Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika* in Bulletin advokacie, č. 9/2011, s. 23 a násl.

⁵⁰⁵ PŮRY, F. *Možnosti trestního postihu porušení péče řádného hospodáře o cizí majetek* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnícké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 133.

SOKOL, T. *Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona* in Právní rádce č. 3/2007, s. 37 – 44.

představenstva mají jednat s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích.

Jak uvádí I. Štenglová ve svém článku: „...dále také zakládal ručení členů představenstva, kteří porušili své povinnosti, za závazky k náhradě škody způsobené třetím osobám, jestliže náhrady této škody nebylo možno dosáhnout od společnosti pro její platební neschopnost.“⁵⁰⁶

Odpovědnost členů se řídila dle ustanovení § 757 ObchZ, resp. § 373 ObchZ.

Dalším významným mezníkem byla novela č. 142/1996 Sb., která dosavadní úpravu zpřísnila, a to sice tak, že stanovila solidární odpovědnost těch členů představenstva, kteří způsobili společnosti škodu. Dále také bylo upraveno, že smlouva či stanovy společnosti, které by jakýmkoliv způsobem omezovaly nebo vylučovaly odpovědnost členů, jsou neplatné. Současně se také stanovilo, že v případě plnění pokynu od valné hromady není člen představenstva odpovědný, jestliže upozornil na nevhodnost takového pokynu a nechal ho zapsat do protokolu a valná hromada i nadále trvala na takovémto pokynu (to neplatí, pokud byl pokyn v rozporu s právními předpisy).

Obchodní zákoník nově stanovil, že ti členové představenstva, kteří odpovídali společnosti za škodu, ručili (solidárně) za její závazky, pokud společnost proti nim neuplatnila nebo nevymáhala právo na náhradu škody a věřitelé nemohli dosáhnout uspokojení svých pohledávek z jejího majetku pro její platební neschopnost nebo proto, že zastavila platby. Rozsah ručení byl omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody.⁵⁰⁷

S výše uvedeným i souvisela úprava § 196a ObchZ, který měl ochránit společnost před nekalým jednáním členů představenstva.

Jako další z významných novel je určitě třeba zmínit novelu č. 370/2000 Sb. Ta nahradila pojem „náležité péče“ pojmem „péče řádného hospodáře“ a také se přeneslo důkazní břemeno na člena představenstva, aby dokázal, že jednal s péčí řádného hospodáře. Ohledně vztahu k pokynům valné hromady také došlo k změně, a to sice v tom směru, že členové představenstva odpovídají ze škodu, kterou způsobili tím, že plnili pokyn valné hromady, jen je-li pokyn v rozporu s právními předpisy. Co se týče ručení, také došlo k změně - jak upravuje § 194 odst. 6 ObchZ: „Členové představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, ručí za závazky společnosti společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku společnosti pro její platební neschopnost nebo z důvodu, že společnost zastavila

---

⁵⁰⁶ ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 174.

⁵⁰⁷ ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 175.

platby. Rozsah ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena představenstva zaniká, jakmile způsobenou škodu uhradí“.⁵⁰⁸

Ohledně nové právní úpravy platí následující: v návrhu nového občanského zákoníku je ohledně odpovědnosti člena statutárního orgánu v ustanovení § 159 odst. 1 řečeno tolik: „Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“⁵⁰⁹

Je zde tudíž tak formulováno, že člen statutárního orgánu, který přijme takovouto funkci, ji musí vykonávat s péčí řádného hospodáře a současně však nově si také musí být vědom toho (ať již předem nebo následně), zda na danou funkci má potřebné předpoklady - v opačném případě jde o nedbalostní porušení povinnosti péče řádného hospodáře. Důkazní břemeno nese člen statutárního orgánu, tj. musí takovouto vyvratitelnou domněnku vyvrátit, což bude zřejmě velmi obtížný úkon. Nový občanský zákoník blíže specifikuje onu péči řádného hospodáře - jedná se tak o výkon funkce s nezbytnou loajalitou a s potřebnými znalostmi a pečlivostí.

Obecná úprava domněnky nedbalosti se nachází v § 2911 a § 2912 nového občanského zákoníku. V ustanovení § 2911 je stanoveno, že: „Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“⁵¹⁰ Ustanovení § 2912 odst. 1 upravuje, že: „Nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale.“⁵¹¹ Odstavec 2 dodává, že: „Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.“⁵¹²

Úprava v § 159 odst. 1 je tak speciální úprava ve vztahu k § 2911 a § 2912 nového občanského zákoníku využitelnou jen pro přijetí funkce člena orgánu či setrvání v ní osobou, která není k takovému výkonu způsobilá. V případě porušení takovéto povinnosti bude, jak jsem již zmínil výše, na členovi statutárního orgánu, aby vyvrátil domněnku nedbalosti.

---

⁵⁰⁸ § 194 odst. 4 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰⁹ § 159 odst. 1 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3.2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

⁵¹⁰ § 2911 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3.2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

⁵¹¹ § 2912 odst. 1 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3.2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

⁵¹² § 2912 odst. 2 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3.2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

Nicméně považuji za nutné zmínit, že již samo přijetí funkce takovouto osobou nezpůsobuje společnosti škodu. Škodu způsobí až její případné jednání či nečinnost.

Co se týče ručení statutárního orgánu, úprava k tomuto institutu je obsažena v § 159 odst. 3 nového občanského zákoníku, který stanoví, že: „Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“⁵¹³

Tato úprava tak nedeklaruje solidární ručení více odpovědných členů a ani neurčuje, že ručení zaniká, jakmile člen škodu uhradí. Nicméně toto lze dovodit z úpravy zániku závazků.

Jak upozorňuje I. Štenglová, jako důsledek porušení péče řádného hospodáře bude povinnost nahradit škodu z toho vzniklou. Tato povinnost je upravena v § 2911 nového občanského zákoníku, který stanoví, že: „Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“⁵¹⁴ Zákon tak rozlišuje mezi zásahem do absolutních práv a zásahem do jiných práv.

Co se týče úpravy péče řádného hospodáře v úpravě zákona o obchodních korporacích, věnuje se mu ustanovení § 51 odst. 1 návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), který stanoví, že: „Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.“⁵¹⁵ V tomto ustanovení je tak de facto upraveno pravidlo podnikatelského úsudku. Jak říká také důvodová zpráva: „V návaznost na zahraniční zkušenosti se zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (*business judgement rule*), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal *lege artis* a tedy nenese odpovědnost za případnou újmu (i kdyby ji v ekonomickém smyslu způsobil). Toto řešení, které se v poslední době zapracovalo také v německém akciovém zákoně, stojí na koncepci, že jedná-li (rozhoduje-li) někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat. Je-li celková

⁵¹³ § 159 odst. 3 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

⁵¹⁴ § 2911 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3.2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 176 - 177.

⁵¹⁵ § 51 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

koncepce společnosti vystavěna na smlouvě s nejistým výsledkem, není možné chtít po profesionálním managementu, aby nesl všechna možná rizika svého jednání, tedy i ta, která nemohl ovlivnit; důkazní břemeno však i zde nese jednající osoba. Rozhodování je podskupinou jednání, tedy nikoliv každé jednání je nutně rozhodováním, rozhodování je však vždy jednáním - a proto zákon ukládá povinnosti ve směru k rozhodování podnikatele.⁵¹⁶

Ustanovení § 52 odst. 1 zákona o obchodních korporacích doplňuje institut péče řádného hospodáře, a to sice tím, že říká, že: „Při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.“⁵¹⁷

Ustanovení § 51 odst. 2 zákona o obchodních korporacích deklaruje, že: „Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.“⁵¹⁸ Ač to není přímo v zákoně řečeno, lze předpokládat, že člen statutárního orgánu pokyn k porušení zákona nesmí uposlechnout - vyplývá to i de facto z povinnosti péče řádného hospodáře.

Dále považují za nezbytné zmínit to, že v ustanovení § 52 odst. 2 zákona o obchodních korporacích je upraveno to, že: „Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.“⁵¹⁹ Nicméně i v takovém případě ponese člen statutárního orgánu důkazní břemeno, aby dokázal, že po něm nelze spravedlivě požadovat nesení důkazního břemene o tom, že povinnost péče řádného hospodáře neporušil. V případě, že soud rozhodne, že po členovi nelze toto spravedlivě požadovat, důkazní břemeno nese ten, kdo tvrdí, že tento člen porušil povinnost péče řádného hospodáře.

Dále se můžeme v ustanovení § 53 odst. 2 zákona o obchodních korporacích dozvědět, že: „K právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů se nepřihlíží.“ Tato nová úprava je tak obdobou ustanovení současného § 194 odst. 5, čtvrtá věta ObchZ.⁵²⁰

---

⁵¹⁶ Blíže viz důvodová zpráva, s. 202 - dostupná dne 15.3.2012 na http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf

⁵¹⁷ § 52 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵¹⁸ § 51 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵¹⁹ § 52 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵²⁰ ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právní dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 178 - 179.

Jak dále upravuje ustanovení § 53 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, „Osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.“⁵²¹ I. Štenglová k tomuto dodává, že nemožnost vydání je třeba posuzovat, dle jejího soudu, stejně, jako se posuzuje u povinnosti vydat prospěch získaný porušením zákazu konkurence podle současné platné právní úpravy - viz § 65 odst. 2 ObchZ, tj. tak, že půjde nejen o nemožnost faktickou (zánik získané věci apod.), ale i o nemožnost právní (nedostatek potřebného souhlasu s převodem věci či práva apod.).⁵²²

V souvislosti s povinností vydat nabytý prospěch je nutné vrátit se k ustanovení § 155 odst. 1, věta druhá nového občanského zákoníku, který říká, že: „...má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“⁵²³ Je třeba si uvědomit, že důsledkem přijetí funkce osobou k jejímu výkonu nezpůsobilou bezprostředně škoda právnické osobě nevznikne. Avšak půjde-li o člena statutárního orgánu, je třeba zvážit, zda by se obchodní společnost mohla domáhat vrácení vyplacené odměny takovémuto členu proto, že již samotným přijetím funkce de facto porušil povinnost péče řádného hospodáře. Lze uvažovat o právním titulu z důvodu bezdůvodného obohacení dle § 2991 a násl. nového občanského zákoníku, avšak z právní úpravy vzniku funkce člena nikde neplyne, že by z důvodu neschopnosti funkce člena orgánu nevznikla. Avšak obsazením funkce takovýmto členem nevznikne obchodní korporaci žádná protihodnota za vyplacenou odměnu. Jedná se o úvahy téměř ad absurdum, na druhou stranu stojí určitě za zmínku a jejich zvážení.⁵²⁴

Ohledně vydání nabytého prospěchu považují za důležité ještě zmínit § 62 zákona o obchodních korporacích, který deklaruje v odstavci 1, že: „Bylo-li v insolvenčním řízení zahájeném na návrh jiné osoby než dlužníka podle jiného právního předpisu soudem rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, vydají členové jejích orgánů, vyzve-li je k tomu insolvenční správce, prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace obdrželi, a to za období 2 let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku, pokud věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace

⁵²¹ § 53 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵²² ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 180.

⁵²³ § 155 odst. 1 - viz Návrh občanského zákoníku ke dni 14.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>.

⁵²⁴ Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 180.

v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládatelné.⁵²⁵ Jak dále stanoví odstavec 2 : „Není-li vydání podle odstavce 1 možné, nahradí členové orgánů získaný prospěch v penězích.“⁵²⁶ Odstavec 3 pak doplňuje celý tento § 62 tím, že upravuje, že: „Odstavec 1 a 2 se použijí obdobně na bývalé členy orgánu obchodní korporace.“ Tato ustanovení jsou dozajista silnou snahou, jak ochránit společnosti před nekalými praktikami jejích orgánů, avšak odborníci na insolvenční právo jsou z těchto ustanovení v lehce rozpačitém postoji. Dle jejich soudu to nemotivuje orgány k řešení dlužníkovy úpadku sanačním způsobem - dle nich by měla být úprava vázána pouze na prohlášení konkurzu.⁵²⁷

Jestliže dojde k porušení povinnosti péče řádného hospodáře, kdy obchodní společnosti tím tak vznikne újma a nebude reparována tím, že bude vydán získaný prospěch nebo náhrada v penězích dle ustanovení § 53 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, vznikne obchodní společnosti při splnění podmínek stanovených v § 2894 a násl. nového obchodního zákoníku povinnost k její úhradě.⁵²⁸

V ustanovení § 53 odst. 3 zákona o obchodních korporacích je výslovně upraveno, že je zde možnost uzavřít smlouvu mezi členem statutárního orgánu a obchodní společností na vypořádání případné újmy: „Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.“⁵²⁹

Co se týká ručení za závazky společnosti, upravuje tento institut kromě již výše zmíněného ustanovení § 159 odst. 3 nového občanského zákoníku také § 68 zákona o obchodních korporacích, který stanoví v odstavci 1 toto: „Soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele obchodní korporace rozhodnout, že člen nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu ručí za splnění jejích povinností, jestliže

- a) bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku a

---

⁵²⁵ § 62 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵²⁶ § 62 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵²⁷ Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 181.

⁵²⁸ Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 181.

⁵²⁹ § 53 odst. 3 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

b) člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli vědět a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládatelné.⁵³⁰

V odstavci 2 je pak doplněno, že: „Odstavec 1 se nepoužije na člena nebo bývalého člena statutárního orgánu obchodní korporace, kteří byli do funkce prokazatelně ustaveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace obchodní korporace a svou funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře.“⁵³¹

Jak z výše citovaného vyplývá, ručení tak zde nenastává při splnění podmínek zákonem stanovených, ale k jeho vzniku je třeba rozhodnutí soudu.⁵³²

Další z významných pojmů nového zákona o obchodních korporacích je také zcela určitě pojem osoby vlivné, resp. ovlivněná osoba. Tyto koncepty nalezneme v ustanovení § 71 zákona o obchodních korporacích, kde odstavec 1 stanoví, že: „Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby.“⁵³³ Odstavec 2 daného ustanovení doplňuje, že: „Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby.“⁵³⁴ V odstavci 3 se pak dozvídáme, že: „Vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit.“⁵³⁵ V odstavci 4 je charakterizován pojem vliv: „Vlivem podle odstavce 1 se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.“⁵³⁶ Úpravu konceptu vlivných, resp.

---

⁵³⁰ § 68 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³¹ § 68 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³² Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci* in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právní dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 182.

⁵³³ § 71 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³⁴ § 71 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³⁵ § 71 odst. 3 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³⁶ § 71 odst. 4- viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

ovlivněných osob pak uzavírá odstavec 5, který deklaruje, že: „Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů orgánů ovlivněné osoby a jejího prokuristu.“⁵³⁷

Je však zde možnost zproštění se povinnosti hradit újmu: „Ustanovení § 71 odst. 1 až 3 se nepoužijí, prokáže-li řídící osoba podle § 79, že újma podle § 71 odst. 1 vznikla v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, kterou tvoří koncern podle § 79 a byla nebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána.“⁵³⁸ „Újma podle odstavce 1 je nebo bude vyrovnána, byla-li nebo bude-li v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.“⁵³⁹ „Dojde-li v důsledku jednání řídící osoby vůči řízené osobě k úpadku řízené osoby, odstavce 1 a 2 se nepoužijí.“⁵⁴⁰

Jedna z posledních záležitostí, kterým se budu věnovat v rámci této kapitoly, je pojem koncern v novém zákoně o obchodních korporacích. Ten lze nově nalézt v ustanoveních § 79 a násl. zákona o obchodních korporacích. Ustanovení § 79 odst. 1 deklaruje, co je to koncern: „Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern.“⁵⁴¹ „Jednotným řízením je vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.“⁵⁴² „Existenci koncernu jeho členové bez zbytečného odkladu uveřejní na svých internetových stránkách, jinak nelze postupovat podle § 72.“⁵⁴³

V ustanovení § 80 je pak dále upraveno, že koncernové závody jsou závody řízené osoby a řídící osoby. Co je také zajímavé, je § 81 odst. 2, který upravuje péči řádného hospodáře za těchto podmínek: „Člen statutárního orgánu řízené osoby nebo její prokurista nejsou při výkonu funkcí zbaveni povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře; odpovědnosti za újmu se

---

⁵³⁷ § 71 odst. 5 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³⁸ § 72 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵³⁹ § 72 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵⁴⁰ § 72 odst. 3 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵⁴¹ § 79 odst. 1 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵⁴² § 79 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

⁵⁴³ § 79 odst. 3 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

však zprostí, prokáží-li, že mohli rozumně předpokládat, že byly splněny podmínky podle § 72 odst. 1 a 2.⁵⁴⁴

2.4. Kodifikace pravidla podnikatelského úsudku

O pravidle podnikatelského úsudku z hlediska typologie, základních principů a druhů, které se ve světě užívají, jsme podrobně pojednávali v části III., 3.4. naší práce.

V této souvislosti se zaměříme na jiný aspekt uvedeného pravidla, a to na otázku, zda je přínosem výslovné začlenění pravidla podnikatelského úsudku do právní úpravy (§ 51 odst.1 zákona o obchodních korporacích).

V daném kontextu je třeba si připomenout, co vlastně pravidlo podnikatelského úsudku věcně obsahuje, jaké jsou způsoby jeho užití a jaký má vlastně pro právní úpravu a právní řád smysl.

Z dosavadních zjištění, zejména v částech I., II., III. naší práce, víme, že existuje pojem teorie agentury, pojem transakčních nákladů, nutnost překonávání morálního hazardu, překonávání oportunistu a rizikových faktorů, které plynou ze standardního upřednostňování vlastního zájmu osoby, jež je v postavení statutárního orgánu.

Na straně druhé také víme, že monitoring těchto osob, které z různého důvodu byly ustanoveny do funkcí zabývajících se správou cizího majetku, není z hlediska jak nákladů, tak časovosti, tak i informační asymetrie, rentabilní, resp. dá se s pravděpodobností hraničící s jistotou konstatovat, že je obtížný či takřka nemožný.

S ohledem na výše uvedené se v reakci na tyto vnitřní vztahy v rámci korporace vytvořila právě doktrína podnikatelského úsudku, která sice nadále sleduje odpovědnostní režim a samozřejmě též péči řádného hospodáře, přináší však možnost vyvinění se z odpovědnosti příslušného orgánu, když jako měřítko pro odpovědnost nebere samotný výsledek, ale zabývá se hodnocením jednání, které k tomuto výsledku vedlo. To je důležitý posun v dosavadním chápání problematiky odpovědnosti členů statutárních orgánů a ukazuje, že této otázce je potřeba věnovat mimořádnou pozornost.

Důvody uvedeného postupu jsou rovněž v předchozích částech a kapitolách dostatečně zaznamenány - v zásadě jde o to, aby členům statutárních orgánů nebylo z důvodů přehnané

---

⁵⁴⁴ § 81 odst. 2 - viz Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ke dni 15.3. 2012 - dostupný na: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>.

obavy z odpovědnosti za výsledek zabraňováno v iniciativě a odpovědnému risku, který je kapitalistické obchodní korporaci vlastní.

Tato definice a obecné konstatování a objasnění toho, co pravidlo podnikatelského úsudku (s odkazem na již popsané) znamená, nám však nedává odpověď na otázku, zda je nezbytné provést zákonnou kodifikaci uvedeného pravidla v příslušných právních normách tak, jak předpokládá nová právní úprava.

Autor B. Havel uvádí, že pravidlo podnikatelského úsudku je věcí doktríny, avšak nově se stává i výslovnou součástí právních řádů, resp. různých doporučení, a odkazuje na ustanovení německého akciového zákona a na American Law Institute.⁵⁴⁵

K věci je nutno pro bližší objasnění konstatovat, že koncepce pravidla podnikatelského úsudku obsahuje ve Spojených státech, odkud uvedená koncepce pochází, nejméně tři vyjádření tohoto pravidla - delawarských soudů, definice amerického právního institutu - The American Law Institute a definice modelového zákoníku - Model Act. Vedle toho se pak setkáváme s uvedenými principy i v britské doktríně, která nabízí jednání v obhajitelném zájmu společnosti - proper purpose, a dále též ve zmíněném německém doktrinálním vyjádření, které má konkrétní podobu v německém akciovém zákoně.⁵⁴⁶

Pokud se mám vyjádřit k otázce nezbytnosti kodifikace pravidla podnikatelského úsudku - BJR, tak je třeba si předně položit otázku, jaký je vztah uvedeného pravidla k péči řádného hospodáře k tomuto pravidlu, zejména co je ex ante a co je ex post a k čemu uvedené vlastně slouží.

Z toho, že uvedené není samoučelné, nás vyvede zjištěná skutečnost, že v zemi původu uvedeného pravidla, což jsou Spojené státy, dochází často k zaměnění pravidla podnikatelského úsudku s příslušnou péčí. Dochází tak k tomu, že je zaměněn zákonný standard uvedené péče, ať již se nazývá jakkoliv, s pravidlem podnikatelského úsudku, které je často aplikováno, ale common law nekodifikováno. Dochází tak k zmatení pojmů a možnosti zavedení do slepé uličky, jelikož první, tedy péče, je vodítkem, druhé, tedy pravidlo

---

⁵⁴⁵ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 171.

⁵⁴⁶ COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, s. 109. COFFEE Jr., J.C. *Gatekeepers: The Professions and Corporate Governance*. New York: OXFORD University Press Inc., 2006, s. 79.

COX, J., D., HAZEN, T., L. *Corporations*. New York: Aspen, 2003, s. 184.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 58 a násl.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 172.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 109.

podnikatelského úsudku, je presumpcí korektnosti a útočištěm, které chrání podnikatelská rozhodnutí před ex post soudním přezkoumáváním.

Z povahy věci je zřejmé, že péče, ať už je nazývána jakkoliv, je standardem ex ante, zatímco pravidlo podnikatelského úsudku je činěno ex post. Je pravdou, že uvedená péče a BJR jsou často zaměňovány, jelikož v mnoha oblastech práva jsou standardy jednání a standardy přezkumu stejné či obdobné.⁵⁴⁷

V souladu s koncepcí common law systému pravidlo podnikatelského úsudku není v zemi svého původu kodifikováno.⁵⁴⁸ Dokonce ani modelový zákon z roku 1969 ani jeho revize z roku 1984 pravidla podnikatelského úsudku ke kodifikaci nepožadují a zákon z roku 1984 výslovně konstatuje opak.⁵⁴⁹

Z uvedeného i v návaznosti na to, co již bylo uvedeno v části týkající se samotného pojmu BJR, vyplývá diskuse na téma zda, případně za jakých podmínek, je nezbytné provést kodifikaci tohoto pravidla, resp. zda toto pravidlo vůbec upravovat zákonem. V USA na tuto otázku odpověděli negativně, a to především z důvodů, že existují zmíněná tři různá vyjádření uvedeného pravidla a legislativa by bez pochyby byla ovlivněna vlivnými lobby ve prospěch statutárních orgánů, která by prosazovala oslabení jejich odpovědnosti v jakékoliv kodifikaci uvedeného pravidla, čímž by management získal vyšší ochranu, a je-li formulace tohoto

---

⁵⁴⁷ *A Dictionary of Business and Management*. 5th edition. USA, New York: Oxford University Press, 2009, s. 25 a násl.

ALDERMAN, Jr., Esq., M.H. *Business Reorganizations for Business Leaders, Accountants and Lawyers*. Chapter 11. Denver, Colorado: Outskirts Press, Inc., 2006, s. 95 a násl.

ANDERSON, R.A., FOX, I., TWOMEY, D.P. *Business Law. UCC Comprehensive Volume. Revise Edition. Textbook Series*. Ohio: South-Western Publishing Co., 1987, s. 20 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 58 a násl.

BAUMAN, J.D. *Corporations and other Business Associations Statutes, Rules and Forms*. 2010 edition. Fagan, Minnesota, USA: Thomson Reuters, 2010, s. 68 a násl.

COFFEE Jr., J.C. *Gatekeepers: The Professions and Corporate Governance*. New York: OXFORD University Press Inc., 2006, s. 65 a násl.

COX, J., D., HAZEN, T., L. *Corporations*. New York: Aspen, 2003, s. 65 a násl.

EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 68 a násl.

EFFROS, W.A. *Corporate Governance: Principles and Practices*. New York, USA: Aspen Publishers, 2010, s. 69 a násl.

EISENBERG, M.A. *Corporations and Other Business Organizations*. 9. vydání. New York: Foundation Press, 2005, s. 30 a násl.

FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability. Second Edition*. New York City: Practising Law Institute, 2009, s. 96 a násl.

GRIFFIN, S. *Company Law. Fundamental principles*. 4th edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2006, s. 36 a násl.

⁵⁴⁸ TRIEM, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of Care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 6.

⁵⁴⁹ TRIEM, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of Care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 7.

pravidla ponechána na soudech, je nebezpečí, že by legislativa ustoupila lobby, do značné míry eliminováno.⁵⁵⁰

Dle mého soudu je uvedená diskuse poučná, zvláště s ohledem na to, že u nás se v nové právní úpravě šlo jinou cestou, která právě zavádí do textu zákona uvedené pravidlo.

Z dosavadního vývoje je zřejmé, že uvedené pravidlo je v české právní úpravě formulováno poprvé, i když koncepčně odpovídá již zmíněnému principu rizika, resp. hospodářského rizika.⁵⁵¹

K uvedenému lze toliko dodat, že obrysy uvedeného základního schématu můžeme nalézt již v rozhodovací činnosti nejvyššího soudu, který na vztah mezi povinností jednat s náležitou péčí s ohledem na nevymáhání pohledávky společnosti za dlužníkem, z čehož měla vzniknout škoda, dovodil při posuzování péče řádného hospodáře, že je nutné se na uvedenou věc ne dívat toliko mechanicky, ale v úvahu bylo třeba vzít případnou úspěšnost takového postupu a reálnost alespoň částečného vymožení s tím, že pokud se statutární orgán těmito hledisko náležitě nezabýval, mohlo by podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního sporu samo o sobě představovat jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře.⁵⁵² K tomu je též třeba dodat, že i dokonce po dobu probíhajícího konkurzu je jednatel společnosti s ručením omezeným, tedy statutární orgán, povinen vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.⁵⁵³

U vědomí si rozdílů mezi kontinentálním právem a systémem common law se lze domnívat, že uvedené řešení jednak není nejšťastnější a jednak ve své podstatě, přes značnou publicitu a proklamace, nic zásadního či převratného v otázce práva obchodních společností nepřinese. Je totiž třeba rozlišovat mezi péčí a BJR. Mám za to, že když je kodifikovaná péče, ač se nazývá jakkoliv, je logickým protismyslem kodifikovat pravidlo BJR. To nemůže mít zákonem žádný věcný obsah, když se jedná o pravidlo dotvářené soudy a judikaturou, to by pak došlo ke kodifikaci dvou věcí, jedna ex ante a druhá ex post - kodifikuje se protipól péče a dochází tak ke kodifikaci dvou jevů, které se vzájemně nevylučují, což nebude mít žádný

---

⁵⁵⁰ BAINBRIDGE, S.M. *The New Corporate Governance in Theory and Practice*. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, s. 58 a násl.

McCAHERY, J.A., MOERLAND, P., RAAIJMAKERS, T., RENNEBOOG, L. *Corporate Governance Regimes. Convergence and Diversity*. USA, New York: Oxford University Press, 2006, s. 39 a násl.

TRIEB, F. W. *Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of care with the Business Judgement Rule*. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 9.

⁵⁵¹ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 168 a násl.

LASÁK, J. *Akciová společnost na prahu rekonstrukce: základní novinky* in Obchodněprávní revue, č. 2, 2010, s. 46 - 51.

⁵⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.03. 2011, sp.zn. 29 Cdo 4276/2009.

⁵⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.09. 2010, sp.zn. 29 Cdo 1657/2009.

praktický význam. Bude jen kodifikováno to, co je bez obsahu, protože obsah budou stejně tvořit soudy.

3. Pozitiva a nedostatky nové právní úpravy

3.1. Ambice nebo vyvážená právní úprava

Nová právní úprava tvrdí, že kromě moderní fasády a ulehčení a zlepšení podmínek pro podnikatele a podnikání nutí členy orgánů do „hry s otevřeným hledím“, a to dokonce jedním dechem se zvýšenou možností vyššího stupně vyvinění se⁵⁵⁴, a má za to, že upřesňuje režim motivací k řádnému jednání.

Současně však pro jistotu uvádí, že síla a slabosti nové právní úpravy se projeví zejména při jeho aplikační praxi, a podotýká, že obchodní právo se točí kolem stále stejného - nekončícího boje (liberální) a odpovědné možnosti podnikání, rozdílných zájmů uvnitř společnosti a ochrany minorit a věřitelů.

Konečně pak tvrdí, že obchodní korporace je struktura, jejímž cílem je tato dilemata řešit, a že vnitřní napětí je každé obchodní korporaci imanentní, přičemž návrh se pokouší tato schémata pouze pojmenovat, stratifikovat a dostat do rozumné rovnováhy.

Hlavním ideovým motorem uvedené právní úpravy je tedy především motivace, když se nezavádí pravidla, jak by se měla v praxi správa majetku realizovat, s odůvodněním, že se jedná o běžný výkon vlastnického práva a do toho není potřeba zasahovat, jelikož vychází z obecných principů občanského práva.

Teoreticko-filozofické zázemí autora uvedených představ a návrhů je známé.⁵⁵⁵ Při své konstrukci nové právní úpravy korporátního práva se pak, jak je zřejmé i z jeho úvah⁵⁵⁶ vydal opačnou cestou, než fungovala dosavadní národní tradice s vlivem rakouské a zejména německé právní školy, a to cestou - sledu nesourodostí a transplantátů s vidinou, že je (nové) tělo českého soukromého práva přijme s filozofií, že je třeba opustit rigiditu německé a rakouské právní úpravy. Podobně i jiný autor⁵⁵⁷ vyslovuje přesvědčení o skutečnosti, že právní úpravy angloamerického právního systému jdou výrazně naproti potřebám praxe bez

---

⁵⁵⁴ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 5.

⁵⁵⁵ HEJDA, J. *Právní úprava podílu ve společnostech s ručením omezeným v rekodifikačním návrhu zákona o obchodních korporacích* in *Obchodněprávní revue*. č. 9/2011, s. 72 – 77.

⁵⁵⁶ LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporátního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 2 násl.

⁵⁵⁷ Tamtéž.

nadměrného sentimentu. Současně pak vyvozuje, že „pokud má být právní řád respektován právním prostředím, je třeba jej koncipovat tak, aby vyhovoval potřebám praxe“⁵⁵⁸, a má za to, že cesta nastolená tímto způsobem - implantace osvědčených metod ze zahraničí při respektování podstatného, co naše právní tradice přinesla - je z úhlu pohledu jím považována za správnou.

Z pohledu otázky ambicí a vyváženosti právní úpravy je kromě tvrzených snah o „čistotu otevřeného hledí“ a „tvrzené motivace“ k řádné správě jednoznačně nejvíce diskutovanou a diskutabilní koncepční změna, a to v zásadní otázce, a to v institutu právní odpovědnosti. Právě v tomto institutu se podle mého soudu projevuje jedna z nejdůležitějších změn, které jsou novou právní úpravou přinášeny, k diskusi je však minimálně to, zda tato nová právní úprava má danou jasnou a oddělitelnou koncepci od tolik kritizované sankční teorie a zda je vůbec způsobilá k nahrazení dosavadní převažující koncepce.

Z dosavadního výkladu, zejména v části týkající se aktivního pojetí právní odpovědnosti v části VII., 2.1., vidíme, že došlo do značné míry k průlomovým změnám, které byly již více či méně připomenuty. Ze samotného nového občanského zákoníku a jeho důvodové zprávy zjišťujeme to, co již bylo předesíláno a to, že se pojetí odpovědnosti přihlašuje v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle níž člověk odpovídá za svoje jednání v plném rozsahu, z čehož se vyvozuje, že především odpovídá za to, že se chová řádně, po právu a za splnění svých povinností.⁵⁵⁹

Z toho, co jsem naznačil v předchozích částech, zejména v otázce aktivní odpovědnosti a hodnocení dosavadní právní odpovědnosti, zejména v obecné teoretické rovině naší analýzy, vyplývá, že existují dvě nám známé koncepce odpovědnosti, a to koncepce odpovědnosti sankční a koncepce odpovědnosti aktivní, která je právě přínosem nové právní úpravy.

Jak již víme, existovala diskuse o otázce odpovědnosti v naší právní vědě převážně v minulém století, kdy je třeba pro úplnost pouze zopakovat hlavní účastníky této diskuse české a slovenské právní vědy, kterými byli převážně V. Knapp, Š. Luby, M. Knappová, J. Macur, J. Švestka a další, abychom jmenovali jen ty nejvýznamnější, a kdy převládlo sankční pojetí právní odpovědnosti. K tomu blíže část IV., 3.4. této práce.

Koncepční změna, kterou přináší nová právní úprava, deklaruje odklon od tradičního doktrinárního chápání právní odpovědnosti a opouští pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí.

---

⁵⁵⁸ HEJDA, J. Právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným v rekonstrukčním návrhu zákona o obchodních korporacích in *Obchodněprávní revue*. č. 9/2011, s. 72 – 77.

⁵⁵⁹ Znění návrhu, jak byl schválen Poslaneckou sněmovnou: Senát Parlamentu ČR, 8. Funkční období, senátní tisk č. 259 – Návrh občanského zákoníku, [www: http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204](http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204).

Tato konstrukce opanovala od 70. let minulého století českou právní doktrínu po dlouhých diskusích v 50. a 60. letech a spojuje nástup odpovědnosti s porušením právní odpovědnosti.

Osnova se naopak přiklání k již zmíněnému pojetí v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, jak bylo popsáno výše. S ohledem na to se v nové právní úpravě dokonce slovo „odpovědnost“ používá jen velmi zřídka, protože si zákonný text vystačí ve většině termínů s termínem povinnost. V důsledku toho se tak odstraňuje nedůslednost současných formulací dosavadní právní úpravy, která termín odpovědnost používá v různých významech a často i zbytečně.⁵⁶⁰

Tímto konstatováním ovšem autoři nové právní úpravy podle mého názoru k posílení pochybností jednoduše nepřispěli, právě naopak. Z vágních formulací, které jsou nám předkládány, totiž vlastně vůbec nevíme, nejenom který teoretický směr vlastně považují za správný, ale ani nevíme, zda vůbec nějakou odpovědnost akceptují. Toto zjištění je dle mého soudu mimořádně závažné a ukazuje na to, že zde rozhodně existuje k položení otázka, která je v záhlaví této části a kapitoly - zda se jedná o ambice předkladatelů právní úpravy anebo o vyváženou právní úpravu. O ambicích právní úpravy, která má být ve svých důsledcích přelomem v dosavadním nesprávném a zastaralém právním vývoji, jsme se dočetli již v různých sdělovacích prostředcích mnoho, otázkou však zůstává, co je proklamací a co bude reálným výsledkem.

K otázce odpovědnosti je třeba v krátkosti připomenout koncepce, které se v minulosti objevily, ať to již byla koncepce, že odpovídá ten, kdo je povinen svou povinnost splnit a nikoliv ex post za to, že ji nesplnil, či koncepce, že odpovědnost je součástí každé právní povinnosti či koncepce ztotožnění odpovědnosti s primární povinností anebo konečně koncepce pojmání odpovědnosti jako určité způsobilosti jednat jak v souladu s právem, tak i v rozporu s ním.⁵⁶¹

Z dosavadního zjišťování toho, o jaký způsob odpovědnosti se vlastně jedná, již víme například z knihy autora J. Hurdíka⁵⁶², který si správně všímá skutečnosti, že se samotný výraz odpovědnost objevuje v nové právní úpravě velmi zřídka a že je v podstatě nahrazen

---

⁵⁶⁰ Důvodová zpráva k návrhu ObčZ, jak byl vládou předložen Poslanecké sněmovně: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR 2011, VI. volební období. Sněm. Tisk č. 362 VI. n. z. – občanský zákoník, s. 600.

[www:http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=362](http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=362).

PRAŽÁK, P. *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* in *Právní rozhledy*, č. 3, roč. 2012, s. 101 – 105.

⁵⁶¹ PRAŽÁK, P. *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* in *Právní rozhledy*, č. 3, roč. 2012, s. 103.

⁵⁶² HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 25 a násl.

pojmově dodržováním povinností. Tohoto si všimli i ostatní autoři, zejména I. Pelikánová⁵⁶³ a P. Pražák, který navíc správně popisuje nedůslednost v dané otázce, zejména hlavě III., části IV., jež se zabývá závazky z deliktů, kde se v textu užívá formulace - povinnost nahradit škodu, avšak pokud se jedná o ustanovení § 2942 odst. 1), tak ten pro jistotu zní: „Povinnost k náhradě škody způsobené vadou výrobku se škůdce zproští, jen prokáže-li, že škodu zavinil poškozený nebo ten, za jehož čin poškozený odpovídá“. Současně tento autor připomíná, že snaha uniknout pojmu odpovědnost pomocí nahrazování tohoto slova je na první pohled patrná, i přesto však lze v ustanovení nové právní úpravy nalézt odpovědnost téměř ve všech jejích významech, které se užívají v platném právu. K povaze odpovědnosti se pak koneckonců vyjadřuje i autor B. Havel, když především zdůrazňuje motivaci a řádné plnění povinností.⁵⁶⁴

Z naznačeného plynou tedy značné pochybnosti o tom, že otázka právní odpovědnosti je dostatečně vyjasněná, a již vůbec nepanuje shoda v tom, zda je odpovědnost hrozbou sankcí nebo vzniká teprve v okamžiku porušení primární povinnosti. Víme, že první z koncepcí zdůrazňovala aktivní působení sankční koncepce a byla vždy navázána na porušení povinností a s tím spojené sankce.

Přesto, že je stále zřejmá snaha autorů nové právní úpravy vyhnout se slovu „odpovědnost“, což se nejvíce projevuje v zásadních ustanoveních, a to u odpovědnosti za vady a za škodu, je zřejmé, že se s tímto pojmem lze setkat ve všech jeho významech, jak je užívá platné právo. Snaha autorů vyhnout se formulacím jako „odpovídat za porušení povinností“ a její nahrazení formulací „odpovídat za povinnost“ žádným řešením věci není. Lze tedy souhlasit se závěry, že nezbyvá než konstatovat, že nová právní úprava v této otázce jasně nepřinesla a o vyváženosti nemůže být podle mého soudu v této otázce řeči. Z popsaného je zřejmé, že ambice nové právní úpravy do značné míry přesahují její vyváženost, a je evidentní, že na výsledném textu právních norem se podílelo více osob s více či méně rozdílnými názory a nejednotnost je podle mého názoru z daného viditelná a stabilizaci nepřispívá. Přestože lze současně souhlasit s tím, že je potřeba si vybrat nejvhodnější koncepci a té se striktně držet, jinak vznikne, dle mého soudu, evidentní chaos, který je právě jedním z příznaků právního nihilismu, o němž budeme pojednávat dále.⁵⁶⁵

---

⁵⁶³ PELIKÁNOVÁ, I. *Odpovědnost za škodu: trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku*. In *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 15 - 23.

⁵⁶⁴ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 128.

⁵⁶⁵ PRAŽÁK, P. *Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?* in *Právní rozhledy*, č. 3, roč. 2012, s. 103.

3.2. Hrozba právního nihilismu

Celkovou koncepci nelze charakterizovat jinak, než jako zřetelné rozvolnění korporátního práva.⁵⁶⁶ Za závažné je třeba považovat vyslovené názory autorů P. Čecha, R. Pelikána a I. Pelikánové, kteří upozorňují na poměrně závažné nedostatky nové právní úpravy.⁵⁶⁷

Tak P. Čech připomíná okolnosti vzniku nové právní úpravy, kdy na počátku kritizuje skutečnost, že „návrh čerpá ze zákonodární iniciativy úzké skupiny několika pražských advokátů“⁵⁶⁸, když zpracovatelem je formálně ministerstvo spravedlnosti, které tento návrh fakticky přebírá, když dospívá k závěru, že ... „nejprve ministerský a poté i vládní návrh se tak staly přímým nástrojem lobbingu momentálně vlivné části uživatelů obchodního zákoníku.“⁵⁶⁹

Následně pak pokračuje, když uvádí, že ... „současný úřednický aparát...ztratil už i schopnost adekvátní odborné opozice textům, které od svých subdodavatelů přebírá“.⁵⁷⁰

MELZER, F. *Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku* in Bulletin advokacie, 2011, č. 3, s. 24 - 27.

K dané problematice srov. též:

ELIÁŠ, K. *Charakteristika návrhu nového občanského zákoníku* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 28 – 38.

ČERNÁ, S. *Uplatnění zásady autonomie vůle jako základní zásady soukromého práva v právu obchodních společností* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 62 – 67.

GERLOCH, A. *Několik poznámek ke koncepčním východiskům nového občanského zákoníku* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 43 - 46.

PELIKÁNOVÁ, I. *Návrh občanskoprávní kodifikace z pohledu soudce soudů Evropských společenství* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 71 - 96.

PLÍVA, S. *Vzájemný vztah občanského a obchodního zákoníku* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 68 – 72.

ŠTENGLOVÁ, I. *Vztah právní úpravy právnických osob v návrhu občanského zákoníku a obchodního zákoníku* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 73 – 78.

TICHÝ, L. *Kodifikace českého soukromého práva v evropských souvislostech* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 47 – 70.

TICHÝ, L. *Systém soukromého práva a modely jeho kodifikace* in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekonodifikaci občanského práva*. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 42 – 61.

⁵⁶⁶ KLESLA, J. *Konec fiktivních kanceláří i proslulého paragrafu 196a*. Hospodářské noviny, 28. 11. 2011, s. 19.

⁵⁶⁷ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12

ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219 – 222.

⁵⁶⁸ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

⁵⁶⁹ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

Pozn. autora: I když se uvedeně týká původně připomínek k návrhu sněmovního tisku č. 498, tak tyto připomínky zůstaly aktuální i k současné právní úpravě, obsahově se v podstatě nezměnila a i důvodová zpráva na tento tisk výslovně odkazuje.

⁵⁷⁰ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12

Tato skutečnost však není nová a nejenom u nás⁵⁷¹ a ukazuje na to co již připomněl rovněž T. Richter⁵⁷², který tuto praxi potvrzuje s tím, že výslovně uvádí... „ovlivňováním zákonodárského procesu jsou pak zájmové skupiny často schopny prosadit přijetí takových pravidel, která redistribuují bohatství celku či hůře organizovaných skupin ve prospěch zájmové skupiny“ a současně dodává... „že zájmové skupiny jsou schopny vybavit své „zástupce“ uvnitř legislativního procesu přesvědčivě znějícími argumenty na podporu pravidel, jejichž přijetí prosazují“, když současně dodává ... „Bohužel tyto informace dodávané zájmovými skupinami jsou z pochopitelných důvodů zpravidla vysoce tendenční - proto by veřejný sektor měl ke všem lobbyistickým aktivitám přistupovat s největší obezřetností a skepsí...“⁵⁷³

Rovněž tento autor nás seznamuje s poznatkem stran schopnosti či spíše neschopnosti ohledně odborné opozice proti legislativním předlohám a to dokonce až do parlamentu, když výslovně uvádí: ... „Stávající proces přípravy legislativních předloh je svou uzavřeností vůči veřejnosti a veřejné diskusi živnou půdou pro soukromé zájmy. Pokud se zástupcům soukromého zájmu podaří zmocnit agendy správního úřadu, který předlohu připravuje, mají velkou šanci, že se prakticky až do parlamentu nesetkají s kvalifikovanou opozicí“⁵⁷⁴, což víceméně stvrzuje popis P. Čecha, který uvádí, že odborná komise, která jinak projednává předlohu nového obchodního zákona, se sice scházela v budově ministerstva, ale jednání „...fakticky řídil sám hlavní autor předlohy. Ten také rozhodl, které připomínky zohlední a které nikoliv, a návrh dle svého uvážení (a nových konzultací s kolegy - advokáty) dopracoval.“⁵⁷⁵

Uvedené situaci a praxi není důvodů nevěřit, otázkou je toliko, co z takového přístupu a postupu může vzejít a vzejde.

K tomu pokračuje P. Čech, když uvádí, že „návrhem zřetelně prosvítá snaha revidovat mnohé z výdobytků předchozích novelizací obchodního zákoníku zejména z let 1996 a 2000, které posílily ochranu kapitálových společností před jevem „tunelování“ a že ve skutečnosti je hlavním důvodem „posílit stabilitu smluv uzavíraných společnostmi, byť společnosti sebevícе poškozovaly, zlepšit právní postavení stran těchto smluv, resp. odstranit jejich

---

⁵⁷¹ RICHTER, T. *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)* in *Právní rozhledy* č. 20/2005, s. 731 a násl.

Pozn. autora: T. Richter zde uvádí, že slovenský pracovní návrh byl tehdy výsledkem cca deseti měsíců práce externího poradce najatého na místním právním trhu.

⁵⁷² RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 108.

⁵⁷³ RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 108, pozn. č. 17.

⁵⁷⁴ RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 109.

⁵⁷⁵ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razi nový tunel do společnosti* in *Právní zpravodaj* 6/2008, s. 12.

(v praxi nezřídka opodstatněné obavy), že smlouva může být shledána neplatnou nebo neúčinnou. Stávající systém této ochrany totiž nezřídka staví právě na neplatnosti, resp. neúčinnosti takových kontraktů, a (jak dokládá i předložený návrh) účinně funguje.⁵⁷⁶

Dále pak P. Čech pokračuje v jiném příspěvku⁵⁷⁷, když připomíná, že důvodová zpráva uvádí, že „...ochrana společnosti vystačí s odpovědností členů představenstva či jednatelů za škodu způsobenou případným nevýhodným prodejem. Taková odpovědnost ale existovala i v devadesátých letech. A kdo se jí s úspěchem dovolal, resp., koho efektivně odradila od nevýhodných prodejů z majetků společností... Působivou hrozbu a s ní i účinnou ochranu přinesla až neplatnost, resp. neúčinnost smluv uzavřených bez souhlasu společníků či valné hromady.“⁵⁷⁸

Za pochybné pak rovněž uvádí důvody, pro které je mj. nová právní úprava předkládána, kterými mají být mj. .... „postupná kultivace českého podnikatelského prostředí a od dalších pokusů o „tunelování údajně má odradit stávající systém odpovědnosti členů orgánů společnosti, kteří by nevýhodné smlouvy podepsali“.⁵⁷⁹

V závěru svých daných příspěvků pak P. Čech předkládá závažné varování o důsledcích uvedených účelových tezí a nefunkčnosti dosavadního systému odpovědnosti⁵⁸⁰ a vyslovuje názor „...nemám nejmenší pochybnost, že ... se dočkáme v dohledné době korporátních skandálů ne nepodobných těm, jaké jsme zažívali v devadesátých letech“ a pokládá za mimořádně zhoubný uvedený stav nejen pro obchodní právo, ale i principy právního státu vůbec. Dospívá pak k závěru, že se po uvedených cestách vydá v budoucnu kdokoliv, kdo bude momentálně silnější, vlivnější nebo iniciativnější, a připomíná skutečnost, o níž jsme se již zmínil, že „...při tvorbě práva platí, že buď je systém nastaven na stabilitu, kontinuitu a citlivou rovnováhu zájmů různých skupin...anebo ne! Opuštění zásad jednoho systému pak znamená přijetí zásad druhého, podle nichž se právo jako normativní systém nevnímá současně jako systém hodnotový, ale systém zájmový.“⁵⁸¹

Kritika uvedených názorů z pera autora T. Richtera⁵⁸² stran obhajoby principů nové právní úpravy na sebe nenechala logicky dlouho čekat.

---

⁵⁷⁶ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

⁵⁷⁷ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 14.

⁵⁷⁸ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 15.

⁵⁷⁹ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

⁵⁸⁰ ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

⁵⁸¹ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12.

⁵⁸² RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 – 855.

Uvedený autor argumentuje výchozími tezemi o propojenosti ekonomie a práva, připomíná existenci tržních a právních nástrojů regulace, odkazuje na správné závěry stran teorie firmy, problematiky zmocnění a dospívá k závěrům, že právní regulace není jediným nástrojem správy obchodních společností, když pak rozebírá způsoby a mechanismy regulace tržní v podobě, produktového trhu, trhu kapitálu a trhu práce.

Současně kritizuje názory P. Čecha, které mj. nazval „kultem neplatnosti“, když myšlenka ochrany společnosti, resp. společníků neplatností se prolíná oběma texty a současně uvádí, že nabízí tzv. integrující model, který nahlíží na korporátní právo jako jeden z řady nástrojů správy obchodních společností, nikoliv nutně dominantní, každopádně však drahý a kromě toho náchylný k nezamýšlenému destruktivnímu působení, před nímž je třeba mít se na pozoru.⁵⁸³ Dále pak dospívá k závěru ohledně významu bazální vzájemné důvěry⁵⁸⁴ a vyjadřuje názor, že střet ohledně sněmovního tisku, který P. Čech prezentuje jako takřka biblický souboj mezi silami zla - takto „zrupnou lobbistickou iniciativou“, a silami dobra – tedy „spravedlivou a poctivě smýšlející právnickou veřejností“⁵⁸⁵ je ve skutečnosti názorovým střetem ohledně logiky a limitů korporačního práva.⁵⁸⁶

V další části se pak věnuje pochybnostem o negativních předpovědích autora P. Čecha a sběru údajů k srovnávacímu experimentu s příslušnými popisy různých právních úprav ze šesti evropských zemí, ze kterých pak sestavuje požadovaný výsledek. V závěru pak dochází k názoru, že je třeba „vykročit správným směrem – směrem od post-transformační chaotické právo tvorby, reflektované post-transformační chaotickou právní teorií.“⁵⁸⁷

Rozsáhlým rozborem pak do diskuse vstoupili již zmínění autoři R. Pelikán a I. Pelikánová⁵⁸⁸, kteří vytýkají nové koncepci připravované právní úpravy zejména, že „naprosto chybí reflexe českého ekonomického a právního vývoje,“⁵⁸⁹ v českém právním prostředí jsou pravidlem buď společnosti pocházející z kupónové privatizace, které ovládá silný, resp. majoritní akcionář doplněný množstvím drobných a zcela pasivních investorů, nebo uzavřené společnosti s několika společníky - rozrostlé bývalé společnosti s ručením

---

RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

⁵⁸³ RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 850.

⁵⁸⁴ RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 854.

⁵⁸⁵ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 15.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 846.

⁵⁸⁶ RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 846, pozn. č. 7.

⁵⁸⁷ RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

⁵⁸⁸ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219.

⁵⁸⁹ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219.

omezeným nebo součástí kapitálových skupin a nástroje jejich spolupráce. Dále konstatují, že „management“ je sice teoreticky oddělen od investorů, ale ve skutečnosti jde o reprezentanty hlavních akcionářů, kteří zcela podléhají jejich pokynům a jejich kompetentnost k odbornému řízení společnosti je leckdy pochybná. Odborná a morální způsobilost stále není rozhodujícím kritériem při výběru managementu.⁵⁹⁰

Dále uvedení autoři uvádějí, že struktura řízení akciových společností se nadále liší od civilizovaného světa, stejně tak neexistuje žádný trh, kde by bylo možno akcie snadno prodat, a dospívají k názoru, že většinový subjekt českého práva není kapitálovou společností tak, jak jí rozumí T. Richter.⁵⁹¹ Konečně pak dospívají k názoru, že tržní nástroje regulace obchodních společností zde nefungují a korporátní právo je u nás „skutečně jediným dostupným a relativně efektivním nástrojem správy obchodních společností.“⁵⁹²

Za nejzávažnější námitku ke koncepci nové právní úpravy však obdobně jako P. Čech⁵⁹³ namítají „polepšení“ osob účastnících se daného procesu, kterou považují za představu mimořádně naivní, kterou každodenní skutečnost velmi zřetelně vyvrací. Namítají, že bez dostatečně silné právní úpravy nemohou obchodní společnosti uspokojivě fungovat, což bylo zjištěno právě nákladnou zkušeností z průběhu 90. let. Mají za to, že uvěříme-li této legendě a začneme na základě těchto skutečností odstraňovat přijatá pravidla korporátního práva - připomínají odůvodnění důvodové zprávy kritizovaného tisku č. 498 - na který však přímo koncepčně navazuje důvodová zpráva nové právní úpravy,⁵⁹⁴ budeme muset náklady na odstranění chyb vynaložit znovu.

Z uvedeného pak podle těchto autorů vyplývalo, že největším problémem uvedených let byl naprostý morální rozvrat části společnosti, a to především oné, která vstoupila do podnikání. V této situaci však význam práva neklesá, právě naopak, a právě v této době byl význam právního rámce tržního hospodářství zásadním způsobem podceněn. Výslovně uvádějí: „Díky takto vulgarizovanému pojetí liberálního kapitalismu se natolik rozmohlo protiprávní chování ústící v obohacování jejích aktérů, že to vedlo k dalšímu úpadku důvěry obyvatelstva v právo a morálku, z čehož se společnost dodnes nevzpamatovala. Ba naopak, vzhledem k tomu, že nedošlo k dostatečné stabilizaci kvalitního právního, normativního

---

⁵⁹⁰ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 219.

⁵⁹¹ RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 - 855.

⁵⁹² PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 221.

⁵⁹³ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in *Právní zpravodaj* 6/2008, s. 12.

ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in *Právní rozhledy* 13/2008, s. II.

⁵⁹⁴ Důvodová zpráva, s. 24 dostupné na: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

rámce, přenáší se na nové generace ještě větší zmatení hierarchie hodnot a absence morálky.⁵⁹⁵

K uvedenému lze soudit, že skutečnost, že české ekonomické a právní prostředí stěží odpovídá standardům nejen evropským a už vůbec ne angloamerickým, zejména pokud jde o akciové společnosti, je zcela zřejmá. Systém, který u nás panuje, je jednoznačně směsicí post-komunistického, resp. post-totalitního kapitalismu s výraznými rysy a vlivy bývalých mocenských struktur. Technicky je pak, na rozdíl od angloamerického světa, tvořen systémem známého tzv. bankovního kapitalismu, který byl rovněž jednou z příčin problémů pocíťovaných v 90. letech. Proto u nás v důsledku zmíněného vývoje samozřejmě není obecný stav akciových společností s rozptýlenou strukturou, ze kterých se v anglosaském světě vychází. U nás se jedná o uzavřené obchodní společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti s majoritním vlastníkem a managementem, který samozřejmě jedná v zájmu svého majoritního vlastníka, jemuž je přímo odpovědný.

Uvedené skutečnosti jsou dostatečně známy, nemůžeme se jednoduše s vyspělým světem srovnávat či s ním dokonce soupeřit, a je zcela jasné, že většinovým subjektem našeho práva je společnost, která není kapitálovou společností podle T. Richtera⁵⁹⁶, a současně je nespornou skutečností, že velký vliv má rozpad morálky a právní kultury.⁵⁹⁷

S jistou rezervou lze pochopit Richterovo rozhořčení z prozrazení toho, co sám nedlouho předtím kritizoval, z hlediska vstupu soukromých zájmů do legislativního procesu,⁵⁹⁸ stejně tak lze pochopit lítost nad množstvím práce, které bylo na uvedených návrzích odvedeno (i když jiné návrhy vyžadují také množství práce a nedělají se samovolně), i skutečnost, že je (konečně stejně jako mnozí další a jiní) obdivovatelem úspěchu instituce obchodní společnosti - „Skutečnost, že právní forma kapitálové obchodní společnosti přežila velmi dlouhou evoluční institucionální selekci a je dominantní právní formou, v níž se uskutečňuje podnikání, které vytváří většinu hrubého domácího produktu, znamená, že tato právní forma je pro daný účel efektivnější.“⁵⁹⁹ Jiní autoři soudí opak, a to skutečnost, že obchodní společnosti jsou na straně druhé, náchylné k jevům zvaným tunelování.⁶⁰⁰

---

⁵⁹⁵ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 221.

⁵⁹⁶ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 221.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 - 855.

⁵⁹⁷ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 221.

⁵⁹⁸ RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 105 - 109.

⁵⁹⁹ RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 849.

⁶⁰⁰ KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 251 a násl.

Stejně tak stojí za pozornost i názor o odpovědnosti dovnitř a o transakční stabilitě a úvahy ohledně nesprávnosti či spíše neetičnosti externalizace nákladů zmocnění na protistranu společnosti v důsledku aplikace kultu neplatnosti.⁶⁰¹

Konečně jak dále uvidíme stojí za zmínku i výtky na přeceňování tzv. konstruktivismu a označení jako „mentální past“ a „konstruktivistické iluze“,⁶⁰² kde jako příklad uvádí nesprávnost představy, že „postačí do zákona napsat pravidla žádoucího chování a promulgací ve Sbírce zákonů, dostaví se kýžený společenský cíl“.

Příkladem, který v této souvislosti používá, je pak „Ruská federace, která přijala, v polovině 90. let se zahraniční pomocí, sofistikovaný zákon o obchodních společnostech, zkonstruovaný se zvláštním přihlédnutím k institucionálním slabostem ruské společnosti, který nebyl, navzdory původnímu optimismu jeho autorů, sto zabránit masivním zpronevěrám, kterých se dopustily osoby ovládající ruské veřejné kapitálové společnosti, vzešlé z ruského privatizačního programu.“⁶⁰³ Konečně je pak třeba připomenout i úvahy T. Richtera ohledně konsenzuálního dluhu, reziduálních a fixních nároků.

Podle mého názoru však problém a otázka stojí jinak, než je staví T. Richter se všemi přívlastky o dobru a zlu a tabulkami, které jsou sestaveny tak, aby podpořily jeho tvrzení, bez ohledu na to, že nemají fakticky žádnou věcnou vypovídací schopnost bez kontextu právního, ekonomického a politického vývoje té které země, který je stran daného dle mého soudu rozhodující.

---

⁶⁰¹ RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 847.

⁶⁰² RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 36 a násl.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 850.

⁶⁰³ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 255 a násl.

BLACK, B., KRAAKMAN, R. *A Self-Enforcing Model of Corporate Law*, 109 Harvard Law Review 1911, 1996

BLACK, B., KRAAKMAN, R., TARASSOVA, A. *Russian Privatization and Corporate Governance: What Went Wrong?* 52 Stanford Law Review 1731, 2000

BRÜGGEMEIER, G. *Modernising Civil Liability Law in Europe, China, Brazil and Russia. Texts and Commentaries*. New York, USA: Oxford University Press, 2011, s. 214 a násl.

CLARKE, T. *International Corporate Governance*. 1st edition. Abingdon, Great Britain: Routledge, 2007, s. 2 a násl.

KIEFF, F.S., PAREDES, T.A. *Perspectives on Corporate Governance*. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, s. 58 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 123.

LOBO, O. E. F. a kol. *World Insolvency Systems a Comparative Study*. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, s. 587 a násl.

LOOS, A. *Directors' Liability: A Worldwide Review*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2006, s. 55 a násl.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 854.

TOLMIE, F. *Corporate & Personal Insolvency Law*. 2nd edition. Portland, Oregon, USA: Cavendish Publishing Limited, 2003, s. 143 a násl.

Otázka, kterou je třeba v daném kontextu řešit, stojí dle mého soudu poněkud odlišně, a to tak - zda nová právní úprava je úpravou, která může toliko kritizovaným jevům, které akceptuje i sám T. Richter⁶⁰⁴, vůbec z hlediska svých principů zabránit nebo zda je úpravou, která se zbavuje dosavadních relativně účinných prostředků k zabránění negativním jevům pod záminkami modernizace, soupeření s jinými právními řády a ulehčení podnikatelskému životu .

Myšlenková schémata, kterých se zde dovolává, jsou sice zcela pravdivá, nicméně po mém soudu zapomíná v daném kontextu posuzování vztahů v obchodní korporaci na třetí osoby, kterými jsou věřitelé obchodních společností a mj. zde je zřejmé, že upadl právě do té mentální pastí konstruktivismu, který předtím jinému autorovi vytýká, kterou by se dalo nazvat právní kvadratura kruhu, kdy se narýsují vztahy tak, jak je chceme vidět a mít, kdy místo rovnováhy zvýhodníme účelovou konstrukcí jednu stranu proti druhé.

Základním koncepčním omylem je nevyslovený předpoklad, že právní vztahy včetně vztahů ve společnosti a vztahů odpovědnostních se prostě mechanickou cestou dají vytvarovat do podoby, která se předkladateli zákona jeví jako pro tento vztah správná (stejně tomu bylo např. i u insolvenčního zákona - viz níže poznámka autora). To je právě ukázka hrozby právního nihilismu, kdy se ignoruje a odmítá ekonomická a právní vývojová realita společenských vztahů a dehonestuje se⁶⁰⁵ dosavadní úprava s nabídkou zlepšení „implantáty“ a „transplantáty“.⁶⁰⁶

Tento omyl již byl základním ideovým pochybením insolvenčního zákona, který mj. stanovil koncepci pomalého omezování dlužníka od jeho činnosti či majetku s klamnou filozofií, že dlužník bude iniciativně spolupracovat se svým věřitelem za účelem zbavení se vlastního majetku ve prospěch věřitele. Výsledkem je pak zcela nefunkční právní norma se zcela prázdnými společnostmi, ve kterých není v insolvenčním řízení žádný majetek pro věřitele (dlužníci pracovali nikoli pro věřitele, ale aktivně pro sebe, takže žádný majetek nezbyl) s výsledkem uspokojení podstatně horším, než tomu bylo za předchozí (tolik

---

⁶⁰⁴ RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

⁶⁰⁵ Důvodová zpráva, s. 2 in http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf.

Důvodová zpráva, s. 5 in http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni%20navrh%20zakona%20o%20obchodnich%20korporacich_2011_DZ.pdf.

HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in Obchodněprávní revue. č. 1/2009, s. 1 a násl.

⁶⁰⁶ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in Obchodněprávní revue. č. 1/2009, s. 1 - 10.

HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in Obchodněprávní revue číslo 12/2011, s. 351 – 355.

kritizované právní úpravy) , kterou bude nezbytné po více než 5 letech zásadně revidovat, než se celý drahý, pomalý a nefunkční systém minimálně pro neufinancovatelnost zhroutí sám do sebe.

Z dosud popsaného je zřejmé, že návrh autorů je myšlen vážně, a není pochyb, že uvedené změny jsou navrhovány vědomě a úmyslně.

S ohledem na zjištěné lze mít pochybnosti o tom, zda je návrh dostatečně domyšlen a proč se vlastně uvedená právní úprava činí.⁶⁰⁷

Další otázka totiž zní, co je pro koho v rámci té které regulace výhodnější, co pro společnost, co pro třetí strany účastné na akviziční činnosti a co pro věřitele, to je další část podstaty problému. Pro koho se tedy vlastně uvedená právní úprava dělá.⁶⁰⁸ Také z tohoto úhlu pohledu je třeba vidět výzvy T. Richtera, kterými vyzývá k poctivé „akademické diskusi“,⁶⁰⁹ zda navrhovaná právní úprava je dělána pro pozice momentálně silnějšího či slabšího či méně informovaného a zda a jak negativním jevům zabrání.

Správná koncepce propojení insolvenčního práva s právem obchodním je tak novou právní úpravou posunuta do prakticky nepoužitelné podoby – navrhované pojetí BJR, tak jak je postaveno, takřka bezpečně vylučuje tvrzenou odpovědnost členů statutárních orgánů.

Z dosavadního vývoje je zřetelné, že se jedná o tradiční spor uvedených koncepcí, jednak o podporu podnikání, jednak o právní jistotu transakcí a jednak o ochranu věřitelů, stejně jako v historii - jde o souboj dlužníků a věřitelů.

Oslavné volání o zřízení §196a ObchZ, přijatou koncepcí BJR a pouze tzv. motivační prvek k řádné správě a ochraně věřitelů považují za velmi nebezpečnou směs koncepcí umožňující nabalování závazků na firmu a její postupnou skrytou insolvenční, což dále povede k ohrožování ekonomických subjektů a v konečném důsledku se zcela otočí proti této tzv. liberální koncepci.

---

⁶⁰⁷ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12
ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality* in Právní rádce 2007, č. 3, s. 13

DĚDIČ, J., PIHERA, V. *K teoretické koncepci kapitálových obchodních společností* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompendium korporálního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 3 - 9.

RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in Právní rozhledy 3/2007, s. 105 – 109.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

RICHTER, T. *Useknutá hlava hydry*. Lidové noviny in 28.11. 2011, s. 19 - 20.

⁶⁰⁸ BOUC, F. *Ručení u s.r.o. bude neomezené* in Lidové noviny, 27. 04. 2011, s. 1 a 16.

BÝMA, P. *České firmy čeká největší změna pravidel hry od revoluce* in Hospodářské noviny, 18. 05. 2011, s. 18, 19.

BÝMA, P. *Šéfové firem budou ručit majetkem* in Hospodářské noviny, 04. 05. 2011, s. 17.

⁶⁰⁹ RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 846.

Je třeba pochopit a nikoliv nihilisticky odmítat, že pokud bude ponechán pouze odpovědnostní princip u statutárních orgánů, které budou provádět transakce poškozující společnost a tyto transakce nebudou automaticky považovány za neplatné či minimálně neúčinné⁶¹⁰, že zcela jistě statutární orgány budou naopak motivovány k tomu, aby tuto činnost prováděly. Řečeno teorií firmy a transakčních nákladů, budou tak činit proto, že se jim tato činnost, byť nepoctivá, vyplácí. Ze zkušeností je zřejmé, že tomu rozhodně nezabrání „dobré slovo“ či „motivace fungovat s čistým hledím“ tak, jak konstruuje nová právní úprava.⁶¹¹

Je to zcela jednoduché, tato koncepce povoluje činnost spočívající v tom, že jediný cenný majetek, např. nemovitost, bude statutárním orgánem prodána, tato transakce nebude neplatná - viz volání po transakčních jistotách⁶¹² - a dojde pouze k tomu, že statutární orgán bude povolán případně k náhradě škody. To při všudypřítomné korupci a sestavě obchodních společností, tak jak vznikly⁶¹³, nepovede k ničemu jinému, než k dovytunelování zbytku majetku, který zde ještě existuje.

Co je v zájmu věřitelů - aby byly transakce neplatné, resp. neúčinné, a nemovitosti a movité věci se věci vrátily do majetkové podstaty nebo náhrada škody, kterou nelze fakticky po uvedené osobě, protože nic nemá, efektivně vymoci.

Ukázkou cesty zpět je faktické vygumování automatické neúčinnosti právě z IZ. Jaká bude vazba na tzv. test insolvence, kdy se nemá nic vyplatit, což by společnost přivedlo k úpadku, jak se tento stav bude fakticky prokazovat a co zabráni fiktivním transakcím známým z minulosti, když nebude ani základní kapitál a ani věrohodně zjištěná hodnota společnosti?

Je třeba si vybrat mezi koncepcí ochrany věřitelů a koncepcí ochrany podnikání. Je zcela jisté, že takováto právní úprava zvýhodňuje dlužníky a rozhodně postavení věřitelů nezlepší.

Člen statutárního orgánu se jednoduše vyviní podle vzorce - dělal jsem vše pro zájem společnosti - majetek zmizí - transakce je vždy platná - bude žalován - nic nemá - výkon rozhodnutí tak nepřipadá v úvahu - společnosti nic nezůstane a tím se celá situace uzavře -

---

⁶¹⁰ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12
PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219 – 222.

⁶¹¹ HAVEL, B. *Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona* in Obchodněprávní revue. č. 1/2009, s. 1 - 10.

HAVEL, B. *Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace* in Obchodněprávní revue číslo 12/2011, s. 351 – 355.

⁶¹² RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 846.

⁶¹³ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219 – 222.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy* in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled* in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

věřitel nic nedostane - a nastupuje drahé, pomalé a nefunkční insolvenční řízení, kde se jako radostný výdobytek nabízí odpovědnost insolvenčního správce.

Základní pochybení je v tom, že se všechny kroky evidentně dělají v zájmu velkých korporací a jistoty transakcí bez ohledu na zájmy věřitelů a dokonce i společností samotných, což se určitě vymstí, protože i ten zdánlivě nejsilnější není nikdy skutečně nejsilnější.⁶¹⁴ Systém se navíc tvoří skutečně jako zájmový a nikoliv jako hodnotový. Nová právní úprava korporátního práva je tak buď mimořádně naivní, nebo mimořádně otrlá.

Některé věci jsou pak přímo nerealizovatelné, představa, že bude náš právní řád soutěžit s jinými právními řády, je zcela mimořádně naivní, nejde totiž jen o právní řád, ale i o politické a ekonomické vztahy a také právní vztahy, ty se v žádném případě nemohou s vyspělým světem srovnávat, a to ani náhodou.

Modernizace tedy zvítězila, ale pouze částečně, a nebyla podle toho, co z návrhu vzešlo ani cílem (i sám autor píše, že vzal ze starého návrhu to, co bylo osvědčeno), pravdu bude mít v zásadě v tomto směru kritika, která vytýká, že nová právní úprava byla pod záminkou implementace unijních předpisů osekána tak, aby bylo možno mj. provádět kritizované transakce.

To však v zásadě vývoj evidentně nezastaví, a to i přes cenu, kterou zato zaplatíme,⁶¹⁵ směr k modernizaci byl i tak mimoděk učiněn. Propojení práva a ekonomie je správným krokem, stejně jako propojení obchodního a insolvenčního práva, je prostě nezbytné zkoumat tyto jevy souběžně a jedině tak se někam dostaneme v kultivaci právního prostředí rozvoje corporate governance a ke všem jevům, po kterých se volá. V tomto směru je tedy nová právní úprava, která je zjevně pro naše poměry ještě minimálně předčasná, či jinak - my jsme pozadu, cestou k novým objevům, co to vlastně korporátní právo je a znamená, avšak vše s výhradami k hrozbě ztrát a právního nihilismu, tak jak byly popsány. O tom, že to bude dlouhá cesta, však bohužel nemůže být pochyb.

3.3. Narušení jednoty právního řádu

V souvislosti s novou právní úpravou a jejími koncepčními změnami, zejména v otázce změny chápání odpovědnosti, kdy se opouští dosavadní pojetí odpovědnosti, jako sankce či

⁶¹⁴ ČECH, P. *Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti* in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12.

ČECH, P. *Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník* in Právní rozhledy 13/2008, s. II.

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality* in Právní rádce 2007, č. 3, s. 13.

⁶¹⁵ PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in Právní rozhledy 6/2009, s. 219 - 222.

sankční povinnosti, a nahrazuje se principem aktivní odpovědnosti, která je postavena na jiných principech, kdy se zvyšuje význam soukromoprávní regulace společenských vztahů, si nelze nepoložit otázku, která již byla naznačena v předchozích kapitolách a částech, a to je otázka - co nová právní úprava a jednotu právního řádu.

Právní řád totiž není tvořen toliko právem soukromým, ale i právem veřejným, a pro stabilitu společenských právních vztahů prostě jednoduše nelze vytrhnout jednu část právní regulace a postavit ji na jiných principech, než ostatní části právního řádu, a to v podstatě s odůvodněním snižujícího se významu statní regulace a nutnosti, v globalizovaném prostředí, najít jiné způsoby, než dosavadní ingerenci státu, a dále ideologickou koncepcí, která ukládá povinnost jednat řádně, a to již z důvodů existence primárních povinností, což koneckonců odpovídá právě zmíněné koncepci popsané aktivní odpovědnosti, která je deklarována jako všeprostupující symptomem společenských vztahů, a dále hledáním shodných rysů uvedených směrů v jiných právních institutech a dokonce právních řádech, a to napříč nejen evropským kontinentem, ale i jinými světadíly.

Mám za to, že tato koncepce, tak jak je postavena, není samospasitelná a nelze tudíž zcela vyloučit oprávněnost kritiky, která se v této souvislosti objevila.⁶¹⁶ Z logiky věci, tedy z podstaty jednoty právního řádu, nemůže vyplývat nic jiného, než že tendence různých koncepcí odpovědnosti v soukromoprávních vztazích a veřejnoprávních vztazích může narušovat a narušuje otázku jednoty právního řádu. Nelze totiž odhlédnout od skutečnosti, že touto otázkou je prostoupen celý právní řád, a to včetně práva správního, trestního a dalších částí.

Vedle toho je pak zřejmé, že právní regulace vyžaduje k tomu, aby vůbec mohla fungovat, samozřejmě i pojmové rozlišení v otázkách, jako je objektivní právo, subjektivní právo, povinnosti a odpovědnost v právním slova smyslu. Praktická snaha o docílení rozdílu v těchto formách odpovědnosti však nebude mít, dle mého soudu, v konkrétních právních vztazích žádného významu.

V konkrétních právních vztazích jde totiž vždy o určitá práva a povinnosti, jejich splnění či nesplnění a z toho plynoucí důsledky pro každou ze stran těchto vzájemných vztahů. Otázka pokusu o zmizení či setření rozdílů mezi primární povinností a sankční povinností bude v praxi, z hlediska fungování právní regulace, fakticky nepoužitelná a tudíž je tento spor třeba, dle mého soudu, považovat za věcně bezobsažný.

---

⁶¹⁶ Členové kateder občanského a obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a soudci Nejvyššího soudu ČR. *Připomínky k návrhu občanského zákoníku* in Právní zpravodaj, č. 12/2008, s. 20 a násl.

Vedle toho jsem přesvědčen, že právní praxe se k těmto ideologickým a romantickým představám, kterých se dotýká i autor B. Havel, když konstatuje, že pro vývoj korporálního práva platí rytmus klasicismu a romantismu, kdy se střídá období přísné regulace s obdobím kontemplativním, které předpokládá rozumnou a funkční konfusi, kde *anything goes*, byť vždy s etickými hranicemi a že korporální právo je funkčním artefaktem, kterému chladná interpretace ubližuje,⁶¹⁷ postaví po svém a zejména soudní praxe, která se z logiky věci nemůže vyhnout rozhodnutí o právech a povinnostech, bude nadále jedním z hlavních, a to zejména prostřednictvím judikatury, určujících činitelů v daném procesu. Klasickým dokladem daného konstatování je mimo jiné i konfrontace představy fungování v otázce insolvenčního zákona, kde bylo mnohokrát opakovaně zdůrazňováno, že se jedná o zcela novou komplexní právní úpravu, která vylučuje dosavadní použití předchozí právní úpravy a judikatury - viz vyjádření expertní skupiny S22⁶¹⁸ a stanovisko Nejvyššího soudu ČR, které uvádí pravý opak, a to výslovným konstatováním, že dosavadní judikatura vyjádřená například pod bodem VIII. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.6. 1998 sp.zn.Cpjn 19/98 publikovaného pod značkou Rc 52/98 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, jež se sice vyjadřovala k úpravě obsažené v zákoně o konkurzu a vyrovnání, je vzhledem ke shodě řešené problematiky podle usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64 ze dne 29.4. 2010 ve znění opravného usnesení č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-68 ze dne 20.7. 2010 použitelná i pro výklad insolvenčního zákona.⁶¹⁹

V závěru pak není od věci strohé konstatování J. Dědiče - že nám korporální právo přináší stále stejné, ale v novém obalu.⁶²⁰ Přejme si tedy, aby se tento nový obal nestal přítěží.

---

⁶¹⁷ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 178.

⁶¹⁸ Úvodní vyjádření dostupné na: <http://www.insolvencni-zakon.cz/expertni-skupina-s22/expertni-skupina.html>.

⁶¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64 ze dne 29.4. 2010 ve znění opravného usnesení č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-68 ze dne 20.7. 2010.

⁶²⁰ DĚDIČ, J., PIHERA, V. *K teoretické koncepci kapitálových obchodních společností* in LASÁK, J., HAVEL, B. *Kompéndium korporálního práva*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 3 - 9.

4. Návrhy de lege ferenda a možnosti vývoje korporátního práva

4.1. Motivace či sankce členů statutárních orgánů obchodních společností

Ústřední roli obchodních korporací nelze nevidět. Jsou všude a jsou naším oblíbeným prostředkem k vytváření a shromažďování bohatství. Neustále na nás útočí ze všech stran, podporují politické záměry, politické strany, konkrétní politiky, zabývají se veřejnými projekty, výtvarným uměním, sportem všeho druhu a dalšími činnostmi, které jsou jak pozitivní, tak negativní pro lidský rozvoj. Ze zjištěného víme, že korporace je naprostým protikladem „prospěchářského“ jednotlivce, korporace jsou společenství, která do jednotného právního rámce spojují finance, zájmy a jiná aktiva lidí.

Postupem doby dochází jak k zvyšování bohatství obchodních společností, tak i k jejich úpadku.

Otázky jako neúspěšnost obchodních společností, vznik ztrát, nárůst nespokojených věřitelů pak nutně vedou k hledání odpovědnosti, kde zásadní otázkou je, koho hnát k odpovědnosti a za co.

Z popsaných struktur, zjištěných skandálů a nezákonného obohacování se plyne, že ústředními postavami v daném honu jsou členové statutárních orgánů.

Ti jsou zcela jistě v popředí zájmu jak trestních orgánů, tak i množství možností civilních žalob, které vše jsou zřejmé z našeho známého imanentního napětí, jež je obchodní korporaci vlastní.

Otázkou, kterou však třeba si položit v této souvislosti, je efektivnost jejich jednání a z toho plynoucí přístup k jejich osobám, čili jinak řečeno - zda zdůraznit motivační či sankční přístup k jejich osobám či činnosti.

Ze samotného technického uspořádání korporace, kdy je zřejmé, že musí docházet k oddělení vlastnictví a řízení, mj. evidentně vyplývá, že statutární orgány budou vždycky vystaveny nějaké formě odpovědnosti. Je zřejmé, že tato forma odpovědnosti se bude lišit od toho, zda je zde dána možnost uplatňovat pouze uvedené nároky toliko společností, či zda jsou připuštěny i možnosti žalob třetími stranami.

Z mechanismu, který jsme si popsali dříve, vyplývá, že samotné společnosti nemají zájem na rozkrývání negativních jevů v jejich organizacích, třetí osoby pak tuto možnost často nemají, resp. ji mají omezenou, a to buď zákony nebo informační asymetrií.

K hledání způsobů odpovědného fungování a plnění povinností statutárními orgány lze v zásadě užít motivačních či sankčních schémat. Je zřejmé, že vždy je potřeba zejména vyváženého přístupu k plnění práv a povinností a že vždy v situacích skandálů dochází ke zpřísnování právní regulace a naopak „v klidných dobách“ je pak situace taková, že dochází k uvolňování právní regulace.

V dobách po krachu obchodní společnosti Enron se zdálo, že jediným řešením je přijetí poměrně přísného zákona Sarbanes-Oxley, a zdálo se, že být statutárním orgánem je značným rizikem, zkušenosti s žalobami a jejich výsledky, tj. pro třetí osoby, pak o úspěšnosti sankčního přístupu příliš nesvědčí. Samotná právní odpovědnost je jednak problematickým zdrojem motivace a jednak obava z případných soudních sporů může přispět k tomu, že se statutární orgány vyhýbají riziku, které by měly normálně podstoupit.⁶²¹

Co tedy ve skutečnosti statutárním orgánům objektivně hrozí? Z průběhu zkoumání a zjištění stran této práce plyne podle mého názoru, že statutárním orgánům ve skutečnosti hrozí poměrně malé riziko skutečné úhrady škod z vlastních prostředků. Tento závěr lze poměrně spolehlivě opřít o analýzy, které vyplývají z jednotlivých, dříve popsaných zemí a vlastního dopadu příslušných právních úprav.⁶²²

---

⁶²¹ ARMOUR, J., McCAHERY, J. *After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US*. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, s. 345 a násl.
BACHNER, T. *Creditor Protection in Private Companies. Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse*. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, s. 180 a násl.
BOYLE, A.J. *Minority Shareholders' Remedies*. New York, USA: Cambridge University Press, 2002, s. 15 a násl.
EMANUEL, S.L. *Corporations*. 6th edition. New York, USA: Aspen Publishers, 2009, s. 89 a násl.
FANTO, J. A. *Directors' and Officers' Liability*. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009, s. 18 a násl.
HOPT, K.J., TEUBNER, G. *Corporate Governance and Directors' Liabilities. Legal, Economic and Sociological Analyse on Corporate Social Responsibility*. Berlin, New York: de Gruyter, 1984, s. 55 a násl.
KIEFF, F.S., PAREDES, T.A. *Perspectives on Corporate Governance*. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, s. 85 a násl.
MITCHELL, L.E. *Corporate Irresponsibility. America's Newest Export*. USA: R.R. Donnelley & Sons, 2001, s. 56 a násl.
MONTELEONE, J.P., COPE, C.E. *Directors' and Officers' (D&O) Liability: Exposures, Risk Management and Insurance Coverage*. Cincinnati, Ohio, USA: The National Underwriter Company, 2008, s. 11 a násl.
MULHERON, R. *The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, s. 78 a násl.
NEWTON, G.W. *Corporate Bankruptcy. Tools, Strategies, and Alternatives*. New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc., 2003, s. 36 a násl.
PLESSIS, J.J., HARGOVAN, A., BAGARIC, M. *Principles of Contemporary Corporate Governance*. 2nd edition. New York, USA: Cambridge University Press, 2011, s. 299 a násl.
REISBERG, A. *Derivative Actions and Corporate Governance. Theory and Operation*. USA, New York: Oxford University Press, 2007, s. 45 a násl.
SCHNEEMAN, A. *The Law of Corporations and Other Business Organizations*. 3rd edition. New York: West Legal Studies, 2002, s. 78 a násl.
⁶²² BLACK, B., CHEFFINS, B. *Liability Risk for Outside Directors: A Cross-Border Analysis*. Stanford Law School, 2004, John M. Olin Program in Law and Economics, Working Paper No. 2xx.

Z toho ovšem na druhé straně jednak vyplývá, že sankční způsob je doplněním dohledu nad statutárními orgány, a jednak nutnost nějakým způsobem se zamyslet nad tím, jak statutární orgány motivovat k tomu, aby plnily své povinnosti. Je třeba vědět, že můžeme své statutární orgány sice nenávidět, ale současně je také potřebujeme, jelikož bez nich obchodní společnost fungovat nemůže.⁶²³

Samotná motivace člena statutárního orgánu uvnitř existující korporace je samozřejmě možná kombinací zákona a smlouvy. Vedle toho je uvedené možné i pravidly, které s sebou správa a řízení obchodních společností nesou.

V dříve uvedených diskusích byla také často zmiňována otázka důvěry⁶²⁴, a to z různých úhlů pohledu a zejména z hledisek jejího dostatku či nedostatku.

Mám za to, že z hlediska takové instituce jako je obchodní korporace při jejím složení či systému fungování je takto položená otázka zcela zbytečná. Je prostě jasné, že bez elementárního principu důvěry nemohou funkcionáři, kterými jsou statutární orgány, jednoduše vůbec působit. Otázkou spíše je, v tomto kontextu, jak zabezpečit jejich řádné fungování tak, aby nedošlo k zneužití jejich postavení, což je jim stále teorií agentury připisováno.

Z popsaného již víme, že sankční princip sám o sobě není principem ideálním a motivační systém je tedy evidentně obtížně nahraditelný.

Pokusme se tedy místo trestních řízení, trestů všeho druhu, zákazů činností a náhrad škod nastínit motivační možnosti stran členů statutárních orgánů obchodních korporací.

---

⁶²³ ANDERSON, H. *Directors' Personal Liability for Corporate Fault. A Comparative Analysis*. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2008, s. 56 a násl.

BAINBRIDGE, S.M. *Corporate Governance After the Financial Crises*. New York, USA: Oxford University Press, 2012, s. 46 a násl.

KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, s. 58 a násl.

KUHN, A. K. *A Comparative Study of the Law of Corporations: With Particular Reference to the Protection of Creditors and Shareholders*. USA: The Lawbook Exchange, Ltd., 2009, s. 78 a násl.

McCAHERY, J.A., MOERLAND, P., RAAIJMAKERS, T., RENNEBOOG, L. *Corporate Governance Regimes. Convergence and Diversity*. USA, New York: Oxford University Press, 2006, s. 112 a násl.

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. *Understanding Corporate Law*. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, s. 74 a násl.

⁶²⁴ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 15 a násl.

PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. *Návrat právního nihilismu* in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 219 – 222.

PELIKÁNOVÁ, I. *Odpovědnost za škodu: trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku* in *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 15 - 23.

RICHTER, T. *Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu* in *Právní rozhledy* 3/2007, s. 105 – 109.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy* in *Právní rozhledy* 23/2008, s. 845 – 855.

RICHTER, T. *O logice a limitech korporačního práva: srovnávací pohled* in *Právní rozhledy* 1/2009, s. 11 - 20.

Základem motivačního schématu je především důraz na etiku, umožnění mít možnost dostatku informací a z toho plynoucí předvídatelnost v činnosti členů statutárních orgánů. Z podstaty věci, tedy organizace a správy obchodních společností, vyplývá již opakovaně zmíněná informační asymetrie, která může tyto osoby v jejich funkcích svádět k jednání ve svůj prospěch. Je zřejmé, že v situaci, kdy je odděleno řízení a správa společnosti, budou mít někteří vždy informace dříve, než ostatní, a je třeba tedy vytvořit postupy, které by jim zabránily těchto informací zneužít ve svůj prospěch.

Pokud vezmeme možnosti dané motivačním schématem popořádku, tak primární motivací je samozřejmě možno hledat v samotné volbě člena statutárního orgánu. Cílem tohoto procesu je najít jak morálně, tak odborně způsobilou osobu či osoby, které by se daného úkolu mohly zhostiti co nejlépe. Tento způsob však nelze přeceňovat. Výběr kandidátů není totiž neomezený, každý pak prezentuje svůj program k řízení korporace jako nejlepší, omezené jsou také časové možnosti, kdy ti, co rozhodují, často pracují pod tlakem narůstajících úkolů. Důležitá je také skutečnost, že i přes předchozí reference může kandidát selhat, různé osoby mají různou dobu na aklimatizaci a je třeba jim věnovat různou míru pozornosti a monitoringu, což vše přináší další náklady.

Další možností je pak seznámení se s firemní politikou, etickým kodexem, předpisy o nakládání s důvěrnými informacemi a jejich pravidelné prověřování.

Určitou motivační roli rovněž hraje strategie udržení si vlastní pozice.⁶²⁵ Tato metoda funguje na principu určitého zvyku na své postavení a skutečnosti, že vzniká závislost na majetkových vazbách, které z tohoto postavení vznikají. Zjednodušeně řečeno si člen statutárního orgánu zvykne na své postavení i po finanční stránce a naváže na toto postavení i svůj osobní život včetně života rodinného. Výsledkem je pak skutečnost, že na sebe naváže množství povinností a nákladů, které musí pravidelně plnit, a ztráta jeho funkce z možných důvodů porušování jeho povinností by na trhu práce, zejména když se jedná o malý trh, způsobila nezájem o jeho služby, což může a často vede k jeho vlastnímu úpadku.

Kromě uvedeného by členové statutárních orgánů měli minimalizovat obchodní transakce s vlastní společností. I v situaci, kdy budou příslušnými orgány tyto transakce schváleny, nelze očekávat stoprocentní nestrannost, a to ani v případě, že se jedná o bližší či vzdálenější

---

⁶²⁵ EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. *The Economic Structure of Corporate Law*. USA: Harvard University Press, 1991, s. 95 a násl.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 131 a násl.

rodinné příslušníky. Jednoduše řečeno, každá transakce v situaci osoby, jež má spravovat cizí majetek, kterou učiní s uvedenými osobami, je transakcí zpochybňující její nestrannost.

Dalším motivačním prvkem je pak odměna členů těchto orgánů, z nichž kromě základní, dejme tomu paušální, je obzvláště významná ta složka, která motivuje k určitému výsledku. Odměna má v řadě případů rozhodující význam, umožňuje určité osvobození tohoto orgánu od jeho rutinních starostí o živobytí, staví ho do vidiny lepších výsledků za výkon, což též znamená, že se nebude vyhýbat riziku a bude se svým nejlepším svědomím a vědomím činit vše pro zájem korporace, což od něj vlastník očekává, a sám bude na uvedeném dostatečně motivován a nebude nutné jej tak často monitorovat, protože výsledky budou hovořit jednoznačně. Tímto způsobem se také ve velmi krátké době zjistí vhodnost kandidáta na uvedenou funkci, která zejména u produkce, kterou nelze ihned změřit nebo spočítat, vždy trvá po určitou dobu.

S ohledem na popsané, kdy statutární orgán je vystaven značnému riziku a odpovědnosti, lze však stěží souhlasit s tím, že „vhodnější je postavit vzorec kompenzačních motivací na zásadní neplatnosti funkce.“⁶²⁶ Tento pohled považuji za poněkud teoretický a evidentně v praxi obtížně uskutečnitelný, jelikož je obtížné si v praxi představit, jednak že by vůbec funkce, takto závažná, byla nabízena bezplatně, a jednak že by na uvedený výchozí bod uvedené osoby vůbec přistoupily. Tato teorie je jistě lákavá z hlediska konstrukce, která je zastávána – tedy vyjednávání při existenci neúplných smluv – v praxi je ale, podle mého soudu, nepoužitelná a kromě již zmíněné teorie je nutno ji považovat za naivní.

K otázce schématu odměňování je však zřetelně nezbytné transparentní nastavení odsouhlasené příslušnými orgány, což je žádoucí především u obcí, či stanovení odměny v závislosti na vývoji příslušných cenných papírů na trhu. Konečně pak dalším nástrojem kontroly či spíše motivační kontroly je možnost či povinnost zveřejňovat výši odměn v příslušných výkazech, což obzvláště v našich poměrech nevyvolá jistě příliš pozitivní reakce.

Při správě a řízení obchodní korporace by pak jako motivační prvek ke zvýšení efektivity měla sloužit i schopnost diverzifikace odbornosti, kdy by se příslušné orgány měly skládat z členů zastupující jednotlivé odbornosti, které odrážejí potřeby společnosti s ohledem na zaměření její produkce, též s možností racionálně využívat pomoci externích specialistů, s cílem zajistit tak pro společnost nejnovější a nejlepší poznatky, kterých bylo v tom kterém oboru dosaženo.

---

⁶²⁶ HAVEL, B. Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací. Praha: Auditorium, 2010, s. 133.

4.2. Otázka povinného pojištění

V případě, že chce společnost chránit management a i společnost samu o sobě před případnými riziky, není určitě od věci uzavřít pojištění. Pojištění odpovědnosti za škodu je takové pojištění, kterým se zabezpečuje danému subjektu právo, aby pojišťovna za něho uhradila škodu způsobenou jinému v souvislosti s jeho činností nebo vztahem uvedeným v pojistné smlouvě. K základnímu pojištění je také možnost sjednat i různá dodatková pojištění (různorodé - dle nabídky jednotlivých pojišťoven). Jako příklad bychom mohli uvést pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem (škoda způsobená vadným výrobkem, který byl uveden do provozu; také vadné provedení práce), pojištění odpovědnosti za věci převzaté (na movité věci, kterou pojištěný převzal - např. z důvodu provedení objednané činnosti), pojištění odpovědnosti za věci zaměstnanců (na věcech, které si zaměstnanec běžně nosí s sebou do zaměstnání a jsou uloženy na místě, které je k tomu určené), profesní pojištění odpovědnosti (v této kategorii se nacházejí všichni, kterým je povinnost uzavřít pojištění dána přímo zákonem - např. advokát, daňový poradce, architekt apod...), pojištění odpovědnosti za škody způsobené statutárním orgánem (náhrada škody následkem jednání člena představenstva, dozorčí rady nebo jednatele) apod. Právě ono posledně jmenované pojištění je ochranou jak pro manažery, tak i nepřímo pro společnost, a právě takovéto pojištění nabízí v ČR velké množství pojišťoven. V praxi se takovéto pojištění velice často jmenuje „pojištění odpovědnosti manažerů“. V angloamerických zemích je velice častý název „D&O“ což je zkratka ze slov „Directors and Officers Liability“, což znamená „odpovědnost ředitelů a funkcionářů“. Angloamerická úprava tak do pojmu odpovědnost zahrnuje v tomto druhu pojištění všechny osoby, které mají řídicí a kontrolní pravomoci ve vztahu ke společnosti.⁶²⁷

Takováto pojištění zpravidla pokryjí nejen vzniklou škodu, ale i související náklady, jako je například právní zastoupení apod. Za nutné považuji zmínit také to, že dané pojištění nekryje škodu, kterou statutární orgán způsobil úmyslně. V takovém případě bude statutární orgán povinen nejen škodu nahradit, ale vzniká zde i otázka případné odpovědnosti podle trestního práva.

Je také velmi důležité důkladně prostudovat pojistné podmínky týkající se výluk z pojištění.

---

⁶²⁷ WILD, C., WEINSTEIN, S. *Smith and Keenan's Company Law*. 15th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, s. 155 a násl.

Statutární orgán se může nechat pojistit pro případ investic s nepříznivým finančním výsledkem pro společnost, pro případ porušení povinnosti mlčenlivosti, zákazu konkurence, péče řádného hospodáře, při porušení povinnosti jednat v souladu se zájmy společnosti, porušení povinnosti vyplývající se smlouvy o výkonu funkce, poškození dobrého jména společnosti, v případě nesprávného či neprůkazného vedení účetnictví společnosti apod.

Členové statutárních orgánů nesou odpovědnost vůči společnosti, věřitelům, zaměstnancům, státu, akcionářům u akciových společnostích a společníkům u společností s ručením omezeným a také vůči třetím osobám.

U jednotlivých pojišťoven funguje úzus, že v případě zájmu o uzavření pojištění odpovědnosti manažerů vyplňuje statutární orgán dotazník pojišťovny. Většinou se dotazují na základní údaje o společnosti (jméno, sídlo, IČO apod.). Dále se pojišťovací instituty zajímají o zahraniční investory/aktivity/dceřiné společnosti dané společnosti, zejména v USA a v Kanadě apod. Dále je nutné uvést informace z oblasti účetnictví, hospodářský výsledek za poslední tři roky, celková aktiva společnosti a počet zaměstnanců, je také většinou nutné předložit výroční zprávu společnosti, cash flow za poslední 2 roky a obdobné informace, které by mohly ovlivnit výši pojištění.

Pojistitel pak vychází z výše uvedených informací v dotazníku, který tvoří nedílnou součást pojistné smlouvy. Pojištění se sjednává na dobu určenou ve smlouvě, popř. upravuje způsob její případného prodloužení. Pojistník dále zajistí, aby ho pojištěné osoby a dceřiné společnosti zmocnily jednat jejich jménem při výkonu práv a povinností vyplývajících z pojistné smlouvy. Postoupit práva vyplývající z pojistné smlouvy lze jen s písemným souhlasem pojistitele.

Ostatní podmínky se řídí právním řádem ČR - platnost, účinnost apod., zejména zákonem o pojistné smlouvě samozřejmě, kde jsou také charakterizovány jednotlivé důležité pojmy z oblasti pojišťovnictví.

Považuji také za důležité zmínit to, že pojištěnou osobou není v tomto smyslu auditor, insolvenční správce, likvidátor, věřitelé a osoby v podobném postavení, kteří nebyli zaměstnání společností. Zavedení povinného pojištění by jistě uvolnilo potenciál členů statutárních orgánů, zajistilo by to určitý stupeň jistoty stran náhrady pro poškozené, zejména pak třetí strany a nakonec i jistotu samotné společnosti. I když je zřejmé, že uvedené je pro společnost nákladem, považuji za zcela nedostatečnou míru pojištění u nás oproti jiným, zejména anglosaským zemím, za podstatný nedostatek (ve srovnání např. s úpravou insolvenčního zákona), na straně druhé však chápu (zejména pro neochotu pojišťoven plnit) dosavadní malý rozvoj daného produktu.

4.3. Nutnost prohloubení ručení - rozšíření povinnosti ručení

V dané souvislosti při zkoumání problematiky odpovědnosti je nutné se v této otázce zaměřit na vlastnickou dimenzi v otázce odpovědnosti vůči společnosti.

Jak jsme již viděli v předcházejících částech, otázka odpovědnosti nefunguje sama o sobě, ale je součástí širších společenských vztahů a prolíná se společně s otázkou vlastnictví, jako druhá strana existence tohoto problému. Otázka vlastnictví a obchodních korporací pak spolu rovněž úzce souvisí, jelikož obchodní korporace jsou, jak známo, v určitém směru formou vlastní realizace vlastnických vztahů.

Otázka odpovědnosti ve vztahu k soukromému vlastníku je samozřejmě, jak již bylo naznačeno v předchozích částech, v podstatné míře určována a limitována zmíněnými tržními prostředky a současně též prostředky právní regulace. V popředí této problematiky pak stojí známá diskuse o funkci trhu a nutnosti regulace.

V návaznosti na otázku soukromého vlastnictví se u nás objevily automatické teze o tom, že soukromý vlastník je rovněž i současně vlastníkem odpovědným.

Teprve velké případy korporátních skandálů, které se projevovaly v naší ekonomice v průběhu 90. let, vyvedly tyto naivní představy z konceptu, avšak nezpůsobily takovou katarzi, aby se dospělo k úplnému a konečnému poznání, že otázka odpovědnosti ve vztahu k vlastnictví vyplývá z celkového rámce toho kterého daného prostředí společnosti a že jakýkoliv prvek, který je z tohoto institucionálního prostředí samostatně vyzdvižen a použit jako nosná konstrukce pro ostatní, nemůže způsobovat nic, než evidentní poruchy v rovnováze daného systému. Tento prázáklad nepochopení dané problematiky pak způsobil existenci známých jevů, jako vykrádání obchodních společností, různých forem podvodného a účelového chování a neúcty k právní regulaci, což s určitými obměnami trvá dodnes.⁶²⁸

Otázka zkoumání vlastnické odpovědnosti z hlediska zjišťování konkrétních projevů podnikatelské aktivity má v jednotlivých formách obchodních společností podobu ručení. Z dosavadního výkladu je zřejmé, že jak samotné vlastnické právo jednotlivce, tak i práva více osob sdružených v entitě obchodní korporace v sobě koncentrují značnou sílu směrem k motivaci dosažení cíle těchto podnikatelských subjektů. Z tohoto hlediska je pak ručení jedním z projevů odpovědnosti, které se projevuje v tom, že již zmíněné transakční náklady, které vznikají samozřejmě při vzniku jakéhokoliv druhu škody na úkor té které podnikatelské formy, a které vznikají rovněž jako následky nesprávných rozhodnutí, lze připsat na vrub

---

⁶²⁸ KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 123 a násl. POPPER, K.R. *Otevřená společnost a její nepřátelé I*. Praha: Oikoymenth, 2011, s. 123 a násl.

ručitele, tedy zejména vlastníka nebo osoby v postavení agenturního zástupce. Tento pohled na ručení z hlediska elementárních zásad fungování korporace zcela jasně ukazuje, že otázka ručení a jeho projevů v právní regulaci determinuje výkonnost celého ekonomického systému.

Z tohoto úhlu pohledu je pak třeba se dívat na obchodní korporace, kterým povoluje fungování ten který právní řád, a okamžitě poznáme s určitou rezervou míru ochrany práv minorit.

Jednou z cest *de lege ferenda*, která se logicky nabízí při zlepšení otázek odpovědnosti, je tak otázka prohloubení ručení ve vztahu k podnikatelské odpovědnosti.

Z pohledu na formy obchodních společností je zřejmé, že u některých forem - veřejná obchodní společnost je ručení zásadní - a u ostatních zcela minimální. Takovýto přístup pak samozřejmě umožňuje činnost, která je daleko za hranicí odpovědnosti a která je při využití té správné formy prakticky nepostižitelná, což vede některé autory k názorům na obchodní korporace jako na organizovanou neodpovědnost.⁶²⁹

Nejproblematictější je v této souvislosti otázka společnosti s ručením omezeným, která je poměrně velmi atraktivní a podle nové právní úpravy ještě atraktivnější bude, a to jak z hlediska snadného založení, tak i jejího fungování. Je však třeba vidět, že je postavena na předpokladech, které v praxi často neplatí a jsou jednoduše zneužívány, jelikož společníci, kteří splatili vklady v celé výši, za závazky společnosti již neručí. Toto zjednodušené konstatování pak zcela postačí k tomu, aby obeznámený čtenář pochopil, jaké možnosti tato forma společnosti k vlastnický a podnikatelsky neodpovědnému jednání přímo vybízí. Je evidentní, že zejména ustanovení nové právní úpravy podstatně ulehčí osobám málo majetkově vybaveným k možnosti podnikání, na straně druhé je lze velmi snadno zneužít právě k poškozování třetích osob, zejména věřitelů. Na tom nezmění bohužel ničeho ani ustanovení nové právní úpravy mající být určena ke zvýšené ochraně věřitelů u společností bez základního kapitálu a to, podle mého názoru, s ohledem na konstrukci vyvinění se podle pravidla podnikatelského úsudku, o kterém byla řeč dříve.

Efektivita zvýšení podnikatelské odpovědnosti ve vazbě na otázku ručení jednoznačně spočívá v prohloubení ručení u podnikatelských subjektů. Toho lze dosáhnout různou formou, a to jak ve vztahu k vlastníkům, tak i členům konkrétních statutárních orgánů. Jednou z forem

---

⁶²⁹ BEBCHUK, L.A. *Corporate Law and Economic Analysis*. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, s. 58 a násl.

CLARK, R.C. *Corporate Law*. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, s. 158 a násl.

HURDÍK, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 5 a násl.

KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, s. 123 a násl.

je zvýšení ručení u společnosti s ručením omezeným, např. na násobek členského vkladu, či v případě jeho eliminace zavedení různé hloubky ručení pro jednoho nebo více společníků, kteří jsou v pozici statutárních orgánů a činí elementární rozhodnutí bez nutnosti složitého dokazování a řízení typu piercing the corporate veil. Další možností je zvýšení ručební povinnosti u akciových společností, které, zejména v otázkách systému s rozptýleným vlastnictvím, soustřeďují velké množství kapitálu a tudíž možnosti ambice, a na druhé straně i odpovědnost členů představenstev akciových společností. Uplatnění principu ručení by totiž v této podnikatelské formě nepůsobilo pouze konkrétně a účelově v rámci jednoho podniku, ale mělo by i vliv na koncernové procesy a zvýšilo by odpovědnost těchto seskupení, která jsou často motivována právě ambicemi, jež přesahují schopnosti jednotlivých manažerů. Jeho následkem pak bývá často právě neřízený pád celé takto vytvořené struktury a poškození velkého množství navázaných subjektů, a to jak zaměstnanců, tak věřitelů, kteří často do poslední chvíle netuší ani pravý stav věcí.

4.4. Fungování kapitálového trhu a informační povinnost

Ze zjištěného vývoje práva obchodních společností víme, že právní úprava spoléhající na formální stránku věci, jejíž příkladem bylo opakovaně zmiňované trvání na uvádění výše základního kapitálu jako pojistce a ochraně třetích osob a zejména věřitelů, byla nefunkční iluzí, a to bez ohledu, že ve své podstatě není řešením špatným, spíše by se dalo konstatovat, že je řešením v dnešním světě naivním. Nicméně naivita není metodou, která by někoho od negativních následků uchránila.

Další z cest, jak postupovat ke kultivaci právní úpravy, je zaměřit se na aktivní přístup věřitelů k ochraně jejich majetku a k prevenci omezení rizika ztráty a nedobytnosti jejich pohledávek.

K tomu je však nutno legislativou vytvořit právní a hlavně informační prostor, zvláště v situaci předpokládaného zvýšení významu soukromoprávní regulace za současného snižování hodnoty státního donucení, které v některých úvahách směřuje ve svém důsledku až k popření funkce státu jako garanta práv obyvatelstva a k právnímu nihilismu.

Jestliže tyto nové filozofie a představy stran odpovědnosti vychází z premisy, že nejlépe je vyhnout se ztrátě vlastních prostředků, když si budou potenciální účastníci těchto vztahů zvažovat své riziko sami, musí jim k tomuto zvažování být vůbec dána příležitost, a tato příležitost je dána toliko možností prolomení informační asymetrie, tedy možností získání adekvátních, pravdivých a zejména úplných informací, jinak se systém zhroutí sám na sebe

až příliš snadnou možností využití, či spíše zneužití informací ve svůj prospěch, tak jak jsme byli svědky u celé řady korporátních skandálů nejen u nás, ale i celosvětově.

Ze zkušeností spojených s fungováním obchodních společností je dostatečně známo a doloženo, že zejména kreativita osob za hranicí úpadku v prefabrikování tvrzení, že v úpadku nejsou, a jejich činnost spočívající ve snaze o další ztenčení majetku v neprospěch jejich věřitelů, je takřka neomezená, zejména u osob, které tohoto majetku nabyly metodami, které se tak proslavily v naší zemi, jako kuponovou privatizací či na půjčku pro nedostatek vlastního kapitálu.

Fabrikace těchto pohádkových tvrzení nemá, jak popsáno, mezi, co však mezi má, je stanovení skutečně reálného stavu a hodnoty majetku závazků obchodní korporace, které jsou zjistitelné z jasných ustanovení o účetnictví a účetních výkazů, zejména z výsledovky a rozvahy.

Tyto informace jsou významnou bariérou při ochraně práv třetích osob a je třeba je veřejně poskytnout a zajistit důslednou publikaci uvedených údajů a důrazné sankcionování nesplnění uvedených povinností

4.5. Sblížení či setrvačnost v řízení a správě obchodních společností

Ze zjištěného vývoje organizace řízení a správy obchodních společností plyne, že se tato problematika neustále vyvíjí a není otázkou statickou, ba právě naopak. Řízení a správa obchodních společností je předmětem stálých diskusí a připravovaných nebo probíhajících a nebo rodících se reforem fakticky po celém světě a v podstatě neustále.

Co to způsobuje? Jedná se o vliv dozrívání rozvoje tržních vztahů po éře studené války, důsledek globální ekonomické integrace, rozpad bývalých ekonomických struktur a vznik nových nebo všechny tyto vlivy dohromady? Tato otázka je mimořádně zajímavá a proto se jí v kontextu dané problematiky, jelikož se týká zejména možností dalšího vývoje a zlepšení fungování struktur obchodních společností, budeme v této fázi zabývat.

Z historického vývoje je zřejmé, že odpadla soutěž mezi kapitalismem a komunismem a svět dospěl do fáze privatizace státních organizací a široké deregulace, když ekonomická rozhodnutí činěná dříve státem jsou dnes plně v kompetenci soukromých subjektů.

Zmizením tohoto fenoménu vzájemného boje dvou protikladných společenských systémů nezmizela soutěživost a konkurenční boj, jenom se změnila jeho forma, a naopak se dá konstatovat, že globalizací a rozšířením vzájemného soupeření fakticky po celé planetě tyto jevy tržního hospodářství naopak ještě více vzrostly. Globální ekonomická integrace byla tak

klíčovým faktorem i v systému řízení a správy obchodních společností. Je tomu tak proto, že globalizací a její dynamikou dochází k překonání omezených systémů lokální ekonomiky a nyní dochází ke konkurenci v rámci regionálních hospodářských bloků (zřejmým příkladem je například Evropská unie), kde se jednoduše obchodní dohody produktové, kapitálové a trhy práce rozšiřují a internacionalizují.

Globalizace samozřejmě tedy ovlivňuje systémy fungování řízení a správy obchodních společností, a to zejména ve dvou podstatných směrech. S tím, jak zanikají lokální trhy, zejména trhy produktů, které byly chráněny příslušnými obchodními bariérami, vzniká obava, zda ten který systém správy obchodních společností poskytuje tu správnou ekonomickou výhodu, jelikož stanovená výkonnost se projeví rychleji a je snáze srovnatelná mezi více zeměmi. Za druhé je pak zřejmé, že se nedostatečná výkonnost projeví při této konfrontaci viditelněji a především rychleji.

Vedle toho je třeba vidět i další efekt globalizace, vycházející z tlaku kapitálových trhů na řízení a správu kapitálových společností, který je způsoben nárůstem přeshraničního investování, když zejména v tomto důsledku investoři logicky dávají přednost režimům správy společností, které znají a kterým věří a které jim přinesou zhodnocení jejich investic.

Kromě toho je třeba v otázce fungování řízení a správy obchodních společností mít na paměti i fungování konkrétních politických elit v jednotlivých státech, které samozřejmě z důvodů přežití a zajištění vlastní existence musejí mít zájem na fungování ekonomiky, a to v národním měřítku, a na straně druhé též vzít v úvahu právě zájmy podnikatelů, kteří mají toliko a hlavně zájem o vlastní prospěch. Z uvedeného jasně pak plyne, že zájmy těchto struktur nejsou vždy v souladu, resp. nejsou shodné, a je třeba najít konsensus v otázkách vzájemného působení tak, aby došlo k optimálnímu řízení a správě obchodních společností.

Z již zkoumaného víme, že existují v zásadě dva systémy řízení a správy a to již zmíněný systém anglosaský, resp. angloamerický, a systém evropský neboli kontinentální.⁶³⁰ Jak předchozí, tak i následné kapitoly této práce, tak i zkoumání historické zkušenosti zcela zřejmě ukazují, že žádný systém není zcela významně úspěšný než systém druhý, a nabízí se tedy otázka, kam dál v systémech řízení a správy obchodních společností, zdali zvítězí dosavadní systém dvou hlavních proudů nebo dojde k přiklonění se k jednomu, či druhému, a nebo dojde nejenom k funkčnímu, ale i formálně právnímu sblížení, anebo na straně další

---

⁶³⁰ KLÍROVÁ, J. *Corporate Governance - správa a řízení obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Management Press, 2001, s. 20 a násl.

KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, s. 251 a násl.

RŮČKOVÁ, P. a kol. *Corporate Governance v České republice*. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008, s. 26 a násl.

převází ve správě a řízení obchodních společností stále se opakující rysy, které bychom mohli nazvat setrvačností.

Lze konstatovat, s pravděpodobností hraničící s jistotou, že na elementární úrovni mají oba ekonomické systémy logické podobnosti co do fungování. Je to zřejmé, jelikož smysl a cíl fungování jejich práva je v zásadě shodný, a to zajištění prosperity pro všechny participanty v co nejvyšší míře. Vedle toho logicky musí být kromě funkčních znaků příbuzné, resp. podobné i formální znaky. Například lze vysledovat zcela bezpečně v námi zkoumané problematice, že každý ze systémů činí manažery nějakým způsobem odpovědným za jejich působení ve firmě.

Co tedy bude v budoucnu hlavní hybnou silou - sblížování či setrvačnost? Na to jsou v teorii poměrně rozličné názory. Někteří odborníci tvrdí, že globalizace již způsobila sblížování nejenom funkcí, ale i forem řízení a správy obchodních společností, a argumentují pro případný vznik celosvětového systému správy obchodních společností, který by byl jednotný z funkčního hlediska navzdory přetrvávajícím formálním rozdílům.⁶³¹

Jiní naopak zdůrazňují teorii závislosti na zvolené cestě - *path dependence* – a jsou skeptičtí v tom směru, že by se řízení a správa obchodních společností v daných systémech sblížily.

Teorie závislosti na zvolené cestě je vysvětlována principem setrvačnosti s tím, že se vychází z principu, že zachování vytvořených struktur (které bychom dnes již s ohledem na stav poznání našeho vývoje nevytvářeli) je efektivnější, než náklady na rozbití těchto modelů a struktur, jelikož by tyto náklady mohly překročit cenu modelu nového. Logikou této setrvačnosti se pak vysvětluje, že některé struktury se sblíží, jiné se mění pomalu a dokonce některé z nich se nemění vůbec.

Tato teorie může mít z hlediska vývoje určité opodstatnění, jelikož se jí dají právě vysvětlit stále existující rozdíly mezi dvěma hlavními systémy. Je totiž zřejmé, že organizace jako obchodní společnost je jednak organizována, řízena a spravována její strukturou, a jednak určitými, zákonem stanovenými, pravidly. To obojí způsobuje určitou komplikaci v řízení, protože nemusí být nutně v každý okamžik ve zřejmém souladu, a nastupuje setrvačnost řízená samospádem organizace té které společnosti bez ohledu na to, jaká jsou pravidla. Na straně druhé však při nepříznivých hospodářských podmínkách a při nesprávném způsobu

---

⁶³¹ GORDON, J.N., ROE, M.J. *Convergence and Persistence in Corporate*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 114 a násl.

řízení manažerů velmi rychle dojde při logice setrvačnosti ke ztrátám, které mohou ohrožovat samu podstatu daného systému.

Jaký je tedy závěr? Dochází ke sblížení anebo se projevuje v systému setrvačnost fungování jednotlivých prvků bez bližší potřeby integrace?

Lze konstatovat, že i když tato otázka může působit na první pohled akademicky, má na naše zkoumání velký význam, protože, jak lze pochopit z již podaného, systémy řízení a správy obchodních společností se vzájemně v důsledku globalizace ovlivňují. Domnívám se, že lze bez širších sporů konstatovat, že se systémy řízení a správy do značné míry sblížily. Toto sblížení se, podle mého názoru, nemusí projevovat ve formálně právním vyjádření shodných právních pravidel, ale podstatná je funkčnost a výsledek. Proto se tento konsensus dá nazvat konsensem politickým, nebo ještě spíše ideologickým, než konsensem normativním. Základem tohoto konsensu je již zmíněná shoda plynoucí z řešení teorie agentury, a to shoda spočívající v tom, že manažeři by měli jednat výlučně v ekonomickém zájmu svých vlastníků.⁶³²

Vedle toho, že je zřejmé, že proti sobě působí vzájemné síly sblížování a síly setrvačnosti a že dochází k funkčnímu sblížení, je však rovněž možno, s pravděpodobností hraničící s jistotou, konstatovat, že k nějakému jednotnému celosvětovému kodexu v systému řízení a správy obchodních společností nedojde a logicky ani dojít nemůže. Je to vidět nejenom na vývoji v USA, kde jsou právní úpravy rozdrobeny, tak i na vývoji v oblasti Evropské unie, a koneckonců to dokládá i popsaná snaha o vytváření kodexů corporate governance jako předpisů nižší právní síly, než jsou zákony. Jak z množství, tak i z jednotlivých druhů a typů těchto předpisů plyne, že dojde k zachování dosavadních struktur, což koneckonců nebude na škodu, jelikož přes dynamiku vývoje není inteligentní měnit funkční struktury.⁶³³

---

⁶³² MACLEOD, S. *Global Governance and Quest for Justice*. Volume II.: Corporate Governance. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, s. 1 a násl.

⁶³³ DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, s. 18.

DINE, J., KOUTSIAS, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Palgrave Macmillan, 2009, s. 150 a násl.

GORDON, J.N., ROE, M.J. *Convergence and Persistence in Corporate*. New York: Cambridge University Press, 2004, s. 128 a násl.

KRAAKMAN, R. a kol. *The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach*. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, s. 55 a násl.

OTTLEY, M. *Company Law*. 7th edition. New York, USA: Routledge, 2011, s. 31 - 59.

TAYLOR, C. *Company Law*. 1st edition. Harlow, Essen, England: Pearson Education Limited, 2009, s. 23 a násl.

4.6. Renaissance corporate governance nebo soumrak práva obchodních společností

Konečným výstupem rozboru problematiky v této části práce by měla být, podle mého soudu, v otázce perspektiv vývoje řízení a správy obchodních společností nalezena odpověď na otázku, která logicky vyplývá z již popsaného - jaký model řízení a správy by byl pro nás ideální. Byl by to model rozptýleného vlastnictví s problematickými manažery anebo vlastnictví koncentrovaného, tak jak je předvedeno v kontinentálním systému řízení a správy, anebo by to byl model třetí, nějaký hybrid, který by byl vytvořen jako mezi systém z jednoho do druhého anebo obráceně z druhého do prvního. Co je vlastně hlavním problémem sbližování či setrvání na zvolené cestě tak, jak byly definovány výše? Odpověď na tuto otázku, z logiky věci, není jednoduchá a není a ani nemůže být jednoznačná, jelikož je ve hře příliš mnoho vzájemně protichůdných zájmů a rovnováha tak, jak vyplývá z našeho výkladu v části 1. a 2., nemůže být jinak než křehká. Je třeba si tedy v této úvaze vypomoci, co je hlavním posláním korporací. Stejně tak, jako tomu bylo v minulosti, je to základní princip, proč obchodní společnosti vznikaly a vznikají, a tím je akumulace kapitálu s úmyslem vložit jej do efektivních struktur, než by fungovaly jako kapitály jednotlivé. Tím začíná známý problém konfliktu mezi vlastníky a manažery a v důsledku vzniku kapitálového trhu a dalších orgánů umožňuje rozvoj kapitalistické formy podnikání jako takové.

Velice důležitým momentem v perspektivách vývoje řízení a správy je otázka, jak kontrolovat z hlediska mocenských zájmů státní mašinerie soukromé společnosti a směřovat je tam, kde je žádoucí. Poměrně často využívaným řešením je především otázka daňová, kdy stát prostřednictvím různě stanovených sazeb preferuje ty které formy korporací.

Další otázkou, kterou je třeba upravit, je třeba vidět v tom, že činnost obchodních společností je závislá a přímo vyplývá z již zmíněných trhů produktových práce a kapitálu, které z druhé strany zase tyto společnosti omezují. Vnitřní napětí plynoucí z teorie agentury lze překonat v případě chtivých manažerů právní regulací. Funkci regulátora kapitálového trhu vykonávají zejména burzy a různé komise pro cenné papíry. Jejich opatření jsou pak logicky zaměřena na zvýšení schopnosti prohlédnout smysl jednotlivých transakcí, tedy jinak řečeno na jejich transparentnosti a na předložení zveřejňování příslušných dokumentů v různých formách informačních médií, jako jsou obchodní rejstříky a různé podnikatelské výkazy a zprávy.

Vedle toho je dalším zdrojem vývoje ovlivňování vnitřních struktur řízení a správy, které jsou pak zase zpětně určujícími faktory pro fungování trhů. Výkonnost mechanismů kontroly a vlastnického dohledu při respektování zájmů všech subjektů je důležitým momentem

k zabránění defraudací a z toho vzniklých ztrát ve společnostech. Tento systém vnitřní správy samozřejmě doplňuje i odpovědnostní princip, který je nezbytnou součástí fungování tohoto mechanismu. Je třeba věc shrnout tak, že vliv na obchodní společnosti mají v zásadě tržní a netržní principy, tedy jednak trhy, a to kapitálu, práce a produktů, a jednak netržní, tedy regulace, a to systémem jak vnitřní správy zajišťující kontrolu vlastníkům k překonání problematiky agentury, tak další, která by se dala nazvat vnější, a to již zmíněný odpovědnostní princip. Jak dále uvidíme, tento odpovědnostní princip je postaven na právech a jím odpovídajících povinnostech a z toho plynoucím následkům, které jsou právě důsledkem tohoto odpovědnostního principu. Těmto částem dané problematiky jsou věnovány části 3., 4., 5. a 7. této práce.

Další možností vývoje je pak otázka zvýšení ochrany práv slabších tím způsobem, že se do právní regulace zavedou prvky soudního rozhodování charakteristické proto, aby došlo k pružnější možnosti zásahu soudů v případě potřeby ochrany práv. Takovýto systém, kde by pojetí spravedlnosti předcházelo právnímu formalismu, lze vysledovat v anglosaském způsobu fungování soudního systému. Na straně druhé však není od věci námitka, jak by uvedená možnost, sama o sobě, kdyby byla vložena do rukou post-komunistické justice v našem právním prostředí, skutečně a reálně dopadla. Konečně je pak potřeba připomenout, že lze využít i systému fungování pravidel dobrých mravů a poctivého obchodního jednání. Elementární pravidla příslušných aktérů jsou známa a upravena prostřednictvím právních předpisů a různých, již zmíněných, etických kodexů. V závěru je třeba konstatovat, že se nejedná v případě přijetí toho či kterého systému či vytvoření systému nového, toliko o historický a politický vývoj, ale že se též jedná o otázku postojů a morálních ekonomických a politických hodnot těch uživatelů toho kterého právního systému. Proto lze říci, že pravděpodobnost existence dvou systémů tak, jak byly výše analyzovány, v budoucnu přetrvá a že vzájemně dojde k obohacení o jednotlivé funkční prvky, které vyplývají z efektivity konkrétního systému. Otázka však bude, zda půjde o vývoj ve stylu transplantátů z jednoho systému do druhého bez bližšího odůvodňování, což by mělo spíše negativní následky, anebo o postup pečlivých analýz a z toho plynoucích možností zlepšení právního řádu. V tomto směru je situace dosud nejasná, protože se na jedné straně objevují prvky, které jsou implantovány z právního systému toho kterého systému do druhého a jsou logické a mohou být funkční, jako je například otázka přesnějšího vymezení vztahů rizika, podnikatelského

úsudku a odpovědnosti, a na straně druhé kontroverzní ustanovení, jako je třeba vymizení základního kapitálu k ochraně věřitelů dlužníka.⁶³⁴

---

⁶³⁴ COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, s. 79 a násl.

GRANDORI, A. *Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms.* New York, USA: Oxford University Press, 2004, s. 318 a násl.

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. *Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons.* Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, s. 415 a násl.

SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2010.

SOJKA, M. *Kdo byl kdo – světoví a čeští ekonomové.* Praha: Libri, 2002.

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability.* 3rd edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, s. 337 a násl.

WILLIAMSON, O.E. *THE MECHANISMS OF GOVERNANCE.* New York: Oxford University Press, Inc., 1996, s. 349 a násl.

Závěr

Obchodní společnosti jsou ukázkou jednoho z nejvýznamnějších a také nejúspěšnějších fenoménů lidské spolupráce v naší historii. Na straně druhé jsou však, již ze své postaty, v zásadě trvalým zdrojem vnitřních a vnějších konfliktů, které jsou jim již z hlediska jejich postavení, organizace a fungování zcela jednoznačně vlastní. Otázka řešení těchto konfliktů je pak tématem, jež trvale zaměstnává všechny odborníky, teoretiky i praktiky, kteří se uvedenou problematikou zabývají.

Složitost mechanismu organizace obchodní společnosti ukazuje jak rozsáhlé možnosti těchto konfliktů, tak i možnosti jejich řešení. Z dosavadního vývoje je zřejmé, že se historicky objevují v zásadě dva typy schémat, která by se dala nazvat jednak přísně regulačními a jednak regulačně umírněnými či regulačně méně progresivními. Z dosavadního vývoje také vyplývá, že dochází ke kyvadlovému pohybu vždy s pohybem na jednu či druhou stranu, ve prospěch jedné nebo druhé koncepce, ke kterým dochází v zásadě periodicky, a to vždy v období relativního klidu při fungování obchodních společností, a v období masivních opatření ve směru regulace, která přicházejí vždy po korporátních skandálech.

V dané problematice je třeba si zejména uvědomit, a daná práce se snažila uvedené nejenom ukázat, ale i analyzovat s možnostmi dalšího vývoje, že nejpodstatnější v otázce obchodních společností je rovnováha. Rovnováhou je pak chápat vyváženost mezi právy, povinnostmi a zejména odpovědností jednotlivých účastníků, kteří se v daném spektru vztahu pohybují. Bez ohledu na boj různých koncepcí, a to jak liberálních, tak přísně regulačních, totiž vztahy mezi dlužníky a věřiteli, mezi členy statutárních orgánů, společníky, věřiteli, zaměstnanci a dalšími vždy zůstanou vztahy, jimž jsou obsahově vlastní práva a povinnosti. Tato práva a povinnosti však musí být z hlediska jak organizace, tak i smyslu fungování obchodních společností v již zmíněném vyváženém vztahu, jinak se systém nutně musí zhroutit sám do sebe. Spojovacím článkem těchto vztahů pak musí být mimo jiné i otázka odpovědnosti a odpovědnost členů statutárních orgánů korporací je třeba v tomto směru považovat za klíčovou, a to, což je zřejmé, nejenom z hlediska jejich postavení, teorie agentury, ale i možností, které jsou jim formou organizace obchodní společnosti, a to jak pozitivně, tak i negativně dány.

Ústřední role členů statutárních orgánů obchodních korporací je zcela zřejmá a jsou v tom, co produkují, zcela jistě nezastupitelní. Proto je nezbytné jejich postavení, fungování, právům a povinnostem včetně otázky odpovědnosti, věnovat zásadní pozornost.

Otázka zkoumání odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností nebyla v minulosti v centru pozornosti odborníků na danou problematiku nebo byla zkoumána v jiných souvislostech a schématech, než tomu bude, podle mého soudu, již nadále.

Podle mého názoru, v návaznosti nejenom na novou právní úpravu, ale též v kontextu s odlišným pojetím aktivní odpovědnosti, dynamickým rozvojem řízení a správy obchodních společností, možnostmi, které nám obchodní společnosti nadále budou skýtat, vznikem a fungováním globálního trhu a různých druhů a typů společenství a organizací volných pásem obchodu, se uvedené téma nutně musí stát nejen nanejvýš aktuálním, ale dokonce i jedním z ústředních témat práva obchodních společností.

Signály, že uvedený názor odpovídá realitě, se již objevují, a to zejména v kontextu, dle mého soudu, logického názoru o nezbytnosti propojení práva obchodního s právem insolvenčním, čemuž tak dříve jednoznačně nebylo. V kontextu zkoumání obchodních společností v úpadku s obchodními společnostmi, které v úpadku nejsou, a srovnání jejich fungování se totiž nutně musí narazit na metody a způsoby fungování jejich statutárních orgánů. Musí se totiž začít zjišťovat, i když je zřejmé, že je tak pod tlakem poškozených stran, které z insolvenčních řízení zpravidla obdrží minimální plnění, jak mají statutární orgány pracovat, jaký je vliv jejich úsudku, rizika a okolních skutečností na pozitivní či negativní výsledky obchodních společností, na které čekají netrpělivě nejenom jejich vlastníci, ale i jejich věřitelé. Preventivní účinek takovýchto zjištění je zcela bezpečně nezastupitelný. Kdo by nechtěl vědět, proč úspěšná společnost zmizela v propadlišti úpadku, co jí k tomu dovedlo, jakých se dopustila omylů a pochybení. To všechno jsou velmi cenné zdroje, které slouží jako inspirace ke zlepšení systému správy a řízení obchodních společností a vypracování efektivního systému odpovědnosti členů statutárních orgánů. Bude tedy třeba vypracovat jednak standardy jednání, jednak obsahově naplnit pojmy, které jsou svým zákonným popisem neúplné, a dále bude třeba vytvořit teoretické koncepty pro fungování daného systému pro potřeby praxe společně s nutností judikatorní.

To vše jsou jasné, zřetelné a konkrétní výzvy, které na právo obchodních společností v naší republice v budoucnu již netrpělivě čekají.

Diskuse o podstatě a fungování korporátního práva, která se rozhořela v souvislosti s připravovanými změnami v soukromém právu, kdy byl převážně dáván prostor pro masivní kampaň právně ekonomických vědců naší provenience, kteří inspirováni teoretickou koncepcí ekonomické analýzy práva vydávali své úvahy za modernizaci obchodního práva, je ukázkou reakcí na uvedené výzvy.

Co ale s problémem korporátních skandálů, které se v historii obchodních společností objevují poměrně periodicky a které úspěšnost nejen uvedených metod, ale i samotný model obchodních společností logicky zpochybňují? Lze si položit otázku, proč tomu tak je a jaký princip by tomu měl převládat při odpovědnosti členů statutárních orgánů a organizací a fungování obchodních společností vůbec. Má převládat organizační nebo ekonomický nebo právní princip a jaký má být dále výstup pro zvýšení úspěšnosti a minimalizaci ztrát ke škodě všech účastníků daného procesu? Co tedy bude dál, ponechat situaci tak, jak je nebo dát přednost trhům nebo zákonům, ponechat instituty neplatnosti nebo je nahradit principem čistě odpovědnostním, či nějakým hybridem, byť i na přechodnou dobu, nebo zvolit kombinaci myslitelných opatření k zajištění odpovědnosti členů statutárních orgánů společností? Jak vyladit obtížně vyladitelné protichůdné postupy, instinkty a zájmy - pravidlo podnikatelského úsudku, nutnost zbavení oportunistického chování člena statutárního orgánu, motivace - a současně zabránit znehodnocení investic, které v důsledku vede k poškození všech účastníků daného procesu? Uvedenou problematikou se disertační práce podrobně zabývá s následnými možnostmi budoucího vývoje a návrhů de lege ferenda.

Institut propojení korporátního práva s insolvenčním právem je tak nutno považovat za jednu z možností ukázky postupů k řešení daných úkolů, která je zcela nezbytná, a nelze již nadále tyto dvě disciplíny striktně oddělovat, a to s ohledem na to, co již bylo popsáno zejména po obsahové, inspirační a metodické stránce.

To, že se objevují dva hlavní směry teorií týkajících se obchodních společností souvisejících i s odpovědností statutárních orgánů, není náhodou. Tato problematika a výsledky se neprojevuje totiž toliko v právu obchodních společností, ale prochází středem problematiky práva vůbec, jelikož (pomiňme dva hlavní právní systémy a to kontinentálně-evropský a angloamerický) je třeba vzít v úvahu ještě rozdělení na právo veřejné a soukromé a z toho všeho plynoucí vzájemné potýkání a střety. Z uvedeného vyplývá, že jsou dva hlavní směry, a to, že se na společnosti pohlíží jako na instituci vytvořenou zákonem, která odpovídá ideji korporace, a druhý směr, který zdůrazňuje soukromoprávní povahu kapitálových společností, jejich smluvní podstatu a nezávislost na státu, a z toho samozřejmě plynou i odlišné pohledy na odpovědnost členů jejich statutárních orgánů.

Z popsaného a ze zjištěného vývoje plyne, že v otázce jednotnosti korporátního práva není nutné si nic namlouvat, korporátní právo jednotné ani z logiky věci být nemůže, má totiž zásadní kritický moment, kterým je otázka, zda a jak lze překonat rozpor mezi ochranou společnosti a jejich vlastníků a nároky třetích osob, které vstupují do těchto struktur

zprostředkovaně, tedy zejména věřitelů, a jak řešit otázku stavby odpovědnosti členů orgánů společnosti.

Nová právní úprava jde zřetelně cestou ochrany transakcí společnosti a právní jistoty nabyvatelů. Konstrukce negace neplatnosti na úkor třetích osob ve vztahu k těmto firmám je založením nikoliv šťastnou metodou, jelikož není metodou systémovou, ale zjevně zájmovou a účelovou, která dokonce neobstojí ani v rovině vlastní argumentace a k odůvodnění účelu, ke kterému je užívána. Odpovědnostní systém tak, jak je novou právní úpravou koncipován, není v daném případě dostatečným řešením a jediné teorie neplatnosti ex lege je dostatečnou zábranou k tomu, aby se členové statutárních orgánů uvedených jednání nedopouštěli. Uvedené nevyvrátí ani naivní úvahy právně ekonomických vědců o kultivaci našeho právního prostředí ani, konstrukce o destruktivním působení právních norem.

Aktuálnost problematiky odpovědnosti členů statutárních orgánů naléhavě zvyšuje nová právní úprava korporátního práva v ČR, která sice nejde cestou absolutní negace dosud v korporátním právu dosaženého, ale současně podstatným způsobem mění povahu právní regulace ústupem od neplatnosti či neúčinnosti a novým pojetím právní odpovědnosti. Odůvodnění, které přitom používá, však podle mého soudu není dostatečné k tomu, aby z právního řádu byly odstraněny nástroje k tomu, aby bylo zabráněno negativním jevům. Tyto skutečnosti však v budoucnu v krátké době zcela jistě odhalí a prověří aplikační proces nové právní úpravy.

Analýza a celostní pohled na problematiku odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností v návaznosti na kontext významných zahraničních právních úprav a nezbytných ekonomických provázaností byla smyslem mé disertační práce se současnou snahou zabývat se nutnými složkami dané problematiky a s možnostmi výstupu de lege ferenda pro praktické použití k vyváženosti daných vztahů, ale i s výhledem předpovědi dalších možností vývoje korporátního práva v budoucnosti.

Seznam knižních publikací

A Dictionary of Business and Management. 5th edition. USA, New York: Oxford University Press, 2009, ISBN 978-0-19-923489-9

ADLER, B.E., BAIRD, D.G., JACKSON, T.H. Bankruptcy. Cases, Problems, and Materials. 4th edition. USA, New York: Foundation Press, 2007, ISBN 978-1-58778-757-7

ALCHIAN, A. A. Volume 1. Choice and Cost under Uncertainty. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2006, ISBN 978-0-86597-632-0 (0-86597-633-7; 978-0-86597-633-7; 0-86597-633-3)

ALCHIAN, A. A. Volume 2. Property Rights and Economic Behaviour. USA, Indiana, Indianapolis: Liberty Fund, Inc., 2006, ISBN 978-0-86597-634-4 (0-86597-634-I; 978-0-86597-635-I; 0-86597-635-X)

ALDERMAN, Jr., Esq., M.H. Business Reorganizations for Business Leaders, Accountants and Lawyers. Chapter 11. Denver, Colorado: Outskirts Press, Inc., 2006, ISBN-10: 1-59800-413-1 (ISBN-13: 978-1-59800-413-7)

ANDENAS, M., WOOLDRIDGE, F. European Comparative Company Law. 1. vydání. New York, USA: Cambridge University Press., 2009, ISBN 978-0-521-84219-8

ANDERSON, H. Directors' Personal Liability for Corporate Fault. A Comparative Analysis. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2008, ISBN 978-90-411-2674-0

ANDERSON, R.A., FOX, I., TWOMEY, D.P. Business Law. UCC Comprehensive Volume. Revised Edition. Textbook Series. Ohio: South-Western Publishing Co., 1987, ISBN: 0-538-12680-9

ANTALOVÁ, B. Problém zapříčinenia v rímskom klasickom práve. Úvahy o occidere a mortis causam praestare podia legis Aquiliae. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Šafárika v Košiciach, 2004

ARMOUR, J., BENNETT, H. Vulnerable Transactions in Corporate Insolvency. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2003, ISBN 1-84113-347-7

ARMOUR, J., McCAHERY, J. After Enron Improving Corporate Law and Modernising Securities Regulation in Europe and the US. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 2006, ISBN13: 978-1-84113-531-1 (ISBN10: 1-84113-531-3)

BACHNER, T. Creditor Protection in Private Companies. Anglo-German Perspectives for a European Legal Discourse. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, ISBN 978-0-521-89538-5

BAINBRIDGE, S.M. Corporate Law. 2nd edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2009, ISBN 978-1-59941-362-4

BAINBRIDGE, S.M. Corporate Governance After the Financial Crises. New York, USA: Oxford University Press, 2012, ISBN 978-0-19-977242-1

BAINBRIDGE, S.M. Corporation Law and Economics. 1. vydání. New York, USA: Foundation Press, 2002, ISBN 1587781409 (978-1587781407)

BAINBRIDGE, S.M. The Complete Guide to Sarbanes-Oxley: Understanding How To Sarbanes-Oxley Affects Your Business. Avon, Massachusetts, USA: Adams Media, 2007, ISBN 1-59869-267-4 (978-1-59869-267-9)

BAINBRIDGE, S.M. The New Corporate Governance in Theory and Practice. New York: OXFORD University Press, Inc., 2008, ISBN 978-0-19-533750-1

BAIRD, D.G. The Elements of Bankruptcy. 4th Edition. New York: FOUNDATION PRESS, 2006, ISBN-13: 978-1-59941-062-3 (ISBN-10: 1-59941-062-1)

BAUMAN, J.D. Corporations and other Business Associations Statutes, Rules and Forms. 2010 edition. Fagan, Minnesota, USA: Thomson Reuters, 2010, ISBN 978-0-314-26185-4

BEBCHUK, L.A. Corporate Law and Economic Analysis. New York, USA: Cambridge University Press, 1990, ISBN 0-521-36054-4

BERLE, A.A., MEANS, G.C. The Modern Corporation & Private Property. 10th edition. New Brunswick, New Jersey, USA: Transactions Publisher, 2009, ISBN 0-88738-887-6 (ISBN 978-0-88738-887-3)

BLACK, B., KRAAKMAN, R. A Self-Enforcing Model of Corporate Law, 109 Harvard Law Review 1911, 1996

BLACK, B., KRAAKMAN, R., TARASSOVA, A. Russian Privatization and Corporate Governance: What Went Wrong? 52 Stanford Law Review 1731, 2000

BLACK, J., HASHIMZADE, N., MYLES, G. A Dictionary of Economics. 3rd edition. USA, New York: Oxford University Press, 2009, ISBN 978-0-19-923704-3

BLAIR, M.M. Ownership and Control. Rethinking Corporate Governance for the Twenty-First Century. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1995, ISBN 0-8157-0948-X (ISBN 0-8157-0947-1)

BLOCK, D.J., BARTON, N.E., RADIN, S.A. The Business Judgement Rule: Fiduciary Duties of Corporate Directors. New York, USA: Aspen Law & Business, 1989, ISBN 0130920819 (978-0130920812)

BLOWFIELD, M., MURRAY, A. Corporate responsibility a critical introduction. New York: OXFORD University Press Inc., 2008, ISBN 978-0-19-920909-5

BREJCHA, A. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2000, ISBN 80-85963-92-2

BRODEC, J. Proniknutí přes hradbu subjektivity právnické osoby a některé otázky mezinárodního práva soukromého, in Paukerová, M., Tomášek, M. op. Cit. Sub 26, s. 200

BROWN, M.M. Fiduciary Duties of Directors of Financially Troubled Companies: When and How Do the Rules Change?, USA, 1991

BRÜGGEMEIER, G. Modernising Civil Liability Law in Europe, China, Brazil and Russia. Texts and Commentaries. New York, USA: Oxford University Press, 2011, ISBN 978-1-107-00779-6

BOGUSZAK, J., ČAPEK, J., GERLOCH, A. Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-030-0

BOHÁČEK, M. Základy amerického obchodního práva. 1. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, ISBN 978-80-7201-685-3

BOLTON, P., DEWATRIPONT, M. Contract Theory. USA: Massachusetts Institute of Technology, 2005, ISBN 978-0-262-02576-8 (0-262-02576-0)

BOROVSKÝ, J. HOLUB, M. Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu. 2. aktualizované vydání, Linde Praha a.s., 1997

BOYLE, A.J. Minority Shareholders' Remedies. New York, USA: Cambridge University Press, 2002, ISBN 978-0-521-79106-9 (978-0-521-16945-5)

CAHN A., DONALD D.C. Comparative Company Law. Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the USA. 1. vydání. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-0-521-76873-3 (978-0-521-14379-0)

CARNEGIE, A. The Autobiography of Andrew Carnegie and the Gospel of Wealth. 1st edition. New York, USA: Signet Classics, 2009, ISBN 0-451-53038-1

CAROLL, G.R., TEECE D.J. Firms, Markets, and Hierarchy. The Transaction Cost Economics Perspective. New York, USA: Oxford University Press, 1999, ISBN 02-19-511951-7

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., SOLNAR, V., VANDUCHOVÁ, M. Systém českého trestního práva. Praha: Novatrix, 2009, ISBN 978-80-254-4033-9

CLARK, R. C. Firemní právo. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1992, ISBN 80-85605-16-3
CLARK, R.C. Corporate Law. 12th edition. USA: Aspen Law & Business, 1986, ISBN 0-316-144940

CLARKE, T. International Corporate Governance. 1st edition. Abingdon, Great Britain: Routledge, 2007, ISBN 0-415-32309-6 (ISBN 0-415-32310-X; ISBN 0-203-30072-6; ISBN 978-0-415-32309-3; ISBN 978-0-415-32310-9; ISBN 978-0-203-30072-5)

CLARKE, T. Theories of Corporate Governance. The Philosophical Foundations of Corporate Governance. 1st edition. Abingdon, United Kingdom: Routledge, 2007, ISBN 0-415-32308-8 (ISBN 0-415-32307-X; ISBN 978-0-415-32308-6; ISBN 978-0-415-32307-9)

COASE, R.H. *The Firm, the Market and the Law*. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, ISBN 0-226-11101-6

COFFEE Jr., J.C. *Gatekeepers: The Professions and Corporate Governance*. New York: OXFORD University Press Inc., 2006, ISBN 0-19-928809-7/978-0-19-928809-0

COLLEY Jr., J.L. *What is Corporate Governance?* 1st edition. USA: The McGraw Hill Companies, 2005, ISBN 0-07-144448-3

COOTER, R., ULEN, T. *Law & Economics*. Sixth edition. Boston, USA: Pearson Education Inc., 2010, ISBN 0-13-254065-7 (978-0-13-254065-0)

COX, J., D., HAZEN, T., L. *Corporations*. New York: Aspen, 2003

CROSSAN, K. *The Theory of the Firm and Corporate Governance*. Saarbrücken, Germany: Lambert Academic Publishing AG & Co. KG, 2010, ISBN 978-3-8383-4774-5

CSACH, K. in *Vybrané otázky zodpovednosti za škodu spôsobenou nesprávným profesným postupom*, Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Sborník 2010, str. 35 a násl.

CSACH, K. *Zodpovednost auditorov v práve obchodných spoločností – súčasný stav a európske inšpirácie* in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

CYERT, R.M., MARCH, J.G. *A Behavioral Theory of the Firm*. 2nd edition. Oxford, United Kingdom: Blackwell Publisher Ltd., 2001, ISBN 0-631-17451-6

ČERNÁ, S. (autor kapitoly). *Akciová spoločnosť*. [Public Limited Company]. In PLIVA, S. a kol. *Zmeny v obchodnom práve*. 1. vyd. Orac - studijní texty. Praha: Orac, 2001

ČERNÁ, S. *Lze prolomit hranice majetkové samostatnosti obchodní společnosti?* In Pauknerová, M., Tomášek, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 44

ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. 3. *Akciová společnost*. 1. vydání. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2006, s. 241

ČERNÁ, S. *Obchodní právo*. *Akciová společnost*. 3. díl. Praha: ASPI, 2006, ISBN 80-7357-164-1

DAUNER-LIEB, B. *Die Existenzvernichtungshaftung als deliktische Innenhaftung gemäss § 826 BGB (Besprechung der Entscheidung BGH)*. DStR, 2007, 1586 (TRIHOTEL), ZGR, 2008, č. 1.

DAVIES, P.L. *Gower and Davies' Principles of Modern Company Law*. 7th edition. London, United Kingdom: Sweet & Maxwell, 2003, ISBN 9780421949003

- DAVIES, P. Introduction to Company Law. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-960132-5 (978-0-19-920776-3)
- DELLINGER, M. Vorstands und Geschäftsführerhaftung im Insolvenzfall. Wien, Österreich: 1991, ISBN 3700701411, 9783700701415
- DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Prospektrum, 1997
- DĚDIČ, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002, ISBN 80-7175-059-X
- DĚDIČ, J., LASÁK, J. Právo kapitálových společností. Přehled judikatury s komentářem. 2. díl. Praha: Linde Praha akciová společnost, 2010, ISBN 978-80-7201-781-2
- DĚDIČ, J., KRÍŽ, R., ŠTENGLOVÁ, I. Akciová společnost. 5. přepracované vydání. Praha: C.H.BECK, 2003, ISBN 80-7179-733-2
- DELMAS – MARTY, M., GIUDICELLI-DELAGE, G. Droit pénal des affaires. Paris, France: PUF, 2000, ISBN 2130370101 (978-2130370109)
- DEMSETZ, H. The Economics of the Business Firm. Seven Critical Commentaries. USA: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1997, ISBN 0-521-48119-8 (0-521-58865-0)
- DENNIS, V. FOX, A. The New Law of Insolvency. Insolvency Act 1986 to Enterprise Act 2002, UK, London: The Law Society, 2003, ISBN 1-85328-812-8
- DIGNAM, A., LOWRY, J. Company Law. 6th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-957701-9
- DINE, J., KOUTSIAS, M. Company Law. 7th edition. New York, USA: Palgrave Macmillian, 2009, ISBN 978-0-230-57914-9
- DOUMA, S., SCHREUDER, H. Economic Approaches to Organization. 4th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2008, ISBN 978-0-273-68197-4
- DRUCKER, P.F. Concept of the Corporation. USA, New Jersey: Transaction Publisher, 2011, ISBN 978-1-56000-625-1
- DVOŘÁK, T. Akciová společnost a Evropská společnost. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, ISBN 978-80-7357-430-7
- EASTERBROOK, F.H., FISCHER, D.R. The Economic Structure of Corporate Law. USA: Harvard University Press, 1991, ISBN 0- 674- 23538- X (ISBN 0- 674- 23539- 8)
- EFFROS, W.A. Corporate Governance: Principles and Practices. New York, USA: Aspen Publishers, 2010, ISBN 978-0-7355-7731-2
- EISENBERG, M.A. Corporations and Other Business Organizations. 9. vydání. New York: Foundation Press, 2005

ELIAS, S. The New Bankruptcy. Will It Work for You? 2nd Edition. U.S.A.: ALL RIGHTS RESERVED, 2007, ISBN-13 978-1-4133-0633-0 (ISBN-10-1-4133-0633-0)

ELIAS, S., RENAUER, J.D., A., LEONARD, J.D., R. How to File for Chapter 7 Bankruptcy. 15th edition. NOLO'S Personal Finance Essentials, ISBN-13: 978-1-4133-0897-6 (ISBN-10: 1-4133-0897-X)

ELIAS, S., LEONARD, R. Chapter 13 Bankruptcy. Keep Your Property and Repay Debts over Time. 9th edition. USA: NOLO'S Personal Finance Essentials, Consolidated Printers, INC., 2008, ISBN-13: 978-1-4133-0855-6 (ISBN-10: 1-4133-0855-4)

ELIÁŠ, K. Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě. Praha: Linde Praha, a.s., 2000, ISBN 8072012320 (9788072012329)

ELIÁŠ, K. Motivační funkce odpovědnosti členů představenstva a.s. in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

ELIÁŠ, J. Společensko-ekonomické základy socialistického občanského práva. Praha: Academia, 1970.

ELIÁŠ, K. a kol. Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání. Praha: Linde, 2004, s. 429.

ELLIOT, C., QUINN, F. English Legal System. 12th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, ISBN 978-1-4082-6700-4

EMANUEL, S.L. Corporations. 6th edition. New York, USA: Aspen Publishers, 2009, ISBN 978-0-7355-7227-0

EPSTEIN, R.A. Past and Future: The Temporal Dimension in the Law of Property. Chicago, USA: University of Chicago, 1986

EPSTEIN, D.G., NICKLES, S.H. Principles of Bankruptcy Law. St. Paul: Thomson/West, Concise hornbook series, 2007, ISBN-13: 978-0-314-16192-5 (ISBN-10: 0-314-16192-9)

FANTO, J. A. Directors' and Officers' Liability. Second Edition. New York City: Practising Law Institute, 2009, ISBN: 1402406568

FARRAR, J.H., HANNIGAN, B.M. Farrar's Company Law. 4. vydání. London: Butterworths, 1998

FIALA, J., ŠVESTKA, J. Některé otázky odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku. Socialistická zákonnost, 1973, č. 3, s. 144 - 151.

FRANKLIN, B. Way to Wealth. Bedford, USA: Applewood Books, 1986, ISBN 978-0-918222-88-6

FRIEDMAN, M. Capitalism and Freedom. 40th edition. Chicago, USA: The University of Chicago Press, 2002, ISBN 978-0-226-26421-9 (0-226-26421-1)

- FULLER, L. L. Morálka práva. Praha: Oikoymenh, 1998, ISBN 80-86005-65-8
- GARNER B., A. Black's Law Dictionary. 9th edition. St. Paul, MN, USA: Thomson Reuters, 2009, ISBN 978-0-314-19949-2 (978-0-314-19950-8)
- GORDON, J.N., ROE, M.J. Convergence and Persistence in Corporate. New York: Cambridge University Press, 2004, ISBN 0 521 82911 9 (ISBN 0 521 53601 4)
- GRANDORI, A. Corporate Governance and Firm Organization. Microfoundations and Structural Forms. New York, USA: Oxford University Press, 2004, ISBN 0-19-926976-9
- GRIFFIN, S. Company Law. Fundamental principles. 4th edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2006, ISBN 978-0-582-78461-1 (0-582-78461-1)
- GRIFFIN, S. Personal Liability and Disqualification of Company Directors. Oregon: Hart Publishing Oxford and Portland, 1999, ISBN 1 84113-075-3
- HAJN, P. Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi. Praha: Svoboda, 1984
- HAJNÁ, K. Několik postřehů k odpovědnosti jednatele ve světle aktuálních rozhodnutí Nejvyššího soudu. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (anebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.
- HANNIGAN, B. Company Law. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2009, ISBN 978-0-19-928638-6
- HAMILTON, W. R. The Law of Corporations in a Nutshell. 5th edition. St. PAUL, MINN.: WEST GROUP, 2000, ISBN 0-314-24132-9
- HART, H. L. A. Pojem práva. Praha: PROSTOR, 2010, ISBN 978-80-7260-239-1
- HART, O. Firms, Contracts, and Financial Structure. New York, USA: Oxford University Press, 1995, ISBN 978-0-19-828881-7
- Harvard Business Review on Corporate Responsibility. USA: Harvard Business School Publishing Corporation, 2003, ISBN 13 978-1-59139-274-3
- HAVEL, B. Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací. Praha: Auditorium, 2010, ISBN 978-80-87284-11-7
- HAYEK, F. A. Právo, zákonodárství a svoboda. Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie. 3. vydání. Praha: PROSTOR, 2011, ISBN 978-80-7260-253-7
- HLAVÁČEK, J., HLAVÁČEK, M. Zobecněná mikroekonomie. Praha: Karolinum, 2010, ISBN 978-80-246-1685-8
- HODÁL, P. ALEXANDER, J. Evropské právo obchodních společností. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, ISBN 80-7201-520-6

HODGES, C.: The Reform of Class Action and Representative Actions in European Legal System: A New Framework for Collective Redress in Europe. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2008, ISBN 978-1-84113-902-9

HOPT, K.J., TEUBNER, G. Corporate Governance and Directors' Liabilities. Legal, Economic and Sociological Analysis on Corporate Social Responsibility. Berlin, New York: de Gruyter, 1984, ISBN 3-11-010027-4

HORSEY, K. RACKLEY, E. Tort Law. 2nd edition. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2011, ISBN 978-0-19-960077-9

HURDÍK, J. Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-379-3

HYNES, J.D., LOEWENSTEIN, M.J. Agency Partnership and the LLC in E Nutshell. 4th edition. St. Paul, Minn.: Thomson/West, 2008, ISBN 978-0-314-18020--9

CHEFFINS, B. R. Company Law: Theory, Structure, and Operation. New York, USA: Oxford University Press, 2008, ISBN 978-0-19-876469-4

CHERNOW, R. Titan: The Life of John D. Rockefeller, Sr New York, USA: 2nd edition. Vintage Books, a Division of Random House, Inc., 2004, ISBN 1-4000-7730-3

JACKSON, T. H. The Logic and Limits of Bankruptcy Law. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1986, ISBN 1-58798-114-9

JASPERS, K. Otázka viny. Příspěvek k německé otázce. Praha: Academia, 2009, ISBN 978-80-200-1455-9

JENSEN, M.C. A THEORY OF THE FIRM. Governance, Residual Claims, and Organizational Forms. Massachusetts: Harvard University Press, 2003, ISBN 0-674-00295-4 (ISBN 0-674-01229-1)

JONAS, H. Princip odpovědnosti. Pokus o etiku pro technologickou civilizaci. Praha: OIKOYMENH, 1997, ISBN 80-86005-06-2

JOO, T. W. Corporate Governance. Law, Theory and Policy. 2nd edition. Durham, North Carolina, USA: Carolina Academic Press, 2010, ISBN 978-1-59460-739-4

KANT, I. Základy metafyziky mravů. Praha: Svoboda, 1976, ISBN 80-205-0152-5

KALSS, S. Vorstandshaftung in 15 europäischen Ländern. Wien: LINDE VERLAG WIEN Ges.m.b.H., 2005, ISBN 3-7073-0758-1

KEANE,R. Company Law. 4. vydání. Dublin: Fortel Publishing, 2007

KEASEY, K., THOMPSON, S., WRIGHT, M. Corporate Governance. Accountability, Enterprise and International Comparisons. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2005, ISBN 978-0-470-87030-3

- KEAY, A. *Company Directors' Responsibilities to Creditors*. UK, Oxon, Abingdon: Routledge-Cavendish, 2007, ISBN 1-84568-008-1 (1-84568-075-8)
- KERSHAW, D. *Company Law in Context: Text and Materials*. 1st edition. New York: USA, 2009, ISBN 978-0-19-921594-2
- KIEFF, F.S., PAREDES, T.A. *Perspectives on Corporate Governance*. New York, USA: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-0-521-45877-1
- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1997, ISBN 8071790311 (9788071790310)
- KLEIN, W.A., COFFEE, J.C., PARTNOY, F. *Business Organization and Finance. Legal and Economic Principles*. 11th edition. New York, USA: Thomson Reuters/Foundation Press, 2010, ISBN 978-1-59941-449-2
- KLÍROVÁ, J. *Corporate Governance - správa a řízení obchodních společností*. 1. vydání. Praha: Management Press, 2001, ISBN 80-7261-052-X
- KLUSOŇ, V. *Moderní korporace v soudobém kapitalismu*. Praha: Karolinum, 2000, ISBN 978-80-246-1795-4
- KLUSOŇ, V. *Úvahy post-transformační*. Praha: Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1430-4
- KLUSOŇ, V. *Instituce a odpovědnost. K filozofii ekonomické vědy*. Praha: Karolinum, 2004, ISBN 80-246-0722-0
- KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo. 1956, č. 1
- KNAPP, V. *Teorie práva*, Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1
- KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia, 1968, nové vydání: Praha: Eurolex Bohemia, 2003, ISBN 80-86432-55-6
- KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. *Občanské právo hmotné 1, 4. aktualizované a doplněné vyd.* Praha: ASPI, 2005, ISBN 978-80-7357-231-0
- KNEPPER, W.E., BAILEY, D.A. *Liability of Corporate Officers and Directors*. 8th edition. VOLUME 1. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, ISBN 978-1-4224-7562-1
- KONEČNÝ, B., SOJKA, M. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. Praha: Libri, 2006, ISBN 978-80-7277-328-2
- KOTLER, P., LEE, N. *Corporate Social Responsibility. Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc., 2005, ISBN 0-471-47611-0

KOŽIAK, J. Zhodnocení případů liberace statutárního orgánu přenesením rozhodování na valnou hromadu obchodní společnosti. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (anebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010

KRAAKMAN, R. a kol. The Anatomy of Corporate Law. A Comparative and Functional Approach. 2nd edition. New York: OXFORD University Press, 2009, ISBN 978-0-19-956583-2 (ISBN 978-0-19-956584-9)

KRČMÁŘ, J. Právo občanské. III. Právo obligační. Vydání první. Praha: Všeherd, 1929, ISBN 978-80-210-5042-6

KRUGMAN, P. A Country is not a Company. USA: Harvard Business Schoool Publishing Corporation, 2009, ISBN 978-1-4224-3340-8

KUBÚ, L., HUNGR, P., OSINA, P. Teorie práva. Praha: Linde, 2007, ISBN 8072016377 (9788072016372)

KUHN, A. K. A Comparative Study of the Law of Corporations: With Particular Reference to the Protection of Creditors and Shareholders. USA: The Lawbook Exchange, Ltd., 2009, ISBN 1584779403 (9781584779407)

LASÁK, J. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky in Obchodněprávní revue, č. 2, 2010, s. 46 - 51.

LASÁK, J., HAVEL, B. Kompendium korporálního práva. Praha: C.H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-018-8

LAWRY, J. DIGMAN, A. A Company Law. 3rd edition. New York: Oxford University Press, 2006

LOBO, O. E. F. a kol. World Insolvency Systems a Comparative Study. Ontario, Toronto: CARSWELL, A DIVISION OF THOMSON REUTERS CANADA LIMITED, 2009, ISBN: 978-0-7798-2228-7 (ISBN: 978-0-7798-2130-3)

LOOS, A. Directors' Liability: A Worldwide Review. The Netherlands: Kluwer Law International, 2006, ISBN 90-411-2561-2

LOOSE, P., GRIFFITHS, M., IMPEY, D. The Company Director. Powers, Duties and Libilities. 10th edition. Bristol, United Kingdom, 2008, ISBN 978-1-84661-089-9

LoPUCKI, L.M. Courting Failure. How Competition for Big Cases Is Corrupting the Bankruptcy Courts. The University of Michigan Press, 2006, ISBN 0-472-11486-7

LUBY, Š. Prevencia a zodpovednosť v občianskom práve. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1958, I. a II. zväzok

LUCY, W. Philosophy of Private Law. 1st edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2007, ISBN 978-0-19-870068-5 (0-19-870068-7, 1357910864)

- LUNNEY, M. OLIPHANT, K. Tort Law. Text and Materials. 4th edition. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2010, ISBN 978-0-19-957180-2
- MACEY, J.R. Corporate Governance. Promises Kept, Promises Broken. Princeton, New Jersey, USA: Princeton University Press, 2008, ISBN 978-0-691-12999-0
- MACLEOD, S. Global Governance and Quest for Justice. Volume II.: Corporate Governance. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, ISBN 978-1-84113-406-2 (1-84113-406-6)
- MACÚR, J. Odpovědnost a zavinění v občanském právu. Brno, Universita J.E. Purkyně 1980
- MALLIN, C. A. Corporate Governance. 3rd edition. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2010, ISBN 978-0-19-956645-7
- MARTIN, N., PALEY, S. J.K. Lasser's. The new Bankruptcy Law and You. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc., Hoboken, 2006, ISBN-13: 978-0-471-75369-8 (ISBN-10: 0-471-75369-6)
- MARX, K. Das Kapital. New edition. A critique of political economy. Editor Engels, F. USA: Regnery Publishing Inc., 1996, ISBN 9780895267115 (089526711X)
- MARX, K., ENGELS, F. The Communist Manifesto. London, England: Penguin Books, 2002, ISBN: 978-0-140-44757-6 (0-140-44757-1)
- MARX, K., ENGELS, F. The Communist Manifesto: Complete with Seven Rarely Publisher Preface. London, Great Britain: Filiquarian Publishing, LLC, ISBN 978-1-59986-995-7
- MAYSON, S.W., FRENCH, D., RYAN, CH.L. Company Law. 27th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2010, ISBN 978-0-19-958203-7
- McBRYDE, W.W., FLESSNER, A., KORTMANN, S.C.J.J. Principles of European Insolvency Law. Law of Business and Finance. Volume 4. Deventer, Netherlands, Kluwer Legal Publisher, 2003, ISBN 90 130 0597 7
- McCAHERY, J.A., MOERLAND, P., RAAIJMAKERS, T., RENNEBOOG, L. Corporate Governance Regimes. Convergence and Diversity. USA, New York: Oxford University Press, 2006, ISBN 0-19-924787-0
- MERLE, P. Droit commercial. Sociétés commerciales. 12 édition. Paris: Dalloz, 2008, ISBN 2247084524 (978-2247084524)
- MILHAUPT, C. J., PISTOR, K. Law and Capitalism. What Corporate Crises Reveal about Legal Systems and Economic Development around the World. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2008, ISBN-13: 978-0-226-52527-3 (ISBN-10: 0-226-52527-9)
- MILGROM, P., ROBERTS, J. Economics, Organization & Management. New Jersey, USA: Prentice-Hall, Inc., 1992, ISBN 0-13-224650-3
- MISES, von L. The Anti-Capitalistic Mentality. Connecticut, USA: Martino Publishing, 2010, ISBN 1-891396-21-8

MITCHELL, L.E. Corporate Irresponsibility. America's Newest Export. USA: R.R. Donnelley & Sons, 2001, ISBN 0-300-09023-4

MLČOCH, L. Ekonomie důvěry a společného dobra. Česká republika v Evropské unii: Pokus o nástin perspektivy. Praha: Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1188-0

MLČOCH, L. Institucionální ekonomie. Praha: Karolinum, 2005, ISBN 80-246-1029-9

MOKAL, R.J. Corporate Insolvency Law. Theory and Application. New York: OXFORD University Press Inc., 2008, ISBN 978-0-19-926487-2

MONKS, R.A.G., MINOW, N. Corporate Governance. 4th edition. John Wiley & Sons, Ltd., 2008, ISBN 978-1-4051-7106-9

MONKS, R.A.G., MINOW, N. Corporate Governance. 5th edition. Great Britain: John Wiley & Sons, Ltd., 2011, ISBN 978-0-470-97259-5 (978-0-470-97273-1; 978-0-470-97274-8; 978-1-119-97773-5)

MONTELEONE, J.,P., COPE, C.E. Directors' and Officers' (D&O) Liability: Exposures, Risk Management and Insurance Coverage. Cincinnati, Ohio, USA: The National Underwriter Company, 2008, ISBN 978-0-87218-827-3

MORCK, R.K. A History of Corporate Governance around the World. Family Business Groups to Professional Managers. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2007, ISBN 0-226-53680-7

MORRISON, A. B. Fundamentals of American Law. New York, USA: Oxford University Press, 2000, ISBN 0-19-876404-9 (0-19-876405-7)

MULHERON, R. The Class Action in Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective. Portland, Oregon, USA: Hart Publishing, 2006, ISBN 978-1-84113-436-9 (1-84113-436-8)

MUNDAY, R. Agency. Law and Principles. New York, USA: Oxford University Press, 2011, ISBN 978-0-19-923037-2

NEWTON, G.W. Corporate Bankruptcy. Tools, Strategies, and Alternatives. New Jersey, USA: John Wiley & Sons, Inc., 2003, ISBN 0-471-33268-2

OMAR, P.J. Directors' Duties and Liabilities. Burlington, USA: Ashgate Publishing Company, 2000, ISBN 0 7546 2009 3

OGUS, A. Regulation: Legal Form and Economic Theory. Oxford, Great Britain: Clarendon Press, 1994, ISBN 1841135305, 9781841135304

OTTLEY, M. Company Law. 7th edition. New York, USA: Routledge, 2011, ISBN 978-0-415-59908-5 (978-0-203-82952-3)

OVEČKOVÁ, O. Zodpovednosť v hospodárskom práve. Bratislava: VEDA – Vydavateľstvo SAV 1983

PELIKÁNOVÁ, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl. 2. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 145.

PELIKÁNOVÁ, I. (autor kapitoly). Obecná ustanovení o obchodních společnostech. [Trading Companies' General Provisions]. In PLÍVA, S. a kol. Změny v obchodním právu. 1. vyd. Orac - studijní texty. Praha : Orac, 2001, s. 41 – 51

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl. Praha: ASPI, a.s., 2006, ISBN 80-7357-149-8

PENROSE, E. The Theory of the Growth of the Firm. 4th edition. New York, USA: Oxford University Press, 2009, ISBN 978-0-19-957384-4

PETROV, J. Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, Ediční řada výzkum svazek č.1, 2007, ISBN 978-80-210-4386-2

PETTET, B. Pettet's Company Law. Company and Capital Markets Law. 3rd edition. Harlow, England: Pearson Education Limited, 2009, ISBN 978-1-4058-4730-8

PINTO, A.R., BRANSON, D.M. Understanding Corporate Law. 2nd edition. New York, USA: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2004, ISBN 0-8205-6120-7 (978-0820561202)

PIPES, R. Vlastnictví a svoboda. Praha: Argo, 2008, s. 5 a násl.

PITELIS, C. Transaction costs, Markets and Hierarchies. 1st edition. Oxford, UK: Blackwell Publisher, 1993, ISBN 978-0631188988

PLESSIS, J.J., HARGOVAN, A., BAGARIC, M. Principles of Contemporary Corporate Governance. 2nd edition. New York, USA: Cambridge University Press, 2011, ISBN 978-0-521-13803-1

PLÍVA, S. (autor kapitoly). Novelizace obchodního zákoníku. [Amendment to the Commercial Code]. In PLÍVA, S. a kol. Změny v obchodním právu. 1. vyd. Praha: Orac, 2001, s. 7 - 12

PLÍVA, S. (autor kapitoly). Ostatní obecná ustanovení obchodního zákoníku. [The Remaining General Provisions of the Commercial Code]. In PLÍVA, S. a kol. Změny v obchodním právu. 1. vyd. Praha: Orac, 2001, s. 34 - 40

POKORNÁ, J. KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. II. Díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009

POPPER, K.R. Otevřená společnost a její nepřátelé I. Praha: Oikoymenh, 2011, ISBN 978-80-7298-272-1

POSNER, R.A. The Crisis of Capitalist Democracy. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2010, ISBN 978-0-674-05574-2

POSNER, R.A. Economic Analysis of Law. 7th edition. New York: Aspen Publishers, 2007, ISBN 978-0-7355-6354-4

POSNER, R.A. A Failure of Capitalism. The Crisis of 08 and the descent into depression. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2009, ISBN 978-0-674-03514-0

POSNER, R.A. How Judges Think. Massachusetts: HARVARD UNIVERSITY PRESS, 2008, ISBN-13: 978-0-674-02820-3

PŘIBÁŇ, J. HOLLÄNDER, P. Právo a dobro v ústavní demokracii. Polemické a kritické úvahy. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011, ISBN : 978-80-7419-045-2

RADA, I. a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2004, ISBN 80-86131-55-6

RATKA, T. Grenzüberschreitende Sitzverlegung von Gesellschaften: Rechtslage, Judikatur, Gestaltungsmöglichkeiten. Germany: Schulthess, 2002, ISBN 383050344X (9783830503446)

REBRO, K., BLAHO, P. Rímske právo. Bratislava, Slovensko: MANZ, 1997, ISBN 808904753X (9788089047536)

REICH, R. B. Dílo národů. Příprava na kapitalismus 21. století. Praha: Prostor, 2002, ISBN 80-7260-064-8

REISBERG, A. Derivative Actions and Corporate Governance. Theory and Operation. USA, New York: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0-19-920489-2

REJLEK, F. Modely pojetí odpovědnosti členů představenstva. Dny práva – 2009 – Days of law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1

RICHTER, T. Insolvenční právo. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357329-4

RIPSTEIN, A. Equality, Responsibility, and the Law. Cambridge, United Kingdom: The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1999, ISBN 0 521 58452 3 (0 521 00307 5)

ROBERTS, J. The Modern Firm: Organizational Design for Performance and Growth. New York, USA: Oxford University Press, 2007, ISBN 978-0-19-829376-7 (978-0-19-829375-0)

ROMANO, R. Foundations of Corporate Law. New York: FOUNDATION PRESS, 1993, ISBN 1-56662-997-7

RUDORFER, M. Piercing the Corporate Veil. A Sound Concept. München, Germany: GRIN Verlag, 2006, ISBN 978-3-640-38379-5

RŮČKOVÁ, P. a kol. Corporate Governance v České republice. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008, ISBN 978-80-86946-87-0

ŘEHÁČEK, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-346-2

SACCONI, L. The Social Contract of the Firm. Economics, Ethics and Organisation. Berlin, Germany: Springer-Verlag, 2000, ISBN 3-540-67219-2

SALERNO, T.J., KROOP, J.A., HANSEN, C.D. The Executive Guide to Corporate Bankruptcy. Washington, D.C.: Beard Books, 2001, ISBN 1-58798-026-6

SANT Jr., J. T. a kol. Chapter 11 Bankruptcy and Restructuring Strategy. Leasing Lawyers on Developing a Case Strategy, Working with Key Players, and Achieving a Client's Goals. USA: Thomson/Aspatore, 2008, ISBN 978-0-314-98707-5

SAUTET, F.E. An Entrepreneurial Theory of the Firm. 1st edition. New York, USA: Routledge, 2000, ISBN 0-415-22977-4 (0-415-77108-0)

SEALY, L. WORTHINGTON, S. Cases and Materials in Company Law. 8th edition. New York: Oxford University Press, 2008

SEDLÁČEK, J. Obligační právo. 1. – 3. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, ISBN 978-80-7357-519-9

SEDLÁČEK, J. Obligační právo III.: Mimosmluvní závazky, jednatelství a versio in rem - náhrada škody - nekalá soutěž. Brno: Nákladem československého akademického spolku Právník, 1929

SHAVELL, S. Economic Analysis of Law. New York: USA, Foundation Press, 2004, ISBN 1-58788-815-2

SCHNEEMAN, A. The Law of Corporations and Other Business Organizations. 3rd edition. New York: West Legal Studies, 2002, ISBN 0-7668-3198-1

SCHNEEMAN, A. The Law of Corporations and Other Business Organizations. 5th edition. New York: Delmar, Cengage Learning, 2010, ISBN-13: 978-1435425774 (ISBN-10: 1435425774)

SKEEL, D.A., JR. DEBT'S DOMINION. A History of Bankruptcy Law in America. New Jersey: Princeton University Press, 2001, ISBN 0-691-11637-7

SKŘEJPEK, M. Prameny římského práva. Praha: Lexis Nexis CZ s.r.o., 2004, ISBN 80-86199-89-4

SMEJKAL, V., RAIS, K. Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích. 2. aktualizované vydání a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2006, ISBN 80-247-1667-4

SMERDON, E. Directors' Liability and Indemnification. A Global Guide. London: Globe Business Publishing Ltd, 2007, ISBN 1-905783-06-X/978-1-905783-06-9

SMITH, A. Teorie mravních citů. Praha: Liberální institut, 2005, ISBN 80-86389-38-3 (80-86389-39-1)

SMITH, A. *The Wealth of Nations*. New York, USA: Oxford University Press Inc., 2008, ISBN 978-0-19-953592-7

SMITH, A. *The Wealth of Nations: Books 1-5*. Radford, USA: Wilder Publications, 2008, ISBN 1-60459-591-4 (978-60459-591-8)

SOJKA, M. *Dějiny ekonomických teorií*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, ISBN 978-80-87109-21-2

SOJKA, M. *Kdo byl kdo – světoví a čeští ekonomové*. Praha: Libri, 2002, ISBN 80-7277-055-1

SOLOMON, J. *Corporate Governance and Accountability*. 3rd edition. Chichester: United Kingdom: John Wiley & Sons Ltd., 2010, ISBN 978-0-470-69509-8

SPULBER, D.F. *The Theory of the Firm: Microeconomics with Endogenous Entrepreneurs, Firms, Markets, and Organizations*. 1st edition. New York, USA: Cambridge University Press, 2009, ISBN 978-0-521-51738 (978-0-521-73660-2)

STIGLITZ, J. E. *Jiná cesta k trhu*. Praha: Prostor, 2003, ISBN 8072600958

STRADER, J.K., JORDAN, S.D. *White Collar Crime. Cases, Materials, and Problems*. 2nd edition. USA, Newark, San Francisco: Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2009, ISBN 978-1-4224-2741-5

SUCHOŽA, J. *Niekoľko úvah k problematike obchodnoprávnej zodpovednosti. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prác*. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prací*. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

SULLIVAN, T.A., WARREN, E., WESTBROOK, J.L. *The Fragile Middle Class. Americans in Debt*. New Haven: Yale University Press, 2000, ISBN 0-300-07960-5

SULMEYER, I. a kol. *Collier Handbook for Trustees and Debtors in Possession*. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2009, ISBN 978- 1- 4224-7471- 6

SULMEYER, I. a kol. *Collier Handbook for Creditors' Committees*. Matthew Bender & Company, Inc., a member of the LexisNexis Group, 2010, ISBN 978-1-4224-7603-1

SURHONE, L.M., TENNOE, M.T., HENSSONOW, S.F. *Wrongful Trading. Civil Wrong, Legal Action, Civil Action, Common Law*. US, UK, Germany: Betascript Publishing, 2011, ISBN 978-613-4-77824-4

SURHONE, L.,M., TIMPLEDON, M.,M., MARSEKEN, S.F. *Piercing the Corporate Veil*. USA, UK, Germany: Betascript Publishing, 2010, ISBN 978-613-0-34312-5

- ŠTENGLLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha: C.H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-863-0
- ŠTENGLLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005
- ŠTENGLLOVÁ, I. in ŠTENGLLOVÁ, I. – PLÍVA, S. – TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 669 an.
- ŠTENGLLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-354-7
- ŠTENGLLOVÁ, I. Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů. 2. vydání. ASPI, 2005, ISBN 80-7357-108-0
- ŠTĚPÁN, J. Logika a právo. 3. vydání, Praha: C.H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-373-8
- ŠVESTKA, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. 1. vyd. Praha: Academia, 1966
- ŠVESTKA, J. Odpovědnost za vady podle čs. socialistického práva. Praha, Univerzita Karlova 1976
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné, 1. díl, 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, ISBN 978-80-7357-468-0
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol., Občanské právo hmotné, 2. díl, 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, ISBN 978-80-7357-473-4
- ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekonifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2006, ISBN 80-7357-207-9
- ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekonifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2007, ISBN 978-80-7357-294-5
- TABB, CH.J. The Law of Bankruptcy. New York: THE FOUNDATION PRESS, INC., 1997, ISBN 1-56662-475-4
- TAYLOR, C. Company Law. 1st edition. Harlow, Essen, England: Pearson Education Limited, 2009, ISBN 978-1-4058-5939-4
- THE AMERICAN BAR ASSOCIATION. Guide to Credit and Bankruptcy. 1st edition. USA, NY: Radom House, Inc., 2006, ISBN-13: 978-0-375-80926-6 (ISBN-10: 0-609-80926-1)
- TOLMIE, F. Corporate & Personal Insolvency Law. 2nd edition. Portland, Oregon, USA: Cavendish Publishing Limited, 2003, ISBN 1-85941-772-8
- TREŠČÁKOVÁ, D. Omeškание dlžníka a veritela ako příčina vzniku zodpovednosti v obchodnom práve in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. Obchodné právo a jeho širšie kontexty.

Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

TRICKER, B. Corporate Governance. Principles, Policies, and Practices. New York: OXFORD University Press, 2009, ISBN 978-0-19-955270-2

UNIFORM COMMERCIAL CODE. 2009 – 2010 Edition. Issued in September 2009. The American Law Institute National Conference of Commissioners on Uniform State Laws. OFFICIAL TEXT AND COMMENTS. Chicago, Illinois: A Thomson Reuters business, 2009

VANDEKERCKHOVE, K. Piercing the Corporate Veil. European Company Law Series. Volume 2. The Netherlands, Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2007, ISBN 9789041125910

VEBLEN, T. The Theory of the Leisure Classe. New York, USA: Dover Publications, Inc., 1994, ISBN 978-0-486-28062-2 (0-486-28062-4)

VEVERKA, V., BOGUSZAK, J., ČAPEK, J. Základy teorie práva, 1. vydání, Praha, Codex, 1996, ISBN 80-85963-06-x

WARREN, E. Chapter 11: Reorganizing American Businesses. New York: Aspen Publisher. All Rights Reserved, 2008, ISBN 978-0-7355-7654-4

WESSELS, B. Cross-Border Insolvency Law. International Instruments and Commentary. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2007, ISBN 978-90-411-2526-2

WIDMER, P. in EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. Principles of European Tort Law. Text and Commentary. Wien, Austria: SpringerWienNewYork, 2005, s. 75 a násl.

WILD, C., WEINSTEIN, S. Smith and Keenan's Company Law. 15th edition. Harlow, Essex, England: Pearson Education Limited, 2011, ISBN 978-1-4082-6149-1

WILHELM, J. Kapitalgesellschaftsrecht. Berlin, 1998.

WILLIAMSON, O.E. The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting. New York: THE FREE PRESS A Division of Macmillan, Inc., 1985, ISBN 0-68-486374-X

WILLIAMSON, O.E., MASTEN, S.E. The Economics of Transaction Costs. Massachusetts: Edward Edgar Publishing, Inc., 1999, ISBN 1 85898 950 7

WILLIAMSON, O.E., WINTER, S.G. The nature of the Firm. Origins, Evolution, and Development. New York: Oxford University Press, Inc., 1993, ISBN-13 978-0-19-508356-9

WILLIAMSON, O.E. The Mechanisms of Governance. New York: Oxford University Press, Inc., 1996, ISBN 978-0-19-513260-1

WHITE, G., E. Tort Law in America. An Intellectual History. New York, USA: Oxford University Press, Inc., 2003, ISBN 978-0-19-513964-8 (978-0-19-513965-5; 0-19-513964-X; 0-19-513965-8)

ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-87212-77-6

Seznam časopiseckých publikací

- BAINBRIDGE, S.M. Abolishing Veil Piercing, 26 J. CORP.L. 479, 483 (2001)
- BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. Obchodní právo, roč. 1998, č. 11, s. 2
- BEJČEK, J. O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů. Právní rozhledy, 2004, č. 13.
- BEJČEK, J. Odpovědnost právníků za obsah právní odpovědnosti (příspěvek k počtě p. prof. Macurovi). Časopis pro právní vědu a praxi, 1998, č. 3, str. 371 a násl.
- BEJČEK, K. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. Právní rozhledy, 15. ročník, č. 17/2007, s. 613 - 624.
- BERAN, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie, roč. 2004, č. 9, s. 17 - 28
- BLACK, B., CHEFFINS, B. Liability Risk for Outside Directors: A Cross-Border Analysis. Stanford Law School, 2004, John M. Olin Program in Law and Economics, Working Paper No. 2xx
- BORKOVEC, A. Corporate governance v roce 2004: inspirace z OECD. BULLETIN ADVOKACIE, roč. 2005, č. 2, s. 52
- BOUC, F. Ručení u s.r.o. bude neomezené in Lidové noviny, 27.04. 2011, s. 1 a 16.
- BÝMA, P. České firmy čeká největší změna pravidel hry od revoluce in Hospodářské noviny, 18.05. 2011, s. 18, 19.
- BÝMA, P. Šéfové firem budou ručit majetkem in Hospodářské noviny, 04.05. 2011, s. 17.
- BÝMA, P. PAŘÍKOVÁ, P. HÜLLE, T. Souběh funkčních manažerů. Hospodářské noviny, 01.03. 2011, s. 5 - 8.
- CASPER, M. Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis, German Law Journal, 2008, č. 9, s. 1135
- ČECH, P. Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společnosti in Právní zpravodaj 6/2008, s. 12
- ČECH, P. Parlament čelí bezprecedentnímu útoku na obchodní zákoník in Právní rozhledy 13/2008, s. II.
- ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality in Právní rádce 2007, č. 3, s. 13
- ČERNÁ, S. Další změna koncepce německých soudů v ochraně věřitelů insolventní společnosti? In Právní rozhledy č. 2/2009, s. 54 - 60.

ČERNÁ, S. Fúze akciových společností. [The Merger of Public Limited Companies]. Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 2, s. 20-26. ISSN 1211-1120

ČERNÁ, S. Fúze akciových společností. [The Merger of Public Limited Companies]. Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 3, s. 15-21. ISSN 1211-1120

ČERNÁ, S. K rozdílům mezi německou a francouzskou koncepcí skupin společností. Právní rozhledy, 2004, č. 8, s. 288 a násl.

ČERNÁ, S. Ochrana akcionářů se rozšiřuje. [The Shareholders' Protection Is Becoming Larger]. Hospodářské noviny, 2001, č. 12, s. 12 - 12

ČERNÁ, S. Ovládací smlouva. [The Controlling Contract]. Hospodářské noviny, 2001, č. 124, s. 13 - 13

ČERNÁ, S. Smluvní a faktický koncern. [Contractual and Actual Concern]. Auditor, 2001, roč. 8, č. 6, s. 22-24. ISSN 1210-9096

ČERNÁ, S. Smluvní a faktický koncern. [Contractual and Actual Concern]. Hospodářské noviny, 2001, č. 119, s. 13 - 13

ČERNÁ, S. Uplatnění zásady autonomie vůle jako základní zásady soukromého práva v právu obchodních společností in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 62 - 67.

ČERNÁ, S. Zpráva o ovládacích vztazích. [Report on the Controlling Relations]. Právo a podnikání, 2001, roč. 10, č. 12, s. 16 - 21. ISSN 1211-1120

ČERNÁ, S. Právní stanovisko ze dne 11.01. 2009. Praha.

Členové kateder občanského a obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a soudci Nejvyššího soudu ČR. Připomínky k návrhu občanského zákoníku in Právní zpravodaj, č. 12/2008, s. 20 a násl.

DĚDIČ, J., PIHERA, V. K teoretické koncepci kapitálových obchodních společností in LASÁK, J., HAVEL, B. Kompendium korporálního práva. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 3 - 9.

DOUDĚRA, L., PELÁNKOVÁ, I. Ještě jednou k souběhu výkonu funkcí. Bulletin advokacie. roč. 2011, č. 10.

DVOŘÁK, T. Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům. Právní rozhledy, 2000, č. 2, str. 60

ELIÁŠ, K. Charakteristika návrhu nového občanského zákoníku in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 28 – 38.

ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, roč. 1999, č. 4, s. 298 – 333

GASPER, M. Liability of the Managing Director and the Shareholder in the GmbH (Private Limited Company) in Crisis. *German Law Journal*, 2008, č. 9, s. 1135.

GERLOCH, A. Několik poznámek ke koncepčním východiskům nového občanského zákoníku in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 43 - 46.

GLÜCKSELING, R. Průlom do právní autonomie obchodních společností. *Právní rozhledy*, 2002, č. 5, s. 219

HANDLAR, J. Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí? *Právník*, 2004, č. 7, str. 717 a násl.

HANDLAR, J. Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu. *Právník*, 2004, č. 2, str. 169 a násl.

HANDLAR, J. Právní odpovědnost - netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*, 2004, č. 11, str. 1041 a násl.

HAVEL, B. Liberační důvody a pravidlo podnikatelského úsudku. Sborník příspěvků z konference „Odpovědnostní princip (anebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, Brno, 2.6. 2010.

HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona in *Obchodněprávní revue*. č. 1/2009, s. 1 - 10.

HAVEL, B. Systémové otázky korporálního práva na pozadí výuky a praxe. *Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prác. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach*, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

HAVEL, B. Společnost s ručením omezeným na úsvitu rekodifikace in *Obchodněprávní revue* číslo 12/2011, s. 351 - 355.

HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku in *Právní rozhledy*, č. 11/2007, s. 413-416.

HAVEL, B. Zohlednění rizika při správě obchodních korporací in *Vybrané otázky zodpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesijným postupem. Kolektiv autorů. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta*, s. 86 - 92.

HEJDA, J. Právní úprava podílu ve společnosti s ručením omezeným v rekodifikačním návrhu zákona o obchodních korporacích in *Obchodněprávní revue*. č. 9/2011, s. 72 - 77.

HÜLLE, T. Schovávání za vlastní neschopnost už šéfům neprojde in *Hospodářské noviny*, 15. - 17.04. 2011, s. 25

JACKSON, T.H., BAIRD, D.G. Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests, *University of Chicago, Law Review* 97 (1984), s. 51

- JOSKOVÁ, L. Advokátní pomoc jako důvod pro vyloučení odpovědnosti člena představenstva. *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 21, s. 778 - 780
- KLESLA, J. Konec fiktivních kancelářů i proslulého paragrafu 196a. *Hospodářské noviny*, 28. 11. 2011, s. 19.
- KLESLA, J. Spadnout do insolvence bude snazší. *Hospodářské noviny* ze dne 14.12. 2011, s. 13 a 16.
- KOHOUT, P. Válka právníků s ekonomy. *Lidové noviny*, 21.11. 2011, s. 10.
- KOLESÁR, P., HAVEL, B. Něco málo k hysterii okolo (staro)nové návrhové povinnosti pro předlužení in *Obchodněprávní revue* č. 2/2012, s. 42 - 45.
- KÜHN, Z. Fikce samostatnosti právnických osob a její prolomení. *Právní rozhledy*, 2003, č. 11, s. 542 a násl.
- LASÁK, J. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2011, s. 77 - 80.
- LASÁK, J. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárních orgánů in *Obchodněprávní revue*, č. 3/2010, s. 74 - 81.
- LIN, L. Shift of Fiduciary Duty Upon Corporate Insolvency: Proper Scope of Director's Duty to Creditors. *Vanderbil Law Review* n. 46, 1513, 1993
- LIŠKA, P. Souběh výkonu funkcí. Odborný kongres „Právní prostor 2011“, Seč, 27.4. 2011 (viz *Bulletin advokacie*, roč. 2011, č. 6, s. 73).
- LITVAN, M. K některým aspektům odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností a smlouvy o výkonu funkce in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 7. s. 23 - 30.
- LITVAN, M. Otveststvennosť členov ustavných organov tovgovyh obščestv v Čechii. Aktualnyje problemy gosudarstva i prava: istoria i perspektivy. *Moskovskij, Gumanitarno ekonomičeskij institut*, 2010, Stavropol, s. 85 – 88.
- LOKAJÍČEK, J. Doktrína Piercing the Corporate Veil aneb prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu in *Právní rozhledy*, č. 12/2011, s. 425 - 437.
- LUBY, Š. Zmluvná zodpovednosť v občianskom práve. *Právní obzor*, 1952, str. 307 a násl.
- McGREGOR, R. Americká koncepce akciové společnosti a vztahů v ní. *Právní rozhledy*, 2004, č. 23, s. 868.
- MELZER, F. Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku in *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 24 - 27.
- ODROBINOVÁ, V. Může být statutární orgán nebo jeho člen zároveň zaměstnancem téže společnosti? *Epravo*, 4.1. 2005, <http://www.epravo.cz>

PELIKÁN, R., PELIKÁNOVÁ, I. Návrat právního nihilismu in *Právní rozhledy* 6/2009, s. 219 – 222.

PELIKÁNOVÁ, I. Návrh občanskoprávní kodifikace z pohledu soudce soudů Evropských společenství in ŠVESTKA, J. DVORÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 71 - 96.

PELIKÁNOVÁ, I. Odpovědnost za škodu: trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku in *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, s. 15 - 23.

PETROV, J.: Protiprávnost a obecná prevenční povinnost. *Právní rozhledy*, 20/2007, str. 745 a násl.

PICKER, C.R. Security Interests., Misbehavior, and Common Poolss, *University of Chicago, Law Review* 59 (1992), s. 645

PLÍVA, S. Vzájemný vztah občanského a obchodního zákoníku in ŠVESTKA, J. DVORÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 68 - 72

POHL, T. Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu in *Bulletin advokacie*, č. 6/2006, s. 15 - 19

POHL, T. Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona in *Bulletin advokacie* č. 7 - 8/2010, s. 33 - 42

POKORNÁ, J. Odpovědnost členů výkonných orgánů kapitálových obchodních společností - objektivní nebo subjektivní princip? Konference „Odpovědnostní princip (anebo jeho mutace?) v obchodním právu“, PF MU, 2.6. 2010

POKORNÁ, J. Ještě k pojmu náležité péče podle ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku. *Právní praxe v podnikání*, 2000, č. 4, s. 16 a násl.

POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E. K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech, *Právní rozhledy*, roč. 1997, č. 12, s. 601

POSNER, R.A. Theory of Contract Law Under Conditions of Radical Judicial Error, 94 *NW.U.L.REV.* 749, 754, 758 (2000)

PRAŽÁK, P. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? in *Právní rozhledy*, č. 3, roč. 2012, s. 101 – 105.

PRUDILOVÁ KONÍČKOVÁ, Z. Povinnosti členů statutárních orgánů v konkurzním řízení, *Právní rádce*, roč. 2004, č. 1, s. 22

PÚRY, F. Možnosti trestního postihu porušení péče řádného hospodáře o cizí majetek in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, s. 133.

PÚRY, F. Možnosti trestního postihu porušení povinnosti péče řádného hospodáře o cizí majetek in *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 15, s. 541 – 549.

PÚRY, F. KUCHTA, J. Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika in Bulletin advokacie, č. 9/2011, s. 13 - 24.

RADA, I. Souběh funkce (člena) statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance, Právní rozhledy, roč. 2006, č. 1, s. 20

RICHTER, T. Jak (ne)pomoci legislativnímu procesu in Právní rozhledy 3/2007, s. 105 - 109.

RICHTER, T. O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy in Právní rozhledy 23/2008, s. 845 - 855.

RICHTER, T. O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled in Právní rozhledy 1/2009, s. 11 - 20.

RICHTER, T. Slovenská rekonstrukce insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu) in Právní rozhledy č. 20/2005, s. 731 a násl.

RICHTER, T. Useknutá hlava hydry in Lidové noviny. 28.11. 2011, s. 19 - 20.

SCOTT, A. Fiduciary Principle. California Law Review, 1949; Vol. 37; No. 4, s. 539, 540.

SEDLÁČEK, T. Podporovat ekonomiku dluhy už nejde, jedna velká diskuse končí dostupné na <http://dialog.ihned.cz/c1-54360990-tomas-sedlacek-konec-jedne-velke-diskuse-podporovat-ekonomiku-dluhy-uz-nejde>, 5.1.2012

SOKOL, T. Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona in Právní rádce č. 3/2007, s. 37 - 44.

ŠIRICOVÁ, L'. Cezhraničné aspekty zodpovednostných vzťahov v práve obchodných spoločností in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

ŠIRICOVÁ, L'. in Vybrané otázky odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávným profesním postupem, Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košicích, Právnická fakulta, Sborník 2010, str. 49 a násl.

ŠPIRKO, J. Otvorené (v praxi pretraktované) problémy zodpovednosti členov štatutárnych orgánov in SUCHOŽA, J. HUSÁR, J. Obchodné právo a jeho širšie kontexty. Zborník vedeckých prací. Košice, Slovensko: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2010, ISBN 978-80-7097-838-2

ŠTENGLOVÁ, I. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekonstrukci in ZOUFALÝ, V. XIX. Karlovarské právnické dny. Praha: Leges, s.r.o., 2011, ISBN 978-80-87212-77-6, s. 174 - 183.

ŠTENGLOVÁ, I. Vztah právní úpravy právnických osob v návrhu občanského zákoníku a obchodního zákoníku in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 73 - 78.

TABB, Ch. J. The Law of Bankruptcy, Westbury, New York, The Foundation Press, 1997, s. 758

TICHÝ, L. Kodifikace českého soukromého práva v evropských souvislostech in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2006, s. 47 - 70.

TICHÝ, L. Systém soukromého práva a modely jeho kodifikace in ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J., TICHÝ, L. Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 42 – 61.

TRIEM, F. W. Judicial Schizophrenia in Corporate Law: Confusing the Standard of Care with the Business Judgement Rule. Alaska Law Review. June 07, Volume 24, Number 1, s. 23 - 44.

VLČEK, M. Souběh funkcí. Právní rádce, roč. 2011, č. 3, s. 4 - 8.

ŽIŽLAVSKÝ, M. Protržení firemního závoje - odpovědnost společníků za protahování krizové situace a opožděné podání insolvenčního návrhu in Bulletin advokacie, č. 1-2/2012, s. 24 - 26.

29 Cdo 1657/2009 ze dne 15.09. 2010 in Povinnost jednatele jednat s péčí řádného hospodáře po dobu konkursu. Soudní rozhledy, roč. 2011, č. 4.

Seznam internetových zdrojů

<http://mfcf.cz>

<http://www.ecgi.org>

<http://www.amex.com>

<http://www.businessdictionary.com>

<http://www.epravo.cz>

<http://www.psp.cz>

<http://www.businessinfo.cz>

<http://www.czechreadymade.cz>

<http://www.reformajustice.cz>

<http://obcanskyzakonik.justice.cz>

<http://www.bundesgerichtshof.de>

<http://www-wds.worldbank.org>

http://www.unctad.org/en/docs/gdsmdpbg2420046_en.pdf

http://www.mfcf.cz/cps/rde/xchg/mfcf/xsl/fnm_sprava_kodex.html

<http://www.behounek.eu/news/soubeh-funkci-statutarnich-organu-aktualni-legislativni-zmeny/>

<http://www.dca.gov.Uk/legist/compensation.htm#a>

http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2006/en/ukpgaen_20060029_en_1

<http://www.law.stanford.edu/library/globalclassaction/index.html>

<http://judiciary.house.gov/media/pdfs/printers/109th/civil2005.pdf>

<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=362>.

<http://www.insolvencni-zakon.cz/expertni-skupina-s22/expertni-skupina.html>

<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381>

<http://dialog.ihned.cz/c1-54360990-tomas-sedlacek-konec-jedne-velke-diskuse-podporovat-ekonomiku-dluhy-uz-nejde>, 5.1.2012

http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf

<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/62957/53204>

<http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/63002/53249>

<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=2375&d=316954>

<http://www.llrx.com/features/veildoctrine.htm>

Seznam judikatury

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 Cdo 108/92 (R 13/1995), ze dne 21.04.1993

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 36/92, ze dne 11.09. 1992

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR Rc 22/79 (ze zprávy Cpj 35/78)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 30.10. 2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 359/2007, ze dne 20.01. 2009

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1773/2006, ze dne 06.05. 2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1118/2006, ze dne 21.05. 2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 387/2006

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Cdo 108/92, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 13/1995.

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 560/2004, ze dne 10.05. 2005

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2642/2003, ze dne 28.04. 2003

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 737/2004, ze dne 14.08. 2004

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 894/2004, ze dne 29.09. 2004

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1634/2004, ze dne 04.11. 2004

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 801/2005, ze dne 30.08. 2006

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1262/2006 (SJ 83/2009), ze dne 30.07. 2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1162/99, ze dne z 10.11. 1999 (SJ 103/2000)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1220/2005, ze dne 27.09. 2007 (R 33/2008)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1310/2005, ze dne 23.10. 2007 (SJ 52/2008)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1657/2009 ze dne 15.09. 2010

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 963/2002, ze dne 15.01. 2003

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 871/2002, ze dne 25.03. 2003

Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Cdo 4276/2009, ze dne 30.03. 2011

Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Cdo 1481/2009, ze dne 21.07. 2010

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, ze dne 27. 03.2008

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 222/2006, ze dne 22.03. 2006

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 124/2005, ze dne 24.03. 2005 (R 18/2006)

Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 294/2009, ze dne 26.08. 2009

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 273/2009, ze dne 26.03. 2009

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-64 ze dne 29.4. 2010 ve znění opravného usnesení č.j. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A-68 ze dne 20.07. 2010

29 Cdo 1657/2009 ze dne 15.09. 2010 in Povinnost jednatele jednat s péčí řádného hospodáře po dobu konkursu. Soudní rozhledy, roč. 2011, č. 4.

ATR-Kim Eng Fin. Corp. v. Araneta, 2006 Del. Ch. LEXIS 215 (Del., Dec 21, 2006)

Auerbach v. Bennet, 47 N.Y.2.d 619, 419 N.Y.S.2. d 920, 393 N.E.2.d 994, 1000 (1979)

Autokran, II ZR 275/84, GmbHR 1986, 78-82.

Bremer Vulkan II ZR 178/99, GmbHR 2001, 1036-1042.

Cuker, ex rel. OECO Energy Company v. Mikalauskas, 547 Pa. 600, 692 A. 2d 1042 (Pa. M 1997)

DeWitt Truckers v. Flemming, 540 F.2d 681 (1976)

Dodge v. Ford Motor Co., rozhodnutí Michigan Supreme Court č. 170 N.W. 668 z roku 1919

Estate of Crescent Machinery v. Roberson (ve věci Crescent Machinery), 2003 Bankr. LEXIS 546 (Bankr. N.D. Tx. 5. června 2003)

Gagliardi v. Trifoods International, Inc., 683 A.2d 1049 (Del. Ch. 1996)

Gervais/Danone z roku 1979, NJW, 1980, s. 231.

International Ins. Co. V. Johns, 874 F.2d 1447, 1461 (11. Cir. 1989)

Kamin v. American Express Co., rozhodnutí Supreme Court of New York č. 383 N.Y.S.2d 807 (Sup.Ct.1976), aff'd, 387 N.Y.S.2d 993 (App.Div.1976) z roku 1976

Kinney Shoe v. Polan, 939 F.2d 209 (1991)

Leslie v. Lorillard, rozhodnutí Supreme Court of New York č. 18 N.E. 363, 365 z roku 1888

Lori J. Lechner, The Fate of Shareholders of Closely Held Corporations in the Wake of Bily v. Artur Zouny, 34 CAL. W. L. REV. 245, 261 (1997)

Litwin v. Allen, rozhodnutí Supreme Court of Delaware č.25 N.Y.S.2d 667 z roku 1940

McPadden v. Sidhu, 2008 Del. Ch. LEXIS123 (August 29, 2008)

Mukamal v. Bakes, 2007 U.S. Dist. LEXIS 96347 (S.D. Fla. Nov. 2, 2007)
F.2d 759, 762 z roku 1974

Ryan v. Lyondell Chemical, 2009 LEXIS 152 (Del., March 25, 2009)

Ryan v. Gifford, 918 A.2d 341 (Del.Ch.2007)

Sea-Land Services v. Pepper Sauce 941 F.2d 519 (1991)

Schlensky v. Wrigley, rozhodnutí Illinois Court of Appeals (s použitím práva státu Delaware)
č. 237 N.E.2d 776 z roku 1968

Smith v. Van Gorkom, rozhodnutí Supreme Court of Delaware č. 488 A.2d 858 z roku 1985

Stone v. Ritter, 911 A.2d 362 (Del. 2006).

TBB GmbH 1993, 283 - 287

Trihotel II ZR 3/04

Tyson Foods, Inc. Konsol. S'holder Litig., 919 A.2d 563, 571 (Del. Ch. 2007)

Video II ZR 135/90, BmbHR 1991, 520-525

Walt Disney Derivative Litigation 906 A.2d 27, at 67 – 68 (Del. 2008)

Walkovszky v. Carlton , 18 N.Y.2d 414 (1966)

Seznam zákonných předpisů

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

The Compensation Act 2006

The Insolvency Act 1986

Seznam použitých zkratek

Právní předpisy

IA	The Insolvency Act 1986
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SOX	Sarbanes - Oxley Act
PETL	Principles of European Tort Law
ŽivZ	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
ZPKT	zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
ZKI	zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zkratky

aj.	a jiné
apod.	a podobně
a.s.	akciová společnost
BJR	business judgement rule
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
USA	Spojené státy americké
NYSE	New York Stock Exchange
NASDAQ	National Association of Securities Dealers Automated Quotations
UNCTAD	The United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)
OECD	Organization for Economic Cooperation Development
DGD	Directeur général délégué - delegovaný generální ředitel

SE	Evropská společnost
mj.	mimo jiné
např.	například
popř.	popřípadě
resp.	respektive
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
str.	strana
tj.	to je
tzv.	tak zvané
ust.	ustanovení §
v.o.s.	veřejná obchodní společnost

Abstrakt - Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností

Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností je vícevrstevným fenoménem, který se navíc pohybuje v dynamice organizační struktury a fungování složitého ekonomického a právního mechanismu vztahů, jímž je obchodní korporace sama ze své podstaty, a navíc nejen ve vztahu ke své vlastní vnitřní organizaci, ale též i k vnějším subjektům, se kterými společnost vstupuje do vztahů různých stupňů a úrovní.

Otázka jejího uchopení a zejména ukotvení je pak dále komplikována samotným dynamickým vývojem obchodních vztahů a společností, i když lze mít zato, že základy a elementární principy odpovědnosti jsou v podstatě neměnné. Jsou jimi právní vztah, práva a povinnosti jednotlivých konkrétních subjektů, jejich dodržování a porušování a z toho plynoucí následky v podobě vzniku škod či jiných důsledků.

Komplikace navíc přicházejí s existencí různých právních pohledů na funkci obchodních společností tak, jak je konstruují a přináší nejen jednotlivé právní systémy ve známých podobách kontinentálního či angloamerického pohledu, ale i právní řády jednotlivých zemí, vše navíc umocněno rozdílným stupněm vývoje toho kterého konkrétního právního řádu.

Z popsaného plyne nejen neukončenost vývoje zkoumaného fenoménu, ale i zřejmá a nutná skutečnost různých pohledů na otázku odpovědnosti s tím rizikem, že to, co včera platilo neplatí nejenom zítra, ale může být překonáno i dnes.

To je také jedna z možných odpovědí na existenci různých názorů, východisek a zejména výstupů, jak k samotnému pojmu odpovědnost, tak její klasifikaci i praktické realizaci. Střetávají se zde v jednom místě principy ryze tržní s principy právními společně s principy jednak motivačními a jednak jednoznačně sankčními. Takováto výbušně dynamická směs nemůže z podstaty věci zůstat jednoduše stálá a na místě.

Otázka vyhodnocení toho kterého odpovědnostního systému je pak rovněž důležitá v komplexu společenských vztahů, fenoménu a smyslu vlastnictví a jeho používání, fungování korporací v rámci společnosti, morálky a jiných systémů. Uvedená mnohost, nekonformnost a protichůdnost zájmů uvedené vztahy ještě dále dynamizuje a umocňuje.

Úkol, jak efektivně zabránit majetkovým ztrátám společností samotných a dalších osob, které jsou s nimi v určitém vztahu, za které lze považovat zejména jejich věřitele, si musí nutně klást všechny významné či méně významné právní řády, jejich ekonomika je postavena na systému soukromého vlastnictví a iniciativy s více či méně rovnými příležitostmi v rámci fungování tržního hospodářství, protože na směně, smlouvě a vztazích z toho vyplývajících

jsou tyto systémy v základu postaveny a bez vyváženosti v těchto strukturálních vztazích tyto společnosti prostě fungovat bez revolucí či vážných narušení otázek sociálního smíru nemohou.

Práce je vzhledem ke svému charakteru věcně rozdělena do šesti částí, v první části se zabývá obecným vymezením fenoménu obchodních společností a příslušných pojmů, které tuto instituci charakterizují co do základu a podstaty z hlediska elementárních pojmů týkajících se samotné teorie vzniku a fungování firmy, teorie transakčních nákladů, teorie agentury, právní subjektivity, organizačních schemat společnosti včetně vlastnických vztahů a omezeného ručení, což jsou všechno podstatné atributy k možnosti zkoumání tohoto složitého mechanismu.

Část druhá je pak věnována systémům řízení a správy obchodních společností - Corporate Governance - a mechanismu jejich fungování. Připomíná a analyzuje způsoby organizace, řízení a správy obchodních společností včetně jejich hodnocení co do efektivity s možnostmi ozdravení těchto systémů v okamžicích krizí, kterých jsme byli svědky.

Třetí část se pak zabývá právy a povinnostmi členů statutárních orgánů obchodních společností, a to jak ve smluvním, tak i zákonném vztahu, péčí řádného hospodáře a specifickými povinnostmi, které vyplývají z jejich postavení ve společnosti v návaznosti na následnou problematiku jejich odpovědnosti.

V následující části pak práce řeší odpovědnostní a institucionální principy odpovědnosti z hledisek pojmového vymezení a vztahů k ostatním normativním systémům a institucím z obecného hlediska a teoretické, historické a vývojové aspekty institutu samotné právní odpovědnosti.

Část pátá je pak věnována soukromoprávní odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností, a to jednak ve vztahu ke společnosti samotné a jednak ve vztahu k třetím osobám s akcentem vůči věřitelům, když se zabývá různými možnostmi a koncepcemi ochrany práv věřitelů, vlivem úpadkové situace, zony insolvence, prohlubující se insolvence a problematiky piercing the corporate veil včetně ručení a derivativních žalob jako procesních prostředků k uplatnění uvedených nároků.

V závěrečné části se pak práce zabývá aktuální tematikou nové právní úpravy korporátního práva s jejím vztahem k otázce odpovědnosti členů statutárních orgánů, připomíná nové pojetí tzv. aktivní odpovědnosti a její faktickou právní úpravu, upozorňuje na všechny ne zcela vyřešené problémy s touto úpravou spojené a současně dále předkládá návrhy de lege ferenda s možnostmi pohledů budoucího vývoje korporátního práva, které se obecně nachází v další fázi svého neuvěřitelně dynamického vývoje inspirovaného potřebami

obchodního světa, globalizací a stále se rozšiřujícími možnostmi mezinárodního spolupráce, která fakticky nemá žádných hranic, a reagovat na tento vývoj reagovat je zcela bezpochyby nezbytností právní vědy.

V současné době se opět zdá, že se nejenom v našich společenských poměrech pohybujeme na systému kyvadla, které se vychyluje vždy na tu či onu stranu, podle míry tlaku těch či oněch společenských potřeb či zájmových skupin, a v této fázi se nacházíme ve vychýlení směrem k rozvolnění právní regulace, co bylo zakázáno, se povoluje, co dříve nebylo možné, se povoluje, co bylo neplatné, bude nyní platné, vše pod názorem odstranění či překonání starého s cílem efektivnosti právního systému směrem dokonce k soutěži s jinými právními řády v představě, že dynamika a přínos takového postupu bude v konečné fázi efektivnější a vzniklé problémy včetně odpovědnosti ustoupí do pozadí a budou překonány lépe, než dosavadní zesílenou právní regulací či ještě cestou jejího utužení. Tuto otázku může odpovědně zodpovědět pouze budoucí vývoj, skutečnost, že nová právní úprava korporátního práva není přes uvedené a často zdůrazňované promotion a proklamace něčím zcela novým, a to ani pojmoslovím, ani svojí podstatou, dává o naplnění jejích cílů oprávněnou a zdravou pochybnost.

Analýza a celostní pohled na danou problematiku odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností v kontextu poznání zahraničních právních úprav a ekonomických souvislostí, které nelze v této souvislosti pominout, byla smyslem této práce se snahou současně přispět i svým pohledem nejen na komplexní pohled věci daného závažného společenského fenoménu odpovědnosti členů statutárních orgánů obchodních společností, ale i na jednotlivé problémy, fáze a složky, které tento souhrn tvoří, včetně ambice nejen tyto jevy pojmenovat a analyzovat, ale pokusit se i o možnou předpověď dalších možností vývoje odpovědnosti v rámci korporátního práva v budoucnu.

Abstract - Liability of board members of corporations

Liability of board members of corporations is multi-layered phenomenon, which is as well appearing in the dynamics of organisational structure and functioning of complex economic and legal mechanisms of relationships, which itself is the business corporation in its basis and not only in relationship to its own inner structure, but as well to the external subjects with which the corporation enters relationships on different levels and degrees.

The question of its seizure and especially its confirmation is further complicated by dynamic development of business relationships and corporations itself, although we can presume that the basic and elementary principles of liability are basically invariable. These are legal relationship, rights and obligations of singular concrete subjects, their abiding and breaking and following consequences in shape of damages or other impacts.

What is more, complications occur with the existence of different legal views on functioning of the business operations as they are established and they bring not only single legal systems in well-known forms of continental and Anglo-American views, but as well legal policies of single countries. All is enhanced by different levels of development of individual legal policy.

Following these matters, not only the continuity of development of examined phenomenon, but even evident and necessary existence of diverse views on the question of liability brings certain hazards - what applied yesterday, not only will not apply tomorrow, but can be bettered already today.

That is also one of many possible answers to the existence of various opinions, solutions and especially outputs to individual meaning of the word liability, its classification and practical application as well. It is at this point where the business principles collide with the legal principles along with principles of motivation and evident principles of sanctions. Thus this explosively dynamic blend obviously cannot simply remain still and in one place.

The question of evaluation of concrete liability system is then equally important among the complex of social relationships, phenomenon and the meaning of ownership and its application, functioning of corporations within companies, morale and other systems. Plurality, unconformity and dialectic of interests described above further amplifies mentioned relationships.

The task of how to effectively prevent corporations and other subjects, which are in certain relationships with these corporations and who are mainly their creditors, from assets losses essentially has to be set by all the more or less significant legal policies. Their economy is

erected around principles of personal ownership and the incentive with more or less equal opportunities in the framework of market administration, since on the exchange, agreement and relationships emerging from them are these systems basically built. These corporations just cannot work without revolutions or serious disturbance of questions of the social peace without balance in structural relationships noted earlier.

Due to its character, the thesis is factually divided into six parts. The first part is focused on general definition of phenomenon of the business corporations and corresponding terminology, which characterises this institution in terms of its foundations and basis from the viewpoint of elementary terms of the theory of creation and operation of the corporation, the theory of trade expenses, the theory of agency, legal subjectivity, establishment schemes of the corporation including ownership relationships and limited liability. All these traits are substantial in the possibility of examination of this complex mechanism.

The second part is dedicated to the systems of directing and administration of business corporations – Corporate Governance - and to the mechanism of their operation. It reminds of and analyses ways of establishment, directing and administration of business corporations including their evaluation in terms of efficiency with the possibilities of rehabilitation of these systems during periods of crisis, which we have witnessed.

The third part is focused on the rights and duties of the members of statutory bodies of business corporations in contractual as well as legal relationship, the care of appropriate controller and specific duties, which emerge from their position in the corporation in continuity to the following issues of their liability.

In the following part, the thesis is solving liability and institutional principles of liability from the viewpoint of definition of terms and relationships towards other normative systems and institutions from the general viewpoint and theoretical, historical and development facets of the institute of legal liability.

The fifth part is dedicated to private - legal liability of board members of corporations in terms of relationship to the corporation itself and in terms of relationship to third persons, especially to the creditors - it addresses various possibilities and conceptions of protection of the rights of creditors, the impact of bankruptcy, the zone of insolvency, deepening insolvency and the issue of piercing the corporate veil including liability and derivative legal actions as the process means to the application of stated demands.

In the last part, the thesis addresses current matter of the new legal alteration of corporate law, its relationship to the question of liability of board members of corporations. It also reminds us of the new approach of the so called “active liability” and its factual legal

alteration as well as pointing out all the not completely resolved issues related to this alteration. At the same time, it provides suggestions de lege ferenda with possibilities of insights into the future development of corporate law, which is generally located in the next phase of its unbelievably dynamical development inspired by the needs of business world, globalisation and ever further expanding possibilities of international cooperation, which, effectively, has no boundaries. Hence the fact that legal science undoubtedly has to react to this development.

Nowadays, it again seems, not only in our social conditions, that we are moving on the principle of pendulum, which always diverts to one or another side, according to the level of pressure of certain social needs or interest groups. Today, we are in phase of diversion in the way of the loosening of the legal control – what was prohibited is being permitted, what was not valid before is valid now. All this in the name of removal or overcoming of the old with the aim of higher efficiency of legal organisation with movement reaching as far as towards competing with other legal policies in the belief that dynamics and the merit of such development will, ultimately, be more efficient and emerging issues, including liability, will fade into background and will be overcome more easily than with contemporary enforced legal control or even by even higher level of enforcement.

This question can only be responsibly answered by the future development. The fact that new legal alteration of corporate law is, despite often stressed promotions, nothing new, not by its terminology, nor by its essence, provides us with healthy and justified doubt.

Analysis and undivided view of the mentioned issue liability of board members of corporations in the context of the knowledge of international legal alterations and economic connections, which in this context cannot be ignored, was the reason behind this thesis. The aim was also to contribute with my view not only to the complex view on the issue of presented social phenomenon of liability of board members of corporations, but as well to the problems, phases and components, which form this aggregate, including ambition to not only name and analyse these effects, but to even try to predict further possibilities of future development of liability in terms of corporate law.